

Standard

Ekonomik ve Teknik Dergi • Yıl:49 • Sayı:572 • Ocak 2010 • ISSN: 1300-8366

Oyuncak Sektörü

Unutulmuş Bir Stratejik Sektör "Oyuncak"

Oyuncak Güvenliği, Sağlık Bakanlığı ve TSE

Özel Eğitim Üzerine...

Mimarlık Mesleği ve Etik

Grip Salgını ve Beslenme

54. Avrupa Kalite Kongresi

26 - 27 Ekim 2010, İzmir

geleceğe miras
"Kalite"

www.tse.org.tr/eoq2010

AVRUPA
KALİTE
TEŞKİLATI

TÜRK
STANDARLARI
ENSTİTÜSÜ

Önsöz

Yıl:49 • Sayı:572 • OCAK 2010

Sahibi

Türk Standardları Enstitüsü Adına
Tahir BÜYÜKHELVAÇIĞIL

Genel Yayın Yönetmeni

Ahmet PELİT

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü

Y. Selim ÇELEBİ

Yayına Hazırlayanlar

O. Murat PERÇİN • A. Sabit YÖNEY
Türkan BİRBEN • Aslıhan KÖKER
Canan DOĞAN • Ebru CEM

Yönetim Yeri

TSE

Pazarlama ve Tanıtım Dairesi Başkanlığı
Necatibey Cad. No:112, 06100
Bakanlıklar / ANKARA
Tel: 0.312. 416 63 12 • 416 63 25
Faks : 0.312. 416 65 84
e-mail: standarddergi@tse.org.tr

Reklam ve Abone

Ayşe Nedret GÜNEŞ
Tel: 0.312. 416 63 17
e-mail: pazarlama@tse.org.tr

2010 Yılı Abone Bedeli

Aylık : 7 TL (KDV dahil)

Yıllık : 70 TL (KDV dahil)

(Bir yıllık aboneliklerde Öğretim Görevlileri,
Öğrenciler ve Enstitümüzden belgeli firma,
kurum ve kuruluşlara % 50 indirim uygulanır.)

2010 Yılı Reklam Tarifesi

Arka Kapak : 2000 TL + KDV
Kapak İçleri : 1500 TL + KDV
Son Sayfa : 1500 TL + KDV
İç Tam Sayfa: 1300 TL + KDV

Tasarım, Baskı, Dağıtım

SARAY MATBAACILIK
Tic. ve Sanayi Ltd. Şti.
Merkez Mah. Polat Sok. No:2
Pursaklar Ankara • 0.312 527 28 90

Yayın Türü: Yerel Süreli

Basım Tarihi: 26.01.2010

Standard hakemli bir dergidir. Dergimize
gönderilen makaleler ihtiyacı duyulduğunda
uzmanlık alanına göre, konusunda
uzmanlaşmış kişilere incelenildikten sonra
yayınlanır. Dergide yayınlanan yazılardaki
görüşler yazarına ait olup Derginin ve
yazarın adı alınarak iktibas edilebilir.
Dergimize gönderilen yazılar yayınlansın veya
yayınlansın iade edilmez.

Çocukların zihinsel, bedensel ve psiko-
sosyal gelişimi için vazgeçilmez oyun
araçları olan oyuncaklar, uzmanlara
göre eğitim aracıdır. Çocuk, oyuncak-
la oynarken bir yandan eğlenir, diğer yandan
renk, şekil, boyut gibi kavramları, paylaşmayı,
iş birliğini öğrenir, kısacası dünyayı tanır. Anne
babalar için oyuncak seçimi, kamu yetkilileri ve
üreticiler için doğru tasarlanmış, güvenli oyun-
caklar son derece önemli konulardır. Bu önemine
binaen 2010 yılının bu ilk sayısında 'Oyuncak
Sektörü'nü inceledik.

Prof. Dr. Meziyet Arı ve Sonnur Işıtan, çocuk ge-
lişiminde oyun ve oyuncakın önemini vurgular-
ken oyuncakların güvenlik özelliklerine göre çeşitli
başlıklar altında ele alıyor, dikkat edilmesi gere-
ken konuları sıralıyorlar.

Dr. Hakan Gürsu, özellikle gelişmekte olan ve
genç nüfusa sahip tüm toplumlar için yaşamsal
bir stratejik öneme sahip olan ve oyun kavramı-
nın farklı boyutlarda ürünleşen yüzü olan "oyun-
cakların" yüz yıllar boyunca sağlıklı toplumlar
yetiştirilmesinde son derece etken roller üstlen-
diğini belirtiyor. Türkiye-Çin ihracat karşılaştı-
rmasına bakıldığında, oyuncak sektöründe Çin'in
Türkiye'den 490 kat büyük olduğunu vurgulayan
Gürsu, oyuncak sektöründe, yeni trendlerin takip edilmesi, AR-GE çalışmalarına ağırlık verilmesi, kalite odaklı bir
hedef yakalanması, ürün çeşitlenmesinin artırılması ve sektörde markalaşılması ile ulusal oyuncak sektörünün hızla
büyüyebileceğini açıklıyor.

Sağlık Bakanlığı yetkilileri, Bakanlıkça yürütülen oyuncakların piyasa gözetimi ve denetimi hakkında bilgi notu verirken
oyuncaklara ilişkin herhangi bir problem söz konusu olduğunda tüketicilerin Bakanlığa başvurabileceklerini belirtiyor-
lar. Refik Saydam Hıfzıssıhha Merkezi Başkanlığının oyuncak güvenliğindeki rolünü anlatan Atilla Saka, 'Refik Say-
dam Hıfzıssıhha Merkezi Başkanlığı Oyuncak Laboratuvarlarının Kapasitesinin Geliştirilmesi ve Akreditasyonu Projesi'
hakkında bilgi veriyor. Oyuncak güvenliği konusunda 'Onaylanmış Kuruluş' statüsü verilen TSE'nin çalışmalarını TSE
Direktifler Müdürü Mukadder İlhan açıklıyor.

Kültürel Araştırmalar Vakfı, Oyuncakevi Programı Koordinatörü A. Ceren Göğüş, küreselleşmenin oyuncaklar üzerin-
deki etkilerini incelediği yazısında ilerlemesinin önüne geçemeyeceğimiz küreselleşmenin olumlu taraflarının ele alınıp
işlendiği takdirde yararlı olacağını vurguluyor.

TSE Sağlık İhtisas Grubu Başkanı Uzm. Dr. Yıldırım Cesaretli, oyuncak standartları hakkında bilgi veriyor.

Bu sayımızda da iki söyleşiye yer verdik. Milli Eğitim Bakanlığı yetkilileri ile özel eğitim üzerine yaptığımız ilk söyleşi-
mizde, Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdür Yardımcısı Yurdağul Aydoğan üstün yetenekli ço-
cuklarımızı güzele, bilime, sanata, insanı insan yapan değerlere, doğaya, insanlığın derdini dert edinmeye ve iyi olan
her şeye yönlendirmek için Bakanlık olarak yaptıkları çalışmalara, Özel Yeteneklilerin Eğitimi Şubesi Müdürü Necati
Bilgiç, bu çocuklara verilmesi gereken bilimsel eğitime dair bilgiler verdiler.

"Eyüp, tarihsel dokusu yanında anne babaların, hatta dedelerimizin oyun çağlarını geçirdikleri oyuncaklarını edindik-
leri bir hayal kentidir." Yrd. Doç. Dr. Tosun Yalçınkaya, 'Eyüp Sultan Oyuncakları' başlıklı makalesine bu cümle ile
giriş yapıyor. Seri üretimin gelişip doğal malzemenin yerini plastik ve türevleri girene kadar oyuncak üretiminin merkezi olan
Eyüp, 18. yy'a kadar oyuncak denince ilk akla gelen yer olarak tarif ediliyor. Altıneller Geleneksel El Sanatları Derneği
Başkanı Mücella Kahveci, Geleneksel Giysili Bebekleri, Yrd. Doç. Dr. Cavidan Başar ile birlikte de Derneklerinin ça-
lışmalarını anlatıyor.

Oyuncak konularının yanı sıra Arş. Gör. Mustafa Göktuğ Kaya ve Arş. Gör. Esra T. Kabaklarlı "Genetiği Değiştirilmiş
Organizmalar (GDO) ve GDO'lu Ürünlerin Ekonomik Analizi"ni; Mim. Ebru Güller, etik yönünden mimarlık mesleğini;
Sağlık Bakanlığı yetkilileri grip salgını ve beslenme konularını ele alıyorlar.

İyi yıllar dilekleriyle.

Saygılar.

Ahmet PELİT

Genel Yayın Yönetmeni

İçindekiler

4

Başkan'dan:
TSE ve Oyuncak Güvenliği

24

Unutulmuş
Bir Stratejik Sektör
"Oyuncak"

32

Ülkemizde
Oyuncak
Güvenliği
Mevzuatı ve TSE

34

Ayın Konukları:
Yurdağül AYDOĞAN
ve
Necati BİLGİÇ

56

Oyuncaklar
ve
Standardlar

60

Söyleşi:
Oyuncakçılar Derneği
Yönetim Kurulu
Başkanı
Ahmet ALİOĞLU

64

Eyüp Sultan
Oyuncakları

78

Tüketici Rehberi

84

Oyuncak Kütüphanesi

88

Grip Salgını
ve
Beslenme

7

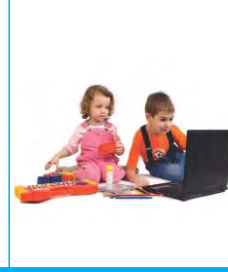
Haberler

18

Dünya Nüfusu
9 Milyara,
Türkiye Nüfusu
100 Milyon
Kişiyi Doğru Gidiyor

22

Bilişim Teknolojileri
ve Oyun Sektörü

40

Çocuk Gelişiminde
Oyun ve Oyuncakların
Önemi

50

Sağlık Bakanlığınca
Yürütülen
Oyuncakların
Piyasa Gözetimi ve
Denetimi Faaliyetleri
Hakkında Bilgi Notu

53

Oyuncak
Güvenliğinde
Refik Saydam
Hıftızısıhha Merkezi
Başkanlığı'nın Rölü

68

Oyuncaklar
ve
Küreselleşme

72

Geleneksel Giysili
Bebekler
(Ardahan-Damal)

76

Altıneller Geleneksel
El Sanatları Derneği

92

Etkin Doğa
Korumaya Doğru:
Kızılkuyu Yaban
Hayatı Geliştirme
Sahası

98

2010 FIBA
Dünya Şampiyonası
Kuraları Çekildi

102

Mimarlık Mesleği
ve
Etik

108

Genetiği Değiştirilmiş
Organizmalar (GDO)
ve GDO'lu Ürünlerin
Ekonomik Analizi

Başkan'dan

Tahir BÜYÜKHELVACIGİL / TSE Başkanı

TSE ve Oyuncak Güvenliği

Oyuncaklar antik çağlardan itibaren insanoğlu tarafından kullanılmaya başlanmıştır. Ayrıca, pek çok yönden oyuncaklar tarih sürecinde çocukların gelişimi için son derece önemli rol oynamış olup, halen bu önemli rollerini devam ettirmektedir.

Ülkemizde bildiğimiz, iki oyuncak müzesi bulunmaktadır. Bunlardan birincisi; Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi "Oyuncak Müzesi" olup, 20 Nisan 1920'de açılmıştır. Temel işlevi hızlı toplumsal değişim içinde kaybolmakta olan oyuncakları korumak olan müze, aynı zamanda bir araştırma ve eğitim merkezi

olarak hizmet vermektedir. Bu müzemizde sergilenen 500'den fazla oyuncak arasında, ülkemizde yapılan arkeolojik çalışmalarda bulunan antik oyuncakların kopyalarını görmek mümkündür. Ülkemizdeki diğer müze ise 2006 yılında açılan İstanbul Oyuncak Müzesidir. Müzede dünyanın farklı ülkelerinden ve farklı dönemlere ait 2000'den fazla oyuncak sergilenmektedir. Her iki müze de, oyuncağın insan hayatında oynadığı önemli rolün geçmişini ve bugünü sergilemektedir.

Dünya geneline baktığımızda, oyuncak sektörünün yıllık üretim ve ticaret hacminin 60 milyar ABD Dolarına yaklaşan bir hacme sahip olduğunu görmekteyiz. Bu açıdan bakıldığında önemli üretim ve ticaret sektörle-

rinden biri olarak değerlendirilen oyuncak üretiminin büyük kısmı Uzak Doğu ülkelerinde ve özellikle Çin'de yapılmaktadır.

Türkiye'nin nüfusunun yaklaşık 19 milyonu çocuklardan oluşmaktadır, yani nüfusun neredeyse % 27'ye yakın bölümü oyuncaklarla yakından ilgilidir. Sanıyorum ki, bu rakamlar günümüzde Türkiye'de oyuncak sektörünün ve yerli üretimin önemini vurgulamaya yeterlidir. Oyuncak üretimi standartlarla son derece yakından ilişkili bir sektördür. Konuyu TSE açısından değerlendirdiğimizde, TSE'nin dünyada oyuncaklarla ilgili standartları ilk yürürlüğe koyan standard kuruluşlarından biri olduğunu görmekteyiz.

 TSE sadece oyuncaklarla ilgili Türk standartlarını hazırlamakla yetinmemiş, TSE Belgesi ve TSE Markası hizmetleriyle ülkemizdeki oyuncak üreticilerini desteklemiştir. Bildiğiniz gibi, TSE Markası taşıyan oyuncaklar TSE'nin gözetimi altındadır, ayrıca TSE, belgeli ürünlerin üretim yerinin gözetimini düzenli aralıklarla yaparak üreticinin kurallara uyup uymadığını kontrol etmektedir. Bunlara ek olarak, tüketici tarafından TSE Markalı ürünlerle ilgili olarak TSE'ye iletilen şikâyetler, sıkı bir şekilde takip edilmektedir. Üretici tarafından TSE belgesi başvurusu yapılan oyuncaklar, TSE laboratuvarlarında mekanik, fiziksel, ağır kimyasal, organik, elektriksel özellikleri ile genel güvenlik kuralları açısından deneylere tabii tutulmaktadır. Her oyuncak, deney sonuçları dikkate alınarak sıkı bir inceleme ve değerlendirme sürecinden sonra, üretim yeri incelemesi sonuçları da uygunsa TSE belgesi almaya ve TSE Markasını kullanmaya hak kazanmaktadır.

Bildiğiniz gibi, Türkiye ve AB arasında Gümrük Birliği'nin tesis edilmesini takiben Türkiye - AB Sınai Mevzuat

uyumu çerçevesinde Oyuncaklar Hakkında Yönetmelik, Sağlık Bakanlığı tarafından 17/05/2002 tarih ve 24758 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe konulmuştur. Yönetmeliğe göre oyuncak "14 yaşından küçük çocukların oyunlarında kullanmak amacıyla tasarlanan veya imal edilen her türlü ürün ve oyun araç ve gereçleridir."

Yönetmelik kapsamındaki çocuk oyuncaklarının, ilgili kılınmış Türk Standardlarına uygun olmasını ve bu uyumu sağlayan oyuncakların CE işareti ileştirilerek yaş gruplarını belirten açıklama ve işaretlemelerle Türkiye'de piyasaya arz edilmesini öngörmektedir. Yönetmeliğin yayınlanmasını takiben Türkiye tarafından AB nezdinde oyuncaklar konusunda Onaylanmış Kuruluş atama çabaları ancak 2009 yılında sonuçlandırılabilmiştir. Bu durum, 2002-2009 döneminde ülkemizdeki oyuncak sanayicilerinin rekabet şartlarını son derece olumsuz etkilemiştir.

Son yıllarda, artırılan piyasa gözetimi ve Oyuncak Güvenliği Projesi gibi projelerle kalitesiz ve güvenli olmayan oyuncakların piyasaya arzının önlenmesi için önemli adımlar atılmıştır. Güvenli oyuncak konusunda, Türkiye'de toplumun yaygın olarak bilinçlendirilmesi, alınan diğer tedbirlerin başarıya ulaşabilmesi için erişilmesi gereken en önemli hedeflerden biridir.

Atılan en önemli adımlardan ve başarılarından biri, teknik yeterliliğini yıllar önce kabul ettirmiş olan Türk Standardları Enstitüsü'nün AT Tip İncelemesi yapmak üzere Oyuncak Güvenliği Direktifi'nin (88/378/EEC) 10. maddesi kapsamında Onaylanmış Kuruluş (Onaylan-

miş Kuruluş No:1783) olarak AB Komisyonu tarafından 12/05/2009 tarihinde resmi olarak ilan edilmesi olmuştur. TSE bu yatırımlarıyla, oyuncak sanayicilerimize ve toplumumuza daha iyi ve etkin hizmet sunabilecek bir pozisyona gelmiştir.

Anne ve babaların, Oyuncaklar Hakkında Yönetmelik konusunda bilmeleri gereken önemli hususlardan biri oyuncağın üzerindeki CE işaretinin anlamıdır. Yönetmelik uygunluğun değerlendirilmesinde iki ayrı yöntem belirlemektedir. Yönetmeliğe göre, üretici ilgili standard veya standartlara uygun olarak beyanda bulunarak ürettiği ürünün üzerine CE işaretini iliştirebilir. Bu kapsamdaki uygulamada, bir onaylanmış kuruluşa başvurma ve böyle bir kuruluş tarafından deneylerin yapılması zorunluluğu yoktur. Piyasa gözetimi, Sağlık Bakanlığı yetkilileri tarafından yapılır, uygun olmayan oyuncakların satılmış olsalar dahi piyasadan toplatılması Bakanlık tarafından istenir ve kontrol edilir.

Diğer yöntemde ise, tasarımı sırasında ilgili kılınmış standardın veya standartların kısmen kullanıldığı veya hiç kullanılmadığı oyuncaklar için AT Tip İncelemesi işleminin bir Onaylanmış Kuruluşa başvurularak gerçekleştirilmesinden sonra üretici tarafından bu konuyu belirten beyan düzenlenerek üretilen her oyuncağın üzerine CE işaretinin iliştilmesi gerekmektedir. Oyuncaklar için, AT Tip İncelemesi işleminde üretim yerinin denetimi yapılmamaktadır.

Dolayısıyla çocuk oyuncakları için her iki yöntemde de; CE işareti oyuncağın Yönetmeliğe uygunluğunun üretici tarafından sağlandığını ve uygunluğun beyan edildiğini göstermektedir. Çocuklarınızın güvenliği açısından anne ve baba olarak tek güvenceniz, kendi satın aldığınız veya hediye edilen her oyuncağı CE işareti taşısa dahi incelemeniz ve çocuğunuz için uygun olup olmadığına karar vermeniz olacaktır.

Bu işaret oyuncağın 0-3 yaş grubundaki çocuklar için uygun olmadığını göstermektedir (TS EN 71-6).

Haklarınızı koruyabilmeniz için, oyuncak alırken fatura alınmalı! Faturanın üzerine adı ve en azından telefon numarası yazdırılmalıdır! Özellikle ambalaj veya kullanma talimatında belirtilen yaş sınırlamaları ve bunlarla ilgili işaretlemeleri kontrol edilmeli ve uyarılar muhakkak okunmalıdır. Yapılacak bu basit kontroller, oyuncağın çocuğun yaş grubuna uygun olup olmadığına kolayca karar verilmesini sağlayacaktır. Bunlara ek olarak, oyuncağın kullanma talimatı, faturası saklanmalı ve özellikle ambalajı küçük çocukların erişemeyeceği bir yerde muhafaza edilmelidir.

Ülkemizde, oyuncak üretimine ve insan kaynaklarına yatırım yapan üreticiler ve ithalatçılar Yönetmeliğe (Direktife) uygun hareket etmektedir. Ancak, piyasada hâlâ denetimlerden kaçabilen, çocuklarımızın sağlığını ve hatta can güvenliğini tehdit edebilecek oyuncaklar bulunmaktadır. Bu nedenle oyuncağın çocuğunuz için güvenli olup olmadığı hususunda tereddüt içinde kalırsanız, muhakkak uzmanlara danışınız. Oyuncağın tehlikeli olduğu konusunda şüphe duyarsanız; Sağlık Bakanlığı yetkilileriyle irtibata geçiniz.

 Güvenilir oyuncaklar ve doğrudan daha etkili danışma hizmeti almak istiyorsanız TSE Markalı ürünleri tercih ediniz.

Derginin bu sayısının tüm okuyucuları için gerçekten faydalı olacağını umarak, sizlere yeni yılda mutluluk, sağlık, başarılar dilerim.

TSE İle BELST Arasında Teknik İş Birliği

TSE Başkanı Tahir Büyükhelvacıgil ve beraberindeki heyet iki kuruluşun görev alanına giren konu ve sorunlar ile diğer iş birliği hususlarını görüşmek üzere Belarus'a gitti. Heyet, TSE Başkanı Tahir Büyükhelvacıgil'in başkanlığında Dış İlişkiler Müdürü İhsan Övüt ile Başkanlık Müşaviri Nuri Eşme'den oluştu.

Belarus Cumhuriyeti GOSSTANDART'a yapılan resmi ziyarete T.C. Belarus Büyükelçiliği Ticaret Müşaviri Güzin Bayar da katıldı. Belarus Cumhuriyeti GOSSTANDART Başkanı Valery Koreshekov, yaptığı açılış konuşmasında şu hususlara vurgu yaptı: "Davetimizi kabul edip geldiğiniz için teşekkür ederim. Bu ziyaretiniz, bizleri oldukça onurlandırmıştır. TSE ile uzun yıllara dayanan bir iş birliğimiz mevcuttur. Her iki kuruluş birçok hususta iş birliği yapmıştır. İki ülke arasındaki yakın iş birliğinde ve ticaretin gelişmesinde, kuruluşlarımızın etkisi çok önemlidir."

TSE Başkanı Tahir Büyükhelvacıgil ise yaptığı konuşmada, şahsına ve heyetine gösterilen yakın alaka ve mükemmel ev sahipliği için teşekkür etti. BELST(GOSSTANDART)'e başarı temennilerini ifade eden Büyükhelvacıgil, iki kuruluş arasındaki iş birliğinin ülkelerimiz arasında ticaret hacminin artmasına katkı sağlayacağına inandığını; kaliteli ve standartlara uygun, belgeli ürünlerin vatandaşlarımızın hizmetine sunulmasının önemini dile getirerek konuşmasını şöyle sürdürdü;

"Türkiye ekonomik gücü ve kalkınma performansı ile dünyanın 17. ve Avrupa'nın ise 6. büyük ekonomisidir. Bunda TSE'nin büyük katkısı vardır. TSE, uzmanlığı ve tecrübeleri Türk ticaretinin önünü açmıştır. Türkiye son altı yılda ortalama % 7,5 büyümüştür. Dış siyasetinde çok önemli ilerlemeler yapmış ve son yıllarda bu alanda birçok başarılar elde etmiştir."

İmzalayacağımız Mutabakat Zaptı ile TSE ve BELST (GOSSTANDART) arasındaki münasebetler güçlenerek devam edecektir. Ortak olarak yürütebileceğimiz birçok husus vardır. Geçen ay içerisinde CEN ve CENELEC'e bağlı üye olmanızdan dolayı sizleri tebrik ediyorum. Burada da ortak yapacağımız birçok çalışma olacaktır.

Biz, TSE olarak Avrupa'nın ilk 5 kuruluşundan biriyiz. Kendi imkânlarımızla faaliyetlerimizi sürdürmekteyiz. Onun için dünyanın ve Avrupa'nın saygın kuruluşlarındanız. Bilgi ve tecrübelerimizi sizlerle paylaşmaya her zaman hazırız."

Konuşmaların ardından tarafların üzerinde mutabık kaldığı "Teknik İş Birliği Mutabakat Zaptı", davetli misafirler, yerel basın ve her iki kuruluş heyet temsilcilerinin katıldığı merasim esnasında imzalandı. Söz konusu Mutabakat Zaptını Enstitü adına TSE Başkanı Tahir Büyükhelvacıgil, BELST (GOSS-TANDART) adına ise Başkan Valey N. Koreshev imzaladı.

TSE Başkanı, basına verilen demeç dahil birçok konuşmada TSE belgeli ürünlerin ikinci bir kontrole tabi tutulmadan Belarus'a giriş yapmasının iki ülke arasındaki ticarete katkısını ve Belarus piyasasına kaliteli ürünlerin girişi açısından sağlayacağı katma değeri dile getirdi.

TSE, Türkiye-Suriye Yüksek Düzeyli Stratejik İş Birliği Konseyi Toplantısı'na Katıldı

Türkiye-Suriye Yüksek Düzeyli Stratejik İş Birliği Konseyi Toplantısı Şam'da gerçekleştirildi. Bu toplantı vesilesiyle Türkiye ile Suriye arasında 50'den fazla mutabakat zaptı imzalandı. Türkiye Cumhuriyeti Başbakanı ve 10 bakanın iştiraki ile gerçekleştirilen Türkiye-Suriye Yüksek Düzeyli Stratejik İş Birliği Konseyi Toplantısı esnasında Enstitümüz ile Suriye Arap Standardizasyon ve Metroloji Teşkilatı (SASMO) arasında da Teknik İş Birliği Mutabakat Zaptı, imzalandı.

Dışişleri Bakanlığının koordinasyonunda gerçekleştirilen organizasyonda Enstitümüz, TSE Başkanı Tahir Büyükhelvacıgil ile Dış İlişkiler Müdürü İhsan Övüt tarafından temsil edildi.

Türkiye-Suriye Yüksek Düzeyli Stratejik İş Birliği Konseyi Toplantısının resmi açılış toplantısına eş zamanlı olarak iki ülke kuruluşları arasında Mutabakat Zabıtları imzalandı. TSE ile SASMO ilk imzayı atan kuruluş oldu.

Türk Standardları Enstitüsü (TSE) ve Suriye Arap Standardizasyon ve Metroloji Teşkilatı (SASMO) arasındaki Teknik İş Birliği Mutabakat Zaptı'nı, TSE Başkanı Tahir Büyükhelvacıgil ve SASMO Genel Müdürü Wafeek Al Jourdi imzaladı.

TSE ile SASMO arasında imzalanan Mutabakat Zaptı, Enstitümüzün rutin yurt dışı faaliyetleri kapsamında olup, standardizasyon ve uygunluk değerlendirmesi alanlarında teknik iş birliği, uluslararası alanda karşılıklı destek sağlama, doküman teatisi, eğitim ve karşılıklı uzman değişimini içermektedir.

TSE-SASMO teknik iş birliği mutabakat zaptının imzalanmasından sonra TSE Heyeti, SASMO Genel Müdürünü makamında ziyaret etti. Burada iki kuruluş temsilcileri arasında görüş alış verişinde bulundu ve SASMO'nun teknik birimlerinde ziyaretler gerçekleştirildi.

SASMO Genel Müdürü ile yöneticileri, ülkelerin kalite alt yapılarını geliştirmek üzere yoğun çalışmalar yürüttüklerini, AB ile özellikle akreditasyon kurumunun teşkil edilmesi amacıyla proje yürüttüklerini ve TSE'nin tecrübelerinden faydalanmak istediklerini dile getirdi. Bu ziyaretin kendilerini oldukça onurlandırdığını, iki ülke arasındaki tarihi ve kültürel yakınlığın iki kuruluş arasındaki iş birliğinde ve kardeş ülkeler arasındaki ticaretin gelişmesinde önemini dile getirmişlerdir. Ayrıca, imzalanan Mutabakat Zaptı ile iki ülke arasındaki ticaretin gelişeceği, standartlara uygun kaliteli malların ülkelere girişinde kolaylığın sağlanacağı ifade edilmiştir.

TSE Başkanı Tahir Büyükhelvacıgil ise yaptığı konuşmada, TSE heyetine gösterilen yakın alaka ve mükemmel ev sahipliği için teşekkür etti. Şahsı ve TSE Yönetim Kurulu adına SASMO'ya başarı temennilerini ifade eden Büyükhelvacıgil, iki kuruluş arasındaki iş birliğinin ülkeleri arasında ticaret hacminin artmasına katkı sağlayacağına yürekten inandığını, kaliteli ve standartlara uygun belgeli ürünlerin vatandaşların hizmetine sunulmasının önemini dile getirdi. Büyükhelvacıgil konuşmasında ayrıca şunları söyledi; "Biz, TSE olarak Avrupa'nın ilk beş kuruluşundan biriyiz. Dünyada ise ilk on kuruluş arasında yer almaktayız. Kendi imkânlarımızla faaliyetlerimizi sürdürmekteyiz. Onun için dünyanın ve Avrupa'nın saygın kuruluşlarından biriyiz. 30 bini aşkın standardımız var, AB standartlarının % 99'unu Türk Standardı olarak kabul etmiş durumdayız. Standardlarımızı, bilgi ve tecrübelerimizi sizlerle paylaşmaya her zaman hazırız."

TSE, Sahnede de “Önce Kalite” dedi

Gerek üretici, gerekse tüketicinin güven kaynağı olan Türk Standardları Enstitüsü, Kuruluş Kanunu'nda belirtilmiş görevlerini yerine getirirken, sanata, sanatçısına ve kültürüne sahip çıkma düşüncesini de bütün etkinliklerde yaşatmayı hedeflemiştir.

Dolayısıyla geleceğimizin teminatı çocuklarımıza standard, kalite ve tüketici bilincini yerleştirmek düşüncesinden hareketle, hazırlanan şirin bir çocuk oyunu “Önce Kalite”, Türk Standardları Enstitüsü'nün katkılarıyla sahneye kondu.

İki perdelik oyunun konusu şehrin herhangi bir mahallesinde geçiyor. Oyunda iyilerin ve kötülerin kavgalarından BARIŞ galip çıkarken, TSE, tüketici, kalite ve standardizasyon konularına seyircinin dikkati çekiliyor.

TSE Ordu Temsilcisi Ufuk Ersoy tarafından yazılan ve yönetilen “Önce Kalite” adlı oyunun galası, TSE Merkez Konferans Salonunda yapıldı. Oyuncularının tamamı (Şef - Ziya İSMAİLOĞLU, Tombik - Hasan LİMAN, Pısırk - Doğan ÜNAL, Öğretmen - Gülşen TÜMAY, Zabıta Osman - Savaş ÖZAYDIN, Pelin - Pelin ÜNLÜ, Şirin - Yeliz ACAR, Bengü - Bengü ARIDURU) TSE personelinden oluşan oyunun galasına Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Müsteşarı Ali Boğa, Ordu Belediye Başkanı Seyit Torun, TSE Başkanı Tahir Büyükhelvacıgil, TSE Genel Sekreteri Ahmet Pelit, TSE Genel Sekreter Yardımcıları Hakan Ergin ve Coşkun Şentürk ile çok sayıda davetli katıldı.

Oyun öncelikle Ankara ve Bursa'da yer alan ilköğretim okulları için, daha sonra da bir program çerçevesinde diğer illerde sahnelenecek.

TSE İle DPS Arasında Teknik İş Birliği Mutabakat Zaptı İmzalandı

Arnautluk'un Başkenti Tiran'da gerçekleştirilen Türkiye-Arnautluk Serbest Ticaret Anlaşması (STA) Ortaklık Komitesi 1. toplantısının gündeminde yer alan Türk Standardları Enstitüsü ve Arnautluk Standardizasyon Genel Müdürlüğü arasındaki toplantıya iştirak edildi. İki kuruluş arasındaki mutabakat zaptını görüşmek ve mutabakat sağlanması durumunda zaptı imzalamak üzere TSE Genel Sekreteri Ahmet Pelit ve Dış İlişkiler personeli Kadir Burak Yetkin, hazır bulundular.

STA Toplantısının açılışında, ilgili kurum temsilcilerinin iki kuruluş arasındaki Mutabakat Zaptı taslak metni üzerinde görüş alış verişinde bulunmaları amacıyla ayrı bir toplantı yapmaları kararlaştırıldı. Bu toplantıya Türk tarafından Enstitümüz temsilcileri ile birlikte Dış Ticaret Müsteşarlığından Daire Başkanı Halil Madazlı,

Arnautluk tarafından Arnautluk Standardizasyon Genel Müdürü Baskhim Muça ile iki uzman katıldı. Toplantı sonucunda taraflarca imzalanacak metin üzerinde mutabık kalındı. Ayrıca geleceğe yönelik projeler üzerinde görüş alış verişinde bulundu. Görüşmeler esnasında özellikle standardizasyonun AB normlarına uyumu ve CEN-CENELEC üyeliği için uygulanacak stratejiler ve tecrübeler paylaşıldı. TSE heyeti, DPS'nin teknik birimlerinde incelemelerde bulundu.

İki kuruluş arasındaki Teknik İş Birliği Mutabakat Zaptı, TSE Genel Sekreteri Ahmet Pelit ve DPS Genel Müdürü Baskhim Muça tarafından imzalandı. İmza töreninde TSE ve DPS yetkilileri, bu anlaşmayla pekiştirilen yakın iş birliğinin ileride görev alanları kapsamında geliştirilmesinin ve ortak projeler üzerinde çalışılmasının, kardeş kuruluşların uluslararası arenadaki etkinliğini artıracaklarını vurguladılar. Ayrıca, Genel Sekreter Ahmet Pelit yaptığı konuşmada, Türkiye ile Arnautluk'un derin tarihi ve kültürel bağlarına vurgu yaparak iki dost kuruluş arasındaki iş birliği ve tecrübe paylaşımının artarak devam etmesini arzuladığını dile getirdi.

Bursa Hazır Beton'un Kalitesi Belgelendi

Bursa ve çevresine 1986 yılından beri hazır beton hizmeti vermekte olan Bursa Beton, TS EN ISO 9001 Kalite Yönetim Sistemi Belgesini aldı. Belge törenine TSE Genel Sekreteri Ahmet Pelit, Bursa Beton Yönetim Kurulu Başkanı Ergun Kağıtçıbaşı, Bursa Beton Genel Müdürü Mahmut Ağcabay ve şirket çalışanları katıldı.

TSE Genel Sekreteri Ahmet Pelit törende yaptığı konuşmada Bursa Beton'un başarılı çalışmalarını tescillediklerini, kalite belgesinin Bursa Beton Sanayi ve Ticaret AŞ'nin Genel Müdürlük ve on bir tesisini kapsadığını belirterek bu başarıda Türk Standardları Enstitüsüne düşenin kaliteyi tescillemek olduğunu belirtti.

Bursa Beton Genel Müdürü Mahmut Ağcabay de konuşmasında; "Ürün kalitesinin sürdürülebilir olması, sistem ve insan kalitesi ile mümkündür. Günün teknoloji ve koşullarına uygun ürün ve hizmet kalitesinin temini, oluşturulan sistemlerin bizler tarafından uygulanması ile mümkün olacaktır. Bizler bu bilinçle çalışmalarımıza devam edeceğiz." dedi.

Bursa Beton Yönetim Kurulu Başkanı Ergun Kağıtçıbaşı ise dünyadaki gelişmelere ayak uydurdıklarını belirterek, bu başarının sağlanmasında emeği geçen herkese teşekkür etti.

Konuşmaların ardından Genel Sekreter Pelit, Bursa Beton Yönetim Kurulu Başkanı Ergun Kağıtçıbaşı'na kalite belgesini teslim etti.

TSE, BASB Üyesi Kuruluşların Uzmanlarına TS EN ISO 22000 Bilgilendirme Toplantısı Düzenledi

Başkanlık ve Sekreteryalığı TSE tarafından yürütülen Bölgearası Standardizasyon Birliği (BASB)'nin faaliyetleri kapsamında, TS EN ISO 22000 "Gıda Güvenliği Yönetim Sistemleri ve Gıda Zincirindeki Tüm Kuruluşlar için Şartlar" konulu bilgilendirme toplantısı programı Antalya'da gerçekleştirildi.

Söz konusu toplantıya BASB üyesi kuruluşlardan yirmi beş uzman katıldı. Toplantılarda Enstitümüzü Dış İlişkiler Müdürü İhsan Övüt ile Dış İlişkiler Müdürlüğü personeli Zeki Erseven ile Bayram Selam temsil ettiler. Bilgilendirme, Antalya Personel ve Sistem Belgelendirme Müdürlüğü personeli Ümmühan Özbey tarafından verildi. Program çerçevesinde süt ve süt maddeleri üretimi yapan bir fabrika gezdirilerek uygulamalı eğitim imkânı sağlandı. Toplantı akabinde heyetlere ülkemizin sosyal ve kültürel zenginliklerini tanıtmak amacı ile bir günlük bir tur düzenlendi.

Program sonunda üye ülke delegelerine katılım sertifikalarının takdim edildiği Sertifika Töreni düzenlendi. Eğitim programı Dış İlişkiler Müdürü İhsan Övüt'ün kapanış konuşması ile sona erdi. Övüt konuşmasında, TSE yönetimi adına üye ülke kuruluşlarının delegelerine bilgilendirme programına aktif katılımlarından dolayı teşekkür etti. Övüt, Enstitümüzün, her yıl, laboratuvar hizmetleri, belgelendirme, yönetim sistemleri gibi çeşitli konularda BASB üyesi teşkilatların uzmanlarına teknik eğitimler düzenlediğine değinerek geçen 18 yıl içerisinde 1500'den fazla teknik uzmana bu kapsamda eğitimler verildiğini ve bu tür eğitim faaliyetlerine gelecekte de yoğun bir şekilde devam edileceğini vurguladı.

Kalite Bayrağı Artık Özel Erciyes Eğitim Kurumları Gönderinde de Dalgalanıyor

Kayseri'de 1994 yılından bu yana faaliyet gösteren Özel Erciyes Eğitim Kurumları, 2008 yılında başlattığı Kalite Yönetim Sistemi çalışmaları ile kalitesini tescillendirerek TS EN ISO 9001:2008 Kalite Belgesini bir törenle aldı.

Törene Talas Kaymakamı Salih Bıçak, Belediye Başkanı Rifat Yıldırım, Jandarma Komutanı Dilşat Yavuz, İlçe Milli Eğitim Müdürü İhsan Köker, TSE Kayseri Ürün Belgelendirme Müdürü Necati Karahan ile çok sayıda davetli ve öğrenci katıldı.

TSE Kayseri Ürün Belgelendirme Müdürü Necati Karahan, törende yaptığı konuşmada gelişmeleri sürekli takip eden ve hedefine sağlam adımlarla ulaşan Özel Erciyes Eğitim Kurumları'na ISO 9001 kalite belgesinin 2008 versiyonunu vermekten dolayı mutluluk duyduğunu belirtti. Konuşmanın ardından TSE Kayseri Ürün Belgelendirme Müdürü Necati Karahan, TS EN ISO 9001:2008 kalite belgesini Özel Erciyes Eğitim Kurumları Genel Müdürü Metin Bekiş'e takdim etti. Öğrenciler daha sonra kalite belgesinin işareti olarak TS EN ISO 9001 kalite bayrağını göndere çekti.

Belge takdiminden sonra Özel Erciyes Eğitim Kurumları Genel Müdürü Metin Bekiş konuşmasında "Değişim, günümüzün artık değişmez konusudur. Değişime ayak uyduramayan müesseseler ayakta kalamazlar. Bu bilinçle sürekli gelişen ve kaliteli eğitim veren bir kurum olmak hedefimizdir" dedi.

Dünya Yıldızları Sri Lanka'da Seçildi

Dünya Ambalaj Örgütü (WPO)'nun düzenlediği World Star Ambalaj Yarışması Jüri Değerlendirme Toplantısı, Sri Lanka'nın Colombo şehrinde gerçekleştirildi. World Star-Dünya Yıldızı Ambalaj Yarışması'nda ülkemizden 10 firma dereceye girdi.

Birleşmiş Milletler, Avrupa Birliği ile diğer ulusal ve uluslararası kurumlarla ortaklaşa çalışan Dünya Ambalaj Örgütü'nün 1986 yılından bu yana üyesi ve Türkiye temsilcisi olan TSE, World Star Ambalaj Yarışmasında da jüri üyesi olarak yer almaktadır. Bu yılki WPO jüri değerlendirme toplantısı; WPO Genel Kurulu ve Sri Lanka Ambalaj Enstitüsü tarafından düzenlenen Dünya Ambalaj Kongresi ve çalışma grubu toplantılarına Enstitümüzü temsilen, TSE Deney Merkezi Başkanlığı İzmir Ambalaj Laboratuvarı Müdürlüğü'nden Gıda Mühendisi Buket Yılmaz ve TSE İzmir Ürün Belgelendirme Müdürü Deniz Balcı katıldı.

Dünya Ambalaj Teşkilatı'nın her yıl gerçekleştirdiği World Star (Dünya Yıldızı) Ambalaj Yarışması'nın jüri değerlendirme toplantısında, konularında uzman 14 ülke temsilcisi jüri üyesi olarak oy kullandı. Ambalaj sektöründeki gelişmeleri yönlendirmek, katkıda bulunmak ve paylaşımı sağlamak için düzenlenen yarışma, Gıda, İçecek, Sağlık ve Güzellik Ürünleri, Ev Gereçleri, Elektronik Eşya, Eczacılık ve İlaç, Diğer olmak üzere yedi kategoride gerçekleştirildi. Yarışmaya bu yıl 35 ülkenin 237 ürünü katıldı, 129 ürün dereceye girdi. Dünyada ambalaj sektörünün ana buluşma noktası olarak kabul edilen World Star (Dünya Yıldızı) Ambalaj Yarışması'na, ülkemizden 14 firmamız 15 ürünü ile katıldı ve 10 firmamızın ambalaj örnekleri "Dünya Yıldızı" unvanını kazandı.

WPO WorldStar Ambalaj Yarışması'nda dereceye giren firmalara ödülleri Haziran 2010'da Çin'de gerçekleştirilecek olan ödül töreni ile verilecek. Ödül töreni sırasında, jürinin ortak kararı ile belirlenen beş aday arasından seçilen üç ürüne altın, gümüş ve bronz WorldStar Başkan Özel Ödülü verilecek; WorldStar Sürdürülebilirlik Ödülü kazanan firmalar açıklanacak.

Yarışmanın sonuçlarının açıklanmasından sonra bir kutlama mesajı yayınlayarak başarılı firmaları kutlayan TSE Başkanı Tahir Büyükhelvacıgil duygularını; "Bu sonuçlar Türk sanayisi için büyük bir başarıdır. Sanayicimiz, her alanda olduğu gibi ambalaj sektöründe de dünyayı yakaladığını, dünya ile yarıştığını ve bir dünya yıldızı olduğunu ispatlamıştır" şeklinde belirtti.

Türk Standardları Enstitüsü'nün Türk sanayicisine rehber olma görevini ambalaj sektörü için de üstlendiğini vurgulayan TSE Başkanı Tahir Büyükhelvacıgil ayrıca, "Bu yarışta başarı kazanılmasında Türk Standardları Enstitüsü'nün payı unutulmamalıdır. Enstitümüz, 1986 yılında Dünya Ambalaj Örgütü'ne üye olmuş, World Star-Dünya Yıldızı Ambalaj Yarışmasına Türk sanayicilerinin de katılımını sağlamak amacıyla 1988 yılından itibaren her yıl ulusal ambalaj yarışması düzenlemiştir. Bu yıl yirmi ikincisinin ödülleri sunacağımız TSE "Altın Ambalaj" Yarışması Ödül Törenimize hazırlanırken, Sri Lanka- Kolombo'dan gelen bu güzel haber bizleri ve sektör temsilcilerini sevindirdi" diye vurguladı.

WORLDSTAR AMBALAJ YARIŞMASINDA ÖDÜL ALAN FİRMALARIMIZ

(Alfabetik sıra ile listelenmiştir.)

Firma	Ürün Adı
DANONE HAYAT İÇECEK VE GIDA SAN. TİC. AŞ.	0,5 lt Su Ambalajı
ELDA İÇECEK VE ENERJİ HİZMETLERİ SAN. VE TİC. AŞ.	Efe Yaş Üzüm Rakısı 70 cl+Ehlikeyf
KÜTAHYA AMBALAJ	Kahve Takımı Ambalajı
ÖZGE PLASTİK AMBALAJ SAN. LTD. ŞTİ.	Saplı Kova
SARTEN AMBALAJ SAN. VE TİC. AŞ.	Şekillendirilmiş Aerosol Kutu
SÜPER FİLM AMBALAJ SAN. VE TİC. AŞ.	Twist Özelliği Kazandırılmış BOPET Filmler
TASARIM ÜSSÜ LTD. ŞTİ.	Tekirdağ Rakısı Trakya Serisi Şişesi
TUKAŞ GIDA SAN. VE TİC. AŞ.	Güvenlik Düğmeli Kapak
UNILEVER SANAYİ VE TİC. TÜRK AŞ.	Cif Krem Şişesi
UZAY FEZA ELEKTRONİK	Peynir Dilimi Ayırma ve Çıkartma Aparatı

WPO – Dünya Ambalaj Örgütü, Sri Lanka toplantılarında 2010 hedef ve planlarını belirledi.

WPO Genel Kurul toplantısı, Bangladeş, Brezilya, Çin, Gana, Hindistan, Japonya, Nijerya, Güney Afrika, İspanya, Sri Lanka, İsveç, Tunus, Türkiye, İngiltere ve Amerika'dan katılan toplam 18 temsilci ile Sri Lanka-Colombo'da gerçekleştirildi. Sri Lanka Ambalaj Enstitüsünün ev sahipliğinde gerçekleştirilen toplantılarda, 2009 faaliyetleri gözden geçirilerek 2010 projeleri ve yeni stratejiler belirlendi. Alınan kararlardan en önemlisi ise WPO Başkanına destek sağlamanın yanında kararların daha hızlı alınmasını ve iki toplantı arasında projelerin sürdürülmesini sağlamak üzere üç başkan yardımcısının seçilmesi idi. Kendi sorumluluk alanlarında liderlik yapmak üzere, enformasyon ve istatistik konusunda Ambalaj Sanayicileri Derneği (ASD) Genel Sekreteri Doğan Erberk; pazarlama ve iletişim konusunda ABRE-Brezilya temsilcisi Luciana Pellegrino; Amerika-IOPP temsilcisi Tom Schneider ise Sürdürülebilirlik Stratejileri konusunda Başkan Yardımcısı seçildiler.

Sri Lanka toplantılarında alınan diğer önemli kararlar ise;

- WPO'nun "beter quality" misyonu çerçevesinde eğitim, teknoloji vb. alanlarda ambalaj sektöründe iş birliği yaratmak üzere planlanan ve gerçekleştirilen faaliyetlerin duyurulması, WPO'nun etkin tanıtımı için ayrıntılı programların hazırlanması,
- Gana ve Nijerya'da olduğu gibi diğer Afrika ülkelerinde de Ambalaj Enstitülerinin kurulmasını finanse etmek üzere kaynak oluşturulması,
- Mart 2010'da, Hindistan ve İngiltere'de ortak olarak gerçekleştirilecek eğitim programı onaylandı ve toplam iki haftalık eğitimin 2-4 gününü İngiltere'den uzmanların internet üzerinden vermesi kararı alındı,
- WPO üyelerinin sorumluluklarının gerçekleştirilmesi, Genel Kurul toplantılarına etkin katılımın sağlanması için üyelik statüsünün gözden geçirilmesine karar verildi,
- WPO'nun İngiltere temsilcisi-The Packaging Society gelecek üç yıl için " World Star" Ambalaj Yarışması Organizasyonunu üstlendi.
- İlk kez Sri Lanka Ambalaj Enstitüsü, ardından iki yıl ASD, son iki yıldır da Tunus Ambalaj Enstitüsü tarafından düzenlenen uluslararası "World Star Öğrenci Yarışması"nın 2010 ve 2011 yıllarında CEPI-Çin Ambalaj Enstitüsü tarafından organize edilmesi kararı verildi.

TSE Merkez Personeline Yangın Eğitimi

Türk Standardları Enstitüsü tarafından zaman zaman personeli acil durumlara karşı bilinçli tutmak üzere verilen eğitimlere bir yenisi daha eklendi. TSE İdari İşler Dairesi Başkanlığı'nca her an, her yerde, herkesin karşı karşıya gelebileceği yangın felaketi ile ilgili olarak düzenlenen eğitime TSE merkez personeli katıldı. Yangından önce alınması gereken tedbirler ve yangın esnasında yapılacaklar hakkında Ankara Büyükşehir Belediyesi İtfaiye Daire Başkanlığı'ndan İtfaiye Amiri Nurettin Ayaz tarafından Enstitü merkezinde verilen eğitime başta Genel Sekreter Ahmet Pelit, Genel Sekreter Yardımcıları Hakan Ergin ve Coşkun Şentürk olmak üzere diğer yönetici kadrosu ve personel katıldı.

- Yanma nedir? Yangın nedir? Yangınların sınıflandırılması,
- Yangın söndürücü maddeler,

- Yangın önleyici tedbirler,
- Yangın söndürme prensipleri,
- Yangın yerindeki tehlikeler,
- İş yerlerinde sivil savunma ekiplerinin kurulması,
- LPG ve doğal gaz yangınlarına müdahale,
- Akaryakıt, bina ve elektrik yangınlarına müdahale,
- Araç, baca ve orman yangınlarına müdahale,
- Temiz hava solunum cihazlarının tanıtılması,
- Yangında koruyucu maddeler,
- Yangın söndürme cihazlarının tanıtılması konularında verilen eğitim sonrasında Enstitü bahçesinde yangın söndürme tatbikatı yapıldı.

İthalatın Sorunları Antalya'da Tartışıldı

TSE, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, Maliye Bakanlığı, Dış Ticaret Müsteşarlığı, Gümrük Müsteşarlığı ithalatın sorunlarını görüşmek üzere Antalya'da buluştu...

Türk Standardları Enstitüsü tarafından ithalatta uygunluk değerlendirmesinde yaşanan problemler ve çözüm önerilerine ilişkin olarak TSE Gözetim ve Muayene Dairesi Başkanlığı Antalya'da bir eğitim organize etti.

Türk Standardları Enstitüsü Başkanı Tahir Büyükhelvacıgil, Genel Sekreter Ahmet Pelit, Genel Sekreter Teknik Yardımcısı Hakan Ergin'in de katıldıkları programda Gözetim ve Muayene Dairesi Başkanı Hüseyin Özdamar, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Sanayi Genel Müdürlüğü Genel Müdür Yardımcısı Zühtü Bakır, Maliye Bakanlığı Bütçe Kontrol Genel Müdürlüğü Muhasebat Daire Başkanlığından Kontrolör İsmail Çobanoğ-

lu, Gümrük Müsteşarlığından Daire Başkanı Rasim Kutlu, Daire Başkanı Harun Uslu, Dış Ticaret Müsteşarlığı Standardizasyon Genel Müdürü Yavuz Mollasalihoğlu, Dış Ticaret Müsteşarlığı Standardizasyon Genel Müdürlüğü Mevzuat Hazırlama Daire Başkanı Makbule Küçüksözen Doğan, Dış Ticaret Müsteşarlığı Standardizasyon Genel Müdürlüğü Şube Müdürü Kaan Göktürk, Yeni Gümrük Yönetmeliği, İthalat Kontrolleri, TSE Tarafından Uygunluk Değerlendirmesi Yapılan Ürünlerin İthalatına Dair DTS Tebliği, Dış Ticarete Standardizasyon Mevzuatı ve İthalat Denetimleri, 2009/9 sayılı Tebliğ ve Uygulama Esasları ile Sanayi Genel Müdürlüğü'nün faaliyetleri konularında konuşmalar yaptılar.

Dünya Nüfusu 9 Milyara, Türkiye Nüfusu 100 Milyon Kişiye Doğru Gidiyor

Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu'nun (UNFPA) tahminlerine göre 2009 yılı nüfusu 6 milyar 829.4 milyon oldu ve neredeyse 7 milyar kişiye dayandı. İşin daha endişe verici yanı, dünya nüfusunun 2050 yılında 9 milyar 150 milyonu bulacak olması. UNFPA verilerine göre 2009 yılında nüfusu 1 milyar 198 milyon olan Hindistan, 415.8 milyonluk artışla 1 milyar 613.8 milyona ulaşacak ve şu anda kendisinden 147.8 milyon daha fazla nüfusa sahip Çin'in 196.8 milyon önüne geçecek. Yani Çin'in nüfusu şu anda 1 milyar 345.8 milyon iken 2050'de 1 milyar 417 milyon kişiye çıkacak. Yani 40 yıl sonra Hindistan, Çin'den daha kalabalık bir ülke haline gelecek. Bu dönemde Pakistan 154.4, Nijerya 134.4, Etiyopya 91, ABD 89.2, Kongo Demokratik Cumhuriyeti 81.5, Çin 71.2 milyon artacak. Gördüğümüz gibi önümüzdeki 40 yılda birçok ülkenin içinden adeta nüfus açısından yeni bir ülke daha çıkacak. 2050 yılında nüfusu 50 milyonu geçen ülke sayısı 36 olacak.

CAHİT UYANIK
Referans Gazetesi
Ankara Haber Müdürü

Içinde yaşadığımız günlerin yoğunluğu zaman zaman bizi geleceği görmekten alıkoyuyor. Hele hele ekonomik kriz dönemlerindeki belirsizlikler, insanları iyice 'miyopi'ye itiyor. Yani önümüzdeki birkaç haftadan daha ötesini göremez oluyoruz. Oysa geriye doğru dönüp baktığımızda, içinde yaşadığımız sorunların çoğunlukla geçmişte dile getirildiğini, yaklaşmakta olan büyük tehlikelere dikkat çekildiğini anlayabiliyoruz. O tehlike anı gelip çatığında ise uzun vadeli düşünüp önlem alanlar, gününü gün edip önlem almayanlara göre nispi bir üstünlük sağlayabiliyor. İnsanlığın son yüzyılda uğraştığı en önemli sorunlardan birisi ise hızlı nüfus artışı. Hızlı nüfus artışı beraberinde ekonomiyi baskı altına alması, beslenme sorunları yaratması, güvenlik sorununun açığa çıkmasına sebep olması, yetersiz sağlık ve eğitim hizmetleri meselesiyle uğraşılması, işsizlik artışı, kentleşme ve yerleşme sorunlarının baş göstermesi, insanları iç ve dış göçe zorlaması gibi alanlarda çözümü kolay olmayan sorunlar doğuruyor. Halen içinde geçtiğimiz dönemde yaşadığımız bu sorunlar, önümüzdeki 40 yılın sonunda iyice tavana vurabilir. Şu anda bile çözmekte aciz kalınan hızlı nüfus artışıyla ilgili sorunlar, iyice içinden çıkılmaz hale dönüşüp, hiç de hesapta olmayan toplumsal sonuçlara yol açabilir.

Beni bu tespiti yapmaya iten önemli sebeplerden biri geçtiğimiz haftalarda Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu'nun (UNFPA) açıkladığı en yeni veriler ve tahminler oldu. UNFPA'nın tahminlerine göre 2009 yılı nüfusu 6 milyar 829.4 milyon oldu ve neredeyse 7 milyar kişiye dayandı. İşin daha endişe verici yanı, dünya nüfusunun 2050 yılında 9 milyar 150 milyonu bulacak olması. UNFPA verilerine göre 2009 yılında nüfusu 1 milyar 198 milyon olan Hindistan, 415.8 milyonluk artışla 1 milyar 613.8 milyonluk nüfusa çıkacak ve şu anda kendisinden 147.8 milyon daha fazla nüfusa sahip Çin'in 196.8 milyon önüne geçecek. Yani Çin'in nüfusu şu anda 1 milyar 345.8 milyon iken, 2050'de 1 milyar 417 milyon kişiye çıkacak. Yani 40 yıl sonra Hindistan, Çin'den daha kalabalık bir ülke haline gelecek. Bu dönemde Pakistan 154.4, Nijerya 134.4, Etiyopya 91, ABD 89.2, Kongo Demokratik Cumhuriyeti 81.5, Çin 71.2 milyon artacak. Gördüğünüz gibi önümüzdeki 40 yılda birçok ülkenin içinden adeta nüfus açısından yeni bir ülke daha çıkacak. 2050 yılında nüfusu 50 milyonu geçen ülke sayısı 36 olacak.

Peki Türkiye ne olacak? Türkiye nüfusu ise 74.8 milyondan 22.6 milyonluk artışla 97.4 milyona yükselecek. Yani Türkiye'nin nüfusu orta boy bir devlet kadar artış gösterecek. Halen Türkiye nüfusundan az bir nüfusa sahip olan Kongo Demokratik Cumhuriyeti nüfusta Türkiye'yi geçerken, Almanya ise Türkiye'den geride kalacak. Bu dönemde büyük nüfuslu ülkelerden Japonya'da 25.5, Rusya'da 24.8 ve Almanya'da 11.7 milyonluk nüfus azalması olacak. Almanya'nın nüfusu 82.2 milyondan 70.5 milyon kişiye inecek. ABD, 89.2 milyonla gelişmiş ülkeler içindeki en yük-

Peki Türkiye ne olacak? Türkiye nüfusu ise 74.8 milyondan 22.6 milyonluk artışla 97.4 milyona yükselecek. Yani Türkiye'nin nüfusu orta boy bir devlet kadar artış gösterecek. Halen Türkiye nüfusundan az bir nüfusa sahip olan Kongo Demokratik Cumhuriyeti nüfusta Türkiye'yi geçerken, Almanya ise Türkiye'den geride kalacak. Bu dönemde büyük nüfuslu ülkelerden Japonya'da 25.5, Rusya'da 24.8 ve Almanya'da 11.7 milyonluk nüfus azalması olacak. Almanya'nın nüfusu 82.2 milyondan 70.5 milyon kişiye inecek. ABD, 89.2 milyona gelişmiş ülkeler içindeki en yüksek nüfus artışlarından birini gerçekleştirerek nüfusunu 314.7 milyondan 403.9 milyona çıkaracak ve üçüncülükteki yerini koruyacak. Halen altıncı sırada yer alan Pakistan 335.2 milyonluk nüfusla dördüncü sıraya yükselirken, dördüncü sıradaki Endonezya altıncı olacak. Şu anda 17'inci sırada yer alan Türkiye 22.6 milyonluk nüfus artışına rağmen Almanya'yı geride bırakacak, ancak Kongo Demokratik Cumhuriyeti ile Tanzanya'ya geçilmekten kurtulamayacak ve 18'inci sıraya inecek.

sek nüfus artışlarından birini gerçekleştirerek nüfusunu 314.7 milyondan 403.9 milyona yükseltecek ve üçüncülükteki yerini koruyacak. Halen altıncı sırada yer alan Pakistan 335.2 milyonluk nüfusla dördüncü sıraya yükselirken, dördüncü sıradaki Endonezya altıncı olacak. 2009 itibarıyla 154.7 milyon nüfuslu Nijerya ise 2050'de 289.1 milyonluk nüfusuyla dünyada 5. büyük ülke olacak. Şu anda 17'inci sırada yer alan Türkiye 22.6 milyonluk nüfus artışıyla Almanya'yı geride bırakacak, ancak Kongo Demokratik Cumhuriyeti ile Tanzanya'ya geçilmekten kurtulamayacak ve 18'inci sıraya inecek.

Halen 6.8 milyar düzeyinde bulunan dünya nüfusunun 1 milyar 233.3 milyonu gelişmiş ülkelerde, 5 milyar 596.1 milyonu az gelişmiş ülkelerde (bunun 835,5 milyonu da en az gelişmiş ülkelerde) yaşıyor. 2050 projeksiyonunda da 9 milyar 150 milyon olacağı tahmin edilen dünya nüfusunun 1 milyar 275.2 milyonunun gelişmiş ülkelerde, 7 milyar 875 milyonunun az gelişmiş ülkelerde (bunun 1 milyar 672.4 milyonu en az gelişmiş ülkelerde) olacağı öngörülmüyor. Bu yıl en az gelişmiş kıta olan Afrika'nın nüfusu 1 milyarı aşacak. 2009 itibarıyla dünya nüfusunun 1 milyar 9.9 milyonluk kısmının yaşadığı Afrika'da, 2050 yılına gelindiğinde nüfus 1 milyar 998.5 milyona ulaşacak. Bu dönemde Arap ülkelerinin nüfusu 352.2 milyondan 598.2 milyona çıkacak. Asya'nın nüfusu 4 milyar 121.1 milyondan 5 milyar 231.5 milyona yükselecek. 'Yaşlı kıta' olarak bilinen Avrupa'nın nüfusu da azalacak ve 732.2 milyondan 691.1 milyona gerileyecek. Söz konusu

dönemde Latin Amerika ve Karayipler'in nüfusu 582.4 milyondan 729.2 milyona, Kuzey Amerika'nın nüfusu da 348.4 milyondan 448.5 milyona yükselecek. Okyanusya'da ise nüfus 35,4 milyondan 51,3 milyona çıkacak.

2005-2010 döneminde nüfus artış hızı ve şehirleşme oranı değerlendirildiğinde ise nüfusun daha az gelişmiş ülkelerde daha hızlı arttığı bir kez daha görülüyor. BM Nüfus Fonuna göre nüfus artış hızı bu dönemde dünya toplamında yüzde 1.2, çok gelişmiş ülkelerde yüzde 0.3, az gelişmiş ülkelerde yüzde 1.4 ve daha az gelişmiş ülkelerde yüzde 2.3 olacak. 2009 itibarıyla şehirleşme oranı dünya genelinde yüzde 50, çok gelişmiş ülkelerde yüzde 75, az gelişmiş ülkelerde yüzde 45 ve en az gelişmiş ülkelerde yüzde 29 düzeyinde bulunuyor. Şehirleşme oranı kıtalara göre değerlendirildiğinde de bu oran Afrika'da yüzde 40, Arap ülkelerinde yüzde 56, Asya'da yüzde 42, Avrupa'da yüzde 72, Latin Amerika ve Karayipler'de yüzde 79, Kuzey Amerika'da yüzde 82 ve Okyanusya'da yüzde 71 olarak hesaplanıyor. 2005-2010 döneminde kıtalara göre nüfus artış hızına bakıldığında da en yüksek nüfus artış hızının yüzde 2.3 ile Afrika'da, en düşük nüfus artış hızının ise yüzde 0.1 ile Avrupa'da olduğu görülüyor. Söz konusu dönem için nüfus artış hızı Arap ülkelerinde yüzde 2.1, Asya'da, Latin Amerika ve Karayipler'de yüzde

1.1, Kuzey Amerika’da yüzde 1 ve Okyanusya’da yüzde 1.3 olarak belirtiliyor.

Fona göre bu yıl itibarıyla kadın başına çocuk sayısı dünya ortalaması 2.54 olacak. Bu oran çok gelişmiş ülkelerde 1.64, az gelişmiş ülkelerde 2.70 ve daha az gelişmiş ülkelerde ise 4.29. Kadın başına çocuk sayısı kıtalara göre değerlendirildiğinde de Afrika ön plana çıkıyor. Bu oran Afrika’da 4.52 düzeyinde bulunuyor. Kadın başına çocuk sayısı Arap ülkelerinde 3.30, Asya’da 2.32, Avrupa’da 1.51, Latin Amerika ve Karayipler’de 2.21, Kuzey Amerika’da 2.03 ve Okyanusya’da da 2.43 seviyesinde.

BM Nüfus Fonu’nun (UNFPA) raporunun ana başlık konusu ise “Değişen Dünyayla Yüzleşme: Kadınlar, Nüfus ve İklim” olarak seçildi. Raporda iklim değişikliği sürecinin kadınlar üzerinde daha fazla etkili olacağına vurgu yapıldı. Bunun temelinde kadınların tarımsal iş gücünün çoğunluğunu oluşturması ve gelir getirici fırsatlara daha az erişmelerinin rol oynadığı belirtilerek, tartışmalarda beşeri ve toplumsal cinsiyet boyutlarının da dikkate alınması gerektiği belirtildi. Raporda, insanlığın bilinen tarihi boyunca iklimin değişim gösterdiği, ancak önümüzdeki yüzyılda gerçekleşmesi muhtemel ölçüde bir değişikliğin asla ortaya çıkmadığı belirtildi. Raporda iklim değişikliğinin insanlar üzerindeki etkisinin de karmaşık

BM Nüfus Fonu’nun (UNFPA) raporunun ana başlık konusu ise “Değişen Dünyayla Yüzleşme: Kadınlar, Nüfus ve İklim” olarak seçildi. Raporda iklim değişikliği sürecinin kadınlar üzerinde daha fazla etkili olacağına vurgu yapıldı. Bunun temelinde kadınların tarımsal iş gücünün çoğunluğunu oluşturması ve gelir getirici fırsatlara daha az erişmelerinin rol oynadığı belirtilerek, tartışmalarda beşeri ve toplumsal cinsiyet boyutlarının da dikkate alınması gerektiği belirtildi. Rapora göre, değişen iklim şartları neticesinde sele maruz kalmış, kurak ya da yaşanması zor ortamların terk edilmesiyle büyük ölçekli nüfus hareketlerinin yoğunlaşması muhtemel görünüyor. Raporda, sorunun büyük bölümünün sanayileşmiş dünya tarafından yaratıldığı, ancak soruna adapte olma noktasında en büyük zorlukla yüzleşecek olanların dünyanın yoksulları olduğuna işaret edildi.

olduğu ifade edilerek göç hareketlerine yol açtığı, geçim yollarını yok ettiği, ekonomileri bozduğu, kalkınmayı zayıflattığı ve cinsiyetler arasındaki eşitsizlikleri daha da kötüleştirdiği anlatıldı. Kadınların ev idare ettiği ve aile üyelerinin bakımı sorumluluğunu aldığı hatırlatılan raporda, bu durumun genellikle hareket kabiliyetlerini sınırladığı ve aniden baş gösteren havaya bağlı felaketler karşısında savunmasızlıklarını artırdığı kaydedildi.

İklim değişikliğinin, elde edilen kalkınma kazanımlarını geri çevirme potansiyeline de sahip olduğu ifade edilen raporda, “Söz konusu gerilemelerin iklime bağlı su kıtlığından, kuvvetli fırtınalardan, sulu tarım için buzullardaki erime suyunun kaybindan, kullanıma amade gıda miktarlarındaki değişimden ve olası sağlık krizlerinden kaynaklanması muhtemeldir” denildi. Rapora göre, değişen iklim şartları neticesinde sele maruz kalmış, kurak ya da yaşanması zor ortamların terk edilmesiyle büyük ölçekli nüfus hareketlerinin yoğunlaşması muhtemel görünüyor. Raporda, sorunun büyük bölümünün sanayileşmiş dünya tarafından yaratıldığı, ancak soruna adapte olma noktasında en büyük zorlukla yüzleşecek olanların dünyanın yoksulları olduğuna işaret edildi. Raporda, hükümetlerin zaten zorluklarla dolu olan kalkınma hamleleri, yoksulluğu azaltma çabaları, eğitim ve sağlık hizmetlerine erişimi sağlama ve toplumsal cinsiyet eşitliğini gerçekleştirme faaliyetlerinin üzerine iklim değişikliğinin getirebileceği baskı kaynaklarına karşı erken davranarak gerekli hazırlıkları yapmaları gerektiği ifade edildi.

Bilişim Teknolojileri ve Oyun Sektörü

Memet ÖZKAN
Yönetim Danışmanı
bilgi@danismend.com

Oyun sektörü deyip geçmemek gerekiyor. Oyun sektörü, hedef kitlesi çocuklardan yetişkinlere kadar geniş bir yelpazeyi, amacı ise eğlenceden eğitime kadar çeşitli içerikleri kapsayan bir sektör. İşin içine bir de yer, zaman ve fonksiyon sınırlarını ortadan kaldıran bilişim teknolojileri girince, sektörün bugünkü bulunduğu yerden çok daha ileriye gideceğini görmemek imkânsız.

Sektörün hedef kitlesi genişliyor.

Çocuklara 12 aylıktan başlayarak bilgisayarla oynamayı öğreten oyuncaklar mağaza vitrinlerinde yerlerini çoktan almış durumdalar. Bu oyuncaklar aslında, çocukların ister ebeveynlerinin eşliğinde, isterse de tek başlarına oynayabilecekleri birer bilgisayar. Bu oyuncaklar evdeki PC'nin USB bağlantısına kolayca takılarak kullanılabilir. Oyuncakların etkileşimli klavyeleri, farklı yaş ve beceri seviyelerine göre hazırlanmış yazılımlar sayesinde çocukların 'oyarken öğrenmesini' sağlıyor. Klavyeler büyük renkli tuşlarıyla çocukların ilgisini çekiyor ve arkadaş canlısı animasyon karakterleri sayesinde etkin öğrenmeyi teşvik ediyor. Oyuncaklar çocuklara bilişsel, motor, sosyal, duygusal becerilerin yanı sıra yabancı dil becerileri de kazandırıyor.

Sektörün ekonomik katma değeri artıyor.

Geçtiğimiz dönemde ABD ve Japonya'nın ardından Güney Kore de elektronik oyunlara yatırım yapmaya ve sektörü teşvik etmeye karar verdiler. Bu desteklerin sayısız gerekçesinden birisi olarak World of Warcraft adlı sanal oyunun, dünyada 10 milyon oynayan müşterisi sayesinde yaklaşık 1,5 milyar Dolar ciroya yaklaşmasını verebiliriz.

Sektörde dağıtım kanalı değişiyor.

Oyun ve oyuncak sektöründe ciddi pozisyonlara sahip olan Sony, şirketin mali durumunu kurtaracak inovatif yeni ürünler geliştireceklerini söylüyor. Bu yeni ürünlerin ağırlıklı olarak

mobil yaşam ürünleri olması bekleniyor. Ürünlerin toplanacağı başlıklar oyun, dijital fotoğrafçılık, eğlence ve cep telefonları olarak sayılıyor. Ancak asıl ilginç olan haber, Sony'nin üretim planlarındaki önceliğin bağlanabilirlik olması. Sony, 2011 yılında üreteceği ürünlerin % 90'ının internete bağlanma yeteneğinin bulunacağını söylüyor.

Oyunların İnternet üzerine kayacağı varsayımını destekleyen başka haberler de var. Dünyanın en büyük oyun dağıtıcılarından Electronic Arts, optik medya üzerinden oyun satmanın artık demode bir iş modeli olduğunu savunuyor. Bu durum, oyun cd ve dvd'lerinin ortadan kalkması anlamına geliyor. Şirket, optik medyaya yatırım yapmanın doğru bir seçim olmadığını ve artık yeni bir iş modelinin geliştirilmesi gerektiğini söylüyor. Bu yeni iş modeli ise oyunların İnternet üzerinden dağıtımı olarak tanımlanıyor.

Sektör, bir iş disiplini olarak akademik alanda gelişiyor.

İş yaşamının eğitim temelini oluşturan üniversitelerimiz de durumu farkına vardılar. Geçen yıl ODTÜ, uluslararası ticaret hacmi 40 milyar Dolar olan bilgisayar oyun pazarına Türkiye'nin de girmesi için harekete geçti. Diğer üniversitelerimizde de bu konuda bölümler açılmaya, yurt dışı ile iş birlikleri oluşturulmaya başlandı.

Son söz

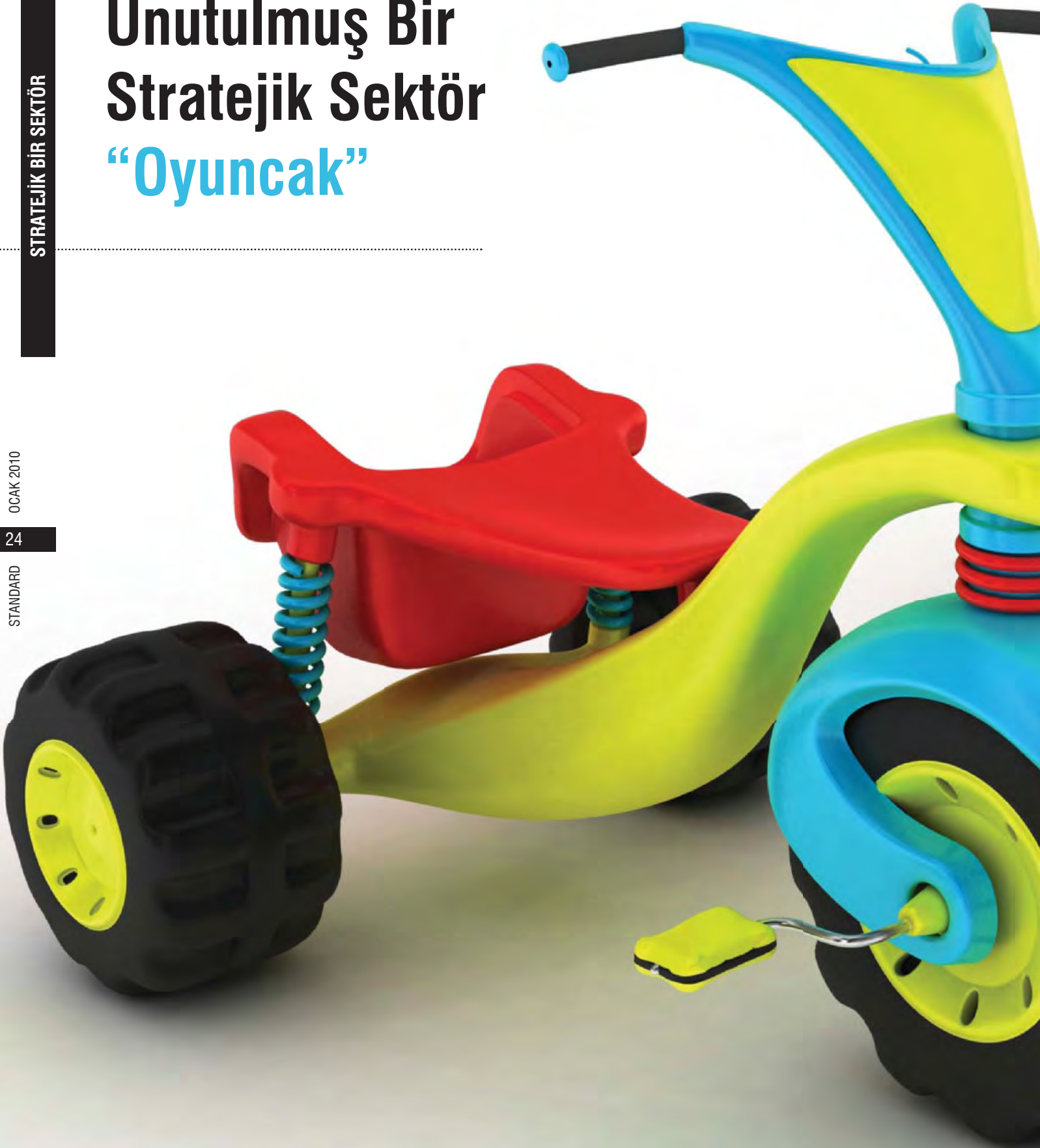
Sektörün dijitalleşerek etki alanını genişletmesine ilginç bir örnek daha verebiliriz. Amerikan ordusunun askere alımları teşvik etmek, kışla yaşamını tanıtmak, temel eğitimi görselleştirmek, tanıtımını yapmak vb. nedenlerle "America's Army" isimli oyunun geliştirilmesine destek vermeye başladığını belki duymuşsunuzdur. İşin traji-komik yanı ise yine aynı ordunun, orduda artan intihar oranlarına önlem olarak "Beyond the Front" isimli bir oyundan medet ummasıdır. Depresif durumlar yaşayan ve intihara meyilli askerlerin daha sağlıklı karar alabilmesini sağlamak amacıyla geliştirilen oyunun, ABD askerlerine ücretsiz olarak dağıtılması düşünüyor.

Unutulmuş Bir Stratejik Sektör “Oyuncak”

OCAK 2010

24

STANDARD

Dr. Hakan GÜRSU,
ODTÜ, Endüstri Ürünleri
Tasarımı Bölümü

Cocukların gelişim süreçleri içinde zihinsel, bedensel ve psiko-sosyal gelişimlerini etkileyen, biçimlendiren ve düzenleyen; analitik düşünce yapılarını ve hafızalarını geliştiren, düşünsel (yaratıcı, yönlerini ve hayal güçlerini geliştiren), yeteneklerinin ortaya çıkmasını destekleyen her tür “oyun” malzemesi bilimsel olarak “oyuncak” olarak isimlendirilmektedir. Her ne kadar bir “objenin” oyuncak olarak değerlendirilmesi için sadece “hazır, yapılmış veya üretilmiş bir ürün olması gerektiği gerçeğinin altını çizerken; çalışmanın sadece; kurgusal, oyun amaçlı ve katma değer yaratan endüstriyel ürünlerin belirlediği bir “oyuncak sektörü” çerçevesinde tartışıldığı unutulmamalıdır.

Tarihsel süreçte oyuncak her zaman oyun kavramının değişmez bir parçası iken, Endüstri devrimini izleyen dönemde; oyuncak metaforu giderek oyun kavramına iyice egemen olmuştur. Her çocuğun çevresiyle bir anlaşma, bir uzlaşma aracı olarak gördüğü oyun bir dil kadar etkili varlığını korurken; çocuk, çevresindeki her şeyi oyuncak olarak kullanabilmek özgürlüğünü koruma eğilimi sürdürmektedir. Nitelikli oyuncak; özellikle gelişmekte olan ve genç nüfusa sahip tüm toplumlar için; yaşamsal bir stratejik öneme sahiptir. Bu stratejik önem, gerek üretim ve istihdam yaratması, gerekse diğer sektörlerle olan dolaylı ve etkin ilişkisi kadar genç nüfusun yetiştirilmesindeki gizli, ama etkin rolü etrafında şekillenmektedir. İçgüdü düzeyinde gerçekleşen oyun eğilimi ve ihtiyacı, çocukluk döneminin en güçlü motiflerinden biridir. Her sağlıklı çocuğun; okul öncesinden itibaren ve okul çağına süregelen bir dönemde toplam 25-30.000 saat oyun oynadığı, asırlardır, eğitim sürecinin en yakın destekçisi olan oyun kavramının farklı boyutlarda ürünleşen yüzü olan “oyuncakların” yüzyıllar boyunca sağlıklı toplumlar yetiştirilmesinde son derece etken roller üstlendiği bilinmektedir. Bu rolün gelecekte de önemini giderek artırarak devam edeceği de kesin gibi gözükmektedir. Salt bu tanım çerçevesinde bakıldığında bile; bir ülkenin gelecek nesillerinin sağlığı için oyun olgusu ve dolayısı ile yaratıcı oyuncak sektörü yaşamsal değerleri barındırmaktadır.

Yüzyıllardan beri oyuncak, yetişkinler tarafından hazırlanan, oyun ritüellerine yardımcı olmak için hazırlanmış ve ana işlevi çocuğu daha iyi ve etkin bir şekilde oynatmak olan temel oyun malzemeleridir.

Endüstri devrimine gelindiğinde ise; oyuncak sektörü de giderek fabrikalaşmaya başlamış ve özellikle oyuncak sanayiye sınırsız şekil, renk ve malzeme olanakları kullanılmaya ve üretime plastiğin girmesinden sonra, bu dalda da daha esnek ve yaratıcı üretim teknikleri kullanılmaya başlanmıştır. Giderek ihtisaslaşan bu gelişen sektörde; eğitimci ve pedagogların bakış açılarına göre çeşitli oyuncak sınıflandırmaları vardır. Bedensel (kas) gelişimini sağlayan oyuncaklar,

yaratıcılık ve hayal gücünü geliştiren, sanat ve el işlerini geliştiren, anlama - kavrama gücünü geliştiren oyuncaklar, aktivite üreten (dans ve müzik oyuncakları vs. gibi) ve yaşam üzerine geliştirilen çocuk ölçekli modeller gibi. Sonuç olarak her başarılı oyuncağın temel kurgusunda bu becerileri geliştirmeye yönelik çabalar olduğu gibi eğitim süreçlerini destekleyen benzeri girişimlerin oyuncak geliştirmekte temel etken olduğu unutulmamalıdır.

Toplumun ruhsal ve sağlık değerlerinin oluşturulmasında ve korunmasında etken rolü ve eğitimin vazgeçilmez boyutlarının en başında gelmesi dolayısı ile “oyuncak” kavramı ve sektörü, AR-Ge ve üretim anlamında mutlaka desteklenmesi ve yaşatılması gereken önemli bir sektör olarak tanımlanabilmelidir.

Oyuncak sektörü, krizlerden en hızlı etkilenen, dönüşü de bir o kadar hızlı olduğu fazlası ile bilenen sektörlerin de başında gelmektedir.

Nüfus artışlarının kaçınılmazlarında, ekonomik alım gücünün yükseldiği, yaşam döngüsünün giderek ivmelendiği günümüz yaşam koşullarında oyun içinde oyuncağın oranı ve önemi gittikçe artmaktadır. Çocuk sahibi tüm tüketici ebeveynler bu şartların bir kaçınılmazı olarak çocuklarına ayıramadıkları zamanlarının telafisi ve çocuklarla daha fazla ilgilenmemek amacı ile, hem de çocukların gelişimlerini desteklemek için giderek daha fazla oyuncak almakta ve dünyada sektör giderek büyümektedir.

Günümüzde bu ve benzeri nedenler ile oyuncak endüstrisi “eğitici -öğretici oyun ve oyuncaklar” üretimi üzerinde giderek gelişmekte ve ihtisaslaşma kaçınılmaz durmaktadır. Kurgulanmış oyuncakların çocuk gelişimi üzerindeki her türlü etkileri, çocuğun zorlanarak vakitsiz zihnî, duygusal ve bedensel gelişimi, çocukların oyuncakları beğenip seçmeleri gibi hususlar, ciddi şekilde ele alınması gereken unsurlar olarak giderek önem kazanmaktadır. Endüstriyel oyuncaklar kalitelerine göre;

- Zihinsel fonksiyonlarını tetikleme,
- Gözlem ve keşif yeteneğini artırma,
- Yaşlarına göre beden gelişimini sağlama,
- Problem çözmesini öğretme ve düşündürme,
- Yaratıcılığı ve hayal gücünü geliştirme becerileri,
- Yenilik ve özgünlük düzeyleri ile sınıflandırılırlar...

Çocukların öğretici oyuncaklarla daha iyi gelişeceğini bekleyen ve bu sebeple sınırlı kaynaklarını çekinmeden tüketen anne ve babalar “en iyi, en öğretici” diye tavsiye edilen ithal oyuncakları çok da fazla incelemiden, düşünmeden kaçınılmaz olarak satın almak durumunda kalmaktadırlar.

- Özellikle 22 milyon’un üzerinde genç bir nüfusa sahip ül-

kemizde ithal oyuncağın ekonomi üzerindeki yükü giderek yükselirken, ucuz ve kalitesiz, bir o kadar sağlıksız ve dayanıksız ürünlerin bilinçsizce ithalatının, tüketiminin ve toplum üzerindeki yan etkilerinin kaçınılmaz sonuçları giderek yükselmektedir. Genç nüfusu ile giderek büyüyen ve gelişen Türkiye; tüketimini ve temel oyuncak ihtiyacını % 90 düzeyinde ithalata dayandırarak, bu konuda da sessizce ulusal rekorlarını kendi kendine kırmaya devam etmektedir.

Peki Ülkemiz için OYUNCAK ÜRETİMİ FIRSAT OLABİLİR Mİ?

Oyuncak deyip geçmek, sektörü anlamamak anlamına geliyor. Dünya oyuncak pazarının büyüklüğünün 55 milyar Dolar civarında olduğu ve her sene eş değer bir seviyede büyüdüğü düşünüldüğünde sektörün gizli gücü ortaya çıkmaya başlıyor. Türkiye maalesef bu pastadan bir pay almadığı gibi sadece ithalata dayanan büyük bir pazar oyuncak ;

- Çocuk gelişimi ve sağlığı söz konusu olduğu için, tüm pazarlarda önemini kaybetmeyen özel bir konu oyuncak ...

- Krizlerden en çabuk etkilenen ve en hızlı geri dönen ürün gruplarını kapsayan "oyuncak", oldukça dinamik pazar değerlerine sahip oyuncak pazarı dünyada 55 milyar Dolarlık bir büyüklüğe ulaşmış durumda ve % 2-4 büyüme eğilimini sürdürüyor.

- Günümüzde oyuncak büyük ölçüde AR-GE'ye dayalı dinamik bir endüstri anlamını taşıyor.

- Çin oyuncak üretebiliyorsa Türkiye niye üretemesin? Üstelik yapılan araştırmalar, oyuncak tasarımı ve üretiminin bir ulusun yaratıcılık potansiyelini artırdığını ve ekonomik gelişmesini olumlu yönde etkilediğini gösteriyor.

Dünya oyuncak ihracatının yüzde 70'inden fazlasını gerçekleştiren Çin'de 6 binden fazla firma faaliyet gösterirken, bugün ABD'de satılan oyuncakların yüzde 80'i Çin'de üretiliyor.

Çin oyuncak sektörü, yaptığı inovasyonlar ve Asya pazarındaki mevcut potansiyeli sayesinde genişlemesini sürdürürken, iç pazarda da büyüme hedefliyor.

Türkiye-Çin ihracat karşılaştırmasına bakıldığında, oyuncak sektöründe Çin'in Türkiye'den 490 kat büyük olduğu gözleniyor.

Türkiye oyuncak sektöründe nasıl bir pazar?

- Türkiye'de, 0-14 yaş grubunda toplam nüfusun % 26 dilimini oluşturan 18.9 milyon çocuk olduğu,

- Ülkemizde çocuk başına düşen harcamanın, 2006'da 6 Dolar iken, 2008'de 12 Dolar yükseldiği,

- Avrupa ortalamasının AB'de 100 Dolar, ABD 'de 250 Dolarlık bir yıllık harcama yapıldığı, Dünya ortalamasının ise 33 Dolar olduğu,

- Ülkemizdeki ihtiyacın % 80'nin direkt Çin kökenli firmalarca karşılanmakta olduğu,

- Dünyadaki ucuz oyuncak pazarının % 65'lik en büyük diliminin Çin tarafından kontrol edildiği,

- Toplam ihtiyacın % 89'unun ise gene ithalata dayandığı,

- Ülkemizdeki pazarın son 5 yılda, 2 katı büyüyerek 435 milyon Dolarlık bir düzeye ulaştığı, (Kayıtlı 180 + kayıtsız 255)

- Ortalama, 12 Dolar düzeyinde ürünlerin ilgi gördüğü,

- Ülkemizde satılan ürün sayısının 35 milyon parça düzeyinde olduğu belirlenmiştir.

- Çin oyuncaklarının ithalatında dünyanın birçok ülkesinde yapılan kontrollerde çocuk sağlığına zararlı malzeme kullanıldığı tesbitiyle yasaklar getirilmesine rağmen,

- (Bu olumsuzluklara karşılık) Türkiye'de hâlâ bu tür önlemlerin alınmamış olmasının mevcut yerli üretimi olumsuz etkilediği ve yatırımcının önünü kapattığı,

- Bunun yanı sıra ülke içerisinde merdivenaltı üretimin kontrolsüzlüğünün de Çin menşeli oyuncaklar kadar sorun yarattığı

açık olmasına rağmen, büyük bir iç ve dış pazar potansiyeline sahip olması dolayısı ile oyuncak sektörü hâlâ cazibesini korumakta

Türkiye'de oyuncak sektörü ve beklentileri oyuncak üreticisi, toptancı ve perakendecileri kapsayan İstanbul'un farklı bölgelerinde 212 firmayı içeren saha araştırması sonuçlarına göre ise,

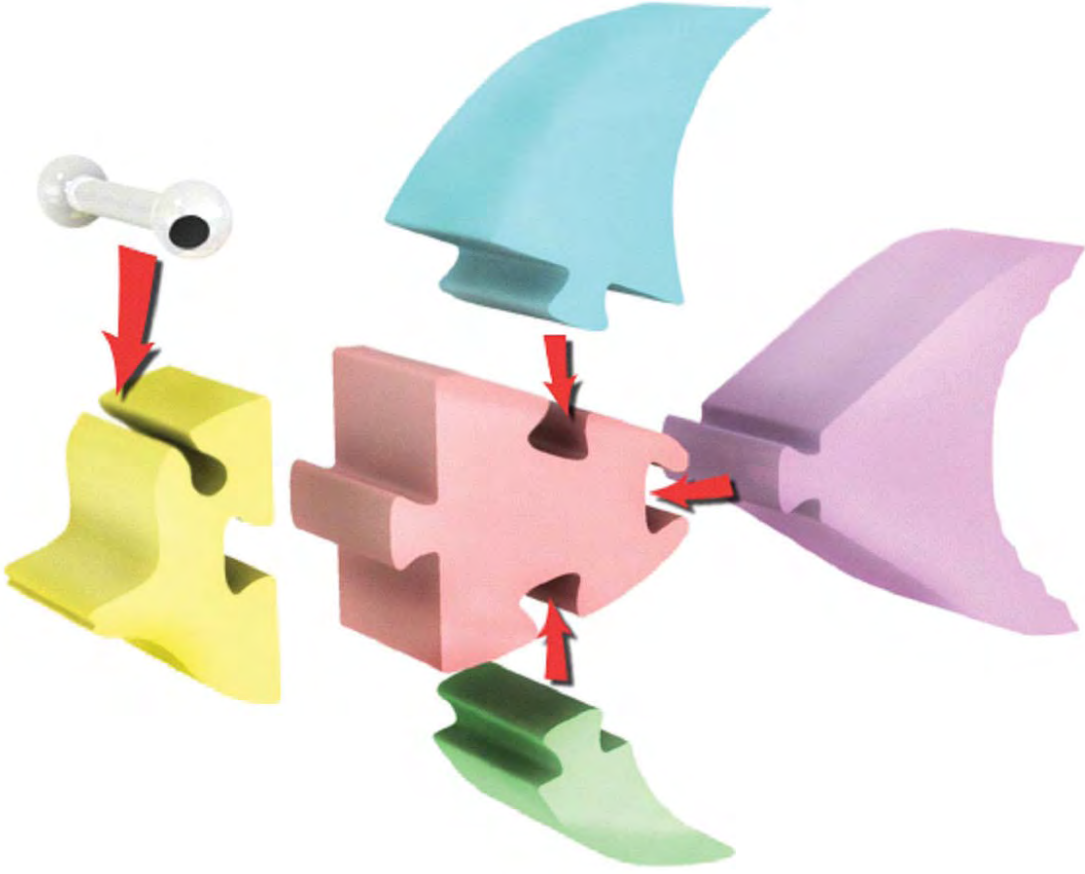
- Çin mallarının piyasaya girmesinden sonra şirket stratejilerinde düşük fiyata ve müşteri tatminine odaklanma konusunda azalma, kaliteye, emsalsizliğe ve modayı takibe odaklanma konularında artış gözlenirken;

- Teknolojiye, tasarıma, ambalajlanmaya, hızlı cevap verme, imaj ve güven sağlamaya odaklanma konularında değişim görülüyor.

Çin malı oyuncakların piyasaya girmesinden önce şirketlerin en güçlü stratejisi düşük fiyata odaklanma iken, Çin ve Uzak Doğu menşeli malların ülke pazarına girişinden sonra imaj ve güven sağlamaya odaklanma yönelikleri görülüyor.

Türkiye, % 8,8'lik bir oranla en fazla Sırbistan Karadağ'a ihracat yaparken, Çin, ithalatta % 82'lik bir oranla en üstte yer alıyor.

Patent, tescilli ürün ve marka bazında ülkemizdeki seviyenin çok yetersiz kaldığı, dolayısı ile özgün ürün düzeyindeki yetersizliğinden dolayı potansiyel ihracat şansını da kaçırdığı gözleniyor.

Global dünya ve yeni fırsatlar ;

Beijing Times Gazetesinde yer alan bir habere göre, 2008 yılında Çin'de faaliyet gösteren toplam 8.610 oyuncak üreticisinden yaklaşık % 48'lik bölümü faaliyetlerine son verdi. Gazetenin haberine göre, 2008 yılı sonunda sadece 4 bin 300 firma ayakta kalabildi. Finansal krizin patlak vermesi ise, zaten üretim esnasında kullanılan ham madde nedeniyle ABD ve AB ülkelerinde Çin oyuncaklarına yasaklama getirilmesi nedeniyle sorunlarla boğuşan Çin oyuncak sektörüne büyük darbe vurdu. Çin'in oyuncak sektörü 2008 yılında sadece % 1.8 oranında büyüme kaydederken, sektör 8.6 milyar Dolarlık oyuncak ihracatı gerçekleştirdi. Kasım ayında Çin oyuncak sektöründe % 8.6'lık bir düşüş yaşanırken, Aralık ayında da Çin oyuncak ihracatı % 7.6 oranında geriledi.

Bu gerilemede, 2007-2008 dönemindeki kurşun bazlı, ucuz ve sağlıksız plastik ham madde kullanımı sonucunda oluşan iade grupları ve sipariş iptallerinin etkisi oldukça fazla ...

Diğer taraftan, dünyanın en büyük oyuncak üretici olan Çin pazarında hâlâ bir dünya markası çıkmaması ve yerel pazarın güçsüzlüğü de son derece etken bir faktör olarak gözüküyor.

Sonuçlar;

Dünya da her zaman varlığını sürdüren eğilimde oyuncakın fiyatından çok oyuncakın değerinin önemli olduğu konusunda hakim ve kesin tavır asla göz ardı edilmemelidir.

- Oyuncak sektöründe, yeni trendlerin takip edilmesi, AR-GE çalışmalarına ağırlık verilmesi, kalite odaklı bir hedef yakalanması, ürün çeşitlenmesinin artırılması ve sektörde markalaşılması ile ulusal oyuncak sektörünün hızla büyüyebileceği düşünülmektedir.

- Türkiye'de oyuncak sektörü hızlı gelişen ve gelecek vaat eden bir sektör olmakla birlikte pazarın 2008 büyüklüğü 1 milyar Dolar civarında hesaplanmaktadır.

- Nüfus yapısına bakıldığında 0-14 yaş arası 21,7 milyon çocuk bulunmakta ve bunların 7,9 milyonu 5 yaşın altındadır.

- Buna rağmen ABD'de çocuk başına oyuncak tüketimi 271 Dolar ve AB'de 115 Dolar iken Türkiye'de ise 12 Dolar olması, yakın zamanda sektörün hızla büyüme potansiyelini ortaya koymaktadır.

- Türkiye, ham madde ve yaratıcılık anlamında, genç nüfusun belirlediği ulusal pazarına yönelik ürün geliştirebilecek tüm alt yapıya sahiptir. Gereken belki de sadece, üretimi düşünen kuruluşlar ile sürekliliği sağlayacak AR-GE'yi sürdürebilir kılacak pro-aktif yapıları bir araya getirmek ve devlet desteğini netleştirmek gerekmektedir.

Ülkemizde Oyuncak Güvenliği Mevzuatı ve TSE

Mukadder İLHAN
TSE, Direktifler Müdürü

Toys Safety Directive, Avrupa Birliği Resmi Gazetesi'nde 16.07.1988 tarihinde yayımlanmış olup, Avrupa Birliği Mevzuatına uyum çalışmaları kapsamında ülkemizde "Oyuncaklar Hakkında Yönetmelik" adıyla 17.05.2002 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanmış ve 17.11.2003 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

Yönetmeliğe göre oyuncak; 14 yaşından küçük çocukların oyunlarında kullanmak amacıyla tasarlanan veya imal edilen her türlü ürün ve oyun araç ve gereçleridir. Ancak bu Yönetmeliğin amacı; oyuncakla oynayan çocuklar kadar oyunu denetleyen yetişkinleri de korumaktır. Bazı ürünler ise ilk bakışta oyuncak olarak düşünülse bile ya çocuklar için tasarlanmamıştır ya da öncelikli kullanım amacı oyun değildir. Bu

ve benzeri sebeplerden dolayı Yönetmeliğin EK.1’inde muaf tutulan ve oyuncak olarak kabul edilmeyen ürünler listelenmiştir.

Bu alanda Avrupa Birliği mevzuatlarının Türkiye’ye uyumlaştırılması ve uygulanmasından (Piyasa Gözetimi ve Denetiminden) sorumlu kuruluş **Sağlık Bakanlığı**’dır. Yönetmelik kapsamında uygulanan Avrupa Standardları ise Türk Standardları Enstitüsünce uyumlaştırılarak Türk Standardı olarak yayımlanmaktadır. Ayrıca, Avrupa Birliği mevzuatı, CE işareti taşıması gereken ürünlerden yüksek riskli olanların, piyasaya arz edilmeden önce konusunda uzman üçüncü bir taraf konumundaki AB Resmi Gazetesi’nde yayımlanmış kuruluşlar (Onaylanmış kuruluş) tarafından uygunluk değerlendirmesine tabi tutulmasını şart koşmaktadır. Bu doğrultuda söz konusu ülkedeki Yetkili Kuruluş (ülkemizde Sağlık Bakanlığı) tarafından; ürünlerin test, muayene ve/veya belgelendirmesini yapabilecek şekilde altyapısı yeterli olan kuruluşlar seçilerek AB Resmi Gazetesi’nde yayımlanmak suretiyle **“Onaylanmış Kuruluş”** statüsü kazanırlar. Ülkemizde AB Komisyonu tarafından onaylanan **ilk ve tek kuruluş Türk Standardları Enstitüsü**’dür.

12.05.2009’da onaylanmış kuruluş olarak atandığımız tarihten itibaren, üreticilerimiz ürünlerine CE işareti ilâştirebilmek için yurt dışına bağımlı olmaksızın Türk Standardları Enstitüsünce belgelendirilmektedir.

Yönetmeliğin hayata geçirilmesinde bu kuruluşların rolü

Bir Yeni Yaklaşım Yönetmeliği olarak yayımlanan yönetmeliğin uygulanmasında öncelikle uygulanacak modül seçilmelidir. Modüller, AB tarafından 1985 yılından itibaren uygulamaya koyulan, yeni yaklaşım politikası kapsamındaki ürünlerin uygunluk değerlendirmesinin yapılmasında takip edilecek metotlardır. Diğer bir ifade ile, modül, ürünlerin ilgili teknik düzenlemelerine uygun olup olmadığının tespiti amacıyla ürünlerin özellikleri ve taşıdıkları risk oranları dikkate alınarak belirlenen test, muayene ve belgelendirme yöntemidir. Oyuncaklar Hakkında Yönetmelikte Modül A veya Modül B uygulanabilmektedir. Modül B’nin uygulanmasında üretici, bir Onaylanmış Kuruluşla çalışmalıdır.

İlk etapta başvuran kuruluş, tip incelemesi talep ettiği ürün ve bileşenlerinin üretim ve kalite kontrolünü nasıl sağladığını belirten dokümanları (üretim ve kalite kontrol cihazlarının listesi, ilgili prosedür ve talimatlar, test ve kalibrasyon raporları vs.) içeren bir teknik dosya ile birlikte, ürününü Onaylanmış Kuruluşla göndermektedir. Onaylanmış Kuruluş başvuran kuruluş tarafından sağlanan teknik dosyayı ve ürünü inceler ve Yönetmelikte belirtilen Temel Sağlık ve Güvenlik gereklerini sağlama referansı olarak yapılması gerekli testleri belirleyerek,

sonuçlarını değerlendirir. Değerlendirme sonucu olumlu ise AT Tip İncelemesi Belgesi düzenler. Üretici ve Onaylanmış Kuruluş, ilgili dokümanları 10 yıl süre ile muhafaza eder.

Olumsuz değerlendirilen ve belge verilmesi uygun görülmeyen ürünler ise ilgili bakanlığa ve diğer onaylanmış kuruluşlara bildirilir.

Ayrıca AB Resmi sitesinde RAPEX (Rapid Exchange of Information) sistemi ile, güvenli olmayan ürünler tanımlanarak, marka, menşei ve barkod no.’larıyla birlikte haftalık olarak yayımlanmakta ve tüketicilerin bilgisine sunulmaktadır. Bu bilgiler ulusal otoritelerden veya gönüllülük esasına dayalı olarak üretici veya dağıtıcılardan sağlanmaktadır.

Örneğin, 2009 yılı 47. haftasında yanda resmi görülen ördek şeklinde sıkılabilen banyo oyuncağının ftalat miktarı yönünden Yönetmeliğe uygun olmadığı tespit edilmiş ve piyasadan geri çekildiği bildirilmiştir.

CE ve TSE arasındaki farklar

Her üretici Oyuncaklar Hakkındaki Yönetmelik kapsamında ki ürününü piyasaya vermeden önce Yönetmelikte belirtilen sorumluluklarını yerine getirmek ve ürününe Yönetmeliğe uygun şekilde CE işareti ilâştirmek zorundadır. Bu A’dan Z’ye tüm üreticilerin yerine getirmekle yükümlü olduğu yasal ve asgari şarttır. AB tarafından yayımlanan ilgili uyumlaştırılmış standartlara uyum, bazı durumlarda Yönetmeliğe uyum olarak varsayılabilir. Yasal mevzuatlarda veya ürün şartlarında yönetmelik gereklerini etkileyecek bir değişiklik olmadığı sürece AT Tip İnceleme Belgesi geçerlidir.

Bir üreticinin ürününe TSE Markası ilâştirebilmesi için ise Türk Standardlarına Uygunluk Belgesi alması gerekmektedir. Bunun için sadece ilgili standarda uyum yeterli olmamakta, üreticinin üretim yeri ziyaret edilmekte, teknolojik alt yapısının kaliteli ve güvenli ürün üretimini sağlamak için yeterli olup olmadığı incelenmekte, ürün güvenliğinin sürekli sağlandığının garanti edilmesi için periyodik kontroller yapılmakta, numune alınmakta ve standardda belirtilen testlere tabi tutulmaktadır. Ayrıca TSE Markası taşıyan bir ürün TSE garantisi altındadır. Bu ürünlerin standartlara uymadığının tespiti halinde TSE cezai yaptırımlar uygulamaktadır. Bu amaçla, piyasadan veya müşteriden gelen şikâyetler de özenle incelenmekte ve değerlendirilmektedir. Dolayısıyla bir üretici ürününe TSE Markası ilâştirmeden önce tüm bu şartları sağlamış ve ürününün garanti altına almıştır.

MEB Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri

Genel Müdür Yardımcısı

Yurdagül AYDOĞAN

& Özel Yeteneklilerin Eğitimi Şubesi Müdürü

Necati BİLGİÇ

ile Özel Eğitim Üzerine...

Bu sayımızda Milli Eğitim Bakanlığı, Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdür Yardımcısı Yurdağül AYDOĞAN ve Özel Yeteneklilerin Eğitimi Şubesi Müdürü Necati BİLGİÇ'i konuk ettik. Sohbetimiz özel yetenekli çocuklarımız, eğitimleri ve ülkemizde onlar için neler yapıldığına dair.

Bu konuda yaşanan zorluklardan biri, üstün yetenekli çocuklara ilişkin ortak bir tanımın olmaması. Potansiyelini kullanmada gösterdiği performansta, bireyin kendisiyle aynı yaş, aynı iş ya da aynı ortamda bulunan başkalarıyla karşılaştırıldığında anlamlı bir farkın ortaya çıkması ve potansiyelin geliştirilebilir olması, üstün yetenekli bireyleri tanımlıyor. Onlar İbni- Haldun'lar, Einstein'ler, Mimar Sinan'lar, Fatih Sultan Mehmet, Mustafa Kemal'ler...Milli Eğitim Bakanlığı, işte onları hedefliyor. Amaç, yeni dahileri, yeni değerleri ülkemize kazandırmak. Aydoğan ve Bilgiç işlerini sarraflığa benzetiyor ve vurguluyorlar:

“Bizim işimiz, inciler, altınlar, gümüşler içinden elmasları, yakutları çıkarıp işlemek, parlatıp gerçek güzelliğini insanlığa sunmak.”

STANDARD- Milli Eğitim Bakanlığının özel eğitim konusunda da teşkilatlandığını görüyoruz. Özel eğitim nedir ve bu konuda nasıl bir teşkilatlanma mevcuttur?

Y. AYDOĞAN- 31.08.2006 tarihli ve 3949 sayılı yazı ile Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğünün Görev, Yetki ve Sorumluluklarına İlişkin Yönerge'de Genel Müdürlüğümüzün teşkilat yapısı yer almaktadır. Genel Müdürlüğümüz; Genel Müdür, Genel Müdür Yardımcıları, Daire Başkanları, Şube Müdürleri, Eğitim Uzmanları, Şefler, Memurlar ve Veri Hazırlama ve Kontrol İşletmenlerinden oluşmaktadır. Gerekli görülmesi hâlinde yeterli sayıda inceleme, araştırma-geliştirme birimleri de oluşturulmaktadır.

Üç Daire Başkanlığı söz konusudur. Daire Başkanlıklarına bağlı şubeler ise şunlardır:

a) İdari İşler Daire Başkanlığı

1. İnsan Kaynakları Şubesi
2. İdari ve Destek Hizmetler Şubesi
3. Avrupa Birliği ve Dış İlişkiler Projeler Şubesi
4. Bütçe Yatırım ve Donatım Şubesi
5. Strateji Geliştirme Şubesi

b) Özel Eğitim Daire Başkanlığı

1. Program Geliştirme ve Kaynaştırma Şubesi
2. Bedensel Engellilerin Eğitimi Şubesi
3. Zihinsel Engellerin Eğitimi Şubesi
4. Sosyal ve Duygusal Güçlüğü Olanların Eğitimi Şubesi
5. Özel Yeteneklilerin Eğitimi Şubesi

c) Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetleri Daire Başkanlığı

1. Psikolojik Ölçme Araçları Şubesi
2. Eğitsel ve Mesleki Rehberlik Şubesi

3. Rehberlik ve Araştırma Merkezleri Şubesi

4- Kişisel ve Psikososyal Hizmetler Şubesi

STANDARD- Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğünün çalışmalarını, hedeflerini özetler misiniz?

Y. AYDOĞAN- Genel Müdürlüğümüzün temel iki görevi bulunmaktadır. Bunlar; özel eğitim sınıfları, özel eğitim okulları, rehberlik ve araştırma merkezleri, iş okulları ve iş eğitim merkezleri ile aynı seviye ve türdeki benzeri okul ve kurumların eğitim, öğretim ve yönetimi ile ilgili bütün görev ve hizmetlerini yürütmek ve okul ve kurumlarının eğitim ve öğretim programlarını, ders kitapları ile eğitim araç ve gereçlerini hazırlamak ve Talim ve Terbiye Kuruluna sunmaktır. Bu iki temel görev çerçevesinde Genel Müdürlüğümüzün çalışmaları yapılmaktadır. Tabii ki temel hedefimiz ülkemizde özel eğitime muhtaç bireylere ulaşmak ve uygun eğitim ortamlarını sağlamaktır.

STANDARD- Söyleşimizde bilhassa üstün zekâ ve yetenek konusuna değinmek istiyoruz. Üstün zekâlı ve yetenekli çocuğu nasıl tanımlıyorsunuz?

Y. AYDOĞAN- Az önce teşkilat yapısını anlatırken değindim. Genel Müdürlüğümüzün çalışma alanlarından biri de üstün yetenekli çocukların eğitimidir. Tabii ki üstün yetenekli çocuklara uygun eğitim verebilmek için öncelikle bu çocukları tanımlamamız gerekmektedir. Yaşanan zorluklardan biri de üstün yetenekli bireylere ilişkin ortak tanımın olmamasıdır. Ortak tanımın yapılması, sizin eğitim programlarınızı belirler.

Yurdağül AYDOĞAN

1967 yılında Kahramanmaraş/Andırın'da doğdu.

İlköğretim ve ortaöğretimini Andırın'da tamamladı.

1987 yılında Erzurum'da göreve başladı.

1988 yılında evlendi. İki kızı var.

Çeşitli illerde görev yaptıktan sonra halen Genel Müdür Yardımcısı olarak görev yapmaktadır.

Matematiksel olarak düşünüldüğünde ortalamadan (100) iki standart sapma üstünde olan çocuklardır üstün yetenekliler. Kaynaklar bu rakamı 130 ve üstü olarak verir, söz konusu bireyler olduğunda kesin ifadelerle yer vermemek lazım. Tanımlara baktığımız vakit genel kabul gören; "potansiyelini kullanmada gösterdiği performansta, bireyin kendisiyle aynı yaş, aynı iş ya da aynı ortamda bulunan başkalarıyla karşılaştırıldığında anlamlı bir farkın ortaya çıkması ve potansiyelin geliştirilebilir olması" tanımıdır.

Zekâ durağan değil, hareketlidir. Dolayısıyla bizler belirli süreçlerden hareketle üstün yetenekli bireyleri belirliyoruz. Okullardaki öğretmenler öğrencilerini yaklaşık elli sorudan oluşan gözlem formunu doldurarak yönlendiriyor. Geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları yapılmış grup testi uygulanıyor. Grup testinde belirli puanı alan öğrenciler bireysel inceleme-ye alınıyor. Bireysel incelemede başarılı olan öğrenciler ise Genel Müdürlüğümüze bağlı Bilim ve Sanat Merkezlerinde (BİLSEM) destek eğitimine alınıyor.

Bilim ve Sanat Merkezlerinde verilen eğitimi beş başlık altında toplayabiliriz. Kayıtları yapılan okul öncesi eğitimi, ilköğretim ve ortaöğretim çağı bireylerin hazır bulunuşluk düzeyleri belirlenmektedir. Daha sonra; a) Uyum (Oryantasyon), b) Destek Eğitimi; 1) İletişim Becerileri, 2) Grupla Çalışma Teknikleri, 3) Öğrenme Yöntemleri, 4) Problem Çözme Teknikleri, 5) Bilimsel Araştırma Teknikleri, 6) Yabancı Dil, 7) Bilgisayar, 8) Sosyal Etkinlikler, c) Bireysel Yetenekleri Fark Ettirme, ç) Özel Yetenekleri Geliştirme, d) Proje Üretimi/Yönetimi programına alınmaktadır. Bu programlar

Uzm. Necati BİLGİÇ

1971 yılında Bartın/Kurucaşile’de doğdu.

İlköğrenimini Almanya’da, ortaöğrenimi Kurucaşile’de tamamladı.

1995’de Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Eğitimde Psikolojik Hizmetlerini ve 2000’de Gazi Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Hizmetleri yüksek lisansını tamamladı.

Evli ve Almanca bilmektedir.

Halen Özel Yeteneklilerin Eğitimi Şubesi Şube Müdürü olarak görev yapmaktadır.

üç dönem halinde verilebilmektedir. Bunlar; Birinci dönem: Eylül, Ekim, Kasım, Aralık, Ocak, İkinci dönem: Şubat, Mart, Nisan, Mayıs, Haziran ve Üçüncü dönem: Temmuz, Ağustos (yaz okulu, öğrenci kampları).

Eğitim programlarının ilkeleri bulunmaktadır. En önemlisi ise “Uygulanacak programların sürelerinin, bireylerin bireysel potansiyeli doğrultusunda belirlenmesidir”.

STANDARD- Sayın Bilgiç, bu çocuklar için nasıl bir eğitim gereklidir, bilimsel eğitim şekli nedir?

N. BİLGİÇ- Bilim ve Sanat Merkezleri hakkında (BİLSEM) biraz bilgi vereyim. Bilim ve Sanat Merkezleri, örgün eğitime devam eden öğrencilere belirli bir program çerçevesinde belirli günlerde destek eğitimi verilen merkezlerdir. Beş aşamalı program uygulanmaktadır. Müfredata veya herhangi bir sınırlamaya bağlı kalmaksızın öğrencilerin ilgi ve yetenekleri doğrultusunda bireysel çalışmalar yapılmaktadır. Öğrencilerin ihtiyaçları doğrultusunda merkezin bulunduğu ildeki üniversitenin bütün imkânlarından ve akademik kadrosundan yararlanılmaktadır. Bu gerektiğinde öğrencinin üniversitenin laboratuvarını kullanması ya da akademisyenlerin merkeze gelip öğrencilerle birlikte çalışmalar yapması şeklinde olmaktadır. Merkezlere belirli kriterler doğrultusunda; -örneğin yüksek lisans veya doktora mezunu, yabancı dil bilgisine sahip, ulusal veya uluslararası bildirilere sahip olmak gibi- öğretmenler seçilmiş ve bunlara belirli bir eğitim verilerek merkezlere atanmışlardır. Öğrencilerin özellikleri nedeni ile eğitimcilerin de daha üst düzey bilgi ve donanıma sahip olması gerekmektedir.

Özveri isteyen bir meslektir öğretmenlik. Hele de çalıştığınız çocuklar farklı özelliklere sahip çocuklar ise yükünüz daha ağırdır, sizden beklenen kat kat fazlasıdır. İstenseniz bir anıyla öğretmenlerimizin farklılığını daha da somutlaştıralım. Ülke genelinde 1200 öğretmene eğitim verdik. Bu eğitimlerde o kadar farklı özellik ve güzellikte çok iyi bilgi ve donanıma sahip arkadaşlar gördük. Sanırım bir haftalık eğitimin dördüncü günüydü. Ön sıralarda oturan bir bayan öğretmen “dışarı çıkabilir miyim?” dedi. Ben de “biraz daha bekleyemez misiniz, az kaldı?” dedim. Öğretmenim “ben beklerim, ama o beklemiyor” diyerek karnını, bebeğini gösterdi. O akşam 5 ay süren öğretmen eğitimi sürecimizin ilk bebeği doğdu. Bir gün sonra öğretmenimiz tekrar başladı ve eğitimi başarıyla tamamladı. Bunu sağlığı ile ilgili yaptığımız bütün uyarılara rağmen yaptı. “Ben bu çocuklara çok şey verebilirim, bu benim sorumluluğum” diyordu. Sanırım sizlere çalıştığımız öğretmenlerin özelliklerini anlatabilmişimdir.

Ülkemizde 51 ilde 56 merkez bulunmaktadır. Kaynaklara baktığımızda farklı ülkelerde farklı uygulamalar söz konusudur. Bazı ülkeler, benzer çocukları bir arada akranları ile veya farklı ortamda eğitim vermektedir. Bazı ülkelerde ise kaynaştırma eğitimi uygulanmaktadır. Genel mantığa bakıldığında en az kısıtlı ortam ve akranları ile eğitim alabileceği bir ortam diyebilirim. Bu anlamda İstanbul ilinde Beyazıt Ford Otosan İlköğretim Okulunda üstün yetenekli bireylerin eğitimine yönelik bir proje yürütülmektedir. Ortaöğretim düzeyinde ise İstanbul TEVİTÖL’de (İnanç Türkeş Özel Lisesi) uygulamalar yapılmaktadır. Fen Liseleri, Sosyal Bilimler Liseleri, Anadolu

Güzel Sanatlar Liseleri ve Anadolu Liseleri ortaöğretim düzeyindeki üstün yetenekli bireylere eğitim veren kurumlardır.

STANDARD- Bu soruyu bir başka açıdan tekrar sormak istiyorum. Bu çocuklarımız için ideal eğitim, normal eğitim içerisinde farklılıklarını vurgulayarak mı yoksa ayrıştırarak mı verilen eğitimidir? Bu konuda ne düşünüyorsunuz?

N. BİLGİÇ- Az önce ifade etmeye çalıştığım nokta da bu zaten. Bazı ülkeler normal eğitim içerisinde eğitim vermekte, bazı ülkeler ise farklı ortamlarda eğitim vermektedirler. Benim bu konudaki düşüncem ise farklı öğrenciler için farklı uygulamaların olabileceği yönündedir. Nitekim 19. Bilim ve Teknoloji Yüksek Kurulu'nda "Üstün Yetenekli Bireyler Strateji ve Uygulama Planı 2009-2013"ün hazırlanması kararlaştırılmıştır. Geçtiğimiz ay Milli Eğitim Bakanlığı Müsteşarı Sayın Muammer Yaşar Özgül'ün başkanlığında; TÜBİTAK, DPT, YÖK, Kültür Bakanlığı, TRT, TPE, TUIK, Akademisyenler, Çocuk Vakfı ve Bakanlığımız yetkililerin de katılımıyla TÜBİTAK'ta bir toplantı gerçekleştirilmiştir. Bu toplantıda alınan kararlardan biri de "Ülkemizde Üstün Yeteneklilerin Eğitim Modelleri Neler Olmalıdır?". Çalışma grubunun raporları sonucunda ortaya çıkacak model önerileri bize yol gösterecektir.

STANDARD- Sanırım ailelerin kültürel seviyesi ile bu çocukların doğru eğitilmesi arasında doğrudan bir ilişki söz konusu. Ülkemizde üstün zekâli ve yetenekli çocuklarımızın gerek psikolojik, gerek eğitim destekleri ne kadar bilimsel ve sistemli verilebiliyor?

N. BİLGİÇ- Doğru eğitilmesi demeyelim de, daha çok "imkânlardan faydalanabiliyor mu?" diyebiliriz. Testlerle ilgili gerçek; genelde orta ve üst sosyo-ekonomik düzeyden gelen ailelerin çocukları daha başarılı oluyorlar. Aslında zekâ, kalıtım ve çevre ilişkisi üzerinde durmak gerekiyor. Zekânın doğuştan geldiğini söyleyenler olduğu gibi, çevrenin zekâ üzerinde etkisinin çok olduğunu da söyleyenler var. Buna karşın her ikisinin de etkili olduğunu söyleyenler var. Bugün ortak tanı, kalıtım ve çevrenin zekâ üzerinde etkili olduğudur. Bu sefer de etkililiğin oranlarının farklı olduğu, kimine göre bu oran % 50/50, kimine göre ise daha farklıdır. Bilinmesi gereken nokta, zekânın doğuştan geldiği, çevre ile de kendini ifade etme şansının yüksek olduğudur.

Üstün yetenekli her bir bireye ulaşabilmek için ülke politikasını oluşturmak temel hedefimiz. Bilim ve Teknoloji Yüksek Kurulu çalışmalarının yanı sıra Bilim ve Sanat Merkezlerini 81 il merkezine yaygınlaştırılması çalışmaları devam etmektedir. Ayrıca kamuoyunun bilinçlendirilmesi ve farkındalığın artırılması için çeşitli proje ve eğitimler düzenlenmektedir.

STANDARD- Sayın Aydoğan, Genel Müdürlüğünüz tarafından bu çocuklarımız için uygulanan veya planlama aşamasında olan çalışmalar var mı?

Bahsettiğimiz gibi üstün yetenekli çocuklarımıza yönelik illerde Bilim ve Sanat Merkezleri açılmaktadır. Bilim ve Sanat

Merkezine devam eden öğrenciler, okulda uygulanan programın zenginleştirilmiş haliyle proje bazlı çalışmalar yaparlar. Bu projeler çocukların ilgi duydukları alana göre şekillenir. Bazen bir kimya projesi, uzay aracı tasarımı, öykü ya da hikaye kitabı, müzik aleti yapımı ve vb. çalışmalardan oluşur. Amaç olmamakla birlikte isteyen öğrenciler projelerini ulusal ya da uluslararası yarışmalara katılarak sergilerler. Genellikle de bu yarışmalardan iyi derecelerle dönerler.

Öğrencilerin sosyal beceri, özgüven, bağımsız yaşam, sorumluluk alma becerileri gibi birçok gelişimlerini destekleyecek eğitim modelinin kamplar olduğu gerçeğinden hareketle yerel veya ulusal yaz ve kış kamplar düzenlenmektedir. Bu kamplarda TÜBİTAK, TÜRKSAT ve üniversiteler gibi birçok kurumla birlikte hareket edilmektedir. Bu kamplarda öğrencilerle bilimsel, sportif, eğlence, gezi ve inceleme gibi birçok etkinlikler yapılmaktadır. Kampa katılan öğretmen ve öğrencilere ayrı programlar uygulanmaktadır. Genel Müdürlüğümüzce bu kampların ilkinin, 2007 yılında Çanakkale'de yapılmış olması anlamlıdır. Bu çocuklar bizim geleceğimiz ve değerlerimizdir.

Sizinle bir anımı paylaşmak istiyorum. Bu çocukların nasıl baktıklarına ve sıra dışı tepkilerinin olduğuna dair. Çanakkale kampının üçüncü gününde öğrencilerimizi şehitliğe ziyarete götürüyoruz. Şehitlik alanına geldik ve rehberimiz bize araçlardan inmemizi söyledi. İlk iki otobüs boşaldı, ancak üçüncü otobüsten kimse inmedi. Öğretmenlerden biri bana gelip "hocam, çocukları otobüsten indiremiyorum" dedi. Ben de çocukların yanına gittim. Otobüsün içinde öyle ağır ve hüzün dolu bir hava çarptı ki yüzüme... Şaşkın bir şekilde neden inmediklerini sordum. Biri ayağa kalktı, başı dimdik, ama yüreği paramparça "öğretmenim her bir zerresinde kanların çağıldadığı bu toprağa nasıl ayak basarsız" dedi. Siz olsanız ne dersiniz? Ben de diyemedim. Birlikte ağladık.

STANDARD- Gerçekten çok etkileyici....

Üstün zekâli ve yetenekli çocuklarımızın bilim ve sanat dünyamız için önemini bir de uzman gözüyle sizden alabilir miyiz?

Y. AYDOĞAN- Dünya tarihine baktığımızda hayata yön verenler kimler? İbni-Haldun, Aristo, Dostoyevski, İbni-Sina, Einstein, Mehmet Akif Ersoy, Mozart, Dede Efendi, Mimar Sinan... hangisinden vazgeçebiliriz? Onlarsız sanat, bilim olur muydu? Fatih Sultan Mehmet, Akşemsettin'siz Osmanlı, Mustafa Kemal'siz Türkiye Cumhuriyeti olur muydu? Ve sayamadığımız yüzlerce isimler... İşte bunlar bizim hedefimizdir. Şimdi de var bu dahiler ve bizim amacımız bunları yetiştirmek. Gazi Yaşargil, Oktay Sinanoğlu, İdil Biret, Fazıl Say ve diğerlerini de ülkemizde yetiştirmek, her bir değeri bulup ülkemize kazandırmak. Aslında bizim işimiz biraz da sarraflık; inciler, altınlar, gümüşler içinden elmasları, yakutları çıkartıp işlemek, parlatıp gerçek güzelliğini insanlığa sunmak.

STANDARD- Üstün zekâlı ve yetenekliler için ikinci bir konu, istihdamları. Bu konuda neler yapılıyor? Beyin göçü problemi ile bu konuya yaklaşırsak yorumlarınızı alabilir miyiz?

Y. AYDOĞAN- Beyin göçü bugün sadece ülkemizin değil dünyanın üzerinde durduğu bir konudur. Kaldı ki beyin göçü sadece fiziksel anlamda da yapılmamaktadır. Artık sanal beyin göçünden bahsedilmektedir. Sahip olduğumuz paha biçilemez yer altı zenginliklerimiz gibi üstün yetenekli bireylerimiz de vazgeçilmez yer üstü zenginliklerimizdir.

İbni Sina'nın bir sözü vardır; "bilim ve sanat, takdir edilmediği yerden göç eder" diye. İnsanlar da takdir edilmeyi bekliyor. İnsanların doğasında vardır takdir edilme arzusu. Üstün yetenekli bireylerimizi; güzele, bilime, sanata, insanı insan yapan değerlere, doğaya, insanlığın derdini dert edinmeye ve iyi olan her şeye yönlendirmeliyiz. Mevlana'nın dediği gibi; "Bir ayağınız doğduğunuz topraklarda yani gönlünüzde, diğer ayağınızla bütün evreni dolaşacaksınız." Sonrasında tekrar ülkenize dönecek ve topladığınız bütün güzelliklerle ülkenize hizmet edeceksiniz.

STANDARD- Sayın Bilgiç, anne babalara ve eğitimcilere bu konuda neler önerirsiniz?

N. BİLGİÇ- Ne kadar üstün yetenekli bireyler olurlarsa olsunlar hiçbir zaman çocuk olduklarını unutmayacağız. Dolayısıyla küçük yetişkinler diye adlandırsak da... Onlar birer çocuk.

Oyun oynamaya, koşmaya, resim yapmaya, ağlamaya, gülmeye ihtiyaçları var. Aslında bu öneriler tüm çocuklar için de geçerlidir diyebiliriz.

Anne baba, çocuğunun üstün yetenekli olmasıyla ilgili süreci abartmamalıdır. Tamam katılıyorum, çocuğun üstün yetenekli olması, anne babadan gelen genlerle ilgili. Ancak az önce de ifade ettiğim gibi abartı derecesine gelmemelidir. Hafife de alınmamalıdır. Üstün yetenekli olduğu bilinmeli ve bu yönde anne baba neler yapabilir üzerinde durmalıdırlar. Anne babanın abartı dışında beklenti düzeyleri de yüksek düzeydedir. Üstün yetenekli bir bireyin her şeyi yapabileceğine dair düşüncelere sahip olabilmektedirler. Eğitim sisteminde de bazen bu tür olumsuz tutumlar ile karşılaşırız. İnsanlar üstün yetenekli bireyleri tamamen farklı yaratıklar olarak kodluyorlar. Oysa onlar da diğer insanlar gibi. Küçük farklılıkları var tabii ki, her şeyden önce güzel ve yakışıklı oluyorlar. Sevabıyla günahıyla sizin çocuğunuz olduğunu unutmayın.

Üstün yetenekli bireyler uyarılara açık olduklarından dolayı mümkün olduğu kadar farklı ortamlar, farklı uyarılarla bir arada olmasını sağlayıcı etkinlikler düzenleyin. Mesela müzik, resim, bir ziyaret, bir konuda detaylı bir konuşma ortamı, okulda öğrendiği bir konuyu yatay bir şekilde zenginleştirmesini sağlamak gibi. Tabir yerinde ise, ben bu çocuklara antenleri açık çocuklar diyorum. Aynı anda farklı frekansları alabiliyorlar.

Çocuk Gelişiminde Oyun ve Oyuncakların Önemi

OCAK 2010

40

STANDARD

Tüm çocuklarda ortak olan bir takım evrensel özellikler bulunmaktadır. Bu özelliklerden en belirginini, oyun ve oyuncakların yaşamlarında önemli bir yer tutmasıdır. Oyun ve oyuncaklar çocukların yaşamlarının ayrılmaz bir parçasıdır ve onlar-sız bir çocuk dünyası düşünülemez. Dünyanın çok farklı yerlerine gidildiğinde çocukların benzer oyunlar oynadıkları görölmüştür. Oyun, tüm çocuklarda ortak olan evrensel bir dil gibidir. Oyun, çocuğun en kolay ve en doğal öğrenme yoludur.

Oyun ve oyuncaklarla çocuk hiç kimsenin öğretemeyeceğı konuları, kendi deneyimleri ile öğrenir, beş duyusunu, duygularını etkin şekilde kullanır, hayal gücünü çalıştırır. Çocukların bedensel, duygusal ve davranışsal gelişimlerine önemli katkılar sağlar.

Oyunun çok kesin ve belirli bir tanımı olmamakla beraber birçok kuramcı, oyunu çocuğun yaşamının doğal bir parçası olarak düşünmüş ve farklı şekilde tanımlamışlardır. Montaigne oyunu, “çocukların en gerçek uğraşları” olarak tanımlamıştır, Montessori de oyunu “çocuğun işi” olarak nitelenmiştir (Göde ve Susar, 1997).

Oyunun diğeri bir tanımı ise oyun, dıştan bir etki ve baskı olmadan kendi kendine oluşan içgüdüyü tatmin amacıyla yapılan ve rekabet içermeyen etkinliktir. Oyun, sonucu düşünülmeden, eğlenmek, zevk almak amacıyla yapılan eylemlerdir. Oyun, insan ve hayvanların var olmasıyla başlamıştır. Kedileri, kuşları izlediğimizde de benzer oyunlar oynadıklarını görürüz. Kedinin yavrusunun önündeki topu sağa sola yuvarlaması, üzerine atlayıp yakalamaya çalışması, yeni emekleyen çocuğun topu tutmak için yaptığı hareketlerle benzerlik göstermektedir. İnsanoğlunun ataları, çevrelerinde gördükleri şeyleri taklit ederek, yaptıkları eylemleri hareketlerle birbirine anlatarak farkında olmadan oyunu yaratmışlardır. Avını avlayan insan, avını nasıl avladığını hem kendisinin hem de avının yaptığı hareketleri taklitlerle diğeri insanlara anlatmıştır (Frost, Wortham & Reifel, 2004).

Çocukların oyun oynarken kullandıkları araç ise oyuncaktır. Oyuncak kimi zaman kum, kimi zaman tahtadan bir bebek, kimi zaman bir top, kimi zaman bir atari olarak çocuğun zaman geçirdiğı, eğlendiğı araç olmuştur.

Oyun ve Oyuncakların Tarihçesi

Oyun ve oyuncakın geçmişinin, insanlık tarihi kadar eski olduğı, arkeologların yaptığı çalışmalarda ortaya konmuştur. Bugün bilinen pek çok oyunun çok eski çağlarda da bilindiğini gösteren belgeler, bulgular, buluntular vardır. Uygarlığın bilim, sanat, mimari, giysi gibi her alandaki gelişmesi çocuk oyunlarına ve oyuncaklarına da yansımıştır. Örneğin bebeklikte oyun aracı olarak kullanılan çingirakların eski Mısır ve Yunanlılarda kullanıldığı bilinmektedir. Aynı şekilde top da en eski oyun araçlarından. Çingirak, top, oyuncak bebeklerin 3000 yıldan fazla geçmişi olduğı ileri sürülmektedir. Eski Mısır’da açılan mezarlarda küçük kız çocuklarının oyuncak bebekleri, erkek çocuklarının içi doldurulmuş topları ile gömüldükleri bulunmuştur. Bunların 4.000 yıldan daha eski oldukları tahmin

edilmektedir. Dünyada hemen her yaş grubunun oyun aracı olan top, tarih boyunca topraktan, kumaştan, deriden yapılmış, içleri kuş tüyü, saç, mantar, tohum taneleri, kauçuk vb. pekçok madde kullanılarak doldurulmuş ve oyun aracı olarak kullanılmıştır. Uçurtma ile oynanan oyunların 3.000 yıldan fazla geçmişi vardır. İp ve ip oyunları da dünyadaki en eski oyun araçları ve oyunlardan biridir (Göde ve Susar, 1997).

OYUN KURAMLARI

İlk Kuramlar

Çocuk oyunları, Karl Gross'un "Hayvanların Oyunları" adlı kitabı 1915 yılında basılınca kadar ilgilenilmeyen bir alandı. Gross, oyunun insanlar ve diğer canlıları yetişkinlik yaşamına hazırlayan bir erken eğitim yaşantısı olduğu fikrini ileri sürdü ve ilk kuramı geliştirdi.

İlk kuramcılar içgüdü kavramına önem verirdi ve oyunun bastırılmış enerjinin boşalmasını sağladığına ve çocukları ileri yaşamına hazırladığına inanılırdı.

Freud, kaygı ile başa çıkabilmek için fantezilerin gerekliliğini ileri sürerken Piaget sembolik faaliyetlerin gelişiminde oyunun önemini vurguladı.

Freud, yaşamın erken dönemlerindeki kaygılar ve yoksunlukların çocukların oyunları ile yadsıdığı, çarpıtıldığı görüşündedir. Freud, oyuncak seçiminin korku ve yoksunluklarla ilişkili olduğunu ve çocukların kaygı verici oyuncaklardan kaçındıklarını, oyunun çocuğun gelişim evrelerine paralel değiştiğini ileri sürer. Freud'a göre oyun, çocuğun duyguları ile bağlantılıdır.

Oyunla bilişsel gelişim arasındaki ilişki, otuz yıldan fazla bir zamandır, oyun konusunda yapılan pek çok psikolojik araştırmada kilit bir konu olmuştur. İki büyük kuramsal çerçeve, bu araştırmaları şekillendirmede ve örgütlemekte baskın bir rol oynamıştır. Uzun bir dönem boyunca başat etki, açık bir biçimde oyuna yaklaşımı geniş bilişsel gelişim kuramının bütünüyle bir parçasını oluşturan Piaget'in olmuştur. Piagetçi araştırma programı tükenmiş olmaktan uzak olmasına

karşın, bu programın sınırlılıklarına ilişkin kanı giderek yaygınlaşmaktadır ve Piaget'in gelişim kuramı, artan boyutlarda eleştirilere hedef olmaktadır. Özellikle eleştirilerin bir boyutu, Piagetçi çerçevenin toplumsal ve kültürel etmenlere yönelttiği ilginin yetersiz olduğunu öne sürmektedir. Bu etmenlere sistematik bir biçimde yönelen oyun araştırmaları son yıllarda düzenli olarak yaygınlık kazanmaktadır. Bu araştırmalar pek çok kaynaktan yararlanırken, bu etmenleri artan bir biçimde aydınlatan ve birleştiren kuram, Vygotsky'nin sosyokültürel yaklaşımlı zihinsel gelişim kuramıdır (Çev: Türkan Bağlı, 2004).

SOSYO KÜLTÜREL TEORİ

Sosyo kültürel teori, sosyal etkileşimler sırasında bilişsel gelişmeyi etkileyen sosyal, kültürel ve tarihsel faktörler olarak bilinir. Rus psikolog Vygotsky'in araştırmasına göre, bu yaklaşım çocukların toplum ve kültürle etkileşimleri sırasında bilgi aldıkları ve bunun genellikle sosyo kültürel teori olarak bilindiğini gösterir.

VGOTSKY

Piaget ve Vygotsky, aynı dönemde yaşamışlardır, fakat bilişsel gelişim ve oyun konusunda ayrılmışlardır. Lev Seme-novich Vygotsky, bilişsel gelişim teorisi geliştiren Rus bir psikologdur. Vygotsky, sosyo kültürel ve tarihsel güçlerin çocuğu etkilediğine ve çocuğun bir yetişkinle etkileşimi süresince öğrendiğine inanır. Vygotsky için öğrenme, gelişim bölgesinde başlar. Ailesinin yardımıyla oyuncağı süren bir çocuk, onu yarımsız taşıdığında bölge boyunca hareket etmiş olur.

Vygotsky için gelişim bölgesi oyun boyunca yaratılır. Oyunun gelişimi takip ettiğine inanan Piaget'in aksine Vygotsky gelişimin oyun boyunca oluştuğuna inanır, çünkü oyun bir gelişim bölgesidir. Vygotsky, oyunun iki mükemmel amacı olduğunu düşünür. Birinci amacı, hayal kurmayı içerir. Vygotsky oyunun hayalle eşzamanlı başladığına inanır. Yeni yürümeye başlayan çocuk, etrafındakilerle meşgul olamayacağını anlayınca, kendi gerçekliğiyle hayaller yaratır ya da kurar. Bu hareket çocuğu soyuta yöneltir. Çocuk hayal kurduğunda soyut düşünceyle ilgilenir. Çocuk bir şey görür, fakat farklı gördüğü şeye bağlı olarak farklı dışa vurur. Bu durumda çocuk görüldüğü şeyden bağımsız olarak hareket etmeye başlar. İkinci amaç, birinciden ayrılır ve kurallar içerir. Çocuk oynadığında kendisine göre iş sandığı belli hareketlerle uğraşır. Bir çocuğun evde oynayıp izleyin. Bu kuralı bir oyun gibi görülebilir, fakat yakın bir gözlemlerde farklı bir hikaye/sonuç ortaya çıkar. Eğer yetişkin, oyuna bir anne olarak girerse çocuk ağılayabilir. Çocuk kendi dünyasını yaratır ve bunu kurallı hareketleriyle tamamlar. Belli durumlar işaret edilmedikçe hiç kimse bu hayal dünyasına giremez.

Vygotsky için oyun, dilin, mantığın ve sosyal yeteneklerin gelişimine katkı sağlar. Düşünme seviyesinin gelişimi ve faydalı

olan bu görüş, oyun hakkında farklı bir yol düşünmeyi sağlar (Frost, Wortham & Reifel, 2004).

Oyun ve Oyuncak Seçiminde Gelişimsel Etkiler

J. Piaget, çocuk oyunları üzerinde inceleme yapan öncü kuramcılardandır. Piaget'e göre çocuğun oyun gelişimi ile bilişsel gelişimi arasında paralellik vardır. Ona göre oyun, çocuğun bilişsel gelişimini destekleyen önemli bir etkinliktir, kendiliğinden gelişir ve belirli evrelerden geçer.

Yaşamın İlk 2 Yılı: (0-2 Yaş)

Yaşamın ilk haftalarında bile, bebeklerin eline ilgilenmesi için bir oyuncak tutuşturulduğunda oyunu gözlemlemek mümkündür. İlk oyunlar duyu-hareket alanındadır. Duyu-hareket oyunları, her şeyi ağza götürme, çingirakları sallama şeklinde görülür. Bu dönemde çocuk dış dünyayı keşfetmede duyularını ve hareket becerilerini kullanmaktadır. Bakma, emme, ellerini açıp-kapama ve diğer bedensel hareketlerle yaptığı pratiklerden haz alması, bu hareketlerin tekrarlanmasına neden olur. Bebek için bunlar birer oyundur. Bebek-yetişkin etkileşiminde sosyal oyunlara da rastlanır. Karşılıklı gülümseme, ce-ee oyunları, seslerle karşılıklı paslaşmalar şeklindeki oyunlar, genellikle yetişkin tarafından başlatılır. Bu dönemde canlı, renkli ve ses çıkaran oyuncaklar çocuğun hoşuna gider.

Bebek büyüdükçe oyunları daha karmaşıklaşır, kendi başlatıldığı oyunlar artış gösterir ve tekrar edici niteliktedir. 6. aydan itibaren bebekler bir anda birden fazla oyuncakla oynamaya ve nesneleri fonksiyonlarına göre kullanmaya başlarlar (Rosenblatt, 1977).

Yaşamın ilk iki yılı, tek başına oyun oynama evresidir. Çocuk bu yaşta kendi çevresindeki diğer çocukların oyunlarından etkilenmeden bağımsız şekilde tek başına oynar. Yumuşak, içi dolu oyuncaklardan hoşlanır, onları kucaklar, sarılır, yanına taşır. Tek başına oyunlar arasında top atmak, küplerden kule ve köprüler yapmak önemli yer tutar. Yaptığı işle ilgilidir, yanında başka bir çocuk oynasa bile ilgilenmez. Birkaç basit oyuncakla kendini mutlu bir şekilde eğlendirebilir.

İki yaşındaki çocuk oyunlarında "mış-gibi yapma" şeklinde yeni bir öge ortaya çıkar. Sözcükler nesneleri temsil etmeye başladığından boş tabaklar bifttek dolu bir öğünü, boş bir kutu vapuru simgeleyebilir.

Taklit oyunları hemen ortaya çıkmaz, yavaş yavaş belli aşamalardan sonra görülür. En erken taklit davranışı, genellikle 1 yaş civarında ortaya çıkar. Çocuğun uyuma, yemek yeme gibi eylemleri ile ilişkilidir. 12 aylık iken ateşlenen bir çocuk, babasının içirmek üzere getirdiği ateş düşürücü ilaç şişesini görünce hemen uyuyor taklidi yaparak sevmediği ilacı içmekten kurtulmaya çalışabilir. Sanki "mış-gibi" davranmanın ikinci aşaması, çocukların bir nesne yerine başka birini koydukları zaman ortaya çıkar. Bir tahta blok, bir bot, boş bir tas, bir şapka olabilir. Sonuçta çocuk, hayali nesneleri,

hayali eylemlerle birleştirebilir. Çocuk, oyuncak ayısına boş bir tabaktan hayali yiyeceği yeme taklidi yapabilir.

Sembolik oyunun erken aşamaları, genellikle çocuk yalnızken gerçekleşir. Daha detaylı oyunlar ise sıklıkla sosyal bir faaliyetin taklidi niteliğindedir.

İkinci yaşın sonuna doğru çocuklar yaşatlarının oyunlarını gözlemlemeye yahut onların yakınlarında oynamaya başlarlar.

Tek başına oyun dönemi, yavaş yavaş yerini yaşatlarla oynamaya bırakır. Başlangıçta iki çocuk yan yana kendi oyuncakları ile birbirlerinden bağımsız olarak oynarlar. Bu evre paralel oyun evresidir. Paralel oyunda kısıtlı sosyal iletişim vardır.

BEBEKLIK DÖNEMİ OYUNLARININ GELİŞİMSEL ÖNEMİ

Duyu-hareket oyunları, algısal farkındalığı, ince ve kaba kas eşgüdüm becerilerinin gelişimini etkiler. Eğlendirici seslendirmeler, yahut ses oyunları dil gelişimini destekler. Ebeveynle sosyal oyunlar güvenli bağlanmayı ve olumlu insan ilişkilerini geliştirebilir. Sonuçta tüm tekrar edici oyunlar, bebeğin fiziksel ve sosyal çevresiyle ilgili kavramları anlamasına katkıda bulunur.

OKUL ÖNCESİ ÇOCUKLUK DÖNEMİ (3-6 YAŞ)

Okul öncesi yılları, oyun oynamanın altın çağı olarak görülür. Sembolik ve hayali oyunlar, erken çocukluk döneminin en karakteristik oyunlarıdır. Bununla beraber fiziksel becerilerde ustalaşma ve sosyal oyunlara yönelik ilgi artışında taklit oyunlarının şekli önemlidir.

Okul öncesi çocuklarının fiziksel gelişimlerinde büyük-küçük kas oyun etkinliklerinin önemli katkısı vardır. Top atma, merdiven çıkma, mobilyalar üzerinde zıplamada olduğu kadar makasla kesme, fırça ile boyama veya boncuk dizme gibi oyun etkinlikleri fiziksel gelişimi destekler.

Okul öncesi çocuklarının sosyal oyunları zamanla olgunlaşır. Diğer çocukların katılımı ile gerçekleşen oyunlar sıklaşır ve daha karmaşık hale gelir. Birlikte oynanan oyunlara grup oyunları denir. Bir olayın dramatizasyonu şeklinde oynandığı gibi yarışmalar düzenlenerek de oynanır. Çocukların topluca

oynadıkları her türlü oyun, grup oyunudur. Kapalı, özel oyun yerlerinde veya açık havada oynanabilir. Oyun gruplarındaki çocuk sayısı artış gösterir ve okul öncesi çocukları oyun arkadaşlarını seçmede gittikçe seçici olmaya başlarlar. 5 yaş çocukları kendi cinsiyetleri ve kendi gelişimsel düzeylerindeki tercih ederler.

Çocukların tek başına yalnız ve paralel oyunlarından sonra ortaya çıkan iş birliğine dayalı oyunları, genel bir faaliyetin genel bir amaç için beraberce sürdürmesini içerir. Dramatik oyunlar, evcilik oyunu, süpermarketçilik gibi oyunlar iş birliği gerektirir. Her çocuk bir rolü üstlenmedikçe oyunu gelişmez.

Okul öncesi çocuklarının oyunlarındaki diğer bir gelişme de birbirleri yerine kullanılan nesnelerin benzerliğinden uzaklaşmadır. 5-6 yaş çocukları mevcut olmayan yer ve nesneleri, semboller kullanarak veya hayal ederek canlandırırlar. Oyuncaklar, çok bilinen temalardan uzaklaşmaya, orijinallik kazanmaya başlar. Doktor, öğretmen, anne, dede rollerine ilgileri azalarak yerini öykü kahramanları veya hayali kahramanlar alır.

ORTA ÇOCUKLUK ve GENÇLİK

Oyunda en büyük değişim, okul öncesi dönemden ilköğretim yıllarına doğru meydana gelir. Sembolik, hayali oyunlar yavaş yavaş azalır ve kurallı oyunlar ortaya çıkmaya başlar. Kurallı oyunların iki temel özelliği vardır. Birincisi, kurallı oyunlar en az iki kişi ile oynanır ve oyuncular oyunu kazanmak adına birbirine rakiptir. İkincisi, oyuncuların davranışları katı kurallarla sınırlandırılmıştır. Bu kuralların bazıları nesilden nesile geçen kurallardır. Bazıları da oyuncular tarafından oluşturulur.

Kurallı oyunlar Piaget'in somut işlemler döneminde (7-11 yaş) mantıklı düşüncenin doğuşu ile aynı zamanda görülme-ye başlar.

Kurallı oyunların baskın olduğu okul yıllarında çocuklar halen bir amaca yönelik olmayan fonksiyonel oyunlarla oynamaktan zevk alır (Topu filelere fırlatma, bisiklete binme vb.).

Yapılandırma oyun araçları, bloklar, plastik legolar, modeller, boya kalemleri, bu dönemin oyuncak ve materyalleridir. Hayali oyunlar da orta çocukluk yıllarında sürdürülür. 8 yaşındaki bir erkek çocuğu, süperman gibi giyinebilir ve uçuş taklidi yapar. Orta çocuklukta oyun sosyal yaşantılarda rahatlatma ve özgürlük duygularını yansıtmaya olanağı sağladığı için desteklenmelidir. Bu dönemde çocuk okulda çok yapılandırılmış akademik bir çevre ile kuşatılmıştır. Pasif televizyon izleme ve formal oyun kurallarının yoğun olarak yer aldığı durumlarda hayali oyunların önemi daha da artar.

Orta çocukluk oyunlarının birçok özellikleri gençliğe de yansır. İşlevsel ve fantezi oyunları sonradan daha organize etkinlikleri içerir.

Çocuğun Gelişimine Oyun ve Oyuncanın Etkileri

Çocukların yaşamında çok önemli yeri olan oyunun evrensel bir özelliği vardır.

Oyun, çocuğun fiziksel, bilişsel, duygusal ve sosyal yönden gelişimini sağlayan, çocuğun yaşamı için gerekli, adeta hayatı bir ilaçtır.

Oyun oynamayan çocuğun, bedensel ve ruhsal yönden sağlıklı olduğu söylenemez.

Eğer çocuğun oyun oynaması engellenirse, çocuk zihinsel ve fiziksel bakımdan sağlıklı olarak gelişemez. Savaş ve yoksulluk gibi çocuğun oyun oynamasını sınırlayan ya da engelleyen etmenler, çocuğun kişiliği üzerinde zedeleyici ve sağlıksız etkilere yol açarlar.

Çocuğa öğretmekte güçlük çekilen pek çok kural, oyun sırasında kolaylıkla öğretilebilir. Nesneleri sıralama ve düzene koyma, karar verme, seçim yapma, yenme ve yenilmeyi öğrenme, paylaşma, yardımlaşma ve iş birliği, başkasının yaptığına saygı gösterme gibi kural ve kavramları, çocuk oyun sırasında farkına varmadan öğrenir. Oyun sayesinde çocuk, geçici bir süre için de olsa güçsüzlük duygusundan kurtulabilir, bazı anlarda yaşatlarından daha başarılı olabildiğini görebilir, karar verme veya seçim yapma durumunda kalınca kararsızlığını yenmeyi başarabilir. Bütün bu deneyimler de benliğini kuvvetlendirir, kişiliğini geliştirir.

Çocukların oyun oynarken kullandıkları tüm malzemelere oyuncak adı verilmektedir. Bazı oyuncaklar ve oyun materyalleri, oyunu yönlendirirken (bebekler, evcilik malzemeleri gibi) bazıları oyunun kendisini oluşturmaktadır (blok, lego, noper, tombala vb.).

Çocuk için oyunun değeri ve önemi anlatılamayacak kadar büyüktür. Oyun ve oyuncak, onun dünyası ve yaşamının bir parçasıdır.

Oyun sağlık ve mutluluğun düzenleyicisidir. Oyun, çocuğu ilerdeki toplumsal yaşantısına hazırlar, arkadaşlarını daha iyi tanıtır ve arkadaşlık ilişkilerini güçlendirir. Oyun, kurallara uymayı, disiplinli bir yaşamı, çabuk karar vermeyi, çevikliği, atikliği ve cesareti artırır. Böylece çocuk kendi kendini yönetmeyi öğrenir.

Huizinga(1947), oyun felsefesini Homo Ludens adlı eserinde ayrıntılı bir şekilde ele almıştır. Ona göre oyun, kişinin kendini bütünüyle kapırdığı çok ciddi bir etkinliktir. Bu etkinliğin özellikleri şöyledir:

Oyun isteğe bağlı olarak gelişir. Oyun gerçek yaşantıdan farklı bir durumdur.

Oyunda çıkar hesapları yoktur. Oyun, düzen içerir. Oyun oynarken duyulan sevinç ve mutluluk, oyunu eğlenceli kılar. Herhangi bir etkinliği oyun olarak tanımlayabilmek için şu beş özelliği içermesi gerekir: 1. Oyun içten güdümlü bir davranıştır. Kendi içinde bütünlüğü vardır. Belirli amaca yönelik olmayıp etkinliğin kendisi önemlidir. Oyuna katılmak çocuğun özgür seçimidir. 2. Oyun etkinliğinin başkaları tarafından yönlendirilmeyip çocuğun kendi seçimi olması önemlidir.

3. Çocuk oyun oynarken eğlenmeli, hoş vakit geçirmelidir.
4. Oyun gerçek hayatın taklidi olmayıp çocuğun yaşantısına uygun düşecek şekilde çarpıtılmış, sanki öyleymiş gibi değiştirilmiş şeklidir. Çocuk bu ortamda hayalindekileri yaşatır, istediği durumları yaratır, yeni roller üstlenir, hayali ilişkiler geliştirir.
5. Çocuk oyunda aktif bir rol oynar. Bütünüyle kendini yaşar, başkaları tarafından yönlendirilemez (Frost, Wortham & Reifel, 2004).

Yaratıcılığın Gelişiminde Oyunun Etkileri

Çocukların sürekli yarattığı ortam, oyun ortamıdır. Kendi dünyalarını yapılandırırken, kendilerini tanıma yolunda yaşamış deneyimleri kullanırken, yeniden yaratma eğilimlerini konuşmalarında, boya çalışmalarında, katıldıkları tüm faaliyetlerde ve oyun ortamında görmekteyiz.

Eğitimciler, çocuklarla oyun sürecinde onların taklit ettikleri olay ve nesnelere odaklanır ve uygun katılım sağlarken sanki öyleymiş gibi hareketlerde bulunarak çocukların düşünce akışına girebilir ve bu şekilde çocukların eğilimlerini, sorunlarını ve bunları ne şekilde ele aldıklarını anlamak için etkin bir ortam sağlamış olurlar. Örneğin; çocuk polisçilik oynarken "Polis olsaydım ne yapardım?" düşüncesinden yola çıkarak günlük yaşamdaki deneyimlerini, duyduklarını, hikaye kitaplarından edindiği bilgileri bir araya getirerek polis olmanın özelliklerini, nasıl bir duygu olacağının hayalini kurar ve öyle rol yapar.

Bilişsel Dil Gelişiminde Oyunun Etkileri

Çocuklar 3-4 yaşından itibaren dili; duygu ve isteklerini iletme, soru sormak, düşünmek için kullanmaya başlarlar. Bunun devamında dil bilgisi kullanımı, dilin yapısı üzerinde deneme yanılma, uzmanlaşma sağlar. Yeni duydukları sözcüklerin içini doldurmaya, anlam vermeye ve oyunlarda onları yerli yerinde kullanmaya çalışırlar. Çocuklar dile hakim olmaya başladıklarından itibaren dil oyunlarına özel ilgi gösterir. Şiirlerdeki tekrarlar, bilmecelerdeki keşfetme duygusu, anlamını bile bilmedikleri sözcükleri tekrarlama, uydurma gibi etkinlikler, onlara dilin etkileşimli bir araç olduğunu, kendilerinin de bir şekilde dili denetleyebileceği duygusunu ve farklı ifade

biçimlerinin var olduğunu kazandırır. Çocuklar okul öncesi dönemde kendi söylediklerini yazdırıp sonra onların okumasını isteyebilirler. Bu etkinlik onların sözlü ve yazılı dil arasındaki bağlantıyı kurmaya başlamalarına yardım eder. Çocuğun bilişsel gelişimi bilmece, tekerleme, şiir, hikaye ve parmak oyunları ile desteklenir. Yazıyormuş gibi yaptıkları karalamalar yetişkinleri yazı yazarken görüp yaptıkları taklitlerdir ve bunlar yazı yazmanın temelini oluşturur.

Duygusal ve Sosyal Gelişime Oyunun Etkisi

Oyun doğumdan sonra çocuğun bedenini hareket ettirmesi ile başlar. Bebeklikten itibaren bakıcısına güven duyduğu sürece oyunsu davranışlarını geliştirir. Bu ilişki, çocuğun güven duygusu gereksinimini karşılamalı ve desteklemelidir.

Okul öncesi dönemde çocuk oyunda problem çözme yetisini öğrenir. Birlikte olduğu arkadaşlarıyla karşılaştığı sorunları, çatışmaları, duygusal yönden çözümleme durumları da oyunda sıkça rastlanır. Olgunlaşmaya paralel olarak yaratıcı çözümler, çocuğun gelişimine katkıda bulunmaktadır. Çocuk, paylaşma kavramını diğer çocukların istek ve arzularını kabullenmeye başladığında anlayacaktır. Bu da benmerkezcilikten uzaklaşınca anlaşılacaktır. Toplumun değerleri arasında olan ait olma kavramını grup içinde yaşayarak öğrenmek mümkündür. Bazı şeylerin kendilerine ait olup bazılarının ise olmadığını, sosyal etkileşim ile öğrenir. Çocuğun en sık sosyal etkileşimi evcilik oyunlarında görülür. Duygusal ve sosyal gelişimi açısından çocuk, oyun oynarken düşüncelerini ifade eder, başkalarının düşüncelerini anlamayı, duygularını sözel ifade etmeyi ve saldırganlığı denetim altına almayı öğrenir, genel olarak sosyal iletişimi artır ve uyumlu davranışlar gösterir.

Beden ve Hareket Gelişimine Oyunun Etkisi

Günümüzde çocuk eğitim uzmanları hareket gelişimini, fiziksel gelişimden farklı şekilde ele almaktadır. Onlara göre hareket, çocukların yaparak öğrenmeyi gerçekleştirdikleri bir öğrenme ortamıdır. Kısıtlamasız oyun ortamı, çocuklarda kendilerini istedikleri gibi ifade edebilme olanağı sağlar. Doğa içerisinde oynanan oyunlarda çocuk, doğa olaylarını gözlemler, araştırma ve bazı sonuçlara varma olanağı bulur. Açık havada oynanan oyunlar, çocuklara gerçek mekân kavramı kazandırmada rol oynar. Top oyunları, bu kavramların kazanılmasında araç olur. Bunlarla beraber çocuğun becerileri gelişir ve kendine güveni artır. Oyunlar, çocuğun saldırganlığını olumlu yöne yönlendirmesini sağlar, fazla enerjisini boşaltmasına yardımcı olur, duyduğu coşku, heyecan ve başarı hissi, öz güveninin gelişmesine yardım eder. Çocuğun bedenini tanıması, istediği şekilde kullanabilmesi, kendini kontrol edebilmesi, oyun ile mümkün olur. Oyun, her çocuğun sosyal, duygusal, psikomotor, bilişsel, dil ve öz bakım beceri alanlarının gelişiminde etkilidir. Ayrıca özel eğitim gereksinimi olan çocukların bazı gelişim alanlarında daha çok ve farklı etkileri olur. Örneğin; görme engelli çocuklar dikkatlerini yoğunlaş-

tırarak işitme ve dokunma duyularını daha iyi kullanabilmekte, işitme engelli çocuk yaşlıları ile aynı ortamda bulunarak gözlem yoluyla öğrenebilmekte, oyun ortamı dil kullanmaya özendirilmekte, konuşma geriliği olan çocuklarda dil becerileri gelişmekte, zihinsel engeli olan çocuklarda oyun etkinliği ile bilişsel becerilerinin yanı sıra duygusal, sosyal, dil ve belli oranda hareket gelişimleri ilerlemekte, otistik çocuklarda taklit etme, sıra alma, oyuncakla amacına uygun oynama ve sembolik oyun becerileri gelişmektedir (MEGEP,2007).

OYUNCAK GÜVENLİĞİ

Çocukların oyun ve oyuncakları konusunda unutulmaması gereken çok önemli bir konu, oyun alanının ve oyuncakların güvenliğidir. Oyuncaklar, güvenlik özelliklerine göre çeşitli konu başlıkları altında ele alınmaktadır. Buna göre oyuncaklar hakkında dikkat edilmesi gereken konular aşağıda verilmiştir:

1. Fiziksel ve Mekanik Özelliklerine Göre Oyuncak Güvenliği

Bir uyarı işaretinin size bir oyuncakın 36 aylığın altındaki çocuklar için uygun olmadığını söylemesi önemlidir, çünkü bu o oyuncakın çok küçük çocukların yutabileceği parçaları olduğu anlamına gelir.

* Üç yaşın altındaki çocuklar eşyaları ağızlarına alma eğilimindedirler – bu çocuklar için küçük oyuncaklar, küçük toplar veya ayrılabilir küçük oyuncak parçaları, potansiyel olarak boğucu tehlikelerdir.

* Üç yaşın üzerinde olan, ancak eşyaları hâlâ ağızlarına alma eğiliminde olan çocuklar için de küçük oyuncaklar tehlikeli olabilir.

* Çıngırak gibi bebek oyuncakları, bir bebeğin boğazını tıkamayacak kadar büyük olmalıdır.

* Büyük çocuklar için olan oyuncakların, küçük çocuklar için güvenli olmayabileceğini hatırlayın.

* Uzun saçları olan oyuncaklar küçük çocuklar için pek uygun değildir, çünkü kopabilen saçlar ağızlarına kaçabilir.

Lateks balonlar çok sayıda ölüme sebebiyet vermektedirler.

Sönük balonla oyun bir çocuğun nefes yolunu tıkayabilir, bu yüzden patlamamış balonlar veya patlak balon parçaları atılmalıdır.

Köşeler, çıkıntılar, yaylar, kablolar ve oyuncakların sökülebilen parçaları, fiziksel yaralanmalara yol açmamalıdır.

* Yetişkinler bir çocuğun boynunun çevresini sarmaya yetecek uzunlukta bağcığı olan oyuncakları, özellikle esnek bağcığı olanları almamalıdır, çünkü bağcıklar çocuğu boğabilir.

* Yetişkinler, oyuncakların bir çocuğa zarar verebilecek keskin uçlara veya köşelere sahip olmadığından emin olmalıdırlar.

* Ahşap oyuncaklar çıkıntısız olmalıdırlar ve köşeleri hafifçe yuvarlanmış olmalıdır.

Oyuncakları satın aldıktan sonra ambalajını düzgün biçimde çıkarın ve kaldırın

* Plastik çantalar ve plastik sargı, köpük, zimba ve bağlar gibi ambalaj parçaları, çocuğun boğazını tıkayabilir veya boğabilir.

Çocuğun yaşına, boyuna ve becerisine uygun olan binilebilir oyuncacı seçtiğimize emin olun.

* Binilebilir oyuncak, çocuk onu kullanırken devrilmemelidir.

* Binilebilir oyuncacı herhangi bir binme noktasına ağırlık yerleştirildiğinde dengede kalıp kalmadığı kontrol edilmelidir.

* Binilebilir oyuncaklar merdivenlerden, trafikten, yüzme havuzundan ve diğer tehlikeli alanlardan uzak tutulmalıdır.

* Yetişkinler çocukların güvenliği için güvenlik aksesuarlarını satın almalıdırlar. Bisiklet, tornet, kaykay ve paten gibi oyuncaklar, kask, dizlik, kolluk ve bileklik gibi koruyucu malzemeler giyildiğinde daha güvenlidirler.

* Oyuncaklar ve parçaları, mekanik olarak dayanıklı olmalı ve yaralanmalara neden olabilecek herhangi bir özelliğe sahip olmamalıdır. Kullanımları esnasında meydana gelecek şiddetle karşı dayanıklı olmalıdırlar.

* Sıkıştırılmalı oyuncaklar, oynak veya ayrılabilir parçaları için kontrol edilmelidir.

* Oyuncak arabalar veya kamyonlar, oynak veya ayrılabilir tekerlekleri, lastikleri veya diğer küçük parçaları için kontrol edilmelidir.

* Doldurma ve peluş oyuncaklar üzerindeki göz, burun ve diğer küçük öğelerin yerlerinden çıkmadıkları kontrol edilmelidir: (1) Oyuncacı gözlerinin, burnunun ya da çıkabilecek diğer herhangi bir bölümünün ardına tırnağınızı yerleştirin (eğer yapabilirsiniz). Sertçe bastırın. Eğer yerinden çıkarsa küçük bir çocuk tarafından yutulabilir. (2) Herhangi bir dikişin her iki yanındaki kumaşı tutun. Hızlıca çekin. Eğer dikişler ayrılıyorsa ve dolgu malzemesi küçük parçalar içeriyorsa çocuk için tehlikeli olabilir.

* Oynak parçalar, kırık parçalar veya keskin kenarlardan kaynaklanabilecek tehlikeler için oyuncakları sıkça kontrol edin ve her türlü zayıf veya kırık oyuncacı onarın, eğer onarılamıyorsa atın.

Bazı oyuncaklar yüksek ses çıkarabilir. Vuruşlar veya tek tonda yüksek ses işitmeye zarar verebilir.

* Yetişkinler, çocukları için yüksek sesli oyuncak almaktan

kaçınmalıdırlar. Yüksek ses, bir çocuğun hassas olan işitme duyusuna zarar verebilir. Oyuncaktan kaynaklanan yüksek gelen ses, eğer bir yetişkine fazla geliyorsa, çocuk için hayli hayli fazladır.

* Yetişkinler, hiçbir zaman çocuklarının yüksek ses çıkartan oyuncakları kulaklarına yakın tutmalarına ve mantarlı taban-caları başlarına doğrultmalarına izin vermemelidirler.

Diğer...

* Sığ sularda kullanılmak üzere yapılmış oyuncaklar, çocuğu su üstünde taşıyabilmeli ya da tutabilmelidir.

* Bu tür oyuncaklar, oyuncacı önerilen kullanımı da göz önüne alınarak mümkün olduğunca kaldırma kuvvetinin ya da çocuğa sağlanan desteğin kaybolması riskini önleyecek biçimde tasarlanmalı ve üretilmelidir.

* Su içinde kullanılmak üzere tasarlanmış oyuncaklar "yalnızca çocuğun kendi boyunda olan su içinde ve gözetim altında kullanılması için" olduğunu belirten bir uyarı içermelidir.

* Yüzme yardımcıları ve yüzme öğrenme araçları, genellikle küçük yelekler ve kolluklardan oluşur. Bunlar her ne kadar genellikle oyuncak mağazalarında satılsalar da oynanmalarını için değil su yüzünde kalma yardımcısı / yüzme öğrenme araçları olarak tasarlanmışlardır.

* Banyo halkaları (simit), bir çocuğun ağırlığını taşıyabilen küçük, orta ve büyük kauçuk halkalardan oluşabilir. Genel olarak sığ sularda (çocuğun kendi boyuna göre) ve gözetim altında kullanılırlar. Bunlar çocukların oynaması için kullanılırlar ve yüzme yardımcıları ya da yüzme öğrenme araçları değildirler.

* Mıknatıslı oyuncaklar, altı yaşın altındaki çocuklardan uzak tutulmalıdır: Eğer bir çocuk birden fazla mıknatıs yutarsa derhal tıbbi yardıma başvurulmalıdır.

* Göz yaralanmalarının çoğu tabancalar ve dürbün, kaleydoskop gibi diğer bazı oyuncaklardan kaynaklanmaktadır. Yetişkinler, oyunları esnasında küçük çocuklarına gözetmenlik etmelidirler.

2. Alevlenebilirlik Özelliklerine göre Oyuncak Güvenliği

- * Oyuncaklar, yanıcı bir madde veya kıvılcımla temas ettiğinde kolayca alev almayan malzemelerden üretilmiş olmalıdır.
- * Ütü, ocak gibi ısı üreten veya ısı gerektiren elektriksel işlevsel oyuncaklar, yetişkin gözetiminde kullanılmalıdır.
- * Kumaştan yapılmış oyuncaklar, alevle dayanıklı veya alev geciktirici olarak etiketlenmiş olmalıdır.
- * Tüm oyuncaklar, özellikle pelüş ve yumuşak olanlar soba, şömine ve ısıtıcı gibi ısı kaynaklarından uzak tutulmalıdır – bunlar ateş alabilir ve çocuğu yakabilir.

3. Kimyasal Özelliklerine Göre Oyuncak Güvenliği

Oyuncaklarda bulunan potansiyel olarak zararlı kimyasallar oyuncak içinde hapsolmalıdır ve eğer oyuncaktan dışarı sızma varsa bu çocuğun güvenliğini tehlikeye atacak miktarda olmamalıdır.

Çoğu dayanıklı ürün gibi oyuncakların imalatı da belirli kimyasalların eklenmesini gerektirir. Potansiyel olarak en zararlı kimyasallar oyuncakların yapısı ve rengi gibi fiziksel özelliklerini şekillendirmede yardımcı olarak kullanılanlardır. Bu kategoriye giren maddelerin büyük çoğunluğu kumaşlar ve oyuncak parçaları için plastikleri imal etmede kullanılırlar, ancak ahşap oyuncak üreticileri de renklendirici olarak azo boya ya da kurşunlu boyaları kullanabilmektedirler.

Oyuncak parçaları için kullanılan belirli bazı plastikler zararlı polimerlerden ve/veya monomerlerden yapılmış olabilirler ve üreticiler son plastik ürününün yumuşatılmasına yardım eden ve esnekliğini artıran son katkı maddesi olarak plastikleştirici içeren fitalat kullanılmaktadır. Örneğin lateks balonlarda ve PVC oyuncak üretiminde olduğu gibi. Fitalatların böbreklere,

karaciğere ve erkek üreme sistemine zararlı olduğu düşünülmektedir. Formaldehitler ve solventler için veriler mevcuttur ve bunlar, özellikle çocuk çadırı gibi kapalı alanlarda çocuklar için belirli bir risk olarak görülmektedirler. Fitalatlar kendi mevzuatı içinde yönetilmektedirler.

Oyuncak imalatında kullanılan en yaygın ağır metaller alüminyum, kurşun, krom ve çinkodur. Kurşun vücutta, özellikle iskette biyolojik birikim yapar. Küçük çocukların kurşun bazı boyalara maruz kalmasından kaynaklanan ciddi nörotoksiteleri 1890'lardan beri bilinmektedir. Erken çocuklukta maruz kalınan yüksek seviyeli inorganik kurşun (kan seviyeleri > 80 µg/dl) klinik nörotoksiste, karın koliği, anemi ve böbreğin renal tübüllerine hasara yol açmaktadır.

- * Tüm oyuncaklar kurşunsuz boya ile boyanmış olmalı,
- * Oyunağın boyası kolayca çıkan türden olmamalıdır.
- * Kokulu oyuncaklar, alerjiye neden olabilecek esanslar içermemelidir.

4. Elektriksel Özellikler

- * Pilleri yalnızca yetişkinler yerleştirmelidir. Yanlış yerleştirme veya farklı pil türlerinin karıştırılması, pillerin sızdırmasına veya aşırı ısınmasına neden olabilir.
- * Yetişkinler küçük çocukların bir oyunağın pil haznesini açmadığından emin olmalıdırlar.
- * Yetişkinler, çocuğun pille çalışan bir oyunağı yatağına götürmediğinden emin olmalıdırlar: pillerin sızdırması veya aşırı ısınması, yanıklara ve diğer yaralanmalara yol açabilir.
- * Bir çocuğun bir pil yutması durumunda yetişkinler derhal bir doktora ya da bir zehir kontrol merkezine başvurmalıdır: piller zehirli olabilir.

- * Elektrikli oyuncaklarda kablolar ve diğer elektrik ileten parçalar elektriği düzgün biçimde iletmelidir.

- * Oyuncakların temas edilen yüzeylerinin maksimum sıcaklığı, dokunulduğunda zarar vermemelidir.

5. Sağlık ve Temizlik Özellikleri

- * Dolgulu oyuncaklar yıkanabilir olmalıdır. Bunların 0 - 2 yaş arası için olanları yıkanmaya dayanıklı olmalıdır.
- * Özellikle bebekler için tüylü (pelüş) ve toz toplayan oyuncaklar tercih edilmemelidir.

- * Yutulacak ve kolayca kopup, çocuğun ağızına atacağı kadar küçük parçaları olmamalıdır. İçi sıvı ile dolu olan oyuncaklar konusunda dikkatli olunmalı, sızıntı olup olmadığı sık sık kontrol edilmelidir.

- * Oyuncaklara yapışık plastik etiketler, fiyat etiketlerinin plastik bağları ve benzeri şeyler kesilmeli ve atılmalıdır.

6. Eğitsel Özellikler

- * Oyuncaklar, bir oyun değerine sahip olmalı, çocuğun tüm fiziksel, zihinsel, sosyal ve dilsel gelişim bölgelerini destekleyen zengin uyarımlar içermelidir ve çok işlevli olmalıdır.
- * Oyuncaklar, çocuğun yaşına, gelişim aşamasına ve antropometrik ölçümlerine göre uygun ve oynanabilir olmalıdır.
- * Oyuncaklar, çocuğun dil, zeka, yaratıcılık, fizik ve kas gelişimine yardımcı olacak özelliklere sahip olmalıdır.
- * Oyuncaklar, çocukları meraklandırmalı ve onların ilgilerini çekmelidir. Oyuncaklar takılıp sökülebilir türde olmalıdır ve bu sayede çocuğun öğrenme ve araştırma gereksinimini geliştirmelidirler.
- * Oyuncaklar, çocukların gözlemleme, deneyimleme ve keşif isteklerini artırmalıdır.
- * Oyuncaklar, sözel ifade, okuma-yazma ve matematiksel kavramları geliştirme özelliklerine sahip olmalıdır.

7. Oyuncakların Kullanımı, Saklanması ve Dayanıklılığı

- * Yetişkinler daha küçük ve daha büyük çocukların oyuncaklarını birbirlerinden ayrı olarak saklamalıdır.
- * Kapaksız bir oyuncak kutusu ya da çocuğun üzerine düşmeyecek hafif kapaklı bir kutu tercih edilmelidir.
- * Oyuncaklar için tüm saklama kutuları uygun değildir. Yetişkinler şunlardan emin olmalıdırlar: (1) Çocuğun içine girmesi durumuna karşı kutuda nefes alması için hava delikleri bulunmalıdır, (2) kapak kendisini açık tutacak bir menteşeye sahip olmalıdır ve çocuk üzerine bastırma bile açık durumda kalmalıdır, (3) kapağı kilitleyecek ve çocuğu içeriye kapatacak bir mandal kilidi olmamalıdır.
- * Yetişkinler çocuklara bozuk ve kırık oyuncakları nasıl kontrol edeceklerini öğretmelidirler.
- * Oyuncaklar, onarım gereksinimlerine karşı düzenli olarak kontrol edilmeli ve çocuklar bu konu hakkında bilgilendirilmeli, oyuncakları kontrol etme konusunda teşvik edilmelidirler.
- * Kırık, bozuk ve yırtık oyuncaklar, tamir edilmeli veya tamiri mümkün olmayanlar atılmalıdır. Oyuncakların bazı küçük parçaları çocuğun kullanımı sırasında ayrılabilir. Bu parçalar sağlam bir biçimde monte edilebiliyorsa edilmeli, edilemiyorsa atılmalıdır.
- * Yetişkinler oyuncakların ambalajlarını çıkarmalı, ancak etiket, iletişim bilgileri ve oyuncanın garanti sertifikasını saklamalıdır.
- * Dışarıda kullanılan oyuncakların yağmurdan veya nemden paslanıp çeşitli şekillerde zarar görmemesi için uygun koşullarda korunması gerekir. Bu oyuncakların paslanmış olup olmadığı, dışarıda kullanılan şişirilmiş oyuncakların da patlamış olup olmadığına sıkça kontrol edilmesi gerekir.

8. Oyun Ortamının Güvenliği

- * Yetişkinler oyuncak çevresini her türlü gizli sivri uçlar ve keskin noktalar için dikkatlice kontrol etmelidir.
- * Yetişkinler, yaygın olarak boğulmaya neden olan kırık boya kalemleri, bozuk paralar, ataçlar, kalem kapakları, mücevher, saç tokaları, vidalar, düğmeler, anahtarlar, şekerleme, ciklet vb. gibi ev eşyalarını üç yaşın altındaki çocukların erişemeyecekleri yerlerde tutmalıdırlar.
- * Yetişkinler, tekerlekli ve üzerine binilebilen oyuncakların çok hızlı hareket edebileceğini ve bu yüzden mobilya, lamba, kordon, dekorasyon parçaları ve eşyalarına çarpıldığında bunların çocuğun üzerine devrilebileceğinin farkında olmalı ve bundan dolayı oyun başlamadan önce tehlikeleri bertaraf etmelidir.
- * Yetişkinler özellikle yüksek sayıda düşme riskine sahip, üzerine binilebilen oyuncaklar için kum ve talaş gibi çarpma emilimi sağlayan yüzey kaplayıcılarının bulunduğundan emin olmalıdırlar.
- * Yetişkinler, boğulma tehlikesi içerdiği için çocukların naylon torbalarla oynamasına izin vermemelidirler.
- * Yetişkinler, su oyunları esnasında ve mutfakta çocukları yalnız bırakmamalıdır.
- * Yetişkinler, çocukların merdiven, kapı girişi, pencere kenarı gibi yerlerde ve gardıropların içinde oynamasına izin vermemelidir.
- * Yetişkinler, oyuncaklarını sıklıkla fırlatma eğilimi olan küçük çocukların oyun ortamını kontrol etmelidirler, çünkü keskin kenarları yerlerinden çıkabilir ve risk oluşturabilirler (Oyuncak Güvenliği Projesi, 2008).

KAYNAKLAR

- 1- Ageliki Nicolopoulou, Çev: Dr. Melike Türkân Bağlı (2004). Oyun, Bilişsel Gelişim ve Toplumsal Dünya: Piaget, Vygotsky ve Sonrası, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, cilt: 37, sayı: 2, 137-169.
- 2- Göde, O., Susar., F. (1997). Okul Öncesi Eğitimin Önemi İle Bu Eğitimde Oyunun Ve Bedensel Etkinliklerin Rolü, PAÜ. Eğitim Fak. Dergisi. Sayı: 2, sf: 39-48.
- 3- Frost, J., Wortham S., & Reifel S. (2004). Play and Child Development, Prentice Hall.
- 4- Avrupa Birliği Leonarda da Vinci Mesleki Eğitim Programı Oyuncak Güvenliği Projesi (2008), Öğretmen Eğitimi Rehber Kitabı. Proje No: TR/06/B/F/PP/178084,
- 5- MEGEP Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi Çocuk Gelişimi Ve Eğitimi, Özel Eğitimde Oyun Etkinlikleri, Ankara, 2007. http://megep.meb.gov.tr/mte_program_modul/modul_pdf/141E00031.pdf, 13.10.200

Sağlık Bakanlığınca Yürütülen Oyuncakların Piyasa Gözetimi ve Denetimi Faaliyetleri Hakkında Bilgi Notu

Dr. Tacettin KAKILLIOĞLU

Sağlık Bakanlığı, Çevre Sağlığı Daire Başkanı

Atilla EKMEKÇİGİL

Kim. Yük. Müh. , Şube Müdürü

E. Ceylan KANTARCI

Gıda Yük. Müh.

F. Sevgi ERDOĞAN

Uzman

GÖREV TANIMIMIZ

Oyuncaklar Hakkında Yönetmelik gereğince uygun ve güvenli oyuncakların piyasaya arz edilmesini temin için,

- * Mevzuat hazırlamak,
- * Standardları yayımlamak,
- * Eğitim yapmak,
- * Piyasada yer alan oyuncakların denetlenmesini sağlamak,
- * Gerektiğinde alınan numunelerin testlerini yapmak veya yaptırmak,
- * Güvenli olmayan oyuncakların piyasaya arzını yasaklamak, toplanmasını ve risk altındaki kişilerin bilgilendirilmesini sağlamak, gerektiğinde cezai yaptırımları uygulamak,
- * Şikâyetleri değerlendirmek,
- * Risk listelerini oluşturmak,
- * Onaylanmış kuruluş atamak.

DEĞERLER ve İLKELER

Etkin, verimli ve güvenli piyasa gözetim ve denetimi oluşturmak,

- Tüketici sağlığını korumak,
- Sadece güvenli ürünün piyasaya arzını sağlamak,
- Denetimle görevli personellerin eğitilmiş, donanımlı ve gelişmeleri takip edebilen nitelikte olmasını sağlamak,
- Bakanlığımızın oyuncaklarla ilgili görevinin taraflarca bilinmesini sağlamak ve paylaşılan değerler yaratmak,
- Haksız rekabeti önlemek,

MİSYON

Bakanlığımız tarafından denetimle görevli personellerimiz ile sürdürülen piyasa gözetim faaliyetleri ile çocukların veya üçüncü kişilerin ve çevrenin güvenlik ve/veya sağlığını tehlikeye atmayan oyuncakların piyasaya arz edilmesini temin etmektir.

VİZYON

GÜVENLİ ÜRÜN ARZINI SAĞLAMAK

Bilindiği gibi oyuncakların Piyasa Gözetim ve Denetimi, Bakanlığımız sorumluluğunda olup gerek yerli üretim gerek ithalat yoluyla ülkemiz piyasasına arz edilmek istenen tüm oyuncakların Bakanlığımızca hazırlanarak yürütülen Oyuncaklar Hakkında Yönetmeliğe ve Oyuncak ve Çocuk Bakım Eşyalarındaki Phthalatlar Hakkında Tebliğ gibi ilgili diğer teknik düzenlemelere uygun ve güvenli olması zorunludur. Bu nedenle Yönetmeliğe ve diğer teknik düzenlemelere uygun ve güvenli oyuncakların piyasaya arz edilmesini sağlamak amacıyla;

Gerek yerli üretim gerek ithalat yoluyla ülkemiz piyasasına arz edilmek istenen tüm oyuncaklar mevzuata uygun olmak

koşulu ile piyasaya arz edilebilirler. Bunu sağlamak amacıyla;

- Üçüncü ülkelerden ve Avrupa Birliği ülkelerinden Avrupa menşeli oyuncaklar hariç ithal edilmek istenen oyuncakların ithalat kontrolleri 2009/10 sayılı Dış Ticarete Standardizasyon Tebliği gereğince Dış Ticaret Müsteşarlığı tarafından,

- Piyasaya arz edilen gerek yerli üretim gerek ithal tüm oyuncakların piyasa gözetimi ve denetimi ise Bakanlığımızca yapılmaktadır.

Oyuncakların piyasa gözetimi ve denetimi (PGD) faaliyetleri, Bakanlığımız merkez teşkilatında, Temel Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü (TSHGM) Çevre Sağlığı Daire Başkanlığına bağlı olan Piyasa Gözetimi, Denetimi ve Temizlik Ürünleri Şube Müdürlüğü tarafından yürütülmektedir. Ülke genelindeki gözetim ve denetimler 81 ildeki İl Sağlık Müdürlükleri aracılığıyla yürütülmektedir. Bu gözetim ve denetim Bakanlık personeli tarafından eğitim verilmiş denetçiler ile yapılmaktadır. Oyuncak piyasa gözetim ve denetimlerinde, oyuncakların mevzuata uygun olup olmadığı ve güvenli olup olmadığı incelenir.

Yönetmeliğe göre;

(a) Oyuncaklar, çocukların normal davranışları da dikkate alınmak suretiyle imal edilen ve amacına uygun veya öngörüldüğü şekilde kullanıldığında, kullanıcıların veya üçüncü kişilerin güvenlik ve/veya sağlığını tehlikeye atmamalıdır,

(b) Oyuncaklar, öngörülen süre ve kullanım amacı dikkate alındığında, bu Yönetmelikte belirtilen temel gerekleri karşılamalıdır.

Temel Gerekler-genel esaslara göre; çocuklar ve üçüncü kişilere verilecek sağlık zararına karşı korunmalıdır.

Yüksek düzeyde çocuk sağlığını korunmasının sağlanabilmesi ve risk oluşmaması adına Bakanlığımızca piyasa gözetim ve denetimi sürdürülmektedir

Piyasa gözetim ve denetiminde prensip olarak Yönetmeliğe uygun olmayan ürün tespit edildiğinde, ürünün piyasaya arzı durdurulmaktadır. Yönetmeliğe aykırılık olduğu takdirde düzeltici faaliyetler ile Oyuncaklar Hakkındaki Yönetmeliğe uygun hale getirilmektedir.

Ancak ürünün güvensiz olma durumunda piyasadan geri toplama işlemleri yapılmakta ve oyuncaklar bertaraf edilmektedir. Bütün denetim faaliyetleri Oyuncaklar Hakkında Yönetmelik ve 4703 sayılı Kanun ile buna bağlı Yönetmelikler çerçevesinde gerçekleştirilmektedir (gerektiğinde idari para cezaları verilir).

Denetim, öncelikli olarak piyasadaki CE işareti taşımayan oyuncaklara yöneliktir. Ancak CE işareti ile oyuncağın uygunluk kontrolünün güvenli ürünün piyasaya arzında yeterli olmaması nedeniyle denetimler, uygunluk kontrolünün yanı sıra güvensiz ürüne yönelik kontrolleri de içermektedir. Bu denetimler risk değerlendirmesi sonucunda yapılmaktadır. Özellikle ülkemiz hastanelerinden oyuncak kaza envanteri

alınarak güvensiz ürün saptanmaktadır. Fırat miktarı ve ağır metal migrasyonu önemli olduğu için denetimde bu hususa da dikkat edilerek buna yönelik numuneler alınmaktadır. 2009 senesinde güvensiz şüphesi duyulan 104 üründen numune alınarak analizi yaptırılmıştır. Yapılan analizler sonucunda ise 28 ürün güvensiz ürün olarak değerlendirilmiştir. Bu ürünlerin geri çağırma işlemleri, firmalar tarafından yapılmaktadır. Güvensiz ürün olarak bulunan oyuncaklar arasında ise plastik oyuncak, çingirak, çingirak seti, ahşap oyuncak, dolgulu bebek, metal araba vb. oyuncaklar yer almaktadır.

Ancak özellikle oyuncak kullanımında **EBEVEYNLERİN DİKKATLİ OLMASI GEREKMEKTEDİR**. Ebeveynlerin oyuncak alırken CE işareti, üretici/ithalatçı adı ve adresini mutlaka aramaları gerekmektedir. Ayrıca ebeveynler oyuncak alırken ve kullanırken;

- Oyunağın, çocuğun yaşına, gelişimine, gereksinimlerine uygun ve kullanışlı olmasına, büyük çocuklar için dizayn edilmiş oyuncakların küçük çocukların eline verilmemesine,
- Küçük çocukların nesneleri ağızlarına alma alışkanlıkları olduğundan küçük parça içeren oyuncakların 0-3 yaş grubunda kullanılmamasına,
- Oyunağın ambalaj/etiketi üzerindeki kullanma talimatı ve uyarıların Türkçe olmasına,
- Yumuşak hayvan ve bebeklerin yıkanır olmasına, bu tür oyuncaklarda gözler, burun, düğme ve diğer ayrıntıların çocuğun bunları ağızına sokması ile kopup çocuğun nefes borusunu tıkamaması için kopmayacak şekilde dikilmiş veya yapıştırılmış olmasına,
- Bazı oyuncakların, örneğin çingiraklar, sıkıştırılabilir oyuncaklar ve dişliklerin yeni doğmuş çocuğun boğazından geçmeyecek kadar büyük olmasına,

- Oyuncakların kontrol edilmesi, oyuncak içindeki yumuşak dolgu malzemelerin; metal parçacıklar, iğneler ve kıymıklar gibi herhangi bir sert veya sivri yabancı madde ihtiva etmemesine,

- Üç yaşından küçük çocukların oyuncaklarının ince, çabuk kırılır plastikten yapılmış olmamasına,

- Kötü kokan yumuşak plastikten yapılmış oyuncakların alınmamasına,

- Genişleyen oyuncakların (suya veya benzer sıvıya atıldığında büyüyen, genişleyen oyuncakların) herhangi bir kazaya neden olmaması için genişmeden önce parçalarının kopmamasına,

- Uzun ipli, kordonlu, kurdeleli oyuncaklar da 0-3 yaş grubu çocuklar için tehlike oluşturabileceğinden dikkat edilmesine,

- Yüksek ses çıkaran oyuncakların çocuklardan uzak tutulmasına,

- Tüylü oyuncaklar alerji açısından bir takım problemler doğurabileceği için özellikle alerjik bünyeli çocuklardan uzak tutulmasına,

- Pille çalışan oyuncaklarda pil koyma yerinin vidalı, emniyetli bir şekilde kapatılmış olmasına,

- Kırılmış oyuncakların kullanılmaması gibi noktalara dikkat etmelidirler. Daha ayrıntılı bilgi için Bakanlığımız Web sayfasında yer alan "Oyuncak Tüketici Rehberi"nden faydalanılması yararlı olacaktır.

Ayrıca alınan bir oyuncuğa ait herhangi bir problem söz konusu olduğunda tüketiciler Bakanlığımıza yazılı olarak veya Bakanlığımızca oluşturulan ürün güvenliği şikâyet ve ihbar hattını (www.saglik.gov.tr/sburunsikayet) kullanarak şikâyetlerini iletebilirler.

Oyuncak Güvenliğinde Refik Saydam Hıfzıssıhha Merkezi Başkanlığı'nın Rolü

Lab. Şefi Zir. Müh. Attila SAKA

Refik Saydam Hıfzıssıhha Merkezi Başkanlığı
Oyuncak Laboratuvarı

Oyuncakların Güvenliği Hakkındaki 88/378/EEC sayılı Konsey Direktifi, 17 Mayıs 2002 tarihinde T.C. Sağlık Bakanlığı tarafından uyumlaştırılarak iç mevzuata aktarılmış, Oyuncaklar Hakkında Yönetmelik adıyla, 17 Kasım 2003 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Söz konusu Yönetmelik kapsamında oyuncakların piyasa gözetimi ve denetimi faaliyetleri, T.C. Sağlık Bakanlığı, Temel Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Çevre Sağlığı Daire Başkanlığı tarafından yürütülmektedir. Bu kapsamda Bakanlık, 2009/10 sayılı Dış Ticarete Standardizasyon Tebliği gereğince üçüncü ülkelerden gelen oyuncakların ithalat kontrollerini gerçekleştiren Dış Ticaret Müsteşarlığı ile koordineli olarak çalışmakta, serbest dolaşımda ürün güvenliği kontrolü olmadan ülkemize giren oyuncaklarla ilgili hususların çözümü noktasında da Gümrük Müsteşarlığı ile iş birliği yapmaktadır.

T.C. Sağlık Bakanlığı'nın bağlı kuruluşu olan Refik Saydam Hıfzıssıhha Merkezi Başkanlığı, halk sağlığını korumak ve iyi-

leştirmek üzere kontrol, tanı, doğrulama gibi laboratuvar hizmetleri ile üretim, eğitim ve danışmanlık alanlarında yasalarla belirlenen görevlerini; yeterliliği kanıtlanmış personeliyle, bilimsel ve teknolojik gelişmeleri izleyerek, ulusal/uluslararası kabul görmüş güncel standard metodları uygulayıp, Kalite Yönetim Sistemi kapsamında oluşturulan dokümanlarını kullanarak tarafsızlık, gizlilik, bağımsız karar verme ve doğruluk ilkelerine bağlı olarak üst yönetimin kaliteli hizmet sunumu için gerekli mali, teknolojik ve insan kaynağını sağlayıp, kalite yönetim sistem standartları gereklerine uygun ve etkinliğini sürekli iyileştirip ISO 9001:2000 Kalite Yönetim Sistemi temelinde, ISO 17025:2005, ISO 15189:2003 ve ilgili kalite sistem standartlarına uygun olarak; tüm müşterilerinin ve çalışanlarının beklentilerini karşılayıp, memnuniyetini sağlayacak şekilde gerçekleştirmektedir.

Başkanlığımız, bünyesinde faaliyet gösteren bazı laboratuvarlar, Avrupa Birliği uyum süreciyle birlikte Tüketici Güvenliği ve Sağlık Etkileri Araştırma Laboratuvarları şeklinde

LDV Oyuncak Güvenliği Projesi Resmi Logosu

LDV Oyuncak Güvenliği Projesi İnternet Sitesi Açılış Sayfası

yapılandırılmıştır. Tüketici sağlığının korunması çerçevesinde, ruhsatlandırma-belgelendirme, kontrol, izleme, araştırma ve adli kovuşturmayla yönelik: İnsani tüketim amaçlı sular, havuz ve kaplıca suları, peloid, gübre, atık sular, tıbbi amaçlı beslenme ürünleri, su ve gıda ambalaj maddeleri, oyuncaklar, biyosidal ve dezenfektan ürünleri, biyolojik materyal, zehirlenme nedeni ile gönderilen her türlü materyal ve Kimyasal Biyolojik Radyolojik Nükleer / KBRN) ajanlar kapsamında bazı ürünlerin kimyasal analiz, test ve ölçümlerini yaparak, bilimsel veriler doğrultusunda ülke mevzuatına ve uluslararası normlara uygunluk değerlendirme çalışmaları yürütülmektedir. ISO 17025 kapsamındaki akreditasyon faaliyetlerine hız verilerek TÜRKAK'tan öncelikle su analizlerindeki parametrelerde akreditasyon gerçekleştirilmiştir.

Başkanlığımız, Tüketici Güvenliği ve Sağlık Etkileri Araştırma Laboratuvarları içerisinde yer alan Oyuncak Analizleri Laboratuvarı, Bakanlığımızın oyuncakların piyasa gözetimi ve denetimine yönelik faaliyetlerinde, güvenlik testleri yaparak katkı sağlamaktadır. Oyuncak Analizleri Laboratuvarı, bu faaliyetlerine tüm dünyada milyonlarca oyuncakın toplatıldığı, endişe verici risk arz eden popüler oyuncakların piyasalardan geri çekildiği 2007 yaz ayları sonunda, oyuncaklarda ağır metal analizleri ile hizmet vermeye başlamıştır. Oyuncaklarda ağır metal analizini takiben, mekanik ve fiziksel analizleri de yapmak üzere gerekli laboratuvar alt yapısının oluşturulması ve laboratuvar personelinin eğitimi için AB fonlarından yararlanılarak dış kaynaklı uzman desteği alınmış, yurt dışındaki eş değer kurumların oyuncak laboratuvarlarına teknik ziyaretler düzenlenmiştir. Bu faaliyetlerden edinilen kazanımlarla laboratuvarın gerekli donanım ihtiyacı belirlenmiş ve Başkanlık tarafından planlanan aralıklarla bu donanımların alımı gerçekleştirilmiştir. Bu esnada öncelik, 3 yaş altı çocuklara yönelik olan oyuncakların analizi için gerekli olan test donanımlarının alınmasına verilmiştir. Zaman içinde diğer tüm analizler için gerekli olan donanımların alınmasına devam edilmiştir. 2010 yılının ikinci çeyreğinde alevlenebilirlik testi için gerekli cihazın alınması ile oyuncaklara yönelik TS EN 71 serisi standartlar

kapsamında güvenlikle ilgili tüm analizler eksiksiz olarak yapılıyor olacaktır.

Bu kapsamda Başkanlık, İkili Mali İşbirliği Programı Matraflex desteği ile Ocak 2010'da başlayacak ve 12 ay sürecek olan "Refik Saydam Hıfzıssıhha Merkezi Başkanlığı Oyuncak Laboratuvarı'nın Kapasitesinin Geliştirilmesi ve Akreditasyonu-AT09/TR/8/12" Projesini hayata geçirecektir. Projede uzman desteği sağlayacak olan kuruluş, Hollanda Gıda ve Tüketici Ürünleri Güvenliği Otoritesi'dir. Projenin bitiminde, oyuncak testlerine yönelik yetkinlik ve becerilerin artırılması ve akreditasyona yönelik tüm hazırlıkların tamamlanmış olması planlanmaktadır. Bu proje kapsamında ayrıca hâlihazırda oyuncaklarda kimyasal testlerde yararlanılan Başkanlığımız Bölgelerimizdeki Hıfzıssıhha Enstitü Müdür-lükleri ilgili laboratuvarları da alınacak olan teknik destekten fayda sağlayacaktır.

Laboratuvar Faaliyetleri: Ocak-Kasım 2009 arasında 143 adet oyuncak numunesi incelenmiştir. Bu oyuncaklarda 2288 parametre incelenmiş olup, 222 parametrede uygun-suzluk tespit edilmiştir.

Tablo 1. Ocak-Kasım 2009 Tarihleri Arasında Gerçekleştirilen Oyuncak Analizleri

		PARAMETRE SAYISI		
		Uygun	Uygun Değil	Toplam
Parametre Cinsi	Fiziksel	865	136	1001
	Mekanik	262	68	330
	Ağır metal	775	2	777
	Ftalat	164	16	180
	Toplam	2066	222	2288

Diğer Faaliyetler: Refik Saydam Hıfzıssıhha Merkezi Başkanlığı, Oyuncak Laboratuvarı, oyuncak analizlerinin yanı sıra oyuncak güvenliği konusunda gündemi yakından takip etmek, bilgi birikimini güncel tutmak ve bunları ilgili taraflarla paylaşmak adına birçok faaliyet yürütmektedir. Bunların başında, AB Komisyonu tarafından bilimsel-teknik bilgi birikimi ve pratik deneyimlerinden faydalanmak üzere kurulan, ulusal, bölgesel veya yerel kamu otoriteleri veya özel sektör, sivil toplum ve ilgili taraf uzmanlarından oluşan Oyuncak Uzman Grup ve İdari İşbirliği Komiteleri'ne düzenli katılıyor olmak gelmektedir. Bu alandaki faaliyetler, Oyuncak Güvenliği Direktifi'nin ve ilgili EN 71 serisi standartların pratikte doğru yorumlanması, uygulamadaki problemlerin çözülmesi, gri alan sınıflandırma problemlerinin tartışılması, kılavuz dokümanların hazırlanması gibi konuların etrafıca tartışılmasını kapsamaktadır. Bununla birlikte, oyuncakların piyasa gözetimi ve denetimi alanında farklı pratiklerin elimine edilerek, bu alandaki iyi uygulamaların paylaşılması da bu komitelerden sağlanan bir diğer faydadır. Uluslararası idari iş birliğini sağlayan bir diğer araç, moderatörlüğünü Avrupa Komisyonu'nun ilgili biriminin yaptığı RAPEX-Gıda Dışı Ürünlerde Acil Uyarı

LDV Oyuncak Güvenliği Projesi Açılış Toplantısı (30 Kasım 2006)

Sistemi'nin düzenli olarak takip edilmesidir. Genel Ürün Güvenliği Direktifinde öngörülen ve gıda dışında kalan tüketici ürünlerinde alınan acil AB üyesi ülkeler arasında bildirimine yönelik işleyen bu sistem, bildirim yapılan ürünün taşıdığı riskler, tabi tutulduğu analizler, ürüne ilişkin alınan idari veya gönüllü tedbirler hakkında bilgi faydalı ve yol gösterici bilgiler sunmaktadır. RAPEX sisteminin Türkiye temsilciliğini Dış Ticaret Müsteşarlığı yürütmektedir. Bu sisteme tam üyeliğin sağlanması için piyasa gözetimi ve denetimi faaliyetlerini yürüten tüm kurum ve kuruluşların kendi bünyelerinde ve Dış Ticaret Müsteşarlığı ile aralarında etkin bilgi akışının sağlanabileceği ağ sisteminin kurulması gerekmektedir. Bu kapsamda çalışmalar hızla devam etmektedir.

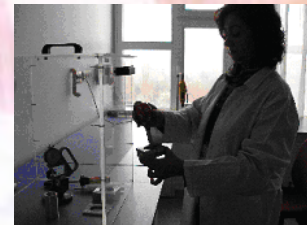
Söz konusu bir diğer faaliyet, çok uluslu projelere katılım sağlamaktır. Bunlardan bir tanesi Avrupa ülkelerinin piyasa gözetimi ve denetimi yetkilileri tarafından kurulan ve kâr amacı gütmeyen bir kuruluş olan PROSAFE (Avrupa Ürün Güvenliği Forumu) tarafından yürütülen EMARS II (İyi Uygulamalar Yoluyla Piyasa Gözetimi ve Denetiminin İyileştirilmesi) Projesidir. Bu kapsamda oyuncaklara yönelik ortak bir eylem programı (2008-2010) hazırlanmıştır. Bu doğrultuda katılımcı ülkeler eşgüdümlü olarak, belirlenen özelliklerdeki oyuncakları kendi piyasalarından temin ederek, proje kapsamında belirlenen ortak bir laboratuvar da aynı analizlere tabi tutmaktadır. Burada öncelik, en çok risk arz eden üç yaş altına yönelik oyuncakların denetimine ve analizine verilmiş, bu anlamda Avrupa piyasasının güvenlik seviyesinin belirlenmesi amaçlanmıştır. T.C. Sağlık Bakanlığı, Temel Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü ile Refik Saydam Hıfzıssıhha Merkezi Başkanlığı bir arada, söz konusu projenin tüm aktivitelerine, aday ülke statüsünde faydalanıcı olarak katılım sağlamıştır.

Refik Saydam Hıfzıssıhha Merkezi Başkanlığı, Oyuncak Laboratuvarı, 2006-2008 yılları arasında Hayat Boyu Öğrenme Programlarından Leonardo da Vinci Mesleki Eğitim Programı kapsamında Oyuncak Güvenliği Projesi'ni (Proje No: 2006-TR/06/B/P/PP/178084) yürütmüştür. Bu projeye Başkanlık, kuruluş amaçlarından biri olan eğitim ve danışmanlık misyonunu da yerine getirmiştir. Proje, oyuncak güvenliği konusunda mesleki eğitim müfredatlarına katkıda bulunmayı, tüketicileri ve sektör temsilcilerini bilinçlendirmeyi, çok uluslu ortaklık yapısına bağlı olarak ülkelerin oyuncak güvenliği ile ilgili iç mevzuatları ve uygulamalarına yönelik fikir alışverişinde bulunmayı hedeflemiştir. Bu hedef doğrultusunda da

0-14 yaş grubunun eğitiminden sorumlu eğitimcilerin, oyuncak sektöründe faaliyet gösteren üretici, ithalatçı, dağıtıcı vb. aktörlerin, denetçilerin ve tüketicilerin, oyuncak seçiminin doğru yapılması ve oyuncakların riskleri konusunda bilinçlendirilmesi amacıyla fuar, kongre, panel, TV programları ve benzeri etkinliklere katılım sağlanmıştır. Söz konusu hedef kitle, birçoğu Avrupa Komisyonu ya da üye devletler tarafından yayınlanmış teknik kılavuzlar, bilimsel araştırmalar, raporlar ve özellikle standartlar hakkında bilgilendirilmiştir. İspanyol, Portekiz ve İtalyan ortakların yanı sıra Hacettepe Üniversitesi-Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Bölümü, Pilsan Plastik ve Oyuncak San. ve Tic. Ltd. Şti ve Reo-Tek Elektronik Yazılım, Tasarım ve Eğitim San. ve Tic. Ltd. Şti. gibi yerli ortaklar da projeye yer almıştır. Projeye ayrıca, T.C. Sağlık Bakanlığı, Temel Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Milli Eğitim Bakanlığı, Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Genel Müdürlüğü ve Okul Öncesi Eğitim Kurumları Derneği de sessiz ortak olarak katkı sağlamıştır. Proje hedeflerine sistematik olarak ulaşmak için 7 ayrı iş paketinin yanı sıra kalite planı ve yaygınlaştırma stratejisi hazırlanmıştır. Yaygınlaştırma stratejisi kapsamında oluşturulan yaygınlaştırma planlamasında oluşturulan eğitim materyallerinin hedef kitleye ulaştırılması doğrultusunda fuar, panel, kongre ve benzeri etkinliklere katılım sağlandığı gibi Okul Öncesi Eğitim Genel Müdürlüğü ile birlikte pilot olarak seçilen 10 ilde okul öncesi eğitimcilerine eğitim materyallerinin kullanımı ve oyuncak güvenliği konusunda bilgi vermek amacıyla yaklaşık 3000 eğitimcinin katıldığı 11 adet eğitim seminerleri düzenlenmiş ve eğitim materyalleri seminerlerde ve etkinliklerde dağıtılmıştır. Bu projeyi benzerlerinden ayırt eden en önemli özellik, çocukları da hedef kitlenin bir parçası olarak kabul edip, onlara yönelik hem eğlendirici hem de eğitici bir animasyon DVD'sinin hazırlanmış olmasıdır. Projede ayrıca, özellikle okul öncesi eğitim kurumlarında kullanılmak üzere 4 ayrı poster ve eğitici oyun kartları tasarlanmıştır. Tüketicilere yönelik broşürler hazırlanmış, projeye ait beş ayrı dilde hizmet verebilen bir de internet sitesi kurulmuştur (www.safetyoftoys.org). Site tüketicilere, eğitimcilere, sektör temsilcilerine, piyasada oyuncak denetimlerini yürüten denetçilere ve çocuklara hitap edecek çeşitlilikte bilgi ve doküman içermektedir. Proje faaliyetlerimiz eğitim materyallerinin hedef kitleye ulaştırılması sonrasında 31.12.2008 tarihinde sonlandırılmış olmakla birlikte yaygınlaştırma planlaması çerçevesinde tüm eğitim materyallerinin de yer aldığı proje internet sitemiz güncellenerek hizmet vermeye devam etmektedir.

RSHMB Oyuncak Laboratuvarı

Oyuncaklar ve Standartlar

“Standard” kelimesi bugün dilimize o kadar yerleşmiş ve o kadar çok benimsenmiş ki gündelik yaşamımızda, iş hayatımızda belirli standartları yakalamak, satın aldığımız her üründe bir standardın varlığını araştırmak, adeta bir alışkanlık haline geldi. Bugün ülkemizde standard ve standardizasyon denildiğinde “TSE” marka adıyla Türk Standardları Enstitüsü akla geliyor. TSE, ülkemizin standard ve standardizasyon alanındaki temel ve öncü devlet kuruluşudur. TSE’nin en önemli faaliyetlerinden biri, toplumun yaşam kalitesini artırmak amacıyla Metalürji’den Mühendisliğe, İnşaat’tan Çevre’ye, Kimya’dan Sağlığa kadar bütün sektörlerde ihtiyaç duyulan Ulusal Standardları oluşturmak, uluslararası kuruluşlarla iş birliği içinde standardizasyona katkılarda bulunmaktır. TSE, standard hazırlama hizmetlerini Standard Hazırlama Merkezi Başkanlığına bağlı olarak çalışan 22 İhtisas Grubuyla gerçekleştirmektedir. Sağlık İhtisas Grubu, bunlardan biridir. İnsan sağlığını ilgilendiren konularda ihtiyaç duyulan ulusal standartların hazırlanmasında, bu standartların yorumlanmasında etkin rol oynayan Sağlık İhtisas Grubu, standartlar ve standardizasyon ile ilgili olarak sağlık sektöründe faaliyet gösteren kurum, kuruluşlar ve Sağlık Bakanlığı ile iş birliği içerisinde çalışmalarını yürütmektedir.

Her birimiz bu toplumun bireyleri olarak hem kendimiz hem de ailemiz için en iyi ve en güvenilir olanı isteriz. Çünkü en iyiye ve en kaliteli olana layık olduğumuzu düşünürüz. Sahip olduğumuz hayat bizim için değerlidir. En iyi ve en kaliteli olanı elde etmek için kendi belirlediğimiz yaşam standartlarına göre seçimlerimizi yapıyoruz. İnsan olarak hepimiz yaşantımızda farkında olmadan veya farkında olarak bir takım standartlar belirliyoruz ve sonuçta belirlediğimiz standartlar ölçüsünde yaşamlar sürdürmeye gayret ediyoruz. Toplum olarak gelişip zenginleştikçe belirlediğimiz standartların her geçen gün yükseldiğini, sonuçta daha azına razı olmadığımızı fark ediyoruz.

Bugün anne babalar olarak çocuklarımız için belirlediğimiz standartları kendimizinkilerin üzerinde tutarız. Biliriz ki onlar için belirlediğimiz standartlar ne kadar yüksek olursa onların yaşamları bizim sürdürdüğümüz yaşamlardan daha kaliteli ve güvenli olacak, yaşam süresi de o ölçüde uzamış olacaktır. Çocuklar hayata hazırlanırken gerçek yaşamı, oynadıkları oyunlar içerisinde modelleyerek geleceğe hazırlanırlar, gelişirler ve büyürler. Bu gelişim sürecinde oyun oynarken kullandıkları malzeme ise oyuncaklardır. Oyuncaklar günümüzde teknolojinin de ilerlemesiyle birlikte çok daha karmaşık imalat sürecinden geçmektedir. Gündelik hayatımızda karşılaştığımız devasa yapıları küçültürük çocuklarımızın dünyasına sokmakta, dünyayı küçük bir insanın avucuna sığacak kadar küçültebilmekteyiz. Bugün kullanılan iş makineleri, yaşadığımız binalar, bindiğimiz arabalar aynı görünüm ile profesyoneller küçültülüp üretilmekte ve çocukların dünyasına sokulmaktadır. Teknolojinin katkısıyla bir helikopteri dahi ellerimizin arasına alıp uçurabilmekte ve hayatı minyatürize ederek çocuklarımızın önüne getirebilmekteyiz. Burada oyuncak üretirken, oyuncakları piyasaya arz ederken amacımız çocukların o küçük, ama sınırsız dünyasına ulaşmak, onların güvenli bir şekilde eğlenerek gelişip büyümelerine katkıda bulunmaktır. Oyuncakları satın alırken ebeveynler olarak amacımız ise çocuklarımız büyüyüp gelişirken onların mutlu olmaları, gerek ruhen gerekse fiziksel olarak gelişim süreçlerini sağlıklı ve başarılı bir şekilde tamamlamaları, bu süreç içinde çocuklarımızın güvende olmalarıdır.

Konumuz oyuncak ise günümüzde diğer birçok üründe olduğu gibi oyuncak imalatında da kullanılan ham maddelerin kalitesi ve güvenilirliği, imal edilen oyuncakların da kalitesine ve güvenliğine yansımaktadır. Geleceğimizin güvencesi çocuklarımız ise, onların ruhsal ve fiziksel gelişimlerine katkıda bulunacak olan oyuncaklarının da güvenli olması şarttır. “Peki biz bu güvenceyi nasıl ve neye göre sağlayacağız, referansımız ne olacak, diğer bir deyişle oyuncaklardaki kalite ve güvencenin bir standardı var mıdır? Varsa bu standartlar nelerdir? İmalatçılara yönelik standartlar nelerdir? Bu standartlar kimler tarafından hazırlanmakta ve nasıl uygulanmaktadır? Ulusal ve uluslararası standartlar nelerdir? Avrupa Birliği ülkelerinde uygulamalar ile bizim ülkemizdeki uygulamalar nelerdir?” soruları aklımıza gelmektedir.

Bugün, standard dediğimizde bütün dünyada bilinen uluslararası organizasyonlardan en önemlisi Uluslararası Standardizasyon Organizasyonu ISO’dur. ISO, dünyada 162 ülkenin Ulusal Standardlar Enstitülerinin üyesi olduğu, toplum ile özel sektör arasında köprü görevi gören uluslararası bir kuruluştur. Bir diğer önemli kuruluş

ise kısa adı CEN olarak bilinen Avrupa Standardizasyon Komitesidir. Bu komite, 3 ayrı Avrupa Standardizasyon organizasyonundan biridir. CEN, 30 Avrupa ülkesinin üye olduğu, Avrupa standartlarının geliştirilmesine zemin sağlayan diğer bir büyük organizasyondur. TSE, Türkiye'nin tek temsilci standardizasyon kuruluşu olup ISO'nun bir üyesidir.

Türkiye'de oyuncaklara ilişkin Türk Standartlarının hazırlanması ile ilgili çalışmalar, TSE Standard Hazırlama Merkezi Başkanlığı bünyesinde faaliyet gösteren Sağlık İhtisas Grubunca gerçekleştirilmektedir. Hazırlanan bu standartlar, henüz taslak aşamasında iken gerek oyuncak imalatı alanında gerekse oyuncak analizlerinde sorumluluğu olan kurum ve kuruluşlara ve uzmanlara gönderilip görüşleri alınarak olgunlaştırıldıktan sonra geniş katımlı bir Teknik Kurul tarafından onaylanmaktadır.

Bugün ülkemizde hâlihazırda "Oyuncak Güvenliği" ana başlığı altında Türk Standardı olarak hazırlanıp kabul edilmiş olan Avrupa Standartları kullanılmaktadır. Bu standartlar gerek oyuncak imalat sanayisinde gerekse ithalatta ve kurum ve kuruluşların belgelendirilmesinde kullanılmakta olan standartlardır. Avrupa Birliği ülkelerinde kullanılan standartlar, yapılan çalışmalar neticesinde Türk Standartları olarak uyarlanarak kullanıma sunulmuştur. Oyuncak Güvenliği ana başlığı altında 11 adet standartdan oluşan EN 71 serisi standartlar, farklı konu başlıkları ile oyuncakların çeşitliliği göz önüne alınarak hazırlanmıştır. Her şeye rağmen bilinmelidir ki, oyuncaklar her yaşa göre ayrı olarak tasarlanmıştır ve üretilmiştir. Dolayısıyla çocuklarımızın güvenliği söz konusu olduğunda yaşa göre oyuncak seçimi yapılması gerektiği de aşikârdır. Kazalar, çoğunlukla belirli yaş grubundaki bir çocuk için tasarlanan bir oyuncakın başka bir yaş grubundaki çocuğa verilmesi veya oyuncakın tasarlanan amacı dışında başka bir amaç için kullanılmasından dolayı meydana gelmektedir. Bu yüzden, bir oyuncak seçerken, oyuncakı kullanacak çocuğun zihinsel ve fiziksel gelişimine uygun olacak seçimler yapılmalıdır. Yine de ebeveynler olarak çocuklar üzerindeki dikkatimizi ve onların güvenliği açısından gereken azami dikkati göstermemiz gerektiği aklımızdan çıkarılmalıdır. Bu standartlardaki gerçek amaç, kullanıcılar olan çocukların maruz kalabilecekleri riskleri, mümkün olduğunca en aza indirmektir.

Avrupa standartlarından uyumlaştırılarak Türkiye'de kullanıma sunulan standartlar hakkında ne kadar bilgiye sahip olduğunuzu sorgulama ihtiyacını duyuyor olabilir, bununla beraber standartlarımız ve içeriği hakkında birçok şeyi merak ediyebilirsiniz. Bu düşünceden yola çıkarak standartları incelemek gerekirse "Oyuncak Güvenliği-Bölüm 1-Mekanik ve Fiziksel Özellikler" başlıklı TS EN 71-1, EN 71 standard serisinin birinci bölümünü oluşturmaktadır. Uluslararası düzeyde ISO 8124-1 Standardı da farklı numara ile aynı başlığa sahip, bugün yürürlükte olan uluslararası ISO standardıdır. Bu bölümde, oyuncakların taşıması gereken fiziksel ve mekanik

özelliklerin yanında bu özelliklerin karşılanıp karşılanmadığına dair ihtiyaç duyulan deney yöntemleri de verilmiştir. Ayrıca, 14 yaşından küçük çocukların oynarken kullanmaları için tasarlanan oyuncaklarla, 36 aylıktan küçük çocuklar ve yardım almadan oturamayacak kadar küçük çocuklar için tasarlanan oyuncaklara yönelik özelliklerle beraber ambalajlama, işaretleme ve etiketlemeye ilişkin kuralları da kapsamaktadır.

Ülkemizde üretici firmalar, gönüllü olarak oyuncak imalatlarını ilgili standartlara uygun olarak gerçekleştirdiklerini belgelendirmek istediklerini TSE'ye bildirmekte ve sonuçta uzmanlar tarafından yapılan incelemeler neticesinde uygun görülürse belgeli kuruluş vasfını kazanmaktadırlar. Bugüne kadar TS EN 71-1'e göre belgelendirilen 1 adet firma bulunmaktadır.

"Oyuncak Güvenliği-Bölüm 2-Alevlenebilirlik" başlıklı EN 71-2 Standardı, bütün oyuncaklar için yasaklanmış olan alevlenebilir malzeme sınıflarını ve belirli oyuncakların küçük bir tutuşturma kaynağına maruz bırakıldığında alevlenebilirliklerine ilişkin özellikleriyle ilgilidir.

"Oyuncak Güvenliği-Bölüm 3-Bazı Elementlerin Göçü" başlıklı TS EN 71-3 Standardı, çocukların oyuncakları emme, yalama veya yutmasına bağlı olarak oyuncak malzemesindeki antimon, arsenik, baryum, kadmiyum, krom, kurşun, cıva ve selenyum gibi bazı ağır metal elementlerin çocuk bünyesine geçmesiyle ilgili özellikleri ve deney metodlarını kapsar. Analiz edilen miktarlar, çocukların belirli sınırlar üzerinde zehirleyici etkiler yapan ağır metal elementlere maruz kalmasını azaltmak için ayarlanmıştır. Bu standarda ilişkin olarak belgelendirilmiş olan 2 adet firma bulunmaktadır. ISO 8124-3 Standardı da aynı isim ve içeriğe sahiptir ve yeniden gözden geçirme aşamasındadır.

"Oyuncak Güvenliği-Bölüm 4-Kimya Ve Kimya İle İlgili Çalışmalarda Kullanılan Deney Setleri" başlıklı TS EN 71-4 ise kimyasal deneyler ve bu deneylerle ilgili çalışmalara yönelik olarak kimyasal deney oyuncak setlerinde kullanılan bazı maddelerin en yüksek miktarlarına ilişkin özellikleri kapsar. Aynı zamanda bir veya daha fazla kimyasal madde içeren biyoloji, fizik ve çevre bilimleri alanlarındaki deney oyuncaklarını ayrıca işaretleme, içindekiler listesi, kullanma talimatları ve deneylerin yapılması için tasarımı olan malzemenin özelliklerini de kapsar.

"Oyuncak Güvenliği-Bölüm 5-Deney Setleri Dışındaki Kimyasal Oyuncaklar (Setler)" başlıklı TS EN 71-5 ise, deney yapılan oyuncak setleri dışındaki kimyasal içerikli oyuncaklarda kullanılan maddeler ve malzemelere ilişkin özellikleri ve deney yöntemlerini kapsar. İlave olarak da işaretlemeler, uyarılar, güvenlik kuralları, içindekiler, kullanma talimatları ve ilk yardım bilgisi için uyulması gereken standartları da belirler. Bu standardın uygulandığı oyuncaklar içerisinde model çamur setleri, plastik kalıp setleri, modellerde önerilen ve sağlanan yapışkanlar, boyalar vb. maddeler sayılabilir.

“Oyuncak Güvenliği–Bölüm 6–Yaş Uyarı Etiketlemesi İçin Grafik Sembol” başlıklı TS EN 71–6 Standardı ise 3 yaşından küçük olan çocuklara uygun olmayan oyuncakların üzerindeki yaş uyarı etiketlemesi için grafik sembolün tasarım ve kullanım özelliklerini kapsar. Bu sembolün amacı, oyuncağın 3 yaşından küçük çocuklar için zararlı olabileceği hususunda yetişkinleri bilgilendirmektir.

Parmak boyları, diğer oyuncaklarla karşılaştırıldıkları zaman, boya maddesinin yutulması ve uzun süreli cilt teması ihtimali gibi farklı riskler taşımaktadır. Bu nedenle EN 71’in diğer standartlarında belirtilen güvenlik sınırlamaları parmak boyları için tam olarak uygun değildir. Söz konusu riski ortaya koymak ve boyanın yutulma ihtimali ile ilgili olan riskleri azaltmak amacıyla parmak boyası üretiminde kullanılan maddeler ile ilgili olarak sınırlamalar tanımlanmıştır. Çocuklar parmak boylarını kullandıkları zaman meydana gelebilecek etkilenmeleri veya öngörülen riskleri azaltmak amacıyla “Oyuncak Güvenliği–Bölüm 7–Parmak Boyaları–Özellikler ve Deney Metotları” başlıklı TS EN 71–7 Standardı hazırlanmıştır. Bu standard, parmak boya yapımında kullanılan madde ve malzemeler için gerekli özellikler kapsar ve sadece parmak boylarına uygulanır. Ayrıca işaretleme, etiketleme ve ambalaj ile ilgili özellikler de belirler. Bu standardın ISO’daki karşılığı ISO 8124-6’dır ve henüz hazırlık aşamasındadır.

“Oyuncak Güvenliği–Bölüm 8–Aileye Yönelik Ev İçinde Ve Ev Dışında Kullanılan Salıncaklar, Kaydıraklar ve Benzer Bedensel Faaliyet Gerektiren Oyuncaklar” başlıklı TS EN 71–8 Standardı, çapraz kirişle bağlanmış veya çapraz kirişi bulunan bedensel faaliyet gerektiren oyuncaklara, 14 yaş altındaki çocukların içerisinde veya üzerinde oynamasına imkân veren, ayrıca bir veya daha fazla çocuğun taşınmasına yönelik olarak tasarlanan benzer oyuncaklara ilişkin özellikler ve deney yöntemlerini kapsar.

“Oyuncak Güvenliği–Bölüm 9–Organik Kimyasal Bileşikler–Özellikler” başlıklı TS EN 71–9 Standardı, oyuncakların tasarlanan veya öngörülen şekilde kullanıldığı durumlarda, bazı oyuncak ve oyuncak malzemelerinde bulunan veya oyuncaklardan kaynaklanan bazı tehlikeli organik kimyasal bileşiklerin oyuncaklardaki içeriğine veya ağza alma, yutma, cilde veya göze temas etme veya solunum yoluyla aktarımına ilişkin özellikler tayin eder. Dolayısıyla burada amaçlanan çocukların kanserojen, mutajen veya üreme için zehirli olarak sınıflandırılan organik kimyasal maddelerin sağlığa zarar verebilecek miktarlarına maruz bırakılmalarının önüne geçmektir. Bu standard, numune hazırlama ve özütleme işlemlerini tanımlayan TS EN 71–10’la ve analiz yöntemlerini açıklayan TS EN 71–11’le birlikte değerlendirmeye alınmalıdır.

“Oyuncak Güvenliği–Bölüm 10–Organik Kimyasal Bileşikler–Numune Hazırlama ve Özütleme” adı ile çıkarılan TS EN 71–10 Standardı, oyuncakların içeriğini ve bu oyuncaklardan TS EN 71–10’da özellikler verilen organik bileşiklerin açığa çıkıp çıkmadığını

tayin etmek için numunelerin hazırlanma ve özütleme işlemlerini kapsar.

“Oyuncak Güvenliği–Bölüm 11–Organik Kimyasal Bileşikler Analiz Yöntemleri” başlıklı TS EN 71–11 Standardı ise, TS EN 71–9’da belirlenen kimyasal özelliklerle uyumluluğun değerlendirilmesine imkân sağlamak amacıyla TS EN 71–10’da belirtilen numune alma prosedürlerine göre hazırlanan oyuncak malzemesinin özütlerini ve oyuncakların analiz yöntemlerini belirler. Renklendiriciler, primer aromatik aminler, monomerler ve çözücüler gibi organik kimyasal maddelerin tanımlanması ve tayin edilmesine ilişkin analitik yöntemler bu standardda verilmektedir.

Aynı bir uzmanlık gerektirdiğinden TSE Standard Hazırlama Merkezi Başkanlığına bağlı Elektrik İhtisas Grubu tarafından hazırlanan “Elektrikli Oyuncaklar–Güvenlik” başlıklı TS EN 62115 Standardı da en az bir fonksiyonu elektriğe bağlı olan oyuncakların güvenliğine yönelik olarak oyuncakların sahip olması gereken özellikler ve bunlara ilişkin deney yöntemlerini kapsar. Yine aynı ihtisas grubu tarafından çıkarılan ve henüz mütalâa aşamasında olan “Güç Transformatörlerinin, Güç Kaynaklarının, Reaktörlerin ve Benzeri Ürünlerin Güvenliği–Bölüm 2–7: Oyuncaklarda Transformatörler ve Güç Kaynakları İçin Özel Kurallar ve Deneyler” başlıklı TS EN 61558–2–7 Standardı da oyuncak transformatörlerinin ve oyuncak transformatörleri içeren güç kaynaklarının, elektriksel, ısı ve mekanik güvenlik gibi güvenlik kurallarıyla ilgilidir ve oyuncak transformatörlerini ve oyuncak transformatörleri ile elektronik devreler içeren güç kaynaklarını kapsar.

Yukarıda bahsettiğimiz bütün bu standartlar her geçen gün geliştirilmekte ve güncellenmektedir. Uluslararası ISO ve EN standartları, TSE bünyesindeki uzmanlarca yakından izlenmekte ve her geçen gün karşı karşıya kalınan risklerin azaltılmasına yönelik olarak ilgili tüm kurum ve kuruluşlar ve oyuncak sektörü imalatçıları ile iş birliği içerisinde çalışılmaktadır. Oyuncaklara yönelik olarak standartları hazırlarken amacımız çocuklarımızın geleceğini daha güvenli kılmak, onların toplumun yaşam standartlarını yükselten, sağlıklı ve akıllı bireyler olarak yetişmelerine yüksek standartlar sunarak katkıda bulunmaktır.

Oyuncakçılar Derneği (OYDER) Yönetim Kurulu Başkanı

SÖYLEŞİ

Ahmet ALİOĞLU

OCAK 2010

60

STANDARD

“Güvenli oyuncak, standartları karşılayan oyuncaktır.”

1

978 yılında baba mesleği oyuncak sektörüne giren Ahmet Alioğlu, Türkiye Oyuncakçılar Derneği Yönetim Kurulu Başkanlığını yürütüyor. Alioğlu sektörü anlatırken ülkemizde oyuncak sektörünün % 90'ının Çin'de üretilen oyuncaklardan oluştuğunu, yerli oyuncak sektörünün çok az oranda olduğunu belirtiyor. Bu profilin sebebini, Çin'de işçiliklerin, enerjinin, ham maddenin ucuz olması ve bunun yanında da teknolojiyi bu konuda çok iyi kullanmaları olarak tespit ediyor.

Ahmet Alioğlu, güvenli oyuncak, standartları karşılayan oyuncak olarak tanımlıyor.

STANDARD- Ahmet Bey, önce sizi tanıyabilir miyiz? Oyuncak sektörüyle tanışmanız nasıl oldu?

A. ALİOĞLU- Oyuncak sektörüne başlamam, babamın 1968 yılında oyuncak imalatçılığına başlamasıyla beraber. Ben de 1978 yılında baba mesleğim olan oyuncak sektörüne, babamla birlikte devam ettim. 1990 yılına kadar oyuncak imalatçılığı ve toptancılığı yaptım. 1990 yılından sonra ithalat ve imalatla beraber oyuncak sektöründeki yoluma devam etmekteyim.

1964 yılından Trabzon'da doğdum.

STANDARD- Derneğinizi, OYDER'i tanıyabilir miyiz?

A. ALİOĞLU- Türkiye Oyuncakçılar Derneği-OYDER, üretici, ithalatçı, toptancı ve perakendecilerden oluşan oyuncak sektörünün tüm aktörlerini çatısı altında toplayan bir sivil toplum örgütüdür.

Dernek olarak faaliyetlerimiz, ekonomik değer yaratan üretici sayısını ve iş hacmini artırıp ihracata yeni başlayan firmalara ihracatın her alanında danışmanlık verilmesini sağlamak; ülkelerin genel durumları, ekonomik, ticari yapıları, pazar payları hakkında araştırmalar yapmak; AB mevzuatlarını izleyerek mevzuat değişikliklerini üyelerimize iletmek; gerek Avrupa Birliği gerekse diğer üçüncü ülke ve taraflarla gerçekleştirilen anlaşmalar ile Dünya Ticaret Örgütü Anlaşması gibi, Türkiye'nin taraf olduğu çoklu anlaşmaların takibi ve bu doğrultuda sektörü ilgilendiren konularda yerli ve yabancı merciler nezdinde girişimlerde bulunmak; ihracat, ithalat, gümrük, teşvik, kambiyo, serbest bölge, imalat, vergi mevzuatlarını ve Avrupa Ekonomik Topluluğu mevzuatlarını takip ederek üyelere ve başvuran kişi kurum ve kuruluşlara sözlü ve yazılı bilgi aktarmak; çeşitli konularda seminer, konferans ve toplantılar düzenleyerek oyuncak konusuyla ilgili gelişmelerden üyelerini haberdar etmek ve konumuzun muhatabı olan Sağlık Bakanlığı, Dış Ticaret Müsteşarlığı, Gümrük

Müşterşarlığı, basın ve medya kuruluşlarıyla irtibat halinde olup gereken bilgileri OYDER üyelerine iletmektedir.

STANDARD- Oyuncakđı nasıl tarif edersiniz? Nelere oyuncak diyoruz? Çocuk eline aldığı her şeyi inceler, oynar, bunların hepsine oyuncak diyebilir miyiz? Oyuncakđın yaşı var mıdır?

A. ALİÖĞLU- Oyuncak 14 yaşından küçük çocukların oyunlarında kullanmak amacıyla tasarlanan veya imal edilen her türlü ürün oyun araç ve gereçleridir. Çocukların her eline aldığı şey oyuncak değildir. Oyuncakđın yaşı 0 yaştan başlayıp 14 yaşına kadar olan çocuk grubunu kapsamaktadır.

STANDARD- Oyuncak seçiminde tüketicinin kriterleri neler olmalıdır?

A. ALİÖĞLU- Oyuncak satın alırken çocuğun yaşına uygunluğuna dikkat etmeli, oyuncakđın etiketinde yer alan güvenlik uyarılarını mutlaka okumalıyız.

Oyuncakđa ait kullanma kılavuzunu dikkatle incelemeli ve çocuklarımıza oyuncakđın kullanımı hakkında detaylı bilgi vermeliyiz.

Çocukların oyuncakđın ambalajıyla ya da poşeti ile oynamasına izin vermemeliyiz. Bu poşet veya ambalajlar, çocuğun yüzüne yapışarak nefes almasını engelleyebilir ve boğulmasına neden olabilir.

Büyük çocuğumuz için almış olduğumuz oyuncaklar, küçük çocuğumuz için tehlikeli olabilir. Çocuklarımızı oyun sırasında gözetim altında tutmalıyız. Çocuklarımızın bakımını üstlenen bakıcı veya aile büyüklerini oyuncak güvenliği hakkında bilgilendirmeliyiz.

Oyuncaklar için güvenli saklama koşulları sağlamalıyız. Oyuncakları sık sık gözden geçirmeliyiz. Tehlike arz edecek şekilde kırılmış ya da bozulmuş olanları atmalıyız. Üzerinde CE işareti, firma ismi ve adresi olmayan oyuncakları satın almamalıyız.

Özellikle bebekler için oyuncak seçerken küçük parçalardan oluşan oyuncakları kesinlikle almamalıyız. Çünkü bebekler bu küçük parçaları yutabilirler. Bu nedenle genelde tek parçadan oluşan oyuncakların alınması gerekiyor. Bu oyuncaklar ses özelliğine sahip olup dikkat çekebilmesi ve renkli olması gerekiyor. Örnek olarak yumuşak oyuncakları ve çingiraklarla oynamasını tavsiye ederiz.

Ayrıca anneler ve babaların bebeklerine oyuncak satın alırken oyuncak paketlerinin üzerindeki talimatları iyi okumaları gerekiyor.

Çocukların zihinsel gelişimine katkı sağlayacak lego ve puzzle tarzı oyuncaklar önemli bir şekilde rol alır.

STANDARD- Oyuncak imalatımız ithalatın çok altında. Dünya ticaretini, ekonomisini etkileyen Çin sanırım bu durumun sebeplerinden biri. Çin ve diğer sebepleri açıklayabilir misiniz?

A. ALİÖĞLU- Dünyada oyuncak sektörü genel profiline baktığımız zaman görüyoruz ki oyuncak sektörünün tüm hakimiyeti Çin pazarının elinde olmasıdır. Bugün ABD ve Avrupa, oyuncaklarının % 90'ını Çin'den almakta ve Çin'de üretim yaptırmaktadır. Bugün dünyanın en büyük oyuncak devi Mattel bile tüm ürünlerini Çin'de üretirmektedir. Avrupa ülkelerinde çok az miktarda oyuncak üretimi yapılmaktadır. Diğer Orta Doğu, Afrika ve Asya'daki tüm ülkeler de oyuncaklarını Çin'den almaktadır.

Bizim ülkemizde de diğer ülkeler gibi oyuncak sektörünün % 90'ı Çin'de üretilen oyuncaklardan oluşmaktadır. Yerli oyuncak sektörü çok az orandadır. Bu profile sebep ise Çin'de işçiliklerin, enerjinin, ham maddenin ucuz olması ve bunun yanında da teknolojiyi bu konuda çok iyi kullanmalarıdır.

STANDARD- Oyuncak güvenliği alanınızın önemli bir boyutu. Güvenli oyuncakđı tarif etmenizi istersek...

A. ALİÖĞLU- Güvenli oyuncak, standartları karşılayan oyuncaktır. Standartları belirleyen Avrupa Birliği Oyuncak Komisyonudur. İthal edilen veya ülkemizde üretimi yapılan oyuncakların tümünün standartları karşılayan testlerden geçmesi gerekiyor. Bu testler, ürünün fiziksel özelliklerini, yanabilirlik özelliklerini ve kimyasal özelliklerini belirleyen testlerdir. Ürünler testlerden geçtikten sonra bu standartları karşıladığını belirleyen CE işareti konulmalıdır. Üzerinde CE işareti olan her ürün güvenli oyuncak anlamına gelir.

STANDARD- Ülkemizde oyuncak tüketimi, diğer ülkelerle karşılaştırılınca hangi boyutlardadır?

A. ALİÖĞLU- Dünyaya ve ülkemize baktığımız zaman oyuncak tüketimi ABD'ye ve AB'ye göre çok az miktardadır. Orta Doğu, Afrika ve Asya'ya göre ise Afrika'dan daha fazla, Asya ile aynı sıralamada olduğumuzu görebiliriz. Bugün ABD'de yıllık çocuk başına oyuncak tüketimi 250 USD civarındadır. Avrupa'da da bu rakam neredeyse aynı seviyededir. Ülkemizde ise bu rakam 10 USD civarındadır.

STANDARD- Bunun sebepleri nelerdir?

Ülkemizde oyuncak tüketiminin az olması, ülkemizde yaşayan insanların % 80'inin alım gücünün düşük olmasından

kaynaklanıyor. Ülkemizde oyuncak satış rakamlarını artırabilmemiz için halkımızın alım gücünün yükseltilmesinin yanında, oyuncakın çocuk gelişiminde ne kadar önemli bir rol oynadığını anlatmamız gerekiyor. Bunu başarabilirsek ekonomimiz düzeldikçe oyuncak satış rakamlarının da artacağına inanıyoruz.

STANDARD- Oyuncak güvenliğinde CE İşaretlemesi ile TSE, Sağlık Bakanlığı, Dış Ticaret Müsteşarlığı'nın mevzuatları var. Bu konudaki yorumlarınızı alabilir miyiz?

A. ALİOĞLU- Oyuncak sektörünün yönetmeliğini hazırlayan ve yürüten Sağlık Bakanlığımızdır. İthalat Bölümünde Sağlık Bakanlığımız adına Dış Ticaret Müsteşarlığı Standardizasyon Genel Müdürlüğüdür.

2005 yılının 12 ayından itibaren Avrupa uyum yasalarına uyum sağlamak için Avrupa'da oyuncakla ilgili nasıl bir sistem yürütülüyor ise ülkemizde de aynı sistem yürütülmeye başlandı. İthal edilen oyuncakların tümünde test raporları isteniyor, gümrüklerimize gelen ithal oyuncaklar Dış Ticaret Müsteşarlığı Bölge Müdürlüklerince denetim elemanları tarafından fiziksel yönden bakılıp test raporları her ürünün tek tek incelenip şayet standartları karşılıyor ise bu ürünlerin ithalatına müsaade ediliyor. Bu ürünler piyasaya arz olduktan sonra Sağlık Bakanlığı tarafından piyasada dönem dönem kontrolü devam ediliyor. Bu denetimi Sağlık Bakanlığı 81 ilde 220 denetim elemanı ile beraber yapmaktadır. Sakıncalı herhangi bir ürün gördükleri zaman bu ürünleri ithalatçı firmalara veya üretici firmalara bildirerek ürünün piyasadan toplatılması ve Sağlık Bakanlığının gözetiminde imhası yapıp tüketicilere bu sakıncalı ürünlerin bildirimini sağlatıp, ayrıca üretici ve ithalatçı firmalara çok ağır para cezaları kesilmektedir. 2005 yılından önce üreticiler tarafından üretilip piyasaya arz olunan oyuncaklar hiçbir şekilde denetlenmemekteydi. İthal oyuncaklar ise gümrükte TSE tarafından birkaç numune alınıp, teste tabi tutulurdu ve testten ürünler geçmişi ise ithalatına

müsaade ediliyordu. Ülkemizde yapılan şu andaki uygulama Avrupa ülkelerinde bile olmamaktadır. Avrupa ülkelerinin çoğunda ithal edilen oyuncaklar gümrükte bizdeki gibi denetlenip test raporları istenmiyor. Sadece dönem dönem piyasada denetimi yapılmaktadır.

STANDARD- Oyuncak standartlarını değerlendirmenizi istersek....

A. ALİOĞLU- Bugünkü oyuncak standartlarına bakıldığı zaman geçmiş yıllarla mukayese edildiğinde çok uzun bir yol alındığı görülmektedir. Avrupa Birliği Oyuncak Komisyonunun almış olduğu bu konudaki kararlar her geçen gün standartların yükselmesine sebep olmuştur. Ülkemizdeki üreticiler yapılan denetimler ve ayrıca her geçen gün bu konuda standartlar açısından daha da bilinçlenmesi, piyasaya arz edilen oyuncakların kalitelerinin yükselmesine sebep olmaktadır.

Çin'e baktığımızda Çin'in de oyuncak konusunda eski Çin olmadığını görebiliyoruz. Gerek ABD'nin standartlarına uyulması gerek AB'nin standartlarına uyulması baskısına istinaden dünyanın en büyük oyuncak üreticisi olan Çin standartlarını yükseltmek mecburiyetinde kalmıştır. Çünkü Çin'in en büyük oyuncak pazarı ABD ve AB ülkeleridir.

STANDARD- Sektörünüzün en büyük sorunları neler? Ekonomik kriz sizi nasıl etkiledi?

A. ALİOĞLU- Sektörümüzün sıkıntılarına bakıldığında imalatçılarımız açısından ham madde ve diğer girdilerin pahalı olması, enerji fiyatlarının çok yüksek olması, imalatçılarımızı önemli bir şekilde etkilemektedir. Devletimiz bu konuda imalatçılarımıza önemli bir destek vermemektedir. İthalatçı firmalarımız ürünlerini gümrükten çekerken yüksek referans kıymetlerden ödedikleri için ciddi derecede zorlanmaktadırlar. Dolayısıyla bu yüksek referans kıymet ödemeleri de ürünlerin vatandaşlarımızın yüksek fiyatlara almasına sebebiyet veriyor.

Ayrıca AVM'lerdeki yüksek kira ücretleri de perakende mağazası olan firmalarımızı olumsuz yönde etkilemektedir.

İthalatçı, imalatçı ve toptancı firmalarımız, vadelerin uzun olmasından dolayı çok olumsuz yönde etkilenmekte olup, bu uzun vadeler içinde riskleri de her geçen gün artmaktadır. Ödenmeyen çekler de firmalarımızı zor durumda bırakmaktadır.

Ekonomik kriz, tüm sektörleri etkilediği gibi bizim sektörümüzü de etkilemiştir. Bilindiği üzere ekonomik krizlerde vatandaşlarımız önlerini göremedikleri için harcamalarını kısıtlamaktadır. Bu kısıtlamalardan dolayı bizim sektörümüz de payını almaktadır.

Eyüp Sultan Oyuncakları

Yrd. Doç. Dr. Tosun YALÇINKAYA

Marmara Ün., Atatürk Eğitim Fak.,
İlköğretim Bölümü, Okul Öncesi Eğitim Öğretmenliği
Bölümü Öğretim Üyesi

Eyüp, tarihsel dokusu yanında anne babaların, hatta dedelerimizin oyun çağlarını geçirdikleri oyuncaklarını edindikleri bir hayal kentidir. Eyüp Sultan Türbesi'ne giden İskele Caddesi'nin iki tarafı oyuncak dükkanlarıyla doluydu. Bu oyuncaklar içinde neler yoktu ki... Teneke zilleri olan tefler, minik darbukalar, içine su konulup öttürülen toprak testiler, kırbaç veya kaytan sanılarak döndürülen topaclar, kursak düdükler, tahta beşikler vs.

O zamanın tekniği, malzemesi ve işçiliğiyle yapılan bu oyuncaklar hiç de küçümsenir türden değildir. Oyuncak dükkanlarının arka tarafları atölye olarak kullanılmaktaydı. Ön taraftaki tezgâhlarda ise çeşit çeşit oyuncaklar sergilenirdi.

Eyüp bir zamanlar oyuncak merkezi, Eyüp Camii, tarihi sokakları ve en önemlisi altın boynuza kıyısı olması nedeniyle tarihe açılan bir kapıdır. Eyüp Sultan Camii, Haliç'in bitiminde Peygamberimizin sancaktan Eba Eyyup El-Ensari Halid Bin Zeyd'in Türbesi önünde Peygamber'in ruhunu şad etmek için Fatih Sultan Mehmet tarafından yaptırılmıştır. Eyüp'ün diğer önemli bir mekânı, kuruluşundaki adı Ragıp Ağa'nın Kahvehanesi olan, eski İplikhane Kışlası'nın gerisindeki Karyağdı Bayırının üstünde ve Haliç'in bitiminde yer alan Piyer Loti Kahvehanesi'dir.

Eyüp oyuncakçılığı 18.yy'a kadar dayanmaktadır. Seri üretimin gelişip doğal malzemenin yerini plastik ve türevleri alana kadar Eyüp, oyuncak üretiminin merkezi idi. İstanbul çocukları sünnet zamanlarında Eyüp'e getirilir, dönüşte istedikleri oyuncakçı seçmeleri için izin verilir; Anadolu'nun birçok yöresine oyuncak Eyüp semtinden dağıtılırdı. Oyuncak denilince akla ilk Eyüp gelirdi.

Eyüp oyuncakları hakkında söylenmiş bir fıkra şöyle der: Sultan II. Mahmut bir gün musahibi* Sait Efendi ile Cuma namazını kılmak ve türbeyi ziyaret etmek için Eyüp'e gider. Tam oyuncakçı dükkanlarının önünden geçerken küçük bir çocuğun kulakları tırmalarcasına ağladığını görerek sebebini sorar. Çocuğun oyuncak istediği, fakat annesinin almadığını söylerler. Bunun üzerine II. Mahmut, camii civarındaki oyuncakçıların kapatılmasını emreder. Bir süre sonra tekrar Eyüp'e gelen Padişah, oyuncakçı dükkanlarının faaliyette olduklarını görünce musahibine dönerek: 'Ben size bu dükkanları Camii civarından kaldırmamızı söylemedim mi!' der. Bunun üzerine Musahip Sait Efendi Sultanın yanına gelerek, 'Devletim, herhalde biz emrinizi yanlış anlamışız. Ama sözlerinizi bugünkü gibi hatırlıyorum. Siz oyuncakçı dükkanlarını değil mezarlıları kaldırıyorsunuz buyurmuş-tunuz.' Padişah biraz şaşkın biraz kızgın: 'Ben mezarlıların kaldırılmasını mı emretmişim?' der. 'Evet Padişahım siz herhalde oyuncakçıların kaldırılmasını istemezsiniz. Zira onlar bu dünyaya gelenleri, mezarlılar ise öbür dünyaya gidenleri beklerler.'

Eyüp'te ilk oyuncak 18.yy'da Dökmeci Hasan Ağa tarafından yapılmıştır. Hasan Ağa, II. Mahmut zamanında memleketinden İstanbul'a Nizam-ı Cedid askeri olarak gelmiş ve Rami Kışlası'nın açılış törenlerinde dümbelek çalmıştır. Askerlikten ayrıldıktan sonra sahur maniciliği, boş zamanlarında da oyuncak yapardı. Tükürüklü Oyuncakçı Hasan Ağa adıyla da anılan bu kişiden sonra Gümüşsuyu'lu Darbukacı Halil Efendi ve Küçük İsmail Efendi adlarındaki zanaatkarlar da oyuncak atölyeleri açarak bu mesleğin yayılıp gelişmesine hizmet etmişlerdir.

Eyüp oyuncakları şu türleri kapsamaktaydı: Üstüne ayna parçaları yapıştırılmış renkli küçük testiler, sürahiler, bardaklar. Teneke zilleri olan bir karış çapında teflerşi, bir karış çapında davullar, eski mecidiye büyüklüğünde (yaklaşık 2 cm. kadar) tekerlekleri olan arabalar, minik darbukalar, saplı davullar, pek küçük olarak yapılmış, beşik ve salıncaklar, kırbaç ya da kaytan sarılarak döndürülen topaclar, kursak düdüklü, havanlar, hacıyatmazlar, şakşaklar, minik tereyağı yayıkları, kırmızı tüylü koyun ve kuzular, ağaç parçalarının içi oyularak yapılmış ve üzerine kırmızı, yeşil boyalar sürülmüş sandallar, padişah kayıkları, boyalı aynalar, iki-üç şerefeli camisiz minareler, tahta kılıçlar, fırıldaklar, kamış tüfekler, düdüklü fırıldaklar, çekirgeler, içine su konulup öttürülen toprak testiler, aynalı beşikler, ipli oklar, şişirme gaydalar, dönme dolaplar, bumbardan yapılmış boyalı balonlar, tahta çekişler.

Balıkhane Nazırı Ali Rıza Bey de kitabında dönemin çocuk oyuncaklarından örnekler verirken şöyle sıralamış: Kırmızı tüylü koyun, kuzu, ağaç parçalarının içi oyularak yapılmış ve üzeri yeşil-kırmızı boyalarla boyanmış sandallar, padişah kayıkları, yine boyalı aynalar, fırıldaklar, iki-üç şerefeli camisiz minareler, tahta kılıçlar, kamış tüfekler, davullar, defler, düdüklü fırıldaklar, çekirgeler, hacıyatmazlar, toprak testiler, bardaklar.

Daha sonra da bu oyuncaklarla ilgili şöyle söylüyor. 'İşte Eyüp oyuncak ustaları sürekli aynı oyuncakları yapıp yenilik getiremedikleri için zaman içinde bütün oyuncak atölyeleri kapanmak zorunda kalmışlardır. Yani oyuncak üreticileri değişen çocuğa ayak uyduramamışlardır.' (Ural Yalvaç, Milliyet, 2003.).

Servet İskit'in çıkardığı Resimli Tarih Mecmuası'ndaki "Dünkü İstanbul" sayfasında "Eyüp Oyuncakçıları" isimli imzasız bir makale yayınlanmıştır ki Eyüp Oyuncaklarını tarihten ziyade tehzil* kastı ile yazılmıştır; aşağıdaki satırları bu yazıdan alıyoruz: "O zamanlar oyuncak denilen şeyi aileler, terbiye bakımından mütalaa etmezler, yalnız avutma ve eğlendirme tarafını düşünürlerdi. Eğlendirme de ne eğlendirme idi; ya çatlak bir ses ya kırık dökük bir gürültü. Kaba saba, tesviyesiz tahtalardan yapılmış, en kötü ve göz çıkaran boya ve renklerle boyanmış bu iptidai fikir mahsullerinin çocuğa fenni, düşündürücü ve estetik bir terbiye vermesi şöyle dursun, yavrucağı gürültüsüyle sersem, elini ve avucunu da kirleterek muazzab (rahatsız) ederdi." Seyyar Eyyub Oyuncakçıları istisnasız tulumbacı taslakları ile külhanbeyi döküntüleri idi.

Evliya Çelebi Seyahatname'sinde esnafları tanıtırken Eyüp Oyuncakları olarak 100 dükkan ve 105 kişiden bahseder. 'Eyüp oyuncakları kâmiş borular, fırıldaklar, def, dümbelek, kemençe, sıçan ve kuşlarla, gözle görmedik oyuncaklarla geçerler. Bunların alayında ak sakallı, gözleri sürmeli çelebilerin surâtı traşlı, kellepuşlu, ayağı nalinli, bazısı avrat kılıklı, avrat takkeli, avrat kılıklı müsekkel* adamların ellerine düzme dadıları, anne babalara yapışıp alayda geçerken avrat takkeli koca çelebi "a dadı! Ben bu oyuncacı isterim ya da istemem" diye kimisi ağlayarak ellerinde teberleri* dümbelekleri çalarak geçerler. Tuhaf esnaf mukallitleridir. Amma mukallidin imanı sahidir diye fetvalar vardır.'

Yukarıda bahsettiğimiz Resimli Tarih Mecmuası'ndaki imzasız makalede bu oyuncak satıcıları için de şunlar yazılıdır. 'Bütün bu molozları sırtındaki çerçeve arkallığında istif edip mahalleye çıkan satıcı, sokak başında kursak düdüğü öttürdü mü sanki sihirli flütmüş gibi çocuklar köşe bucaktan fırlar, etrafını alırlardı. Seyyar oyuncakçının düdüğü nağmelerine annelere yalvarış sesleri karışır, muhakkak birkaç para sızdırılıp oyuncakçıya koşulurdu. Külhanbeyi bu düdüğü ne güzel çalar, yeni türkülerini de kıvrak ara nağmelerine boğardı. Felek bana neler etti, nane suyu, şeker gibi şarkılar gırla giderdi. Çocuklar, marifet çalan da değil de düdükte imiş gibi ondan muhakkak alır, fakat ilk üfleyişte hayal-i sükuta uğrarlardı.' (Koçu Reşat Ekrem, İstanbul Ansiklopedisi, s.5461-5462).

Bekir Onur'un Oyuncaklı Dünya kitabından aynen alınmıştır: "Eyüp'teyiz. Halit Şengöz Eyüp oyuncakçılığının 1928-30'lara dayandığını söylüyor. Hatta 1919'a kadar inebilir miş. -Ben 1940-41'de başladım, 7 yaşlarında babamın dükkanında başladım. Babam 1952'ye kadar devam etti. Sonra plastiğe geçtik. Şimdi oyuncakçılığı iyice bıraktık. Burada iş 3 ay sürer, temmuz-eylül arası. Babam Kadri Şengöz bu dükkanda imal ederdi oyuncakları. Düdükli testi, darbuka, atlı araba, aynalı beşik, tahta kamyon, kaynana zırlıtısı, hokkabaz. Hepsi toprak boya el emeği. Şimdi bir şey kalmadı. Şu testiler bile Bilecik işi, oradan gelir, burada boyanıp satılır. Benden başka dükkan kalmadı gördüğünüz gibi, ben de satacak şey bulamıyorum artık, işi başka mallara kaydırıyorum".

Eyüp Camii'nin çevresinde büyüklere inanç satılıyor; çocukları mutlu edecek hiçbir şey kalmamış...

Yakın tarihte İstanbul Büyükşehir Belediyesi Şehir Müzesi'nde "Çocuk Dünyasından Geçmişte Eyüp Oyuncakları" adıyla bir de sergi düzenlenmiştir. İlk kez 1939 yılında Beyazıt'taki İnkılap Müzesi'nde sergilenmiştir. Bu oyuncaklar halen İstanbul Büyükşehir Belediyesi Şehir Müzesi'nde bulunmakta ve 28 adettir. İstanbul Belediyesi'ne bağlı yoluyla geçtiği sanılan bu koleksiyonda değişik biçimde 4 araba, 1 cambaz, 1 beşik, 1 beşik salıncak, 2 çınçın, 1 dönme dolap, 1 iskemle, 1 tel dolap, 2 toprak testi, 2 topaç, 1 kaynana zırlıtısı, 1 şeytan minaresi, 1 el arabası, 4 davul, 1 trampet, 3 tef, 1 adet de top bulunmaktadır (Toplumsal Tarihte Çocuk, 1993, s.134.).

Eyüp Oyuncakları çok yakın bir zamana kadar tekrar canlanacak, o eski günlerindeki heyecana geri dönemese bile tarihsel oyuncak kültürümüz yeniden yaşatılacaktır. Avrupa Birliği'nin destek verdiği Eyüp Oyuncaklarının Yeniden Yaşatılması Projesi, Tarih Vakfı'nın iş edindirme yönünde kadınlara verdiği eğitim ve başka bir sivil toplum kuruluşu olan AÇEV'in (Anne Çocuk Eğitim Vakfı) destek verdiği Anne Destek Programlı ek bir eğitimle bir sene içinde tamamlanmıştır. Fener-Balat semtlerinde yaşayan ev kadınlarını Eyüp Oyuncakçılığı'nın yeniden üretimini öğretmekle iş sahibi yapmayı hedefleyen proje, Eyüp Belediyesi'nin de yardımlarıyla zamanla sürekli bir iş gücü sağlayacak bir kaliteye gelmiştir. Şu anda Eyüp oyuncakçıları kendi kurdukları kooperatifle ve 7 kişilik yetenekli hanım gurubuyla Cafer Paşa Kültür Merkezi'nde çalışmalarını sürdürmektedir. Bahar ayında başlayacak Eyüp Oyuncakçılığını öğreten ve geliştiren kurslara yeniden başlanacak, bu kültür sonsuza dek yaşatılarak devam edecektir.

Eyüp oyuncaklarında kullanılan malzemeler ahşap, deri, kil ve metaldir. Ahşap; halen bilinen ve kullanılan ahşap oyma ve kesme aletleriyle işlenir. Deri işlendikten sonra is-

latılarak kilden ya da ahşaptan yapılmış def, davul ve dümbelek gibi oyuncaklar üzerine gerilip bağlanır. Kilden yapılan oyuncaklar ise bilinen kırmızı toprağın işlenip bir forma sokulması ve fırınlanmasıyla elde edilir. Metal oyuncaklar ise o zamanın artık teneke kutularının ustalar tarafından oyuncak haline getirilmesiyle oluşmuştur. Oyuncakların montajı için ip, tel, çivi gibi birleştirici malzemeler kullanılmıştır.

Boya malzemesi olarak o zamanın şartlarına göre toprak boya kullanılmış ve sarı yaldızla çocuklara hitap edecek renkler (ana renkler) tercih edilmiştir. Stilize edilmiş kanşık olmayan yumuşak dalgalı desenler ve şeritler kullanılmış, bezemeye önem verilmiştir. Her ne kadar dinsel inançlardan dolayı oyuncaklar üzerine figür işlenmediği söylenebilir de doğru değildir. Eyüp oyuncakları, mekanik ve statik tasarımlarıyla çocuğun büyüklere dair taklit yeteneğini geliştirmesi, itilen ve çekilen oyuncaklarla ince ve kalın kas gelişimine katkısı, el ve göz kontrol ve koordinasyonunun gelişimini desteklemesi ve ritim duygusunu geliştirmesi gibi özelliklerinden dolayı eğlendirici olmalarının yanında eğitici oyuncaklardır. Zamanımız oyuncaklarıysa, her gün gelişen teknolojiye, uzay çağına ve tüketici toplumlarının değişen ucube çizgi film kahramanlarına ve bunlardan üretilen korkunç oyuncaklara kalmıştır. Günümüz çocukları bu tür oyuncakları severek oynamakta, özellikle medya bu tür eğitici özellikten yoksun, olumsuz ve yıkıcı modelleri çocuklar için ilah haline getirmektedirler. Yakın zamanda çocuklar için gerek çizgi filmleri gerekse oyuncaklarıyla popüler olan Ninja Kaplumbağaları, Barbiler, Action Man ve Power Rangers ve adını sayamayacağımız birçok çizgi film kahramanı daha filmi vizyona gelmeden reklamlarla satılmakta ve çocukları olumsuz yönde etkilemektedirler. Çocuklar artan betonlaşma ve oyun oynayacak yeşil alanların az oluşu nedeniyle evlere tıkılmakta, doğadan uzak bir ortamda hırçın ve tatminsiz bireyler olarak yetişmektedirler. Çalışan ebeveynler ise iş yaşamlarının getirdiği vakit yetersizliği nedeniyle çocuklarıyla yeterince ilgilenememektedir. Çocuklarına gereksiz ya da eğitici özelliği olmayan oyuncak alarak onları adeta oyalamaktadırlar. Oysa çocuklara sunulacak açık alanlar ve eğitici oyuncaklara yeterince önem verilmeli, çocuk kendi oyuncağını artık malzemelerle bile olsa kendisi yapabilmelidir. Kültürümüze yönelik oyuncakları yeniden yaşatıp geliştirebiliriz. Bunun için belediyeler ya da Milli Eğitim Bakanlığı önyak olabilir. Kendi kendine yetebilen bilinçli bireyler yetiştirebilirsek kültürümüze de sahip çıkmış oluruz.

Eyüp oyuncakları mekanik ve statik tasarımlarıyla çocuğun büyüklere dair taklit yeteneğini geliştirmesi, itilen ve çekilen oyuncaklarla ince ve kalın kas gelişimine katkısı, el ve göz kontrol ve koordinasyonunun gelişimini desteklemesi ve ritim duygusunu geliştirdikleri için eğlendirici olmalarının yanında kim ne derse desin o zamanın eğitici oyuncakları olmuşlardır.

KAYNAKLAR

- 1- Bozyiğit Ali Esat, Milli Folklor Dergisi, Ankara, s.10-12.
- 2- Evliya Çelebi, Evliya Çelebi Seyahatnamesi, cilt 2, Zuhuri Danışman Yayın Evi, 1969, s.302-303.
- 3- Gazimihal Mahmut R., "Sıra Kamışlı Çocuk Çalgıları", Türk Folklor Araştırmaları, İstanbul 1955, sayı 75, s.1187.
- 4- Koçu, Reşat Ekrem., "Eyüp Oyuncakları", İstanbul Ansiklopedisi, cilt 10, Koçu Yayınları, İstanbul 1972, s.5461-5462.
- 5- Tılgın Nurullah, "Eyüp Oyuncakları", Türk Folklor Araştırmaları, İstanbul 1939, sayı 121, s.1985.
- 6- Toplumsal Tarihte Çocuk, 1994, s.134.
- 7- Ural Yalvaç, Milliyet, 2003.

SÖZLÜK

Bumbar: Hayvan bağırsağı

Kellepuş: Başlık

Muazzeb: Rahatsız

Mukallit: Taklitçi

Musahip: Padişahların özel hizmetlerinde bulunan kişiler

Müsekkel: Çocuk kılıklı

Teber: Balta

Tehzil: Alaya alma, dalga geçme.

Oyuncaklar ve Küreselleşme

A. Ceren GÖĞÜŞ

Araştırmacı-Kültürel Araştırmalar Vakfı
Oyuncakevi Programı Koordinatörü

OCAK 2010

68

STANDARD

Çocuk Müzeleri Derneği Koleksiyonundan El Kuklası

İstanbul Oyuncak Müzesi'nden Uzak Oyuncakları

Sosyal bir varlık olan insan, kendisine yüklenen birçok sıfatı kullanarak birtakım objeler yaratmak ister. Bu objeler; hayatını kolaylaştırmak, sosyalliğini artırmak yani paylaşma duygusunu tatmin etmek gibi büyük bir eyleme hizmet etmektedir. İnsanoğlu yarattığı objeleri kullanırken kendisine ve eylemine koyduğu birtakım kurallarla aslında “oyun oynamaktadır”.

İşte; insanın bu büyük eyleminin araçlarıdır oyuncaklar. Her kültürde belli bir çağda belirip yaşamının sonuna kadar başka başka şekillerde ortaya çıkarlar. Belki de daha katı kurallarla ve eğitimsel işlevini kaybederek hayatımızın bir parçası olurlar.

Net bir tanım verilememekle birlikte küreselleşme; tektipleşme, homojenleşme, yerel kültürel unsurlarının etkisini kaybetmesi ve buna bağlı olarak “dünyanın kültürel anlamda daralması”, “dünyanın bütünleşmiş tek bir pazar haline gelmesi” biçiminde yorumlanmaktadır.

Küreselleşme kavramının ortaya çıkışıyla birlikte alışık oldu-

ğumuz dünya düzeninde bazı farklılıkların oluşmaya başladığı görülmektedir. Bu farklılıklar, yüzyıllardır süregelen tüketim alışkanlıklarımızda, maddi ve manevi bazı değerlerimizde de kendini çeşitli şekillerde göstermektedir. Çocukların dünyasına baktığımızda, bu değişimin onların geleneksel olarak tasarlanıp üretilen, oynanan oyuncaklarında da yaşandığını izlemekteyiz.

“Homo ludens”in yani “oynayan insan”ın araçları olan oyuncaklar, yalnızca çocukları oyalamaktan ibaret olmayan, onları gerçek hayata hazırlayan bir takım minyatür objelerdir. Buna bağlı olarak; kendi kendine bir şeyler yapıp, onlarla oynayan çocuklar, büyüdüklerinde daha yaratıcı, üretici, tatmin olmuş, kendine güvenen kişiler olarak karşımıza çıkar. Bu anlamda oyuncakların çocukların psikolojik gelişimlerdeki rolü azımsanmayacak kadar büyüktür.

Paylaşılabilen, değiş tokuş edilebilen, daha da önemlisi bazı hastalıkların tedavisinde rehabilitasyon malzemesi olarak kullanılan oyuncaklar, Eski Yunan’da kız ve erkek çocukların ergin olduklarını Tanrıça Artemis’e sunarak kanıtladıkları

Çocuk Müzeleri Derneği Koleksiyonundan Geleneksel Topaçlar

“kült” objeler olarak da kendini gösterir. Bunun yanı sıra; Eski Mısır mezarlarında bulunan deri topar, toprak bebekler, günümüzde çocuğu olmayan kadınların bazı ziyaret yerlerine koydukları minyatür bez bebekler, beşikler ile bebeklerin genellikle ilk oyuncağı olan, tarihin en eski oyuncaklarından biri olan, çıkardıkları sestten ötürü Avustralya yerlilerince kutsal törenlerde kullanılan çingiraklar da yine oyuncakların kültleştirilmesine verebileceğimiz başka örneklerdendir.

Günümüzde ise oyuncaklar, geleneksel kimliklerinden sıyrılıp popüler kültürün bir parçası olmaktadır. Giderek kapalı mekânlara daha fazla itilen genç nesil, yukarıda sözünü ettiğim paylaşım duygusundan uzaklaşarak, “moda olana” yönelmektedir. Moda olarak ortaya çıkan oyuncaklar; sanayileşen toplumun, yani tüketim toplumunun körüklediği üretimin bir sonucudur.

Oysa oyuncaklar (ve tabii ki oyunlar) antik dönemden günümüze kadar biçim ve kurallarında değişiklik olmadan ya da çok az değişikliğe uğrayarak gelmişlerdir. Örneğin; topaç, tarihin çok eski dönemlerinden beri, İ.Ö. 3000’de Babil’de, İ.Ö.1400’de Eski Mısır’da oynandığı saptanan ve günümüze kadar gelmiş, bugün de Fransa, Japonya, Rusya, İtalya ve Çin gibi dünyanın birçok yerinde bilinen bir oyuncaktır. Hem biçimi hem de çevirme teknikleri birbirine benzer ve yalnızca Anadolu’da şimdiye kadar derlenebilen develeme, mozik, pırlangıç, hol, düğeme, iştufan gibi 200’den fazla adı bulunmaktadır. Ancak; günümüzde bu ahşap oyuncak, basit özelliğini yitirerek, plastik malzemeyle, mekanik, pilli, müzikli çeşitleri de olan teknolojik bir oyuncak halini almış, metamorfoza uğramıştır.

Dünya ekonomisinin dizginlerini elinde tutan, dolayısıyla küreselleşmeyi tetikleyen, sanayi gelişimini tamamlamış Batılı ülkeler, her şeye yön verdikleri gibi yerel kültürler içerisinde

yer alan, başka bir söylemle az gelişmiş ülkelerdeki çocuk oyun ve oyuncaklarında da kendilerini hissettirmektedirler.

Yayın organı olarak medyanın ve diğer iletişim araçlarının da hızla gelişmesiyle dünyanın bir noktasında ortaya çıkan bir oyuncak, çok kısa bir süre içerisinde dünyanın bir başka noktasında da oynanır olabilmektedir.

Popüler kültür içinde kendini geliştiren, medyanın da ivmelendirdiği Barbie bebekler, konuşulana tekrar eden Ferbie’ler, sanal hayvanlar adı altındaki Tamagochi’ler, bilim-kurgu mantığıyla tasarlanmış Actionman, Ninja Kaplumbağalar, Transformers, uzaylı Tele-Tubbie’ler, cep canavarları da denilen Pokemon’lar gibi aralarında çizgi filmleri ve çocuk programları da olan oyuncaklar, günümüz çocuklarına yetişkinler tarafından kurgulanmış olarak verilmekte ve bu durum çocukların el becerilerini, yaratıcılıklarını gitgide yok etmektedir.

Bu yok edilişle birlikte dilde de bir kısırlaşmanın, tek tipleşmenin başladığı görülür. Daha önceleri, farklı kıtalarda aynı oyuncağa farklı adlar verilirken, günümüzde küreselleşmenin getirdiği homojenleşmeyle farklı kıtalarda aynı oyuncak aynı adla anılmaya başlamıştır. Örneğin; yine topaca baktığımızda Rusya’da “volçok”, İtalya’da “trottola”, Yunanistan’da “strambos” gibi her dilde ve bir ülke içinde bile farklı isimler alırken Pokemonlar, Barbie’ler dünyanın her yerinde aynı adla tanınmaktadır.

Yukarıda sözü edilen, medyanın tanıttığı bazı oyuncaklar (bunlar; kısa ve uzun metrajlı, birçoğu Walt Disney yapımı olan Aslan Kral, Tarzan, Pochahontas vb. gibi çizgi film veya Herry Potter, Spiderman gibi fantastik çocuk roman ve filmleri karakterleridir), farklı ürünlerin yanında verilen promosyon malzemeleri olarak da karşımıza çıkmaktadır. Mc Donalds,

Coca Cola, Pepsi vb. çok uluslu şirketler, ürünlerinin yanında güncel filmlerin karakterlerinin minyatürlerini; ya da üzerinde bu karakterlerin bulunduğu başka promosyon ürünleri üzerinden yüklü gelirler elde etmektedirler.

Bu duruma “olayların oyuncaklaşması” dersek, verilebilecek örnekler artar ve tarihsel olarak da oldukça gerilere gider. Prof. Dr. Bekir Onur, ‘Oyuncaklı Dünya’ adlı eserinde şöyle bir örnek verir:

“Citroën firmasının bütün dünyada tanınan bir de oyuncak bölümü vardı ve burada gerçek arabaların bütün ayrıntılarını taşıyan model arabalar yapılıyordu. Reklama çok önem veren André Citroën’e göre bütün çocuklar en küçük yaşlarından itibaren “anne, baba, Citroën” demeyi öğrenmeliydi.” (ONUR, 1992:49 s.)

Ülkemizde yaşanmış bir başka örnek ise; yaklaşık yarım asır önce, 1947’de, İstanbul’a gelen, 2. Dünya Savaşı’nın önemli gemilerinden Amerikan Missouri zırhlısının aynı günlerde kurşundan oyuncaklarının yapılmasıdır. (K.K: GÖĞÜŞ, 69)

Bu durumun günümüze yansımaları ise savaş sanayini çok yakından takip eden modern oyuncak sektörünün, her yeni çıkan savaş silahını minyatürleştirerek çocukların eline vermesidir.

Çocukların fantezilerinin kendiliğinden doğmadığı, çevresel etkenler, durum, ilişkisel ortam ve bu ortamdaki oyuncakların ima ettiği temalarca biçimlendirildiği göz önüne tutulursa savaş ve şiddet teması içeren modern oyuncaklar, çocukların psikolojik ve sosyal gelişimlerinde olumsuz rol oynamaktadır. Tahmin edilebileceği gibi temelinde “yok etme” mantığı bulunan bu araçlarla (oyuncak demek doğru mudur?) çocuklar, şiddeti olağan bir şeymiş gibi algılayıp, “barış”, “paylaşım”, “duygusallık” vb kavramlardan giderek uzaklaşmaktadır.

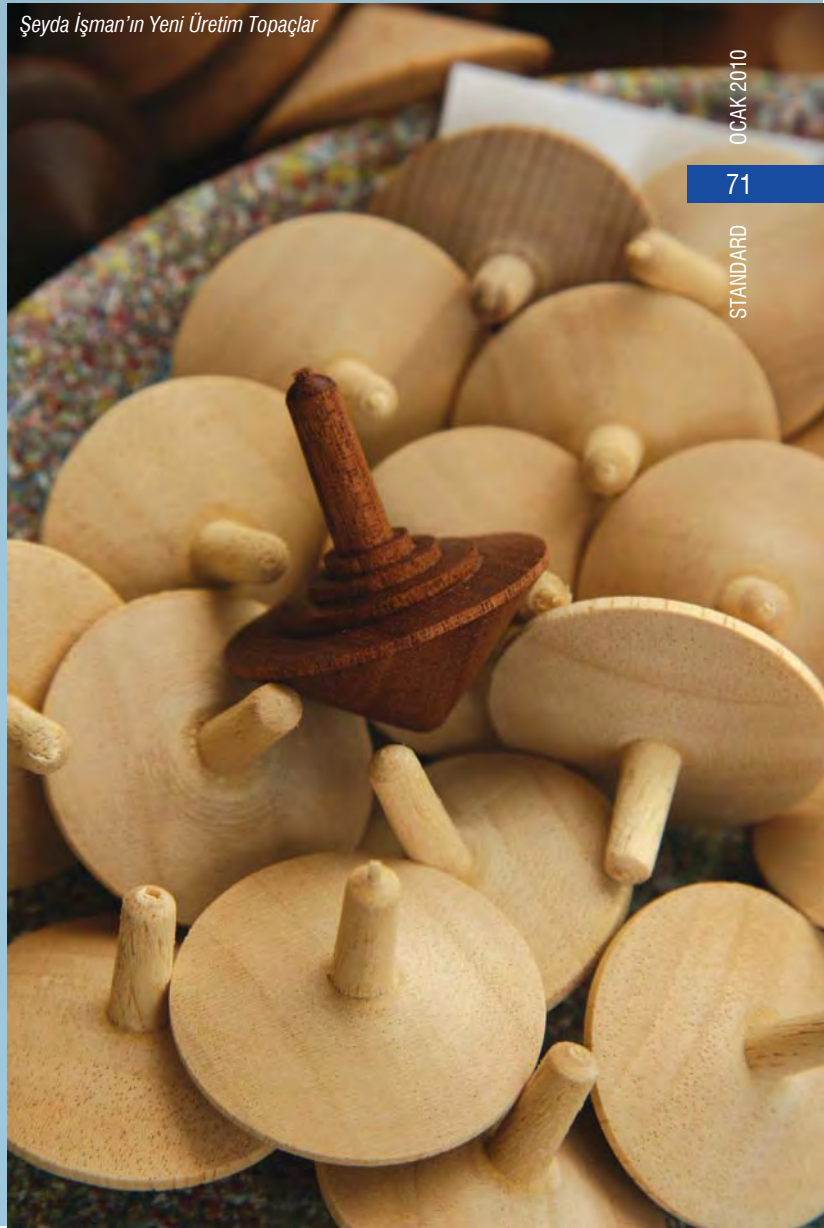
Sonuç olarak oyuncaklar; yalnızca Türkçe Sözlükteki açıklaması gibi “oynayıp, eğlenmeye yarayan her şey” ya da diğer anlamları gibi “önemsiz ve kolay iş”i tanımlayan gereçler olmayıp, sosyolojik, psikolojik ve antropolojik boyutlara sahip olan ve üzerinde ciddiyetle durulması gereken materyallerdir. Gerek reklamlar gerek promosyon ürünleri gerekse diğer etkenlerin çocuklar üzerinde yaratacağı etkilerin önceden araştırılması gerekmektedir.

Küreselleşme, içinde bulunduğumuz koşullarda ilerlemesinin önüne geçemeyeceğimiz bir kavramdır. Ancak; bu kavram, olumlu tarafları ele alınıp işlenebildiği takdirde yararlı olacaktır. Aksi halde, çocuğun kişilik gelişiminde etkin olan oyuncağın küreselleşmesine paralel olarak gelişecek kişiliklerde de ileriye dönük bir tektipleşme söz konusudur.

KAYNAKLAR

1. EMİROĞLU, Kudret: Gündelik Hayatımızın Tarihi. 3. Basım. Ankara 2002. Pelin Ofset. 615 s.
2. GÖĞÜŞ, A. Ceren: “Geleneksel Çocuk Oyuncaklarından Küreselleşmenin Etkileri”. 8. Ulusal El Sanatları Sempozyumu (13-15 Kasım 2002 İzmir). Bildiriler Kitabı. 155-158. s) Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Yayını.
3. HUIZİNGA, Johan: Homo Ludens –Oyunun Toplumsal İşlevi Üzerine Bir Deneme. Çev: Mehmet Ali KILIÇBAY. 1.Basım. İstanbul 1995. Mart Matbaacılık Sanatları Ltd. Şti. 253. s.
4. İNAL, Kemal: “Modern Çocuk Oyunlarının Araçsallaştırılması”. Folklor ve Edebiyat. Cilt 7. 2001/4. Sayı:28. 17-32 s.
5. JENKINS, Ian: Antik Devirde Çocuk Eğitimi. Çev.: Hasan MALAY. 3. Basım. İstanbul 1993. Kanaat Matbaası. 31.s.
6. ONUR, Prof. Dr. Bekir: Oyuncaklı Dünya. 1. Basım. Ankara 1992. Feryal Matbaası. 352. s.
7. K.K. GÖĞÜŞ, Tanfer, Üniversite Mezunu, 1940, Emekli.

Şeyda İşman’ın Yeni Üretim Topaçlar

Geleneksel Giysili Bebekler (Ardahan-Damal)

Mücella KAHVECİ

Altıneller Geleneksel El Sanatları Derneği (ALDER) Başkanı

Giyim insanlık tarihi kadar eskidir. Giyim, sanatın, endüstri kolunun ve aynı zamanda da milli kültürün bir parçasıdır. Giyinmeye duyulan gereksinme, ilk çağlarda insanların vücutlarını tabiatın etkilerinden korumak için doğmuş, daha sonraki devirlerde insanların kültür ve uygarlık seviyelerinin gelişmesi, her alanda olduğu gibi giyimde de kendini göstermiştir.

Bir toplum içinde yerleşik ilkeler, hangi giyim eşyasının veya terkinin kimler tarafından hangi durumlarda giyilebileceği, giyilmesi gerektiği veya giyilmesinin zorunlu olduğunu belirtmektedir. Böyle sinyaller, kategorilere tatbik edilen giyim ilkelerine bağlılığı göstererek cinsiyet, yaş, medeni hal, soy, cemaat, kurum, meslek vb. giyenin sosyal kimliği hakkında işaretler verebilmektedir.

Aslında giyim, doğal çevrenin şartları ile biçimlenmesine karşın toplumsal özelliklere göre değer almış olduğundan, artık değişmezlik kazanmıştır. Burada giysilerin sosyolojik, psikolojik ve tarihsel oluşumunda, doğal çevrenin kendisiyle doğrudan ilişkisi yoktur. Ancak coğrafi bölgeler içinde değerlendirmek gerekmektedir. Böylece ulusal giysiler, yerel giysiler, aşiret (boy) giysileri olarak bölümlere ayrılabilir. Bu nedenle bölgesel giysilerde topografik etkenler, sosyal etkenlerden daha önemlidir. Gelenekler, ülkeler veya boylara (aşiretlere) göre kesin olarak giysiler belirlenmiştir. Her ulusun veya ırkın kendine özgü simgeleri olduğu gibi, diğer topluluklar veya en az ortak yanları olan toplumlarla işaretleşmek için en azından bazı ortak simgeleri bulunmaktadır. Bunun yanı sıra soyu, aileyi, boy ve obaları belirten simgeler de yer almaktadır. Bu tür giyim biçimlerinin çok yavaş ve zaman içinde değiştikleri anlaşılmaktadır.

Türk giyiminde gözleyebildiğimiz, Hunlardan itibaren Türk özelliği olarak ortaya çıkan birçok görüntü, kesintisiz Osmanlılarla devam etmiştir.

Orta Asya'da yaşayan atlı göçebe medeniyetine dahil Türk boylarında kadınlar ve erkekler ata binmeye elverişli giysileri tercih etmişler, elbiselerde kumaşlar kadar deriyi de kullanmışlardır.

En eski uygarlık merkezi olan ve çeşitli uygarlıkların yaşadığı Anadolu'da, Büyük Selçuklu İmparatorluğundan ayrılarak, kuvvetli bir devlet halinde oluşan Anadolu Selçuklularının uygarlık dünyasına zengin bir kültür ve sanat getirdiği şüphesizdir.

Selçuklu devri kadın ve erkek giysileri arasında çok büyük farklar yoktur. Selçuklular ve diğer Türk boylarının kendilerine has bir görüntü sergileyen giysilerine ait özelliklerin çoğu çok eski Türk geleneklerine bağlıdır.

15. yüzyıldan sonra İstanbul ve diğer büyük yerleşim merkezlerinde, her alanda olduğu gibi giyim-kuşamda da Osmanlı terkinin şekillenmiştir. Osmanlı devrinin başlangıcında kadın ve erkek giyimleri Selçuklular dönemindeki gibi oldukça sade ve birbirine benzer özellikte olsa da, devlet büyüyüp zenginleştikçe bu sadelik yavaş yavaş bırakılmıştır. Özellikle 15. asırdan itibaren daha gösterişli giysiler tercih edilmiş, kadın giysileri gündün güne zenginleşmiştir.

17. yüzyılın sonlarından başlayarak Batı etkileri ile dışı açılım giderek toplumsal yaşamda, sanatta, günlük yaşam biçiminde ve giyim-kuşamda da kendini hissettirmeye başlamıştır.

Ancak bu değişimler İstanbul başta olmak üzere büyük şehirlerde kendini göstermiş, Anadolu ve Rumeli’de giyim tarzı büyük yerleşim merkezlerinden fazla etkilenmeyerek özellikle kadınlar tarafından özel günlerde ve törenlerde az da olsa günümüzde hâlâ kullanılmaktadır.

Çok zengin olmasına rağmen giysilerimiz konusunda yeterli görsel ve yazılı kaynağa ulaşmamız mümkün olamamaktadır. Bugün ulaşılabilen kıyafet nameler, minyatürler, müzelerde yer alan giysiler ve yabancı gezi yazarlarının yazıları, çizimleri ile giysilerimiz tanınmaya çalışılmaktadır.

Eski Türk kadın giyimi, bütün özellikleriyle, bir sanat ve estetik yansıtmaktadır. Kumaşlar, kesim, işlemesi, aksesuarları, takıları, ayak giyimiyle bir bütün olarak ele alınmalıdır. Kadın giysileri son derece göz alıcı olup, çeşitli inançların simgesinden oluşan bir bütündür ve dışarıdan süs olarak görülen pek çok şey, aslında çeşitli anlamlar taşımaktadır. İnanç dünyasının belirlediği biçimde ve yalnızca kendilerinin anladığı bir “giz” içinde uygulanan ve yine bu inançlara göre düzenlenen törenlerde giyilmektedir.

Ekonomik şartlara bağlı olarak gelişen yeni yaşam biçimleri ve bu değişimlere göre biçimlenen, dış dünya ile ona uygun giyim çeşitleri; özellikle kadın, kadına ilişkin geçiş dönemlerinde ve bu dönemleri belirten otantik biçimlerle çeşitli anlamlar kazanmaktadır. Entariler, dört peşliler, dolamalar, topuk döven, kumru boynundan esinlenilerek dikilen kumru

yakalar, hakim yakalar, dar, kabartmalı, karpuz kollar, bele takılan çeşitli kemerler bir bütün oluşturmaktadır.

Üçetek entariler ise Türk kadın giyiminin en çok kullanılan ve tercih edilen giysisidir. Altına atlas şalvar, içine helali gömlek giyilen üçeteğin beline genellikle gümüş kemer takılmaktadır. Üçetekler genellikle çizgili kumaşlardan veya ‘sareser’ denilen işlemelilerden dikilip bele yine maddi duruma göre gümüş kemer, ‘lahur’ veya ‘lahurahi’ denilen şal sarılmaktadır. Yürümede kolaylık sağlaması için ön etekleri önden kemerin altına sıkıştırılarak kullanılmaktadır.

Şalvarların; dar, büzgülü, kısa, diz boyu, bilekten bağlı, düz, verrev vb. doksan farklı kesimde modeli olduğu bilinmektedir.

Kadınların süslü giyinebilmelerinin yolu evlilikle başlamış, ilk gösterişli elbise olan gelinlik her zaman önemli bir giysi olmuştur. Gelini diğer kadınlardan farklı kılan gelinliğin tamamlayıcısı gelin başı, duvağı ve bezekleridir.

Osmanlı Dönem modasını yansıtan pahalı kumaşlardan yapılan gelinlikler gösterişli ve süslü olmuştur. Saray hanedanlık rengi olarak kırmızı rengi benimserken, halk kırmızısının yanı sıra mor, mavi, pembe gibi canlı renkleri tercih etmiştir. Gelinin yüzünü örten duvak da kırmızıdır. 1870’lerden sonra Batı etkisiyle açık renk gelinlikler giyilmeye başlanmıştır.

Baş süslemelerinin kadın giyiminde büyük önemi vardır. XVI. yüzyıla kadar baş süslemelerinin temel aracı festir. Bu fesler maddi duruma göre gümüş veya altınla işlendiği gibi baş üzerine yine altın veya gümüş tepelik takılarak da süslenmektedir.

İki örgü veya kırk belik örülen özel saç bağı ve ziynetlerle süslenen saçlar üzerine fes giyilip sonra da krep ve örtülerle süsleme tamamlanmaktadır.

Kadının yaşına, sosyal statüsüne, evli-bekar, çocuklu-çocuksuz oluşuna göre değişen baş süslemelerinde krepleri tutan yanak dövenler, kaş bastılar, oyalarla mükemmel zariflikler yapılmaktadır.

Başlıklar belirli sınıfların simgesi olarak kullanılmış ve yüzyıllarca formlarını korumuşlardır. Takke-kulah ise, başa konan ufak bir başlıktır, ipekten bir kaytan ile çene altından geçirilerek bağlanır, “sakalduruk” denir.

DAMAL BEBEKLERİ;

Orta Asya’dan Avrupa’ya göç eden Türk boylarının güzergâhında bulunan yerleşim yeri olan Damal kadınları, halen geleneksel giysilerini kullanmakta, giysilerinin birebir aynısını da dikip bebeklere giydirmektedir. Damal bebekleri, Damal Kaymakamlığı Sosyal Yardımlaşma Ve Halk Eğitim Merkezi atölyelerinde, yöre bayanlarına katkı ve geleneksel kültürümüzün devamını yaşatmak amacı ile üretilmekte ve satışa sunulmaktadır.

Bebeklere giydirilen, yörede hâlâ günlük ve özel günlerde kullanılan geleneksel genç kız ve kadın giysileri hakkında aşağıda kısa bilgi verilmiştir.

Evli ve yaşlı kadınlar, Başa terlik veya kofu denilen fes giymektedir. Fesin tepe, alın kısmı (Siil) ve yanlarına (duluk ipi) maddi duruma göre altın, gümüş paralar veya boncuklarla hazırlanan takılarla süslenmektedir. Fesin iki yanından tutturulan dizi halinde boncuklar (sakandırık-sakalduruk), çene altına geçirilerek hem fesin başta sabit kalması sağlanmaktadır. Üzerine keten adı verilen, beyaz düz kumaşın üzeri ve uçları boncuklarla süslenerek dikilen örtü örtülmektedir. Ketenin üzerine alın kısmına yağlık denilen çeşitli renkteki örtüler sarılmaktadır.

Genç kızların başına örtü örtülmemekte, saçlar örülüp saç ipi adı verilen boncuklarla süslü takı kullanılmaktadır.

Yörede üçetek entariye; 'saya', 'üçpeşli' ya da 'peşli' adı verilmektedir. Üçetek entarinin üzerine giyilen kolsuz giysiye 'yelek', kollu giysiye 'cepken' denilmektedir. Kola bilek kısmı tasmalı/manşetli, dirseğe kadar uzanan üst kısmı lastikle büzmeli geniş kolçak takılmaktadır. Farklı kumaşlardan yapılan kolçak, ortasından bir bağla bağlanarak el üzerine inmesi engellenmektedir. Kolçak, entarilerin kollarının kirlenmesini önlemektedir.

Çerkez adı verilen genç kızların elbiselerinin etek kısımları kat kat kırmalarla dikilerek süslenmektedir.

Entarinin göğüs açıklığını kapatmak üzere boyunda ve belde arkada bağlanan göğüslüklerin, boncukla işlenmiş ve tor adı verilen çeşidini genç kızlar ve gelinler kullanmaktadır.

Bele, düğme ve boncuklarla kumaş üzerine dikilip hazırlanan kemer-bel bağı, bağın ucuna da tas denen yine boncuklarla hazırlanan süslemeler takılıp sarkıtılmaktadır.

Eskiden tezgâhta yünden dokunan, günümüzde hazır alınan kuşak bele, entarinin üzerine bağlanmaktadır.

Yine eskiden tezgâhta yünden motifli dokunan dikdörtgen şeklindeki önlük, günümüzde üzeri işlenerek hazırlanmakta, evli ve yaşlı kadınlar tarafından üçetek entarinin önüne bağlanmaktadır.

Ayağa renkli iplerle nakışlı yün çoraplar giyilmektedir. Çorap üzerine geçmişte çarık, günümüzde kundura giyilmektedir.

YAPMA BEBEKÇİLİK;

Dünyanın en eski bebekleri Burdur yakınında Hacılar Höyüğü'nden çıkarılmıştır. Kilden yapılmış, yüzleri boyalı bu küçük heykeller gibi bir dal parçası, kemik, taş vb herhangi bir maddeden yapılan diğer örnek bebek ve bebek biçimleri o günden bu yana çok büyük değişiklik göstermemiştir.

Yine dünyanın en eski oyuncakları olarak bilinen bu küçücük insan figürleri, büyücülükte ve dinsel ayinlerde, gizemli ve

kutsal varlık olarak yer almışlardır. Büyücüler eski çağlarda, yapmayı düşündükleri kötülükleri veya iyilikleri, kişiyi temsil eden sembolik bir bebek üstünde uygulamışlardır. Tanrılara bazen insan yerini tutan bebekler de kurban edilmiştir. Büyücülük vb. işlemlerin geçerliğini kaybettiği dönemden sonra bebekler, büyükler için bir koleksiyon eşyası olarak değerlerini korumuş, küçükler için ise her zaman keyif aldıkları bir oyuncak olmuşlardır.

Bütün ülkelerde görüldüğü gibi Türkiye'de de, taklit ve temas büyülerinde kullanılan bebeğe, birçok yörede "gelin", "güççe", "korçak" veya "kurçak" da denilmektedir. Günümüzde hâlâ bazı yörelerde yağmur duasına çıkanlar "Çömçe" adı verilen yapma bebekleri dolaştırılmaktadır. Temel malzemesi biraz kırıktı, biraz kumaş, pamuk ve boya olan bebekler, annenin kız evladına gelecekteki sorumluluğunu oyun içinde göstererek, eldeki artmış parçaların değerlendirilmesiyle ortaya çıkmış dünyanın en eski el sanatıdır. Bu sanat dalı, günümüzde ülkeler arasında başlayan turizm hareketiyle gittikçe büyük önem kazanmaktadır.

Günümüzde artık birçok şehirde yapılmaya başlanan, ilk örnekleri Kayseri'nin Yeşilhisar ilçesine bağlı Aşağı ve Yukarı Soğanlı Köylerinde üretilen "Soğanlı Bebekler" ile Ardahan'ın Damal ilçesinde üretilen "Damal Bebekleri", yurdumuzda ve dünyanın çeşitli yerlerinde olduğu gibi farklı malzemelerle yapılsalar da üretildikleri ülkenin kültürel bir sembolü, simgesi olarak varlıklarını sürdürmektedirler.

ALDER Altıneller Geleneksel El Sanatları Derneği

Mücella KAHVECİ

ALDER Başkanı

Yrd. Doç. Dr., Cavidan BAŞAR

ALDER Başkan Yardımcısı

Kültürel kimliğin bir göstergesi olan bazı örneklerle güzel sanatlar düzeyine ulaşmış bulunan geleneksel el sanatlarımızın tarihi süreç içerisinde geçirdiği gelişim çizgisi, gösterdiği süreklilik ve değişikliklerin genç kuşaklara tanıtılması gerekmektedir.

Kültürel mirasın yaşayabilirliği güvence altına alınarak sağlanabilecektir. Kimlik saptaması, belgeleme, araştırma, muhafaza, koruma, geliştirme, güçlendirme ve özellikle eğitim aracılığıyla kuşaktan kuşağa aktarılabilir.

Geleneksel el sanatlarımız incelendiğinde hepsinin kültürel bir değere sahip olduğu görülmektedir. Bu nedenle bu konuda toplum bilincinin yükseltilmesi, eğitim süreçlerinde korumaya yönelik duyarlılığın güçlendirilmesi gerekmektedir.

Geleneksel el sanatlarının gelişme ve yaygınlaşmasını önleyen etkenlerden biri ve en önemlisinin elde edilen ürünlerin pazarlanma zorlukları olduğu bilinmektedir. Bu durum, pazarlamada dağınıklık ve üretici emeğinin çoğu kez karşılık bulamamasından kaynaklanmaktadır. Bu nedenle elde edilen ürünler genellikle kalitesiz ve çoğu kez sanatla ve folklorla ilgisi olamamaktadır. Üretimdeki bu olumsuzlukların giderilmesi için Türk kültürünü, sanatını ve yaratıcılığını yansıtan

nitelikler taşıyan, ev ortamında veya atölyelerde üretilebilen, ekonomik değeri olan, iç ve dış pazarlarda tüketici ihtiyaçlarına cevap veren özelliklerde üretim yapılması, pazarlamanın gelişmesine olanak sağlayacaktır.

İşte bu ve benzeri nedenlerden dolayı, Türkiye’de ilk kez Türk el sanatlarının çeşitli dallarında (çini, ahşap oymacılığı, el dokumacılığı, süs taşları işlemeciliği, gümüş işleme teknikleri, bakırcılık vb) çalışan ve tarihi süreç içerisinde babadan oğula, ustadan çırağa geleneksel eğitim yöntemleri ile edindikleri bilgi ve becerilerini kendi çabaları ile günümüzde sürdüren sanatkarlarımızı maddi ve manevi yönden desteklemek, Türk kültürünü yansıtan eserleri yurt içinde ve yurt dışında sergi, festival vb. etkinliklerle tanıtımalarına katkıda bulunmak, eserlerini gelecek kuşaklara en iyi ve doğru şekilde aktarmalarını sağlamak, içinde bulundukları sorunlara çözüm yolları bulmak amacı ile kurulmuştur.

Derneğimiz 7.11.2006 tarihinde 7 kurucu üye ile faaliyete başlamıştır. Türkiye’nin çeşitli yörelerinde sahip oldukları sanat dallarını sürdüren 80 sanatkarımız, derneğimizin üyesidir. Üyelerimizin tamamı T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından kendilerine verilen “Sanatçı Kimlik Belgesi”ne sahip olup yeterli teknik bilgi ve beceriyle donanımlıdır.

Altıneller El Sanatları Derneği, Türkiye’de belli kriterlere sahip sanatkarlarımızı bir çatı altında toplamak üzere kurulan ilk dernek olma özelliğini taşımaktadır. Kuruluş tarihi çok yeni olan derneğimiz; el sanatlarının çeşitli dallarında belgesel hazırlama, festivallere katılma vb. konularını planlamış ve ilgili kurumlara başvuruda bulunmuştur.

Derneğimize üye sanatkarlarımızın eserlerinin tanıtılmasına yardımcı olmak amacı ile merkez adresimizde (Bayındır Sokak No: 22 / 6 Kızılay - Ankara) Ney Üfleme, Tezhip, Hat, Kat’ı Ebru ve Dokuma Kursları devam etmektedir.

2009 Ekim ayı itibarı ile (Hacettepe Mah. Hamam Önü Sok. No: 26/A) ilk satış noktamızda sanatkarlarımızın çeşitli ürünleri sergilenmekte ve satışa sunulmaktadır.

Altıneller Geleneksel El Sanatları Derneği’nin Hedefleri;

- Günümüzde teknolojinin gelişmesi karşısında ayakta kalabilme savaşı veren, öz veri ile geleneksel el sanatlarımızın kaybolmaması ve yaşatılabilmesi için çaba gösteren sanatkarlarımızın festivallere katılımlarının sağlanması ve gerektiği şekilde tanıtılması,
- Kültür ve Turizm Bakanlığı, Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğü kapsamında tespit edilen geleneksel el sanatlarımızın ve sanatkarlarımızın belgelenerek Halk Kültürü İhtisas Arşivi’ne kaydedilmesi,
- Geleneksel el sanatlarımızın yerli ve yabancı tüketicilere tanıtım ve pazarlama olanaklarının hazırlanarak, sanatkarlarımıza maddi ve manevi desteklerin sağlanması,
- Geleneksel özellik taşıyan el sanatlarımızın gelecek kuşaklara en doğru şekilde tanıtılarak boş iş gücünün değerlendirilmesine yardımcı olacak yeni iş alanlarının oluşmasına katkıda bulunulması,
- Türk el sanatlarını gelecek kuşaklara taşımakta en etkin görevleri üstlenmiş bulunan sanatkarlarımıza Kültür ve Turizm Bakanlığı adına düzenlenmiş “Sanatkâr Tanıtım Kartları”nın verilerek manevi desteğin sağlanması,
- Geleneksel el sanatlarımızın çeşitli alanlarında çalışan sanatkarlarımızın ürettikleri ürünlerde geleneksel değerleri koruyarak günümüz ihtiyaçları doğrultusunda faklı kullanım alanlarına yönelik çalışmalar yapabilmelerine ve onların yaratıcılıklarını geliştirmeye katkıda bulunacak ortamların hazırlanması (müzeler, iş merkezleri vb. geziler),
- Türk kültürünün tanıtılmasında ihtiyaç duyduğumuz ürünleri gerçekleştiren sanatkarlarımızın yurt içinde ve yurt dışında tanıtılması için yeni girişimlerin yapılmasına yardımcı olunması ve onların maddi ve manevi yönden destek sağlamalarına katkıda bulunulması,
- Kaliteli ve geleneksel özelliklere sahip olan el sanatı ürünle-

rini satın almayı planlayan tüketicilerin ulaşabilecekleri doğru adreslerin gösterilmesine yardımcı olunmasıdır.

Gerçekleştirilen ve Planlanan Faaliyetler:

- Bugüne kadar sanatkarlarımızın birçok fuar ve festival katılımları sağlanmıştır.
- Halktan gelen talep sonucu belirlenen “10 sanatkârdan 10 meslek kursu” adı altında dernek binamızda kurslar açılmıştır.
- Eğitim programları hazırlanarak sanatkarların eğitilmesi, tasarım konusunda bilgilendirilmeleri sağlanacaktır. Küreselleşme sürecinin getirdiği tekipleşmenin karşısında yerel kültürlere duyulan ilgi ve ihtiyaç artmaktadır. Bu bağlamda Geleneksel Türk El Sanatları’nın turistik ürün olarak değer bulması büyük önem taşımaktadır. Standardlaşma ve pazarlama stratejileriyle Geleneksel El Sanatı ürünlerinin turizm pazarında yer bulması kaçınılmazdır. Geleneksel el sanatı üretiminde yaşanan sorunlara çözüm getirmek, projenin ana amacıdır. Sanatkarlara verilecek eğitimle el sanatı ürünlerinde kalitenin yükseltilmesi ve standartların sağlanması hedeflenmektedir.
- Geleneksel haliyle satışı mümkün olmayan, geleneksel üretim ve kalitesi bozulmadan modern tasarımlarla üretilen ürünlerin günlük kullanıma, hediyeelik eşya, turistik eşya olarak üretilmesi sağlanacaktır.
- Konusunda en iyilerden oluşan dernek üyelerimiz, ilgili kuruluşla hazırlanacak program dâhilinde (milli eğitim, yüksek okul ve üniversitelerde) kültürel kimliğin bir göstergesi olan bazı örneklerle güzel sanatlar düzeyine ulaşmış bulunan geleneksel el sanatlarımızın tarihi süreç içerisinde geçirdiği gelişim çizgisi, gösterdiği süreklilik ve değişikliklerin genç kuşaklara tanıtılmasının sağlanması planlanmaktadır.
- Üretilenin hangi şekilde satılacağı ve pazarlanacağına düşünülmesi gerekmektedir. Çünkü pazarlama olmadan bir el sanatının yaşatılması mümkün olamayacaktır. Kazanç sağlanmayan bir ürün kültür içinde de üretilmeyecektir. Ekonomik değer taşıyanları yurt içi ve yurt dışı tanıtım etkinlikleri yaparak hem Türk kültürünün yapı taşlarından birisi olan geleneksel el sanatlarını ve sanatkarını tanıtmak hem de bu ürünleri pazarlayarak ulusal ekonomiye katkıda bulunmak amacıyla projeler hazırlanarak uygulanacaktır.

Dünya sanat ve kültürüne pek çok örnek sunmuş olan geleneksel Türk el sanatlarının günümüzde yaşayan örneklerinin genç kuşaklara tanıtılması, ürünleri üreten sanatkarlarımızdan kültürel miras olarak yararlanılabilmesi için gereken yardım ve faaliyetler devam edecektir.

Kültürüne ve kültür değerlerinin korunmasına önem verenlerden desteklerini bekliyoruz....

OYUN NEDİR?

Oyun, çocuğa hiç kimsenin öğretemeyeceği konuları, kendi deneyimleriyle öğrenmesi yoludur.

Oyun, sonucu düşünülmeden eğlenmek amacıyla yapılan hareketlerdir.

OYUNCAK NEDİR?

Oyuncak, 14 yaşından küçük çocukların oyunlarında kullanmak amacıyla tasarlanan veya imal edilen her türlü ürün, oyun araç ve gereçlerdir.

TÜKETİCİ REHBERİ

Sağlık Bakanlığı
Temel Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü

OCAK 2010

79

STANDARD

OYUNCAKTA CE İŞARETİ NEDİR?

Bu işaret oyuncak üreticisinin oyuncakın AB'nin ve ülkemizin güvenlik ve standard konusundaki ortak kurallarına uygun olduğuna ilişkin verdiği garanti anlamına gelir.

Tüm oyuncakların CE işaretini taşıması gerekmektedir.

Üstünde CE işareti olmayan oyuncakları almayın. Bunlar kalitesiz ve çocuğunuz için tehlikeli olabilirler.

CE işareti aşağıdaki şekilde sembolize edilmektedir.

OYUNCAKLARA İLİŞKİN TAVSİYELER

-Çocukların oyuncaya ve oyuna ihtiyacı vardır. Çocuklar oynayarak ve yaparak öğrenirler. Çocuğunuzun el becerilerini, yaratıcılığını, düşünce, hafıza ve hayal gücünü destekleyici bir oyuncayı seçmeye gayret ediniz.

- Oyuncak, çocuğun yaşına, gelişimine, gereksinimlerine uygun ve kullanışlı olmalıdır.

- Çocuk, oyuncayı rahatlıkla tutabilmeli ve kavrayabilmelidir.

- Oyuncak, çocuğun el becerilerini, yaratıcılığını, düşünce, hafıza ve hayal gücünü destekleyici olmalıdır.

- Oyuncak sağlam olmalı, kolayca temizlenebilmelidir.

- Bebekler ve küçük çocuklar oyuncaklarını paylaşmamalıdır. Küçük çocuklar genellikle oyuncaklarını ağızlarına götürürler. Bu sebeple oyuncaklar bir başka çocuk kullanmadan önce iyice yıkanarak temizlenmelidir.

- Çocuğunuz oyuncakları ile oynadıktan sonra onları kirlı oyuncaklar için ayırdığınız ve çocukların ulaşamayacağı bir yere koyduğunuz bir kutuya alınız. Temizledikten sonra, temiz oyuncakların durduğu diğer kutuya aktarınız.

- Çocukları su oyunlarında ve mutfakta yalnız bırakmayınız.

- Çocuklarınıza oyun bittikten sonra oyuncaklarını yerine koymaları gerektiğini öğretiniz.

- Ucuz ve çok basit oyuncakları satın almayınız. Oyuncak mağazaları dışındaki yerlerden oyuncak alacaksanız özel dikkat gösteriniz.

- Oyuncağın ambalaj/etiketi üzerindeki kullanma talimatı ve uyarıların Türkçe olmasına dikkat ediniz.

- Yumuşak hayvan ve bebeklerin yıkanır olması gerekir. Bu tür oyuncaklarda gözler, burun, düğme ve diğer ayrıntıların kopmayacak şekilde dikilmiş veya yapıştırılmış olması gerekir. Çocuğun bunları ağızına sokması durumunda bu tür parçalar kopup çocuğun nefes borusunu tıkayabilirler.

- Bazı oyuncaklar, örneğin çingiraklar, sıkıştırılabilir oyuncak-

lar ve dişlikler, yeni doğmuş çocuğun boğazından geçemeyecek kadar büyük olmalıdır. Çingirak, diş kaşıma halkaları ve buna benzer ağızlarına götürdükleri oyuncakların çıkıntılı kısımları veya yapıştırılmış parçaları olmamalıdır. Çocuğun bunları ağızına sokması durumunda bu tür parçaların kopup çocuğun nefes borusunu tıkayabileceğini unutmayınız.

- Oyuncakları elinize alıp iyice kontrol ediniz. Oyuncak içindeki yumuşak dolgu malzemeleri, metal parçacıklar, iğne, kıymık gibi herhangi bir sert veya sivri yabancı madde ihtiva etmemelidir. Oyuncak tehlikeli bir madde ile doldurulmuş ise (plastik boncuk gibi) dolgu gıcırda veya ele küçücük taneler gelir. Satıcıya oyuncağın hangi madde ile doldurulmuş olduğunu sorunuz.

- İnce, çabuk kırılır plastikten yapılmış oyuncaklar almayınız. Üç yaşından küçük çocukların oyuncakları çok sert maddeden yapılmış olmalıdır.

- İnce plastik ambalajları ve kırık oyuncakları çocuğun eline geçmeden çöpe atınız.

- Oyuncağa iliştirilmiş plastik etiketleri, fiyat etiketlerinin plastik bağcığını ve buna benzer şeyleri kesip atınız. Bu tür küçük şeyler kopup çocuğun ağızına girerek tehlike oluşturabilir.

- Oyuncağın dikiş yerlerinin sökülüp sökülmediğini çeğiştirerek kontrol ediniz.

- Kötü kokan yumuşak plastikten yapılmış oyuncakları almayınız.

- Çikolata yumurtaların içindeki küçük oyuncaklara dikkat ediniz. Bunlar çocuğun boğazına kaçarak tehlike oluşturabilirler.

- Genişleyen oyuncakların (suya veya benzer sıvıya atıldığında büyüyen, genişleyen oyuncakların) % 50'den fazla genişlememesi gerekmektedir.

- Tebeşir, boya kalemleri, keçe kalemler ve benzerleri, küçük çocuklar için özel yapılmış olmalıdır. Büyüklekin kullandığı kalemleri çocuğun ağızına alıp emmesi, bunları yalaması veya bunlarla cildine şekil çizmesi tehlikeli olabilir.

- Uzun ipli, kordonlu, kurdeleli oyuncaklar da küçük çocuklar için tehlike oluşturabilirler. Bu bağlar ve kordonlar çocuğun boynuna dolanarak nefes almasını engelleyebilirler.

- Çocuk, yaklaşık 6 aylık olup, ellerinin veya dizlerinin üstünde kalkabildiği zaman yatağının üzerine gerilmiş olan oyuncakları kaldırınız.

- Yüksek ses çıkaran oyuncakları çocuklardan uzak tutunuz.

- Tüylü oyuncaklar alerji açısından bir takım problemler doğurabileceği için özellikle alerjik bünyeli çocuklardan uzak tutulmalıdır. Ayrıca bu tür oyuncaklar daha çabuk mikrop barındırabilirler ve temizlenmesi çok zordur.

- Bir kirişe tutturulmuş kaydıraklar, asılmış salıncaklar ve hal-kalar, trapezler, halatlar ve benzeri oyuncaklar ile bir çocuğun kütlesini taşıması tasarlanan diğer oyuncaklarda, oyuncuğun devrilmemesi veya herhangi bir kazaya sebep olmaması için ana parçaların (askılar, bağlamalar v.b.) bakım ve kontrollerini sürekli olarak yaptırınız.

- Çoğunlukla büyükler için tasarlanan belirli mamul, alet veya tertibatın ölçekli modeli olan fonksiyonel oyuncakları çocuklar, mutlaka yetişkinlerin gözetiminde oynamalıdır.

- Oyuncak telefonlar, uzaktan kumandalı arabalar, oyuncak tamir aletleri ve birçok elektronik oyuncak, çoğunlukla uzun süreli ve yüksek ses çıkarırlar. Bu tür oyuncakları dükkanda deneyebilirsiniz. Özellikle oyuncak cep telefonu gibi çocuğun kulağına yakın tuttuğu oyuncaklarda çok dikkatli olunuz. Oyuncak, kendi kulağınızın yakınına tuttuğunuzda yüksek ve rahatsız edici ses çıkarıyorsa onu satın almayınız.

- Sesli oyuncak hayvanlar, müzik kutuları, çingiraklar ve diğer bebek oyuncakları günümüzde genelde kabul edilebilir düzeyde ses çıkarmaktadır. Ancak bu tür oyuncakları satın almadan önce gene de kulağınıza iyice yaklaştırıp deneyiniz. Bu tür oyuncaklar, çocuk yatarken kulağının yanına gelirse zararlı olabilir veya ses yüksekse çocuğu rahatsız edebilir.

- Pille çalışan oyuncaklarda mutlaka kaliteli pilleri kullanınız ve özellikle oyuncuğun pil koyma yerinin vidalı, emniyetli bir şekilde kapatılmış olmasına dikkat ediniz.

- Pille çalışan bir oyuncak satın alırken aşağıdaki bilgilerin ambalajında/etiketinde yer almasına dikkat ediniz ve kullanırken bu hususlara uyunuz:

* Pil ile çalışan oyuncaklarda daima ve okunaklı bir şekilde doğru pil kutupları ve normal pil voltajı ve (eğer pil kutusuna sahip ise) DC işaretinin gösterilmesi,

* Değiştirilebilir pillerin çıkarılması ve takılmasının nasıl yapılacağı,

* Şarj edilemeyen pillerin şarj edilemeyeceği,

* Şarj işleminin yetişkinlerin gözetiminde yapılması,

* Eski ve yeni pillerin birlikte kullanılmaması,

* Alkali, standard (karbon-çinko) veya şarj edilebilen (nikel-çinko, nikel-kadmium) pillerin birlikte kullanılmaması,

* Pillerin doğru kutuplarda yerleştirilmesi,

* Bitmiş pillerin oyuncaktan çıkarılması

gerekir. Oyuncak içerisinde eski ile yeni pilleri karıştırmayınız. Bu aşırı ısınmaya yol açabilir. Oyuncak ile bir haftadan fazla oynanmıyor ise pillerini çıkarınız. Pilleri düzenli olarak kontrol ediniz.

- Her yaştaki çocuk için bisiklet satın alınırken yanında kask da satın alınız ve çocuğun bunu giydiğinden emin olunuz.

- Bazı oyuncakların üstünde uyarı metni ve yaş sınırı olması gerekir. Büyük çocuklar için yapılmış oyuncaklar, küçük çocuklar için tehlike oluşturabilirler. 3 yaşından küçük çocuklar için tehlikeli olan oyuncaklar, özel bir uyarı işareti taşırlar. Bazen tehlike işareti yerine yazılı bir uyarı da olabilir. Uyarı metnini mutlaka okuyunuz.

- Talimatları, güvenlik bilgilerini ve üretici detaylarını saklayınız; ileride onlara ihtiyacınız olabilir.

- Oyuncuğun üreticinin veya ithalatçının adını veya markasını taşıması gerekir. İsimsiz, markasız oyuncaklar tehlikeli olabilir.

OYUNCAKLARIN NEDEN OLDUĞU KAZALAR

Oyuncaklar, çeşitli şekillerde kazalara neden olabilirler.

Bu kazaların büyük bir bölümü; çocuğun oyuncaktan düşmesi, başlarına oyuncak atılması veya oyuncaya takılıp düşmeleri şeklinde olur. Ancak oyuncanın kendisindeki hatalar ve eksikler de kazalara neden olabilir.

Tüm oyuncaklar, bütün çocuklar için uygun değildir. Büyük çocuklar için dizayn edilmiş oyuncaklar, küçük çocukların eline verilmemelidir ve mutlaka etikette verilen yaş tavsiyesine uyulmalıdır. Büyük çocuklara küçük kardeşlerinden kendi oyuncaklarını korumalarını öğretmek gerekir. Balonlar bile patladığı veya yırtıldığı zaman küçük çocuklar için yutulmak suretiyle boğulmaya sebep olabilir.

Ailelerin çocuklarına oyuncak alırken veya çocukları oyuncaklarla oynarken değişik risklerle karşılaşmamaları için aşağıda kısaca sıralanmış hususları dikkate almalarında yarar görülmektedir.

BOĞULMA

Küçük parçacıklar;

Yönetmeliğe göre küçük parçalar oluşturabilen oyuncakların üzerinde "üç yaşın altına uygun değildir." uyarısı bulunmalıdır. Bunlara çıkabilir küçük gözü ve burnu olan oyuncaklarla bebekler dahildir.

Küçük çocukların nesneleri ağızlarına alma alışkanlıkları iyi bilinmektedir ki oyuncaklarla ilgili olarak yapılan şikâyetlerin başında da küçük çocukların oyuncanın küçük parçalarını ağızlarına sokmaları gelmektedir. Oyuncanın neden olacağı en ciddi kazalar, küçük çocukların ağızlarına oyuncayı veya bir parçasını sokmaları ve bunun çocuğun boğazına kaçması örnek olarak verilebilir. Çocuklar oyuncaklarıyla gözlerine ve kulaklarına da zarar verebilirler.

Örnekler:

a-Legolar

Lego setler, yaş grubuna uygun çocuk tarafından oynanırken evdeki ya da oyun ortamındaki küçük çocuk tarafından da kendisine uygun olmadığı ayrımını yapamayacağından oynanabilir ve küçük parçalar boğulmaya sebep verebilir.

b-Piller(Bataryalar)

Ör: AAA işaretini taşıyan piller çocuklarda boğulma riskine sebep olabilir. AA işaretini taşıyanlar boğulma riski taşımamaktadır.

Oyuncanın yaş etiketlemesi ne olursa olsun çocuk bir araç kullanarak (demir para yeterli bir araçtır) bataryaya ulaşabileceğinden bu husus dikkate alınmalıdır.

Yuvarlak Uçlu Oyuncaklar: Bazı oyuncakların sap veya tutacağa iliştilmiş küçük küre şeklinde bölümleri vardır. (ör: antenlerin ucundaki toplar gibi) Buradaki tehlike, küre şeklindeki uçların oyuncaktan ayrılması, çocuğun boğazına takılarak nefessiz kalıp boğulmaya sebep olmasıdır. Bu tip kazalar, çingirak ve dişliklerde de görülmektedir.

Plastik Torbalar: Oyuncakların taşınması için kullanılan çantalar ve torbalar, oyuncak çıkarıldıktan sonra hemen imha edilmelidir. Bu poşetler çocuğun yüzüne yapışınca nefes almasını önleyerek boğulma tehlikesi oluşturabilir.

Yarı küre, kupa şekilli oyuncaklar: Bu oyuncaklar küçük çocukların ağız ve burunlarının üzerine kaplayarak çocukların salyası ile yüze yapışmakta, nefes alındığında ise içindeki hava boşalarak basınç oluşmakta ve çocuğun nefessiz kalıp boğulmasına sebep olmaktadır.

Tehlikeli ipler: Uzun ipli, kordonlu, kurdeleli oyuncaklar da çocuğun boynuna dolanarak nefes almasını engelliyebilirler.

DİĞER KAZALAR:

Oyuncak bebekler için tasarlanmış puset ve bebek arabaları: Genellikle çocuklar, bu oyuncaklara oturmak veya tırmanmak isterler, bu sırada pusetin çökmesi veya tutamağın inmesi, çocuğa zarar verebileceğinden oyun sırasında çocuklara dikkat edilmelidir.

Keskin uçlar ve kenarlar: Yeni oyuncakların keskin kenarları olmamalıdır.

Pervaneli ve fırlatılabilir oyuncaklar: Çocukların gözleri de tehlikeye maruz kalabilir. Sert ok, oyuncak helikopter veya bir mancınıktan atılan uçak, çocuğun gözüne gelerek zarar verebilir.

Fırlatıcılar (güdümlü roket ve benzer uçan oyuncaklar) özellikle gözü yaralayabilir. Yetişkinlerin kullandığı keskin ucu olan dart veya benzeri hobi veya spor aletleri ile çocuğun oynamasına asla izin verilmemelidir. Kazaları önlemek için, çocuklar tarafından kullanılan ok veya dartların yumuşak ve kauçuktan uçları olmalıdır.

Elektrikli Oyuncaklar: En çok sorun çıkaran oyuncak grupları arasındadır. Bu çeşit oyuncaklarda ortaya çıkan sorunlar aşırı ısınma ve alev almasıdır. Bazı durumlarda tüketicilerin elektrik sistemi ile oynamaları (ayarını bozmak gibi) veya ön görülen kullanımdan kaynaklanmayan suistimaller de kazalara sebep olmaktadır.

Şarj edilebilir ve şarj edilemeyen pillerin kullanıldığı oyuncaklar, piyasada oldukça yaygın olarak bulunmaktadır. Meydana gelen kazalar ise şarj edilemeyen pillerin şarj edilmesinden kaynaklanmaktadır.

Elektrikle herhangi bir parçası ısıtılan oyuncaklarda tavsiye edilen yaş 5 yaş ve üzeri olmalıdır. Elektrikli oyuncaklar, bir yetişkinin gözetimi altında kullanılmalıdır.

OYUNCAKLARI MUHAFAZA EDERKEN

Bütün oyuncakların periyodik olarak kırık olup olmadığı ve potansiyel zarar durumları kontrol edilmelidir. Tahrip olmuş veya tehlikeli oyuncaklar derhal uzaklaştırılmalı veya onarılmalıdır.

Tahta oyuncaklar keskinleşebilir veya yüzeyinde kıymıklar oluşabilir. Bu oyuncakların yüzeyleri zımparalanarak düzeltilmelidir.

Oyuncaklar kırıldığında kazalara sebep olabilecek sivri uçlar ve sivri noktalar ortaya çıkabilir. İçinde teller olan yumuşak oyuncaklarda eğer bu teller açığa çıkarsa batmalara veya kesmelere sebep olacağından çocukların oynamasına izin verilmemelidir.

Oyuncakların muhafaza edildiği kutular da güvenlik için kontrol edilmelidir. Oyuncak kutularının kapakları var ise daima açık kalacak şekilde ayarlanmalıdır. Çocuk içine düşünce kapanmaması için daha fazla güvenlik sağlanmalı ve her ihtimale karşı kutularda hava girmesini sağlayacak delikler açılmalıdır. Oyuncak kutularının keskin kenarlarının kesme ve menteşelerinin sıkıştırıp acıtma riski olduğundan bunlar izlenmelidir.

Dışarıda kullanılan oyuncakların oyun sonrası saklanırken yağmurdan veya nemden paslanıp çeşitli şekillerde zarar vermemesi için uygun şekilde korunması gerekir. Bu oyuncakların paslanmış olup olmadığı, dışarıda kullanılan şişirilmiş oyuncakların da patlamış olup olmadığının sıkça kontrol edilmesi gerekir.

Oyuncak Kütüphanesi

Eren HALAÇ, Egemen ŞEN, Ahmet ANGIN
Akdeniz Üniversitesi Tıp Fakültesi Dönem 1 Öğrencileri

Oyuncak kütüphanesi birçoğumuza yabancı bir kavram; fakat toplumun geleceği için en az kitap kütüphaneleri kadar önemli...
Neden mi?

Okuyabilen insanların gelişimini kitapla sağlayabiliyoruz, ama geleceğimiz çocuklar ne olacak? Onların ilgilendiği en önemli şey şüphesiz oyun ve oyuncak...

Gelin, oyun ve oyuncağın çocuk gelişimi üzerindeki etkilerini hep birlikte inceleyelim;

Çocukların hayatla tanıştıkları andan itibaren gelişimlerini etkileyen en önemli faktör, oyunlar ve oyuncaklardır. Oyun oynamak, çocuğun hayatı tanıması yolunda hiç kimseden öğrenemeyeceği konuları kendi deneyimlerini oluşturarak öğrenmesidir.

Oyun oynamak, öğrenilen bir eylemdir ve bu eylemin araçları da bilindiği gibi oyuncaklardır. Oyun aynı zamanda sosyal ve toplumsal olarak bir uyum gösterme işlevine sahiptir. Bir anlamda çocukların kendileri dışındaki her şeyle iletişim kurmalarının yoludur. Çevresiyle iletişim kurmakta kullandığı bir dil ve anlatım biçimidir. Bir çocuğun hayatında oyunun tartışılmaz bir önemi vardır. Çocuk oyun oynarken aslında duygularını ve ihtiyaçlarını ifade edebilmekte ve birçok sorununu da kendi başına çözebilme yeterliliği kazanmaktadır. Aynı zamanda toplum ve ahlak kurallarına uyum göstermeyi de oyun yoluyla öğrenir.

Her şeyin ötesinde bir sorun yaşadığı düşünülen çocukları sadece oyun oynarken izlemek bile sorunun kaynağı hakkında önemli bilgiler edinmemizi sağlar. Çocuklar oyun oynarken son derece doğal, içten ve maskesizdirler. O nedenle gerekli bütün bilgilere oyun oynarken izlemekle ulaşılabilir. Çocuk oyun oynarken hem yaşadığı sıkıntıları dışa vurur, hem çevresiyle ilişki kurmayı öğrenir, hem de sosyal ve toplumsal bir birey olmanın ilk adımlarını atmaya başlar.

Oyun oynamanın bu kadar önemli etkileri olduğu göz önünde bulundurularak, çocuğa fırsatlar yaratılmalı ve oyun oynaması teşvik edilmelidir. Burada önemli olan diğer bir faktör ise oyuncaklardır.

Oyuncak nedir/nasıl olmalıdır?

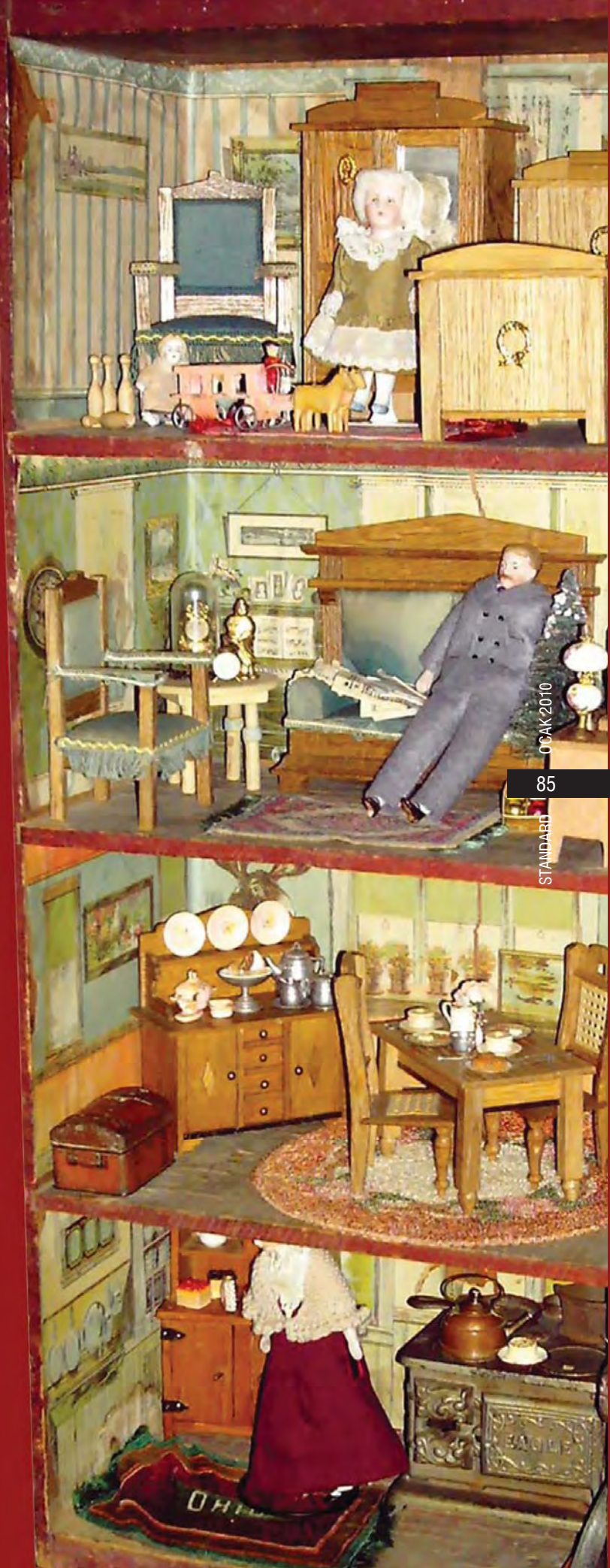
Çocukların gelişim süreçleri içinde zihinsel, bedensel ve psiko-sosyal gelişimlerini etkileyen, biçimlendiren ve düzenleyen; yaratıcı yönlerini ve hayal güçlerini geliştiren, yeteneklerinin ortaya çıkmasını destekleyen her tür oyun malzemesi oyuncak olarak isimlendirilir. Oyuncak olarak değerlendirilmesi için sadece hazır yapılmış bir ürün olması gerekmez. Çocuğun oyun oynarken kullandığı her türlü materyal oyuncaktır. Kum,kil, hamur, su, boş kutular, ipler, kağıtlar da aynı kapsam içinde yer alır. Oyuncaklar, çocuğun doğal yeteneklerini ortaya çıkarabilen ve bu yolla onun eğitimini de sağlayan oyun malzemeleridir. O nedenle oyuncaklardaki en önemli özellik bu olmalıdır. Çocuğun oynarken öğrenmesini kolaylaştıracak ve yaratıcı yönlerine hitap edecek türde oyuncaklar olmasına dikkat edilmelidir.

Oyuncakları oluşturan malzemeler de çok önem taşır. Küçük parçalardan meydana gelen oyuncaklar tehlikelidir. Çocuk yutabilir ya da boğulma riski yaratabilir. Aynı şekilde sivri köşeleri ya da keskin uçları bulunan oyuncaklar da yaralanmasına yol açabilir. Bir de oyuncağın yapıldığı malzemeler önemlidir. Sağlığa zarar vermeyen boya ve maddelerden yapılmış olup olmadığına özellikle dikkat etmek gerekir. Son günlerde bazı oyuncakların kurşun ve zehirli maddeler içerdiği iddiasıyla toplatıldığını duyuyoruz.

Oyuncak seçimi ve oyuncağın önemi

Çocuk için oyun ve oyuncağın önemi kadar oyuncak seçimi de önemlidir. Çocuklar hayatı tanıma yolunda bütün deneyimlerini oyun ve oyuncaklarla edinirler. Bu açıdan oyuncaklar için, "çocuğun toplum ve çevreyle olan ilişkilerini düzenleyen bir eğitim ve araçlar sistemidir" ifadesini kullanabiliriz. Çocukların yeteneklerini ortaya çıkartacak oyuncaklar bir eğitim işlevi olarak görülebilir ve oyuncak seçiminde özellikle buna dikkat edilmelidir. Çocuk doğru oyuncaklarla renk, boyut, şekil kavramlarını öğrenecek ve bazı sayısal ya da sözel değerleri oluşturacaktır. Gelişim evreleri boyunca her çocuk oyun oynamaya ve oyuncağa büyük gereksinim duyar. Üstelik bu gelişiminin sağlıklı tamamlanabilmesi için hayati önem taşır. Her yaş ve cinsiyetteki çocuk açısından doğru oyuncaklarla oyun oynamanın ciddi yararlar sağladığı bilinmektedir.

Oyuncak seçimi bütün bu özellikler göz önünde bulundurulduğunda daha fazla önem kazanmaktadır. Maalesef silah ve tabanca da günümüzde oyuncak kavramı içinde yer almaktadır. Ancak sonuçları bakımından zararları tartışı-

İlamaz. Bir çocuğa silah almanın hiçbir masum gerekçesi olamaz. Bir çocuğa silah almak demek, şiddet uygulamanın ya da bir başkasına zarar vermenin masum olduğunu düşünmek kadar tehlikelidir. Birçok ebeveynin savunması 'ben almasam arkadaşında görüyor, almak zorunda kalıyorum' şeklindedir ve maalesef bunun gerçekçi bir tarafı yoktur. Çocuklar her şeyi isteyebilirler. Biz yetişkinlerin farkı da burada ortaya çıkar. Onlar her şeyi isterken biz onların isteklerini doğru yönlendirmekle görevliyiz.

Çocuğa kendisini ortaya koyabileceği, aktif olarak şekillendireceği, yeteneklerine ve hayal gücüne hitap eden oyuncaklar seçerek, var olan değerlerinin daha da gelişmesine katkıda bulunabiliriz.

Yenidoğanlar için özellikle görsel ve işitsel duylara yönelik oyuncaklar seçilmelidir. 18. aydan itibaren çocuklar legolar ve büyük parçalı yapbozlar ile oynayabilir. Ayrıca bu yaşta yürüme becerisini de kazandığı için çekerek götürülebileceği tekerlekli her tür araba, tüylü yumuşak hayvan figürleri ile oynayabilir.

3 yaşından itibaren çocuklar bazı kurallı oyunları oynayabilirler. Tamirci, doktor aletleri, parçaları birleştirerek kendi yapabileceği blok oyuncaklar, bunlardan bazılarıdır. Ayrıca her yaş grubu için önerilen en önemli oyun malzemesi sudur. Çocuğun dokunma duygusunu geliştirdiği gibi, mutluluk vericidir. Diğer yandan dikkatini uzun süreli toplayabildiği için hırçın çocukların sakinleşmesi için gereklidir.

Ayrıca çocukluk çağında oynanan oyuncakların meslek seçimine etkisi olduğu söyleniyor. Örnek olarak; müzik aletleriyle oynayan bir çocuğun duygusal özellik taşıdığı, bedensel zeka, mantık ve matematiksel zeka ile müzik zekasının daha fazla geliştiği belirlenmiştir.

Yapılan araştırmalarda bir çocuğun bir oyuncakla ilgilenme süresinin 90 saniye olduğu belirlenmiştir. Bu yüzden aileler pahalı oyuncaklar yerine, çocuğun ilgileneceği oyuncaklar almaya yönelmelidir. Pahalı oyuncak iyi oyuncaktır gibi bir kaide yoktur.

Oyuncaklar Çocuğun Gelişimini Olumsuz Etkiler mi?

Oyuncakların çocuğun gelişimini olumlu yönde etkilediği ve mutlaka oynaması gerektiği düşünülür ve bu doğru bir düşüncedir. Yaşı ve cinsiyeti ne olursa olsun her çocuk oyunla ve oyuncakla büyümelidir. Ancak doğru oyuncak seçimi ciddi bir önem taşır. Bu açıdan gelişimini destekleyecek oyuncaklar seçtiğini zannederek yanlış seçimlerde bulunan aileler olduğu da bir gerçektir. "Çocuğu olumsuz etkileyen oyuncaklar da var mıdır?" sorusunun cevabı 'evet'tir ve maalesef birçok ebeveyn bu yanıla düşmektedir.

Örneğin elektronik oyuncaklar bu tip oyuncaklardır. Genellikle çocuğun tek başına oynamasına imkân verdiği için hem sosyalleşmesi açısından sıkıntılara yol açar hem de çocuğu kısıtlı bir mekânda hapseder. Bu tür oyuncaklarda çocuğun yaratıcılığını geliştireceği hiçbir özellik yoktur.

Savaş oyunları ve silahlar da çocuğun çevresine karşı saldırgan bir tutum geliştirmesine yol açabilir. Sosyal hayata uyum konusunda sorunlar yaşamasına neden olabilir. Bir canlıyı yok etmek üzere kurulmuş savaş oyunları bir süre sonra çocukta bunun normal bir şey olduğu duygusunun yerleşmesine kadar varabilen olumsuzluklara sebep olabilir.

Peki, biz ne yapıyoruz?

Akdeniz Üniversitesi Tıp Fakültesi Dönem 1 öğrencileri Eren Halaç, Egemen Şen, Ahmet Angın olarak biz de, oyun ve oyuncuğun çocukların gelişimi üzerindeki önemini biliyoruz ve Prof. Dr. Güven Lüleci önderliğinde bu konuda fırsat eşitliği yaratmak için bu projeyi başlattık. Antalya Muratpaşa Ermenek Mahallesindeki Türkan Saylan Toplum Merkezi'nde kurulacak olan oyuncak kütüphanesiyle imkânı olmayan çocukları oyuncak ile buluşturmayı hedefliyoruz.

Bağışlanan oyuncakları depomuzda topluyoruz. İlerleyen zamanlarda çocuk gelişimi uzmanlarından yardım alarak bu oyuncakları yaşa, cinsiyete göre sınıflandırıp numara vereceğiz ve kütüphaneye götüreceğiz.

Kütüphaneye gelecek 3-6 yaş arası çocuklar kendi ilgilerine göre oyuncakları seçecekler ve 2 hafta oynadıktan sonra zarar vermeden getirdiklerinde yeni bir oyuncak alabilecekler. Bu sorumluluğu sürekli hale getiren çocuklara boyama kitabı hediye edeceğiz. Çocuklar bu kütüphane sayesinde hem hayal dünyalarını geliştirecek, hem sorumluluk duyguları gelişecek hem de kütüphane alışkanlığı kazanarak ileriki yaşlarda kütüphaneye gitmeyi alışkanlık haline getirmiş olacaklar.

Bu projenin daha da çok çocuğa ulaşabilmesi için yardımlarınızı bekliyoruz. Bize göndereceğiniz her oyuncak ile bir çocuğun hayal dünyasının gelişmesine yardımcı olabilir, böylece geleceğimiz çocuklar için bir umut kaynağı olabilirsiniz.

Bağışlarınız için iletişim adresi:
Akdeniz Üniversitesi Tıp Fakültesi Dekanlığı, E Blok
Tıp Eğitimi Anabilim Dalı
Tel : (0242) 249 61 88
Mail: oyuncakkutuphanesi@yahoo.com

Grip Salgını ve Beslenme

Cengiz KESİCİ
Uzm.Gıda Müh.

Sağlık Bakanlığı, Temel Sağlık Hizmetleri
Genel Müdürlüğü
Beslenme ve Fiziksel Aktiviteler Daire Başkanı

Dr. Dyt., Meltem SOYLU

Dr. Dyt. Biriz ÇAKIR

Sağlık Bakanlığı Temel Sağlık Hizmetleri
Genel Müdürlüğü
Beslenme ve Fiziksel Aktiviteler Daire Başkanı

Kiş mevsiminin yaşandığı şu günlerde havaların soğumasıyla birlikte başta küresel grip salgını olmak üzere soğuk algınlığı ve enfeksiyon hastalıklarının görülme sıklığında da artış izlenmektedir. Bu hastalıklardan korunmada aşılama, kişisel hijyen kurallarına dikkat etme gibi önlemlerin yanında bağışıklık sisteminin güçlendirilmesi için yeterli ve dengeli beslenme de oldukça önemli yer tutar. Yetersiz ve dengesiz beslenme alışkanlığı olan bireylerin soğuk algınlığı ve enfeksiyon hastalıklarına yakalanma riski daha yüksektir ve hastalık halinde hastalıkları daha ağır seyreder.

Son günlerde yoğun yaşanan grip vakaları nedeni ile yazılı ve görsel basında beslenme konusunda çok çeşitli önerilerde bulunulmakta, özellikle bazı besinlerin mucizevi olarak koruyucu etkilerinden sıklıkla bahsedilmektedir. Oysaki besin çeşitliliğinin sağlanması, doğru seçimlerin yapılması, yeterli ve dengeli beslenme konusunda sürekliliğin sağlanması, hastalıklardan korunmada çok daha etkindir.

Aşağıda yeterli ve dengeli beslenmeye yönelik çeşitli öneriler yer almaktadır.

- Sebze ve meyveler büyüme ve gelişmeye yardımcı olduğu gibi hücre yenilenmesini ve doku onarımını sağlarlar; ayrıca hastalıklara karşı direncin oluşumunda etkindirler. Yeterli ve dengeli beslenebilmek için çeşitli renk ve türdeki sebze ve meyvelerin tüketimi önemlidir. Sabah kahvaltısı da olmak üzere her öğünde sebze ve meyve tüketimine özen gösterilmeli, günde en az 5 porsiyon (400 gram) tüketilmelidir.

- Savunma sistemini güçlendirici özelliği olan A ve C vitamini gibi antioksidan vitaminlerden zengin, havuç, brokoli, kabak, lahana, karnabahar, maydanoz gibi sebzelerin yanı sıra kış aylarında bolca bulunan portakal, mandalina, elma, greyfurt gibi meyveler tercih edilebilir. Besin değeri ve ekonomik olması açısından mevsiminde, bol ve ucuz bulunduğu dönemlerde tüketilmesi daha uygundur. Sebze ve meyvelerin taze olarak tüketilmesi daha yararlıdır. Vitamin ve minerallerin çoğu, sebze ve meyvelerin özellikle dış yapraklarında, kabuğunda veya kabuğun hemen altındaki kısımlarında bulunduğundan yenilebilenlerin kabukları soyulmamalı, soyulması gerekiyorsa mümkün olduğunca ince soyulmalıdır. B ve C vitamini gibi bazı vitaminler ısı ile kolayca kayba uğradığından sebzeler mümkün olduğunca kısa sürede ve diriliği korunacak şekilde pişirilmelidir. Suda eriyen vitaminlerin (vitamin C, B2, folik asit vb) büyük bir kısmında kayıplar olduğu için sebzelerin haşlama suyu kesinlikle dökülmemelidir.

- Gerek C vitamini ihtiyacının karşılanması gerekse sıvı alımına katkı sağlaması yönünden taze sıkılmış meyve suları da içilebilir. Meyve sularının tüketiminde önemli olan bekletilmemesi, sıklıktan hemen sonra tüketilmesidir. Meyve suyunun bekletilmesi C vitamini azalmasına neden olmaktadır.

- Meyve ve sebzeler tüketilmeden önce mutlaka bol su ile iyice yıkanmalı, gerekirse yıkama fırçası kullanılmalı, ancak sebze ve meyveleri yıkarken deterjan veya sabun kesinlikle kullanılmamalıdır.

- E vitamini de bağışıklık sisteminin güçlendirilmesinde etkilidir. Soğuk algınlığı ve diğer enfeksiyonlara karşı vücut direncini artırmakta, A vitamini okside olmasını da engellemektedir. E vitamini iyi kaynakları olan yeşil yapraklı sebzeler, fındık, ceviz gibi yağlı tohumlar ve kuru baklagillerin yeterli miktarlarda tüketilmesi önemlidir. Ancak kuru baklagillerin protein kalitesini artırmak için tahıllarla ve C vitamini zengin besinlerle tüketilmesi daha yararlıdır. İmkân dahilinde günde bir avuç fındık, ceviz vb. yağlı tohumlardan yenilmelidir.

- Yumurta, protein kalitesi en yüksek olan besindir. Alerji veya hastalık nedeniyle tüketilmemesi gereken durumlar haricinde her gün iyi pişmiş olarak bir adet tüketilmesi yararlıdır.

- Balık, beyin fonksiyonlarının gelişimi için gerekli çoklu doymamış yağ asitleri (omega 3), kalsiyum, fosfor, selenyum ve iyot mineralleri ile E vitamini için de iyi bir kaynak olup, bağışıklık sisteminin kuvvetlenmesine yardımcı olmaktadır. Bu nedenle imkânlar dahilinde haftada 2-3 kez buğulama, ızgara ya da fırında pişirilerek tüketilmesi uygundur.

- Özetle besleyici değerleri yönünden besinler dört besin grubu altında toplanır. Aynı grup içinde yer alan besinler birbirlerinin yerini tutar. Bunlar; süt grubunda yer alan süt, yoğurt, peynir, et grubunda yer alan et, tavuk, balık, yumurta, kuru baklagiller, yağlı tohumlar vs, tahıl grubunda yer alan ekmek, bulgur, makarna, pirinç, mısır, tarhana vs. ile sebze ve meyve grubudur. Bu besinlerin her gün yeterli miktarda tüketilmesi sağlanmalıdır.

- Metabolizmanın düzenli çalışması için, günlük yaşam koşulları da dikkate alınarak, yemeklerin günde en az üç öğünde tüketilmesi, öğün atlanmaması ve öğünler arasında geçen sürenin 4-5 saat olmasına dikkat edilmelidir. Öğünler içerisinde en önemlisi sabah kahvaltısıdır. Kahvaltı yapmadan güne başlamak verimi düşürür. Sabah kahvaltısında süt, yumurta veya peynir gibi protein içeren besinlerin yanı sıra

vitamin ve minerallerden zengin sebze ve meyvelerin tüketiminin çok önemli olduğu unutulmamalıdır.

- Boya ve yaşa uygun vücut ağırlığı hedeflenmelidir. Kilolu olma durumunda zayıflama amacı ile yanlış/sağlıksız ve hızlı kilo vermeyi amaçlayan diyet uygulamalarından kaçınılmalıdır. Bu tarz diyet uygulamaları, bağışıklık sistemini zayıflatarak daha kolay hastalanmaya zemin hazırlar, hastalığın uzun sürmesine neden olabilir.

- Vücut ısınısını dengede tutabilmek için bol sıvı alımı unutulmamalıdır. Yeterli sıvı alımı, vücutta oluşan toksinlerin (zararlı öğeler) atılması, vücut fonksiyonlarının düzenli çalışmasında, metabolizma dengesinin sağlanmasında ve vücutta pek çok biyokimyasal reaksiyonun gerçekleşmesinde son derece önemli rol oynamaktadır. Bu nedenle, her gün en az 1.5-2 litre (8-10 su bardağı) su içilmeli, sıvı alımının karşılanmasında süt, ayran, taze sıkılmış meyve suları ile bitki çayları tercih edilmelidir.

- Ateş yükselmesi durumunda sıvı tüketimi artırılmalı ve yeterli enerji alınmalıdır. Enerji kaynağı olarak basit karbonhidrat olan saf şeker ve şekerli besinler yerine kepekli ekmek, makarna, bulgur gibi tam tahıl ürünlerinin tüketilmesine özen gösterilmesi, enerjisi yüksek hamur tatlıları yerine sütü tatlılar, meyve tatlıları tercih edilmelidir. Artan enerji ihtiyacının karşılanması için ölçülü olarak tahin pekmez de tüketilebilir.

- Bebeklerin enfeksiyon hastalıklarından korunmasında anne sütü çok önemlidir. Her zaman steril ve uygun olması, koruyucu etmenleri içermesi, enfeksiyonu önleyen bağışıklık öğelerini (IgA, IgG ve IgM) içermesinden dolayı bebeklere ilk 6 ayda sadece anne sütü verilmeli, daha sonra uygun tür ve miktarda ek besinlere geçilmeli ve 2 sene emzirmeye devam edilmelidir.

- Yeterli ve dengeli beslenmenin yanı sıra el hijyenine dikkat edilmelidir. Eller sürekli temiz tutulmalı, gıdalarla, mutfak araç ve gereçleriyle temastan önce, çiğ et, tavuk ile sebzeye ve yumurtaya dokunduktan sonra, artık gıdalar ve çöplere dokunduktan sonra, ellere öksürme, aksırma ve el mendili kullandıktan sonra, tuvaletten önce ve sonra, sigara içtikten ve yemek yedikten sonra, saçlara dokunup taradıktan sonra sabun ve ılık su ile en az 20 saniye süreyle iyice yıkanmalıdır. Besinin hazırlandığı ve pişirildiği alanların, kullanılan araç ve gerecin temizliğine özen gösterilmeli, başkalarının kullandığı bardak, tabak, çatal, kaşık vb kullanılmamalıdır.

- Fiziksel aktivite yaparak vücut direnci artırılmalı, düzenli olarak yürüyüş yapılmalı, güneş ışınlarından mümkün olduğunca doğrudan yararlanılmaya çalışılmalıdır.

EL YIKAMANIN ÖNEMİ

Çağdaş sağlık hizmeti anlayışı, öncelikle sağlığın korunması ve geliştirilmesini gerektirmektedir. Bu çerçevede ele alındığında, günümüzde toplumda hijyen uygulamalarının yaygınlaştırılması, önemli bir koruyucu sağlık hizmeti olarak değerlendirilmektedir. Hijyen sözcüğü, sağlıklı ortamın korunması amacıyla her türlü hastalık etmeninin ortamdaki uzaklaştırılması olarak tanımlanır. Hijyeni sağlamada en temel kural, ellerin doğru yöntem ile yıkanmasıdır. El yıkama, birey ve toplum sağlığının korunması açısından basit, ucuz, toplumun her kesimi tarafından uygulanabilir ve son derece etkili bir yöntemdir.

Ellerimizi Neden Yıkamalıyız?

Günlük yaşantımızda ellerimiz, çevre ile her türlü bağlantıyı sağlayan, bu nedenle de en fazla bakteri barındıran organımızdır. El yıkama, çok sıradan ve günlük bir iş olması nedeniyle, genellikle ihmal edilen bir konudur. Oysa ki, hem kendimizin hem de çevremizdekilerin sağlığını korumak ellerimizdedir. Çevre ile sürekli temas halinde olan ellerimiz yoluyla taşıyan bakteriler basit bir soğuk algınlığından, SARS, hepatit A, Avian Influenza gibi öldürücü birçok hastalığın gelişimine neden olabilmektedir. Özellikle sağlık personelinin elleri, mikroorganizmaların hastadan hastaya yayılmasında önemli bir rol oynamaktadır. Bu nedenle, yetersiz el hijyeni, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde halen yaygın olarak görülen hastane enfeksiyonlarına neden olan başlıca etmenler arasında yer almaktadır. Yüksek morbidite, mortalite ve tedavi maliyetine neden olan bu enfeksiyonlardan korunmaya yönelik tedbirlerin başında, yeterli el hijyeninin sağlanması gelir. Yeterli el hijyeni aynı zamanda, besin kaynaklı hastalıkların azaltılmasında, okullarda sıklıkla görülen gastroenteritler, dışkı ile

bulaşan hastalıklar, parazit ve mantarların gelişiminin önlenmesinde de basit, ancak en etkili koruma yöntemidir.

Ellerimizi Ne Zaman Yıkamalıyız?

Ellerimiz gün boyunca kirlenir. Bazı bakteriler, özellikle Staphylococcus ve Micrococcus türleri, gözenek, çizik, çatlak, kir ve kıllara sıkıca yapışmış vaziyette bulunurlar ve yağ ve ter salgıları özellikle toz ve kirle karışarak bakterilerin gelişmesi için uygun bir ortam oluştururlar. Bu nedenle, gün içerisinde sık sık ellerimizi yıkamalıyız.

Eller;

1. Yemek hazırlamadan önce,
2. Yemek yemeden önce ve yemek yedikten sonra,
3. Hastaya temas etmeden önce ve hastaya temas ettikten sonra,
4. Tuvaleti kullandıktan sonra,
5. Çocukların altını değiştirdikten sonra,
6. Sigara içtikten sonra,
7. Steril eldiven kullanmadan önce ve eldiven kullandıktan sonra,
8. Pişmemiş gıdalara (özellikle kırmızı et, tavuk, balık, yumurta) temas ettikten sonra,
9. Üst solunum yolu sekresyonları ile temas ettikten sonra (hapşırmaya, öksürme vb.),
10. Bozulmuş gıda ve çöplere dokunduktan sonra,
11. Saçlar tarandıktan veya ellendikten sonra,
12. Toplumda ortak kullanılan araçların kullanımından sonra (toplu taşıma araçları, para alış veriş, telefon vb.),
13. Kedi, köpek ve diğer tüm hayvanları elledikten sonra mutlaka doğru yöntemle yıkanmalıdır.

Ellerimizi Nasıl Yıkamalıyız?

El hijyeninde amaç; kimyasal ve fiziksel zararlıların ve enfeksiyonlara yol açan mikroorganizmaların uzaklaştırılmasını sağlamaktır. Eller sadece su ile yıkandığında, mekanik etki ile

görünür kir uzaklaştırılmakta, ancak tam bir hijyen sağlanamamaktadır. Bu nedenle, el temizliğinde su ile birlikte sabun kullanılması gerekmektedir. Normal katı el sabunları ve sıvı sabunlar, meydana getirdikleri etkiler bakımından farklı olmakla birlikte, katı sabunlar bulunduruldukları ortamlardan ve kullanan kişilerin kullanımdan sonra genellikle sabunları temizlemeden yerine koymalarından dolayı, kirlilik kaynağı olabilmektedir. Bu nedenle, özellikle toplu yaşanan yerlerde el temizliğinde sıvı sabunların kullanımı tercih edilmelidir.

Etkin bir el hijyeni, her seferinde doğru yıkama tekniğinin uygulanması ile sağlanabilir. Sadece 30 saniyede uygulanabilecek doğru el yıkama tekniği ile bulaşıcı ve salgın pek çok hastalığa karşı önlem alınabilir, kişisel ve toplum sağlığının korunmasına önemli bir katkı sağlanabilir.

Gün içerisinde ellerinizi aşağıda belirtilen yöntemle sık sık yıkayınız.

1. Ellerinizi ılık veya dayana-bileceğiniz kadar sıcak su ile ıslatın ve sabunu ellerinizin bütün yüzeylerine dağıtarak iyice köpürtün.
2. Ellerinizi her yerini (bilekler, avuç içleri, parmaklar, parmak araları, el sırtı ve tırnak içleri) en az 30 saniye kuvvetlice ovalayın.
3. Ellerinizi sabun ile ovaladıktan sonra iyice durulayın.
4. Özellikle halka açık yerlerde tek kullanımlık havlu kağıt ile ellerinizi kurulayın.
5. Ellerinizi kurutmak için kullandığınız kağıt havluyu musluğu kapatmak için kullanın ve çöp kutusuna atın.

Kişisel ve toplum sağlığı açısından doğru el yıkama alışkanlığını kazanır ve çevremize de bu alışkanlığı aşılayabilirsek pek çok bulaşıcı hastalıklar ile besin kaynaklı hastalıkların önüne geçebilmek adına büyük bir adım atmış oluruz. Bu doğrultuda, Sağlık Bakanlığı tarafından toplumun doğru ve etkin el yıkama yönteminin önemi konusunda bilgilendirilmesi amacıyla, çeşitli çalışmalar sürdürülmektedir. Bu kapsamda, halka ve sağlık personeline yönelik geniş kapsamlı bir kampanya başlamıştır. Söz konusu kampanyada başta hastane çalışanları olmak üzere, toplu beslenme sistemlerinde çalışanlar, okul öncesi ve okul çağı çocukları hedef kitle olarak seçilmiştir.

Etkin Doğa Korumaya Doğru: Kızilkuyu Yaban Hayatı Geliştirme Sahası

Can YENİYURT

Doğa Derneği

Önemli Doğa Alanları Sorumlusu

Daha ilkokulda ormanları ve önemini öğreniriz. Hatta Afrika savanalarında yaşayan aslanlar bile ormanların kralıdır. Bozkır kelimesi ise hayatımıza belki de lise çağlarında girmeye başlar. Artık bunu değiştirme zamanı geldi de geçiyor. Bozkırlar, sahip olduğu yaşam koşulları sayesinde binlerce canlı türü için önemli yaşam alanlarıdır. Dünya üzerinde kuzey yarımkürede geniş yer kaplayan bozkırlar, özellikle Urallar'dan Doğu Asya'ya (Mançurya'ya) kadar uzanan çok geniş bir alana yayılmaktadır. Güney yarımkürede Güney Amerika'da Arjantin'in Pampas Bölgesi, Güneydoğu Afrika ve Avustralya, önemli bozkırlara sahip diğer alanlardır.

Türkiye'nin bozkır alanlarının büyük bir kısmı İç Anadolu, Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde bulunmaktadır. Bugün Türkiye'de bilinen doğal bitki türü sayısı 10 bin civarındadır ve bunların da yaklaşık üçte biri Türkiye'ye özgü, yani endemik türlerdir. Korumada öncelikli olan bu endemik türlerin yaklaşık yarısı bozkırlarda yaşamaktadır. Benzer şekilde Türkiye'de nesli tehlikede olan hayvan türlerinin önemli bir kısmı da bozkırlara özgüdür.

Türkiye'de bozulmadan kalmış zengin bozkır alanlarından biri, Akçakale Bozkırları Önemli Doğa Alanı içerisinde yer alan, Kızilkuyu Yaban Hayatı Geliştirme Sahası'dır. Dünyada nesli tehlike altında olan ceylan, sürmeli kızkuşu ve toy kuşlarına ev sahipliği yapan alan, beraberinde yüzlerce canlıyı da içinde barındırmaktadır. İnsanlara çoğunlukla hayvancılık ve tarım

Sürmeli Kızkuşları

Sürmeli Kızkuşları

Çöl Kuşu

yaparak yaşamlarını sürdürme fırsatı sağlayan alanın ülkemiz sınırları içerisinde bulunması, bir övünç kaynağı olduğu kadar, alanın akılcı kullanımı sorumluluğunu da beraberinde getirmektedir.

Şanlıurfa Kızılkuğu Yaban Hayatı Geliştirme Sahası, ülkemizin Şanlıurfa Merkez İlçesi sınırları olup doğusunda Açımlı Köyü, batısında Yanıkçöğür Köyü, güneyi Altınbaşak Köyü ile sınırlıdır.

Kızılkuğu Yaban Hayatı Geliştirme Sahası, ortalama yüksekliği 600 metredir. Arazi engebeli, kayalık ve taşlık bir yapıya sahiptir. Yükselti, engebelik kuzeyden güneye indikçe azalmaktadır. Sahanın güney kısımları nispeten düz olup tarım yapılmaktadır.

Saha içinde yaz-kış akan dere mevcut değildir. Kışın yağ-

mur, kar ve sel sularının aktığı kuru dereler bulunmaktadır. Saha içinde doğal pınar, çeşme, kaynak bulunmamaktadır. Kış boyunca kayalar arasındaki çukurlarda biriken yağmur suları küçük göletler oluşturmakta, bu yapılar yazın tamamen kurumaktadır.

Kızılkuğu Yaban Hayatı Geliştirme Sahası'nın içinde yer aldığı Güneydoğu Anadolu Bölgesi, bitki coğrafyası ve florası bakımından kendine özgü özellikleri olan bir yerdir. Bölgenin büyük bir kısmını, İran-Turan kökenli step vejetasyonu oluşturmaktadır.

Kızılkuğu Yaban Hayatı Geliştirme Sahası'nın büyük bir kısmı, güneyden kuzeye doğru yükselen kireçtaşı ile kaplı taşlık tepelerden oluşur. Tepelerin arasında güneye uzanan mevsimsel dereler, alanın güneyinde kısmen alüvyal çöküntü

ovalarını oluşturur. Kireçtaşı tepeler, ince bir toprak örtüsü ve cılız otsu bitkilerle kaplıdır. Alanın kuzeyi tarıma çok elverişli olmadığından büyük bir çoğunluğu doğal bozkır özelliği göstermektedir. Özellikle alanın kuzey bölgesinde bulunan yüksek bölgelerde kuru dere yatakları boyunca bodur çalı toplulukları ve tarım arazileri yer almaktadır. Alanın güneyinde yüksekliğin azalması ile beraber tarım alanları ve meralar daha geniş yer kaplamaktadır.

Kızılirmak Yaban Hayatı Geliştirme Sahası, Türkiye'nin en nadir memelilerinden ceylanın (*Gazella subgutturosa*) ülkemizdeki son üç yabancı nüfuslarından biri ve en büyük olanıdır.

Alan, ülkemizin bozulmadan kalmış zengin bozkır alanlarından biridir. Alan ceylanların yanında kılkuyruk başırtlak (*Pterocles alchata*) türünün yaşadığı bilinen son alanlardandır. Alanda

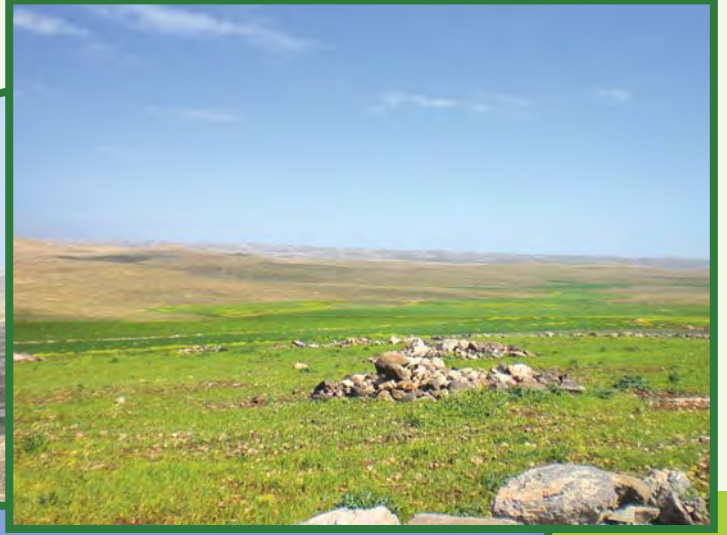
üreyen diğer kuş türleri arasında çöl koşarı (*Cursorius cursor*) ve çayır delicesi (*Circus pygargus*) de bulunmaktadır. Bununla birlikte nesli küresel ölçekte tehlike altında olan türler alanı kullanmaktadır. Sürmeli kızkuşu (*Vanellus gregarius*) ve toy kuşunun (*Otis tarda*) Türkiye'deki en önemli türlerden biridir. Sürmeli kızkuşu, ülkemizden sonbahar ve ilkbahar göç sezonunda geçmekte olup bilinen önemli duraklama alanlarından biri Kızılirmak Yaban Hayatı Geliştirme sahasıdır. Alan, aynı zamanda toy için önemli bir kışlama alanıdır.

Alanda koca engerek (*Macrovipera lebetina*) ve mısır kobrası (*Walterinnesia aegyptia*) yılan türleri gözlenmiştir.

Alandaki tehditler

Kara Avcılığı

Alanda özellikle ceylan türü üzerine yasak avcılık faaliyetleri

vardır. Mayıs ayında yavru yakalamaya yönelik avcılık faaliyetleri de bulunmaktadır.

Aşırı Otlatma

Alanda büyükbaş ve küçükbaş hayvanların sayısının artması sonucunda aşırı bir otlatma baskısı görülmektedir.

Arıtılmadan Atılan Sanayi Suları

Şanlıurfa Organize Sanayi'den bırakılan atık sular, alana arıtılmadan deşarj edilmektedir. Bu su kaynaklarının ceylanların içme suyuna karışması tehlike oluşturmaktadır.

Su Kaynaklarındaki Yetersizlik

Ceylan sayısındaki artışlar dikkate alındığında bölgedeki su kaynakları yetersiz kalabilecektir.

Tarım Alanlarının Genişletilmesi

Türlerin yaşam alanlarının tarımsal faaliyetler için yeni alanlar açılması nedeniyle daralması, potansiyel bir tehdit oluşturmaktadır.

Koruma Çalışmaları

1970'li yıllarda nesli tükenme tehlikesiyle karşı karşıya kalan ceylanlar, zamanın Tarım Bakanlığı ve Orman Bakanlığı arasında imzalanan bir protokolle koruma altına alınarak Ceylanpınar'daki üretme istasyonunda yarı vahşi olarak üretilmeye başlanmıştır. 2004 yılına gelindiğinde, 75. Yıl Ceylan Üretme İstasyonundaki üretim fazlası ceylanların doğaya serbest bırakılmaları için Şanlıurfa İl Çevre ve Orman Müdürlüğüne bağlı DKMP Mühendisliğince hazırlanan bir ön etüt raporuyla bu saha Ceylan Yerleştirme Sahası olarak teklif

edilmiştir. Daha sonra bu saha, 2006 tarihinde Yaban Hayatı Geliştirme Sahası olarak yürürlüğe girmiştir.

Aynı zamanda Kızılıkyu Yaban Hayatı Geliştirme Sahası, Doğa Derneği'nin yayınlamış olduğu Türkiye'nin Önemli Doğa Alanları yayınında, ülkemizin 305 Önemli Doğa Alanı'ndan Akçakale Önemli Doğa Alanı içerisine yer almaktadır. Doğa Derneği, 2007 yılında "Hedef Sıfır Yok Oluş" Kampanyası ile Şanlıurfa'nın bozkırlarında yaşayan türleri tanıtmış, 2008 ve 2009 yıllarında Frankfurt Zooloji Derneği'nin desteği ile de Kızılıkyu Yaban Hayatı Geliştirme Sahası içerisinde yer alan ceylan başta olmak üzere diğer canlı türlerini de içine alacak şekilde bilimsel çalışmalar düzenlemiştir.

Doğa Derneği, tüm bu çalışmaları plana dönüştürmek amacıyla, Çevre ve Orman Bakanlığı Doğa Koruma ve Milli Parklar

Genel Müdürlüğü ile Doğa Derneği arasında imzalanan protokol kapsamında planlama çalışmalarına başlanmıştır. Planlama sürecinde bilimsel çalışmaların yanı sıra paydaş görüşmeleri gerçekleştirilmiştir. Temmuz 2009'da Şanlıurfa'da geniş katılımlı bir toplantı yapılarak alan hakkında ilgili kişi ve kurumların görüş ve düşünceleri plana yansıtılmıştır. Yönetim planının 2010 yılı içerisinde uygulamaya geçmesi planlanmaktadır.

KAYNAKLAR

1- Yeniurt, C., Tatar, B., Çetin, T., Akarsu, F., Altun, C., Ataol, M. Körbalta, H. 2009. Şanlıurfa.

2- Kızılıkyu Yaban Hayatı Geliştirme Sahası Gelişme ve Yönetim Planı 2010–2014. Doğa Derneği. Ankara (Yayın aşamasında).

2010 FIBA DÜNYA ŞAMPİYONASI KURALARI ÇEKİLDİ

Türkiye Basketbol Federasyonu,
2010 FIBA Dünya Şampiyonası
Yerel Organizasyon Komitesi

28 Ağustos-12 Eylül 2010 tarihleri arasında ülkemizin ev sahipliğinde gerçekleştirilecek olan
2010 FIBA Dünya Şampiyonası'nın kura çekimi yapıldı.

2 8 Ağustos – 12 Eylül 2010 tarihleri arasında Türkiye’de gerçekleştirilecek olan 2010 FIBA Dünya Şampiyonası’nın kura çekimi 15 Aralık Salı günü, İstanbul Çırağan Sarayı’nda yapıldı. Çok sayıda davetlinin ve basın mensubunun katıldığı kura çekimi birbirinden renkli görüntülere sahne olurken, millilerimiz ikinci torbadan katıldığı kura çekimi sonrasında C Grubu’nda yer aldı.

2010 FIBA Dünya Şampiyonası’nın Müsabaka Formatı Resmîyet Kazandı

28 Ağustos-12 Eylül 2010 tarihleri arasında Türkiye’de gerçekleştirilecek olan 2010 FIBA Dünya Şampiyonası’nda grup maçlarının ardından İstanbul’da oynanacak olan 8’li final maçlarının formatında yapılan değişiklik de FIBA Merkez Yönetim Kurulu Toplantısı’nda resmîyet kazandı. Özellikle basketbolseverlerin daha rahat bir ortamda maçları izlemesi ve seyir zevklerinin maksimum düzeye taşınması için Türkiye Basketbol Federasyonu daha önce uygulanması gerektiğini düşündüğü müsabaka formatını FIBA’ya sunmuştu. İlk ilan edildiği formatta grup maçlarının ardından, gruplarında ilk 4 sırayı alan takımlar arasında final yolunda ilerleyecek takımların belirlenmesi için oynanan 8’li final maçları, günde 4 maç yapılarak 2 günde tamamlanırken, FIBA ve Türkiye Basketbol Federasyonu’nun ortak çalışması sonucunda yapılan değişiklikle birlikte 8’li final maçlarının 4 güne yayılmasına karar verildi. TBF’nin sekizli final maçlarının 4 güne yayılması önerisi üzerine ABD, NBA oyuncularının 4 gün maç yapmadan beklemesinin uygun olmayacağı görüşünü dile getirdi. Ancak FIBA Yönetim Kurulu, Türkiye Basketbol Federasyonu’nun önerisini kabul etti.

KURA ÇEKİMİ RENKLİ GÖRÜNTÜLERE SAHNE OLDU

15 Aralık Salı günü basketbol dünyasının kalbi İstanbul’da attı. 2010 FIBA Dünya Şampiyonası’nın kura çekimi renkli görüntülere sahne olurken, organizasyon büyük beğeni topladı. Kura çekimi NTV Spor’dan naklen yayınlanırken, kura çekimine eski Devlet Bakanı Murat Başesgioğlu, Uluslararası Organizasyonlardan Sorumlu Başkoordinatör Mehmet Atalay, İstanbul Valisi Muammer Güler, Gençlik ve Spor Genel Müdürü Yunus Akgül, FIBA Başkanı Bob Elphinston ve Türkiye Basketbol Federasyonu Başkanı Turgay Demirel ile birlikte, TBF ve Yerel Organizasyon Komitesi yetkilileri, şampiyonada mücadele edecek olan takımların delegasyonları, FIBA Yönetim Kurulu Üyeleri, davetliler ve çok sayıda basın mensubu katıldı. Kura çekimi öncesinde dünyaca ünlü Anadolu Ateşi Dans Grubu, Türk motifleriyle bezenmiş şovları ile davetlilere keyifli anlar yaşatırken, Tan Sağtürk de modern dans gösterisi ile kura çekimine renk kattı.

Şampiyonanın Resmi Maskotunun Tanıtımı Yapıldı

Çırağan Sarayı’ndaki kura çekimi öncesinde gözlerinin biri mavi, diğeri yeşil olan, Van kendisinin özelliğini yansıtan, üzerinde 10 numaralı Türk Milli Takımı forması bulunan maskot sahnedeki yerini aldı. Maskot kedi sahneden inip FIBA Genel Sekreteri Patrick Baumann ve TBF Başkanı Turgay Demirel’i sahneye çıkardı. Maskotun ismi Ocak ayından itibaren şampiyonanın web sitesi üzerinden yapılacak oylama ile belirlenecek. Olimpiyatlar başta olmak üzere, Dünya Şampiyonaları ve Avrupa Şampiyonaları gibi büyük spor organizasyonlarına, elde edilen başarılı sonuçlar kadar damgasını vuran maskotlar, tüm dünyanın gözlerini çevirdiği bu tip organizasyonlar süresince yazılı ve görsel basında da önemli oranda yer alıyor. Hemen hemen her haberde kullanılan ve hatta müsabakalar için atılan başlıklara da ilham kaynağı olan bu maskotlar, hediye olarak da birçok sporseverin evini süslüyor.

Bob Elphinston: “En iyi şampiyona Türkiye’de olacak”

Kura çekiminin açılış konuşmasını yapan FIBA Başkanı Bob Elphinston, FIBA’nın şu ana kadarki en başarılı Dünya Şampiyonası’nın Türkiye’de gerçekleştirileceğine inandığını söyleyerek şampiyonanın 124 ülkede izleneceğini, milyonlarca insanın da internette şampiyonayı takip edeceğini belirtti. 2008 Pekin Olimpiyatları’nda basketbolun en çok seyredilen 2. spor branşı olduğunu ifade eden Elphinston, Türkiye’deki organizasyonun, basketbolu dünyada daha popüler kılacağını anlatarak, “FIBA olarak özellikle Türk hükümetine, İstanbul, Ankara, İzmir ve Kayseri’ye teşekkür etmek istiyoruz. Onların finansal ve lojistik desteği ile katkıları başarı için çok önemli. Turgay Demirel ve arkadaşlarını kutlamak istiyorum. Bu gerçekten de herkesin bir araya geldiği önemli bir etkinlik olacak. Bugüne kadar yapılan en iyi Dünya Şampiyonası’nı Türkiye’de yaşayacağımızı düşünüyorum” değerlendirmesinde bulundu.

Turgay Demirel: Tüm detaylarla ilgileniyoruz”

Kura çekimi öncesinde davetlilere hitap eden Türkiye Basketbol Federasyonu Başkanı Turgay Demirel de, evsahipliği

yapacağımız bu önemli organizasyonu en iyi şekilde gerçekleştirmek istediklerini belirterek, Çırağan Sarayı'nda yapmış olduğu konuşmasında, "Bugün son hazırlık döneminin başlangıcı. Sizleri İstanbul'da ağırlamak bizim için çok büyük bir onur. 2010 hakkındaki beklentilerinize olumlu cevap verdiğimizizi düşünüyorum. 2010 Dünya Basketbol Şampiyonası'nın hazırlıkları devam ediyor. Şu anda mekânlar hazırlanıyor. Mevcut salonlarımızda değişiklikler yapılıyor. İzleyicilere en iyi koşullarda bu organizasyonu izleyebilmeleri için tüm detaylarla teker teker ilgileniyoruz. Sponsorlarımız, gönüllülerimiz, emek veren, destek veren herkese teşekkür ediyoruz. 2010 Dünya Şampiyonası promosyonunu en iyi şekilde gerçekleştireceğiz. Organizasyona katılacak 24 ülkeden sadece biri şampiyon olacak. Ancak basketbol adına çok keyifli bir organizasyon geçireceğiz" dedi.

12 Dev Adam C Grubu'nda Yer Aldı

FIBA Başkanı Bob Elphinstone ve Türkiye Basketbol Federasyonu Başkanı Turgay Demirel'in açılış konuşmalarının ardından FIBA Müsabakalar Direktörü Lubomir Kotleba tarafından gerçekleştirilen kura çekimine geçildi. Kura çekiminde Kotleba'ya, NBA ve ABD basketbolunun efsane isimlerinden Hakeem Olajuwon, Türk basketbolunun unutulmaz ismi Efe Aydan, Alman yıldız Patrick Femerling ve Porto Riko'nun önemli isimlerinden Daniel Santiago eşlik ettiler. Kura çekimi öncesinde ABD, İspanya, Arjantin ve Yunanistan ilk torbada yer alan ülkeler olurken, Türkiye ise ikinci torbada yer aldı. Yapılan kura çekimi sonrasında millilerimiz C Grubu'nda Yunanistan, Porto Riko, Rusya, Çin ve Fildişi Sahili ile eşleşti.

Turgay Demirel: "Hiçbir grup kolay değil"

Türkiye Basketbol Federasyonu Başkanı Turgay Demirel, 2010 Dünya Şampiyonası'nda hiçbir grubun kolay olmadığını söyledi. Demirel kura çekimi sonrası yaptığı değerlendirmede, "Tüm gruplar çok güçlü. İlk grup maçları oldukça önemli. Biliyorsunuz 2006'da Japonya'da Yunanistan'ı yenseydik, Çin ve Almanya ile karşı karşıya gelecektik. Dolayısıyla ilk maçlardan sonra diğer gruptan gelecek olan rakiplerimiz de oldukça önem taşıyor. Grubumuzda Yunanistan

önemli takım. Ancak Porto Riko'nun tehlikeli takım olduğunu düşünüyorum. Hiçbir grup kolay değil. Grubumuzdan ilk sırada birinci olarak çıkma mecburiyetimiz var. Çünkü ilk sırada çıkarsak, bir sonraki tur için yolumuzu kolaylaştırmış olacağız. 2006 Dünya Şampiyonası'nda yine Yunanistan ile aynı gruptaydık ve onlar lider olduktan sonra karşılarında Çin ve Almanya gibi çok daha kolay bir kulvar buldu. Biz ise ikinci olduğumuz için Slovenya ve Arjantin gibi ekiplerle karşılaşarak, ilk 4'e kalamadık. Bu kez yarı finale kalabilmek için mutlaka daha iyi bir kulvara girmek ve grup birincisi olmak istiyoruz. İzmir grubu zor görünüyor. Biz de İzmir grubundan gelenlerle oynayacağız. İnşallah sakatlık olmadan şampiyonaya en iyi şekilde hazırlanacağız. Şunu söylemeliyim ki, şampiyonada önemli bir derece elde etmemiz Türkiye sporunun gelecekteki on yılını önemli ölçüde etkileyecek" diye konuştu.

Demirel, şampiyona sona erdiğinde de bugünkü gibi mutlu olmak istediklerini söylerken, "Basketbolseverlerin büyük ilgisi Milli Takımımız için önemli motivasyon olacak. Milli Takımımız da inşallah başarılı olacak ve madalya alacak. Böylelikle biz gururlu ve mutlu bir şekilde görevimizi tamamlamış olacağız. Dünya Şampiyonası tarihinin yaklaşık 60. yılında Türkiye evsahibi oldu. Belki 50 yıl daha bunun tekrarlanması mümkün olmayacak. Sporcularımıza, teknik heyetimize, federasyonumuza ve ülkemize böyle bir şans geldi. Hep birlikte, spor camiası ve medyası kenetlenerek, elimizdeki bu organizasyonu bir başarı öyküsüne dönüştürebiliriz. Bu bize ileride Dünya Futbol Şampiyonası, Avrupa Futbol Şampiyonası ve Olimpiyatlar ev sahipliği olarak geri dönebilir. Kura çekimi önemli bir başlangıçtı. Herkesin çok mutlu olması, organizasyonun beğenilip takdir edilmesi bizi sevindirdi. İnşallah maçlar da böyle geçecek. Bizim bu başarıyı sağlamamıza yardımcı olan herkese teşekkür ediyoruz. Önümüzde zorlu bir 9 ay var ve inşallah hep beraber bunu başaracağız" dedi. Turgay Demirel bir soru üzerine B Grubu'ndaki ABD-İran eşleşmesiyle ilgili olarak, "Bu durum, basketbolun ve ülkemizin lehine olacaktır. Spor sayesinde ilişkilerin gelişmesi, dostlukların artması ve bunun İstanbul'da gerçekleşmesi büyük bir tesadüf gibi gözükse de olumlu bir şekilde bize yansımaktır" değerlendirmesinde bulundu.

2010 FIBA DÜNYA ŞAMPİYONASI MÜSABAKA PROGRAMI

GRUPLAR

A GRUBU (KAYSERİ)	B GRUBU (İSTANBUL)	C GRUBU (ANKARA)	D GRUBU (İZMİR)
Arjantin	ABD	TÜRKİYE	İspanya
Avustralya	Brezilya	Yunanistan	Fransa
Almanya	İran	Porto Riko	Kanada
Angola	Hırvatistan	Rusya	Litvanya
Sırbistan	Slovenya	Çin	Yeni Zelanda
Ürdün	Tunus	Fildişi Sahili	Lübnan

28 AĞUSTOS 2010 CUMARTESİ

#	Grup	Ev Sahibi	Deplasman	Şehir, Arena
1	A	Angola	Sırbistan	Kayseri
2	A	Almanya	Arjantin	Kayseri
3	A	Avustralya	Ürdün	Kayseri
1	B	ABD	Hırvatistan	İstanbul
2	B	İran	Brezilya	İstanbul
3	B	Tunus	Slovenya	İstanbul
1	C	Yunanistan	Çin	Ankara
2	C	Fildişi Sahili	TÜRKİYE	Ankara
3	C	Rusya	Porto Riko	Ankara
1	D	Yeni Zelanda	Litvanya	İzmir
2	D	Kanada	Lübnan	İzmir
3	D	Fransa	İspanya	İzmir

29 AĞUSTOS 2010 PAZAR

#	Grup	Ev Sahibi	Deplasman	Şehir, Arena
4	A	Sırbistan	Almanya	Kayseri
5	A	Ürdün	Angola	Kayseri
6	A	Arjantin	Avustralya	Kayseri
4	B	Hırvatistan	İran	İstanbul
5	B	Slovenya	ABD	İstanbul
6	B	Brezilya	Tunus	İstanbul
4	C	Çin	Fildişi Sahili	Ankara
5	C	Porto Riko	Yunanistan	Ankara
6	C	TÜRKİYE	Rusya	Ankara
4	D	Litvanya	Kanada	İzmir
5	D	İspanya	Yeni Zelanda	İzmir
6	D	Lübnan	Fransa	İzmir

30 AĞUSTOS 2010 PAZARTESİ

#	Grup	Ev Sahibi	Deplasman	Şehir, Arena
7	A	Ürdün	Sırbistan	Kayseri
8	A	Avustralya	Almanya	Kayseri
9	A	Angola	Arjantin	Kayseri
7	B	Slovenya	Hırvatistan	İstanbul
8	B	Tunus	İran	İstanbul
9	B	ABD	Brezilya	İstanbul

31 AĞUSTOS 2010 SALI

#	Grup	Ev Sahibi	Deplasman	Şehir, Arena
7	C	Porto Riko	Çin	Ankara
8	C	Rusya	Fildişi Sahili	Ankara
9	C	Yunanistan	TÜRKİYE	Ankara
7	D	İspanya	Litvanya	İzmir
8	D	Fransa	Kanada	İzmir
9	D	Yeni Zelanda	Lübnan	İzmir

1 EYLÜL 2010 ÇARŞAMBA

#	Grup	Ev Sahibi	Deplasman	Şehir, Arena
10	A	Sırbistan	Avustralya	Kayseri
11	A	Arjantin	Ürdün	Kayseri
12	A	Almanya	Angola	Kayseri
10	B	Hırvatistan	Tunus	İstanbul
11	B	Brezilya	Slovenya	İstanbul
12	B	İran	ABD	İstanbul
10	C	Çin	Rusya	Ankara
11	C	TÜRKİYE	Porto Riko	Ankara
12	C	Fildişi Sahili	Yunanistan	Ankara
10	D	Litvanya	Fransa	İzmir
11	D	Lübnan	İspanya	İzmir
12	D	Kanada	Yeni Zelanda	İzmir

2 EYLÜL 2010 PERŞEMBE

Grup	Ev Sahibi	Deplasman	Şehir, Arena
A	Arjantin	Sırbistan	Kayseri
A	Angola	Avustralya	Kayseri
A	Ürdün	Almanya	Kayseri
B	Brezilya	Hırvatistan	İstanbul
B	ABD	Tunus	İstanbul
B	Slovenya	İran	İstanbul
C	TÜRKİYE	Çin	Ankara
C	Yunanistan	Rusya	Ankara
C	Porto Riko	Fildişi Sahili	Ankara
D	Lübnan	Litvanya	İzmir
D	Yeni Zelanda	Fransa	İzmir
D	İspanya	Kanada	İzmir

4 EYLÜL 2010 CUMARTESİ

ELEME TURU

Grup	Ev Sahibi	Deplasman	Şehir, Arena
61	PR/A/[1]	PR/B/[4]	İstanbul
62	PR/D/[2]	PR/C/[3]	İstanbul

5 EYLÜL 2010 PAZAR

Grup	Ev Sahibi	Deplasman	Şehir, Arena
63	PR/C/[1]	PR/D/[4]	İstanbul
64	PR/B/[2]	PR/A/[3]	İstanbul

6 EYLÜL 2010 PAZARTESİ

Grup	Ev Sahibi	Deplasman	Şehir, Arena
65	PR/B/[1]	PR/A/[4]	İstanbul
66	PR/C/[2]	PR/D/[3]	İstanbul

7 EYLÜL 2010 SALI

Grup	Ev Sahibi	Deplasman	Şehir, Arena
67	PR/D/[1]	PR/C/[4]	İstanbul
68	PR/A/[2]	PR/B/[3]	İstanbul

8 EYLÜL 2010 ÇARŞAMBA

ÇEYREK FİNALER

Grup	Ev Sahibi	Deplasman	Şehir, Arena
69	E-F/61/[1]	E-F/62/[1]	İstanbul
70	E-F/63/[1]	E-F/64/[1]	İstanbul

9 EYLÜL 2010 PERŞEMBE

Grup	Ev Sahibi	Deplasman	Şehir, Arena
71	E-F/65/[1]	E-F/66/[1]	İstanbul
72	E-F/67/[1]	E-F/68/[1]	İstanbul

10 EYLÜL 2010 CUMA

KLASMAN MAÇLARI

Grup	Ev Sahibi	Deplasman	Şehir, Arena
73	Q-F/69/[2]	Q-F/70/[2]	İstanbul
74	Q-F/71/[2]	Q-F/72/[2]	İstanbul

11 EYLÜL 2010 CUMARTESİ

7-8.'LİK MAÇI

Grup	Ev Sahibi	Deplasman	Şehir, Arena
75	Q-F/73/[2]	Q-F/74/[2]	İstanbul

YARI FİNALER

Grup	Ev Sahibi	Deplasman	Şehir, Arena
76	Q-F/69/[1]	Q-F/70/[1]	İstanbul
77	Q-F/71/[1]	Q-F/72/[1]	İstanbul

12 EYLÜL 2010 PAZAR

5-6.'LİK MAÇI

Grup	Ev Sahibi	Deplasman	Şehir, Arena
78	73/[1]	74/[1]	İstanbul

ÜÇÜNCÜLÜK MAÇI

Grup	Ev Sahibi	Deplasman	Şehir, Arena
79	S-F/76/[2]	S-F/77/[2]	İstanbul

FİNAL

GRUP	Ev Sahibi	Deplasman	Şehir, Arena
80	S-F/76/[1]	S-F/77/[1]	İstanbul

Mimarlık Mesleği ve Etik

Ebru GÜLLER

Dokuz Eylül Üniversitesi,
Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü

İnsanın barınma ve korunma ihtiyacıyla ortaya çıkan mimarlık, zaman içerisinde yalnız fiziksel olarak yaşam sürdürmenin dışına çıkmış, aynı zamanda insanın bir iletişim biçimi, kültür ve inançlarının bir simgesi olmuştur. Mimarlık tanımlamasındaki bu değişim, günümüzün mimarlık anlayışında etik sorgulamaları her zamankinden daha önemli kılmaktadır. Bu nedenle, çalışma kapsamında, mimarlık mesleğinde etik konusu ele alınmıştır. Öncelikle etik ve mesleki etik tanımlamaları yapılmış, mimarlık mesleği tanımlanarak, mimarlık mesleğinde etik konusu; mimarın topluma ve doğaya, hizmet verdiği gerçeğe ya da tüzel kişilere, mesleğine ve meslektaşlarına ve bizzat kendisine karşı sorumlulukları olarak değerlendirilmiştir. Mimaride etik sorunlar, mesleki uygulamalar dışında akademik ortam koşulları da dikkate alınarak ortaya konulmuştur.

Mimarların mesleki sorumlulukları, oluşturdukları yapı çevrenin doğaya, topluma, çağımıza ve geleceğimize olan etkileriyle doğrudan bağlantılıdır. Varlığın bütünlüğünü kuşatan doğa ve çevre, insanla, dolayısıyla da mimarlıkla karşılıklı bir etkileşim içerisinde. Bu etkileşim sonucu, hem doğa ve çevre, hem de insan ve mimarlık değişim göstermek durumunda kalmıştır.

Modernizmin endüstriyel yapısı, üretimde aktif rol oynayan erişkin ve sağlıklı bireylere yönelik biçimlenmiştir. Bu koşullar altında, çocuk, yaşlılar ve engelliler, “ötekiler” olarak nitelendirilen bir grup altında yer almaktadır. Günümüz insanının tüketim esasına dayanan yaşam tarzı, istek ve ihtiyaçları artık

fark edildiği üzere doğa ve çevre üzerinde olumsuz etkiler yaratmaktadır. Yaşanan çevre sorunları, hızlı nüfus artışı ve kentleşme nedeniyle günümüz mimarisinde etik, her zamankinden daha yoğun tartışılır olmuştur. Bu çalışma ile mimarların mesleki etkinliklerinde göz önünde bulundurmaları gereken değerler ve karşılaşılabilecekleri etik sorunlar konusuna açıklık getirilmeye çalışılmıştır.

ETİK

Etik en yalın tanımıyla töre bilimidir. Yanlış doğrudan ayırmak amacıyla ahlak kavramının doğasını anlamaya çalışır (<http://tr.wikipedia.org/wiki/Etik>). “Antik terminolojide ethikos-ethos’dan gelen etik, gelenek, görenek, alışkanlık, tutum ve karakter anlamına gelir. İnsanların tavır, davranış,

hareket ve karakterlerindeki ahlâki boyutla ilgilenen felsefenin bir dalı ve aynı zamanda davranışın kurallarını içine alan ve sorgulayan bir ahlak sistemini konu alan bilim alanıdır” (Uraz ve Yıldız, 2004, s. 204).

MESLEKİ ETİK

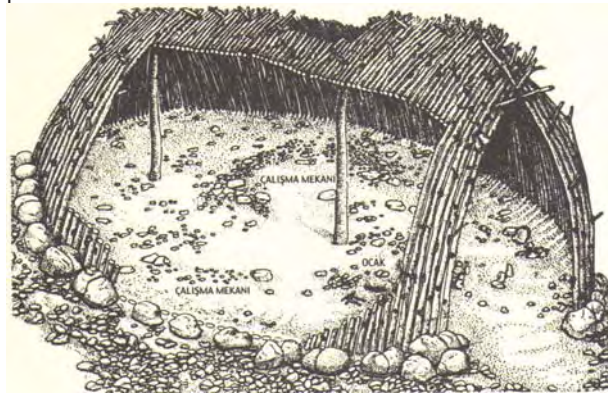
Mesleki etik, bilimin farklı alanlarında, doğru ve yanlış olanın araştırılmasıyla ortaya konulan mesleki davranış kuralları bütünüdür. Topluma güven vermek, vazgeçilemeyen bir meslek olmak, zorlamadan, doğal olarak başvurulacak bir kaynak olmak adına mesleki etik kurallarının oluşması gerekmiştir. Bu kurallar, o meslek grubunun saygınlığını, tutarlılığını ve topluma vereceği hizmetin kalitesini ifade eder. Sağlıklı iş ortamının yaratılmasında güven sağlayıcı bir rol üstlenir. Dolayısıyla geneli kapsayan bilim etiğinin yanı sıra her eylem alanının kendine özgü bir etik anlayışı mevcuttur. Mesleki etik, yazılı kurallar ile belirlenmiş olmalıdır.

MİMARLIK

Çevrenin Bir Parçası Olarak Mimarlığın Doğuşu

İnsanın aletler yapmaya başlayarak, bu aletleri barınma ve korunma ihtiyacını karşılayacak yapay çevre yaratmada kullanması, mimarlığın temelini oluşturmuştur. Ağaç kovukları ve mağaralarda başlayan yaşam, insanın kendi çevresinde bulunduğu doğal malzemeleri kullanarak doğadan gördüğü yapı sistemleriyle gerçekleştirdiği ilk barınaklarını oluşturmasıyla gelişmiştir. Bilinen en eski barınağın kalıntıları bugün Terra Amata (Latince sevgili yurt) olarak adlandırılan yerde bulunmuştur. Burası bir grup Homo erectus avcısının bahar kamp yeri olup, 21 kulübe kalıntısına rastlanmıştır (Roth, 2000, s. 203). Hayvanların evcilleştirilip tarımın başlamasıyla yerleşik hayat başlamış, önce köyler, kasabalar, sonrasında da kentler oluşmuştur. İnsanın barınma ve korunma ihtiyacıyla ortaya çıkan mimarlık, artık yalnız fiziksel olarak yaşam sürdürmeyle ilgili değil aynı zamanda insanın bir iletişim biçimi, kültür ve inançlarının bir simgesi olmuştur.

Mimarlık dünyanın değişik bölgelerindeki farklı yaşam koşullarına, ekonomik, teknik ve kültürel oluşumlara göre biçim-

Şekil 1. Terra Amata, Homo Erectus Evi, Nice, Fransa, İÖ 400,000-300,000
Dolayları (Roth, 2000, s. 204).

miştir. Bu bakımdan günümüze ulaşabilen yapılar, üslupları ve yapı gereçleriyle, geçmişte insanların nasıl yaşadıklarına ve kurmuş oldukları uygarlıklara ilişkin önemli bilgiler sağlar. Bugün yerel mimariler doğal, geleneksel ve tarihi özellikleriyle, kültürel sürekliliğin ve yerel kimliğin sağlanmasında büyük önem taşır.

Mimarlık, Kaçınılmayan Sanat

Mimarlık, yapıları ve fiziksel çevreyi tasarlayarak inşa etme sanatı ve bilimidir (Hasol, 1998, s. 316). Kaçınmadığımız sanattır (Roth, 2000, s. 19). Mekân yaratma sanatı olarak düşünülebilir. Yapıları, kentsel alanları ve peyzajları içeren insan yapımı çevrenin tümü olarak anlaşılmalıdır.

Bugün halen geçerliliğini koruyan bir tanımlama olarak mimarlık, Eski Roma mimarı Marcus Vitruvius (M.Ö. 1.yy) tarafından “firmitas”, “commoditas” ve “venüstas” üçlüsü yani “sağlamlık”, “kullanışlılık” ve “güzellik” ilkeleri ile ortaya konmuştur. Bu olmazsa olmaz ilkeler, mimarlığın ne kadar geniş bir sorumluluk alanı olduğunu göstermektedir (Vitruvius, 1990, s. 11–12). Mimarlık, işlevselliği sağlarken, emniyet ve estetik kaygılarını da taşır. Yalnız bir yapım sistemi araştırmasını ve oluşturmalarını değil, formun güzelliğiyle de dikkati çekecek bir hazzı, bir zevki oluşturabilmeyi amaçlar.

“Mimarlık, sözel olmayan bir iletişim biçimidir; onu üretmiş olan kültürün sessiz bir kayıdır” (Roth, 2000, s. 23). Bir yaşam tarzı olarak, toplum yapısına, gereksinimlerine, ekonomik verilere, teknolojik gelişmelere bağlı olarak şekillenir. Dolayısıyla ait olduğu dönemin toplumsal niteliklerinin ve kültürünün bir sentezi ve yansımasıdır. Üstelik insan davranışlarını etkileme ve koşullama gücüne sahiptir. Winston Churchill bu durumu, “önce biz yapılarımızı şekillendiriyoruz, daha sonra da onlar bizi şekillendiriyor” şeklinde ifade etmiştir (Roth, 2000, s. 76).

F. L. Wright’a göre; “mimarlık biçim haline gelmiş yaşamdır” (Hasol, 1998, s. 316).

Mimar Louis Kahn’ın tanımlamasıyla “mimarlık, doğanın yapamadığıdır” (Roth, 2000, s. 19).

MİMARLIK MESLEĞİNDE ETİK

“Mimar, toplumun gözünde bir “üst kurum” mensubu olarak görülmektedir. ”Bu değerlendirme, mimarı zor ulaşılır, anlatımı zor kavranır bir kişi olarak algılatmış gibi, mimarı toplumun liderleri arasına da sokmaktadır. Bu durumda mimar toplumun gereksinimlerine karşılık vermek üzere kendini sürekli yenilemek durumundadır” (Mimarlık ve Eğitim Kurultayı IV, 2007).

Mimarlık mesleğinde etik çalışmalar, TMMOB programı çerçevesinde yürütülmektedir. II. Mühendislik Mimarlık Kurultayı’nda kabul edilen TMMOB 38. Genel Kurul kararı son şeklini alan TMMOB Mesleki Davranış İlkeleri’ni yaşama geçirme girişimi, örgütsel alanda üyeleri, doğru olandan

ve adil olandan yana tavır almaya yöneltmeyi, etik ilişkilerin önemsenmesini ve böylece ahlâki yükselten bir davranış sergileyebilmeyi amaçlamaktadır.

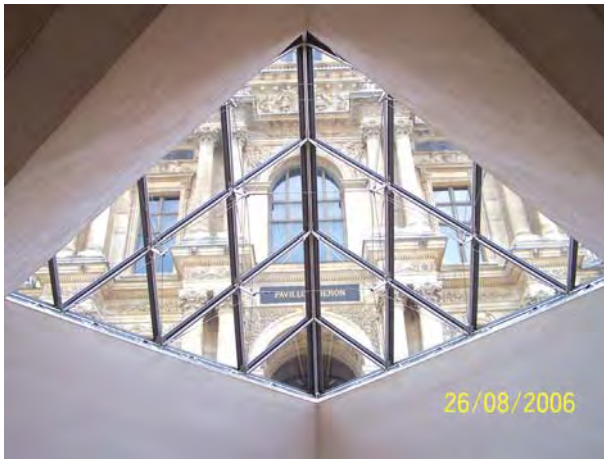
TMMOB Mesleki Davranış İlkeleri:

“Mühendis ve Mimarların mesleki sorumlulukları, mühendislik ve mimarlık hizmetlerinin topluma, doğaya, çağımıza ve geleceğimize olan etkileriyle doğrudan bağlantılıdır...”.

Mühendislik, mimarlık ve şehir plancılığı etkinliklerinde yönlendirici ve eğitici ilkeler dört başlık altında toplanmıştır:

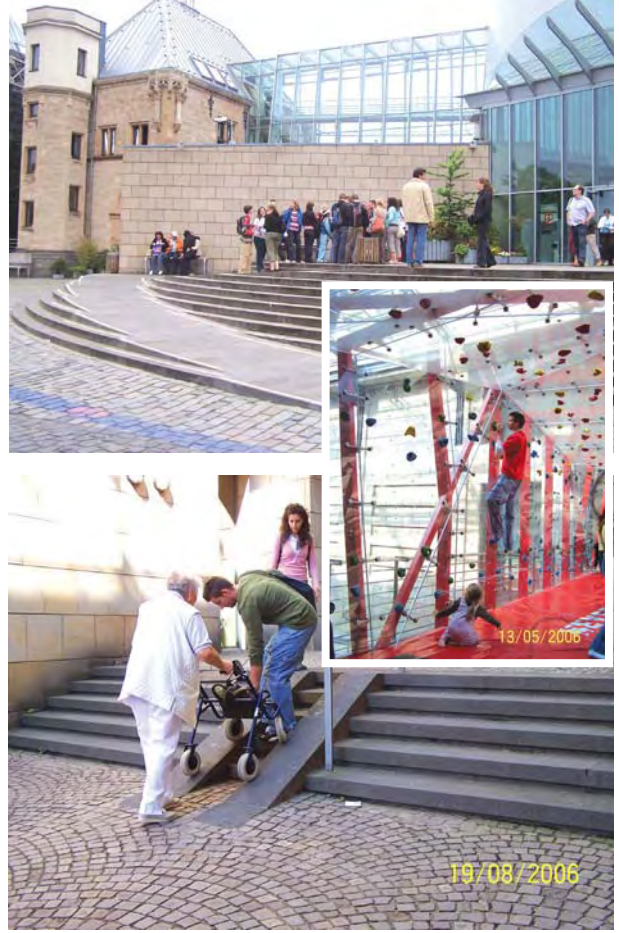
Topluma ve Doğaya Karşı Sorumluluklar

- Mesleki bilgi, beceri ve deneyimlerin, toplumun güvenliği, sağlığı ve refahı; insani kazanımların ve kültürel mirasın korunması için kullanmak,
- Doğayı ve çevreyi korumayı, uygulamalarının doğayla uyumlu olmasını mesleki sorumlulukların ayrılmaz parçası olarak görmek; doğal kaynakların ve enerjinin tasarrufuna özel önem vermek,

Şekil 2. Tarihe Saygılı Olmak; Louvre Müzesi, Paris (E. Güller Arşivi, 2006).

- Din, dil, ırk, inanç, cinsiyet, coğrafi ayırım farkı gözetmemek; farklı kültürlerle saygıyla yaklaşmak; toplumdaki herke-se adil, dürüst ve iyi niyetle davranmak (Şekil 3),

Şekil 3. “Herkes İçin Mimarlık” (E. Güller Arşivi, 2006).

- Ülkenin teknoloji yeteneğinin geliştirilmesi sürecinde, teknolojinin gerek kendisinin gerekse yanlış kullanılmasının olası olumsuz sonuçlarının da toplum tarafından anlaşılması ve gerekli önlemlerin alınması için çaba harcamak,
- İşyerlerindeki sağlık ve güvenliği titizlikle takip etmek, gerekli önlemlerin alınması için zorlayıcı, uygulayıcı, eğitici ve dayanışma içinde olmak (Şekil 4).

Şekil 4 (a)

Şekil 4(b). İş Güvenliğinin Sağlanması (E. Güller Arşivi, 2006).

Hizmet Verilen Gerçek ya da Tüzel Kişilere Karşı Sorumluluklar

- Güvenilir olmak, sözel ya da yazılı sözleşme yükümlülüklerine uymak,
- Düzgün bir iş standardıyla çalışmak,
- İş ilişkilerini etkileyecek şekilde doğrudan ya da dolaylı olarak herhangi bir armağan, para ya da hizmet teklifini kabul etmemek; başkalarına da teklif etmemek,
- Yaptıkları işin kendi deneyimlerini zenginleştirmesi için titizlikle çaba gösterirken, toplum ve doğa için kesin bir tehlike oluşturmadığı sürece, hizmet verilen gerçek ve tüzel kişilerin ticari ve teknolojik sırlarını izin almadan başkalarına açıklamamak, kişisel çıkarlar için kullanmamak.

Mesleğe ve Meslektaşına Karşı Sorumluluklar

- Mesleğin saygınlığına özen göstermek,
- Tüm meslektaşlara saygıyla yaklaşmak, dürüst ve adil davranmak,
- Yalnızca yeterli olunan alanlarda mesleki hizmet üretmeyi hedef ve ilke kabul etmek; gerektiğinde disiplinler arası ortak çalışmalar yürütmek,
- Mesleki görev, yetki ve sorumlulukları, sadece zorunlu durumlarda ve ancak ehil olan meslektaşlara devretmek,
- İşleri yalnızca kendilerine tanınmış mesleki görev, yetki ve sorumluluk çerçevesinde yapmak, yalnızca resmi olarak hak kazanılmış olan sıfat ve unvanları kullanmak,
- Meslek örgütlerinin etkinliklerine aktif olarak katılmaya çaba göstermek, onları desteklemek, mesleğin gelişmesine katkıda bulunmak,
- Mesleki Davranış İlkelerine aykırı davranışlara karşı meslek örgütleriyle iş birliği içinde olmak.

Mimarın Kendisine Karşı Sorumlulukları

- Mesleki bilgilerini güncelleştirirler, kültürlerini ve mesleki yeterliliklerini geliştirirler,
- Mesleki etkinliklerine ilişkin olarak meslektaşlarının dürüst ve nesnel eleştirilerini dikkate alırlar, gerektiğinde kendileri de eleştirmekten kaçınmazlar,
- Birlikte çalıştığı insanları anlamaya, çok kültürlü çalışma ortamlarına uyum sağlamaya çalışırlar.

SONUÇLAR ve DEĞERLENDİRME

Etik sorun, bir insanın tek başına bir olay karşısında hesaplaşabilme yeteneğidir. Bu yeteneğin kazanılabilmesi için, mevcut yazılı kuralların ötesinde, bu yeteneği kazandıran bir sürecin tanımlanması gereklidir. Bir mimar kendi kendine hesaplaşabilecek ölçüde mesleki bir duyarlılık kazanmışsa, artık etik sorumluluğunun farkında demektir.

Mimari etik, kişinin mesleği için temel olarak kabul ettiği, zaman içinde oluşturduğu ve uygulamak için çaba verdiği kurallar olarak kabul edilebilir. Buna göre; mimar ahlaklı insan olmalıdır ve meslek etiğinden ödün vermemelidir. Mimari etik alanındaki yaklaşımların çalışılması ve günümüz etik anlayışının bina, kent, mimar ve toplum arasındaki ilişkiler açısından, bu tecrübeler ışığında ele alınması gereklidir. Bu amaç doğrultusunda, mimarlık eğitiminin, "etik"le ilişkili konularla zenginleştirilmesi yönünde çalışmalar yapılmalıdır.

Mimaride etik uygulamaların gerçekleşmesi, sadece mimarların eğitilmesiyle çözülebilecek bir durum değildir. Çarpık yapılaşmanın, imar planlarına yapılan siyasi müdahalelerin, rant savaşlarının, yağmalanmakta sakınca görülmeyen doğal ve kültürel mirasın tüm sorumluluğu yalnız mimarlara yüklenemez. Bu alanda farklı disiplinler bir arada çalışmalıdır. Kaliteli bir yaşam çevresi yaratabilmek için toplum ve mimarlık birlikteliği sağlanmalıdır.

KAYNAKLAR

- 1- Güller, E. (2006). Yayınlanmamış Teknik Gezi Fotoğrafları. Köln, Frankfurt, Paris, 2006.
- 2- Hasol, D. (1998). Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü. İstanbul: YEM Yayın.
- 3- <http://tr.wikipedia.org/wiki/Etik>.
- 4- Mimarlık ve Eğitim Kurultayı IV, (2007). Toplum ve Mimarlık. Ankara: ODTÜ. <http://www.mo.org.tr/mek/belge/mek4/sunum/Oturum12/toplumvemimarlik.ppt>.
- 5- Roth, L. M. (2000). Mimarlığın Öyküsü. İstanbul: Kabalcı Yayınevi.
- 6- TMMOB II. Mühendislik Mimarlık Kurultayı Kararları, 4-6 Nisan 2003, Ankara. www.maden.org.tr/resimler/ekler/3a7769efbcc8310_ek.pdf
- 7- Uraz, T. U. ve Yıldız, D. (2004). Gözün Vicdanı: Tasarımda Etik ve/veya Estetik Olmak. Etik-Estetik (1. Baskı) içinde (202–215). İstanbul: Yapı Yayın.
- 8- Vitruvius.(1990). Mimarlık Üzerine On Kitap. Şevki Vanlı Mimarlık Vakfı Yayınları.

Genetiği Değiştirilmiş Organizmalar (GDO) ve GDO'lu Ürünlerin Ekonomik Analizi

GEN TEKNOLOJİSİ ve GDO

Dünyada 21. yüzyılın teknolojisi olarak kabul edilen gen teknolojisi, özellikle 1973 yılında yaşanan petrol krizi sonrasında, daha az enerji kullanımı gerektiren alternatif bir teknoloji olarak gelişmiştir. Yeni gelişmeler ile birlikte verimliliğin ve üretkenliğin artırıldığı, yeni ürünlerin üretilbildiği modern biyoteknoloji doğmuştur. Bu gelişmede nüfus artışı, doğal kaynaklardaki daralma ve çevreyle ilgili fakirleşme gibi hususların önemli etkisi olmuştur.

Gen transferi, bir canlının genlerini taşıyan DNA'sının, bir başka canlının hücrelerine nakledilmesidir. İlk transfer çalışmaları 1900'lü yılların başlarında yapılmıştır. Yulaf ve meyve sineği hücreleri üzerindeki çalışmalarda bazı bakteriler kullanılmış, bakteri hücresi içerisine yerleştirilen DNA genlerinin bu hücre içerisinde fonksiyonlarını ve çoğalmalarını sürdürdükleri tespit edilmiştir. Bu buluştan sonra, gen mühendisliği mesleği oluşmuştur. Günümüzde de bitkiler, hayvanlar ve insanlar üzerinde gen transferi ile ilgili çalışmalar hızla devam etmektedir.

GDO'LARIN GELİŞİMİ

Genetiği değiştirilmiş gıdaların günümüzde bu denli yaygın hale gelmesinde üreticilerin ve tüketicilerin beklentileri çok önemli rol oynamıştır. Daha ucuz bir maliyet ile üretim yapma avantajının yanında ürünün dayanıklılığı ve gıda değeri üzerinde sağlanabilen bir takım üstünlükler bu teknolojinin gelişmesine hız vermiştir. Tabi diğer bir açıdan bu teknoloji tüketici için de daha ucuz, daha fazla, geç bozulan, her an bulunabilen gıdalar anlamına gelmektedir.

Genetik işlem görmüş tohumlarda, genellikle böceklerin ve virüslerin sebep olduğu hastalıklara karşı direnç gösterecek veya yabani ot öldürücülerine karşı direnç sağlayacak özelliklerin kazandırılması ön planda olmaktadır. Bununla beraber İnsan ve hayvan sağlığı üzerinde GDO'ların; antibiyotiklere dayanıklılık, transfer edilen genlerin insan ve hayvan bünyesindeki bakterilerle birleşme ihtimali, olası toksik etkiler ve olası alerjik etkileri bulunabilmektedir.

Dünyada genetik olarak değiştirilmiş ürünler, en çok ABD'de üretilmektedir. Arjantin, Kanada, Çin, İsrail onu takip etmektedir. Avrupa Birliği ülkeleri ise bu konuya daha tutucu yaklaşmaktadır. Ancak, genetiği değiştirilmiş ürünlerin belirli koşullarla kullanımına izin vermişlerdir. Türkiye'de ise bu konuda yasal boşluk ve altyapı eksikliği olmakla birlikte, genetiği değiştirilmiş gıdaların tüketiminin söz konusu olduğu bilinmektedir. Türkiye'de 1998 yılından beri patates, mısır ve pamukta deneme amacıyla transgenik bitkiler üretilmektedir. GDO'lu ürünler dünyanın birçok yerinde protestolara neden olmaktadır. Bu protestolar özellikle Hindistan, Çin, Meksika, Arjantin, Filipinler, Fransa, Hollanda gibi ülkelerde yoğunlaşmaktadır. ABD ve Çin gibi ülkeler ormanların genetiğini değiştirerek yetiştirecekleri ağaçlardan elde ettikleri kerestelerle bu pazarın dünyadaki fiyatlarında önemli bir düşme yaşanacağını belirtmektedirler.

Son yıllarda ülkemizde genetiği değiştirilmiş gıdalar, çeşitli tartışmalara konu olmaya başlamıştır. Bu gıdaları tüketmenin sağlığa zararlı olduğu, üretiminin engellenmesi ve tüketilmemesi gerektiğini savunanların yanında, tüketilmesinin insan sağlığını olumsuz yönde etkilemediğini savunanlar da bulunmaktadır. Çoğunlukla soya, mısır, pamuk, kanola, patates, domates gibi bitkilerde gen değişimi yöntemi kullanılmaktadır. Bu ürünlerdeki genetik değiştirme faaliyetleri, zararlı böceklerle ve yabani ot ilaçlarına, ürünlerin dayanıklılığının artırılmasına yönelik olarak gerçekleştirilmektedir.

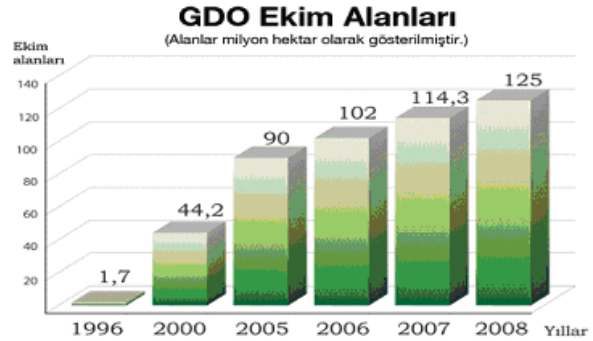
GDO'LARIN EKONOMİ ÜZERİNE ETKİLERİ

GDO açlığa çözüm mü? ABD başta olmak üzere, GDO'lu tarımın yaygınlaşmasını destekleyen ülkeler ve GDO'lu tohum üretimi yapan uluslararası şirketler, transgenik tarımın dünyanın hızla artan nüfusunun açlık problemine çözüm olacağı gerekçesiyle savunmaktadır. Ancak bu konu ile ilgili olumlu ve olumsuz düşüncelere sahip iki grup bulunmaktadır.

GDO'lara Karşı Olanların Görüşleri

- Genetiği değiştirilmiş tohumlardan elde edilen ürünlerin tekrar tohum olarak kullanılamaması nedeniyle, tarımsal üretimde en temel ve en eski yöntemlerden olan, kendi ürününden tohum elde etme imkânının ortadan kalkması neticesinde, bu tür tohum üreten ülke ve/veya firmalara bağımlı hale gelinmesi ve tohum fiyatlarının yükselmesi gibi ciddi sakıncaların kaçınılmaz olacağı ileri sürülen görüşler arasındadır.
- Sosyal ve ekonomik anlamda, genetik olarak değiştirilmiş bitki tohumları üretiminin büyük ABD şirketlerinin (Monsanto, Novartis, Sygenta, Aventis...) tekelinde olması, bu şirketlerin genetiği değiştirilmiş tohumların patentini alarak, hukuken kendilerinin rızası olmadan bu tohumların kullanılmasını engellemeleri neticesinde, ortaya çıkacak tekel ve haksız rekabetin çok ciddi sorunlara yol açacağı ileri sürülmektedir. GDO'ya karşı dünya çapında örgütlenen sivil toplum kuruluşları, GDO'nun açlığa çözüm olmadığı, aksine doğal yaşamın çok uluslu şirketlerce patent altına alınarak, güney ülkelerinin ve tarım nüfusunun sömürüye açık hale getirildiğini savunmaktadırlar.

Şekil 1. GDO Ekim Alanları

Kaynak: www.ntvmsnbc.com

GDO'ların Lehine Olanların Görüşleri

- GDO'lu tohum üreten şirketler, genetik yapısıyla oynanarak oluşturulan yeni tohumların, her türlü böcek ve ot ilacına karşı dirençli hale getirildiğini, bu şekilde tarımda verimlilik artışı sağlanacağını söylemektedirler.
- Dünya nüfusu hızla artarken çevresel nedenlerle ekilebilir tarım alanları azalmakta olduğundan dünyanın birçok yerinde yaşanan açlık problemlerinin artmasına kesin gözüyle bakılmaktadır. Genetik olarak geliştirilmiş tarım ürünlerinin hem günümüzde yaşanan ve hem de gelecekte yaşanması kuvvetle muhtemel olan açlık problemlerine çözüm olacağı da iddia edilmektedir. Genetik devrim neticesinde hem verim artışı sağlanacağı, hem de her türlü iklim ve çevre koşullarında ürün alınabilmesine imkân yaratacağı öne sürülmektedir.

• Gen teknolojisi ile ürünlerin besin özelliklerinin artırılmasına yönelik çalışmalar yapıldığı, tahılların, meyve ve sebzelerin daha fazla besin değerine sahip olmasının sağlanmasına çalışıldığı, tüketiciler açısından gıdaların olumsuz bulunan özelliklerinin (Çabuk bozulmayan meyveler, tadı derecelendirilmiş yiyecekler elde edilmesi gibi) bertaraf edilmesi için çalışmalar yapılmasının da ciddi faydalarının olacağı ileri sürülmektedir. Besin öğelerince zenginleştirme imkânının kullanılması ile istenilen içerikte (A vitamini, demir katkısı vb.) gıda elde edilebilecektir. Ayrıca bu tür gıdaların içerisine aşı yüklemesi yapılma şansı ile birçok hastalığın mücadelesinde pratik ve ucuz yöntemlerin sağlanması mümkün olabilecektir.

Ancak Türkiye’de son zamanlarda yaşanan GDO paniği yem fiyatlarını artırmaktadır. GDO’lu ürünler arasında ilk sırada yer alan soya, mısır, kanolayı ham madde olarak kullanan yem sektöründe bu ürünlerin fiyatları % 50 oranında artmıştır. Türkiye’ye ham madde taşıyan pek çok geminin GDO analizleri için sonuç beklemesi ve ithalatçı firmaların bu beklentiler karşısında ürünlerini başka ülkelere göndermesi yem fiyatlarının dolaylı olarak % 15 oranında artışına neden olmuştur. Artan yem fiyatları da besleme etkisi ile tavuk, kırmızı et, yumurta gibi ürünlerin fiyatlarını artırmaya beklenilmektedir. (Tablo 1)

Tablo 1.Yem Fiyat Artışları (ton/dolar-Ton TL)

	6 Ekim	11 Kasım
Soya Küspesi	550	800
Kanola Küspesi	230	320
Ayçiçeği Küspesi	260	330

Kaynak: Dünya Gazetesi 12 Kasım 2009, s. 1

Tablo 2’ye göre gıda ürünlerinin fiyat endeksi yıllar itibarıyla incelendiğinde 1999 ve 2000’li yıllarla beraber düşüş gözlemlendiği, ancak 2003 yılından itibaren artışa geçtiği gözlenmektedir. 2000’li yıllarla beraber gıda fiyat endeksinin gerilemesinin nedeni şekil 1’de görüleceği üzere GDO tarımın ve ekim alanlarının yaygınlaşmasıdır. Bu şekilde artan üretim fiyatları düşürmüştür. Ancak gelişen nüfusları ve sanayileri ile Çin ve Hindistan’ın gıda talebinin artması, ayrıca dünya ekonomisinin büyüme trendine girmesiyle paralel dünya gıda fiyatları 2003 yılıyla artış göstermiştir. Son dönem küresel krizle azalan talep doğrultusunda fiyat endeksi 2009 yılında düşüş göstermiştir.

Tablo 2. Gıda Fiyat Endeksleri

Yıllık Gıda Fiyat Endeksi (2002=100)						
Tarih	Gıda Fiyat Endeksi	Et Fiyat Endeksi	Günlük Fiyat Endeksi	Hububat Fiyat Endeksi	Yağ Fiyat Endeksi	Şeker Fiyat Endeksi
1990	107,9	131,3	74,8	97,6	74,0	178,1
1991	103,5	125,3	79,6	96,9	79,1	127,2
1992	106,7	120,3	95,4	102,3	84,3	128,5
1993	105,4	120,4	84,6	99,5	86,0	142,2
1994	111,7	118,5	82,3	104,5	113,4	171,8
1995	121,9	114,7	109,6	119,4	125,0	188,5
1996	124,1	114,1	109,4	140,7	111,2	169,7
1997	113,5	109,2	105,1	112,1	112,5	161,4
1998	103,7	93,5	99,1	99,8	129,9	126,6
1999	91,1	94,4	86,3	90,2	91,6	89,0
2000	89,5	93,9	95,4	84,5	67,8	116,1
2001	92,3	93,7	107,1	86,2	67,6	122,6
2002	90,2	90,3	82,2	94,6	87,0	97,8
2003	98,3	98,7	95,1	98,1	100,8	100,6
2004	111,5	111,0	122,6	107,4	112,2	101,7
2005	114,7	112,7	135,4	103,4	103,6	140,3
2006	122,4	106,7	128,0	121,5	112,0	209,6
2007	154,1	112,1	212,4	166,8	169,1	143,0
2008	190,9	128,3	219,6	237,9	225,4	181,6
2009*	149,6	117,4	134,8	173,8	148,2	250,4

Kaynak: The Food and Agriculture Organization of the United Nations, Statistics, Food Price Indices 2009 Yılı Ocak-Aralık Dönemini İçermektedir.
Gıda Ham Madde Fiyat Endeksleri FAO Gıda Fiyat Endeksi

SONUÇ

Gen teknolojisi ile elde edilen gıdaların risk taşıdığı, kontrol-süz bir şekilde tüketilmesinin doğru olmadığı yadsınamaz bir gerçektir. Ancak genetik olarak değiştirilmiş gıdalar ile ilgili olumlu ve olumsuz görüşler incelendiğinde bu tür gıdalara tamamiyle evet veya hayır demek de oldukça zordur. 2050 yılında dünya nüfusunun 9 milyara ulaşacağını tahmin eden Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü (FAO), dünya nüfusunun mevcut tarım arazileri ile beslenebilmesi için tarım verimliliğinin % 80 artması gerektiğini belirtmektedir. Bu durumda düşük maliyetli GDO'lu ürünlerin önemi, gelecek yıllarda daha da artacaktır. Diğer taraftan 5 yıldır tartışılan Biyogüvenlik Yasasının çıkarılması, Ulusal Biyogüvenlik Kurulunun oluşturulması, GDO'lu ürünlerin ithali ile ilgili belirsizliğin kakması gerekmektedir. Bu belirsizlik pek çok sanayii ürününün ham maddesi olan gıda fiyatlarını artırırken bu da maliyet enflasyonuna yol açabilir.

Çin ve Hindistan gibi kalabalık nüfuslu ülkelerin sanayileri ve tüketimleri için artan gıda talepleri, gıda fiyat endeksinin yıllar itibarıyla artmasına yol açmaktadır. Dünya gıda fiyatlarının atması, düşük maliyetlerle üretim gerçekleştiren ülkelerin pek çok sektörde karşılaştırmalı üstünlüğe ve pozitif ölçek ekonomisine sahip olmasını sağlayacaktır. Ancak GDO'lu ürünler konusunda hassas tüketici kitlesine sahip gelişmiş ülke gruplarının da bulunduğu gerçeğini göz ardı etmememiz gerekmektedir. Bu ülke segmentlerine yönelik tasarlanmış gıda ürünleri çeşitliliği de korunmalıdır.

KAYNAKLAR

- 1- Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesinin Biyogüvenlik Cartagena Protokolünün Onaylanması Hakkında Karar - 2003/5937 (11.08.2003 t. 25196 s. R.G.)
- 2- Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesinin Biyogüvenlik Cartagena Protokolü
- 3- Yrd. Doc. Dr. Rıdvan KETE, Ekolojik Magazin, Genetiği Değiştirilmiş Gıdalar, 8. Sayı Ekim – Aralık 2005
- 4- Buğday Derneği web sitesi, Genetiği Değiştirilmiş Organizmalar Deklarasyonu (www.bugday.org)
- 5-Genetik Modifiye Organizmalar ve Gıdalarda Kullanımı (Panel), TMMOB Gıda Mühendisleri Odası, Mayıs 2003
- 6- GDO'ya Hayır Platformu Web Sitesi (www.gdoyahayir.org)
- 7- Tüketiciler Birliği Web Sitesi (www.tuketiciler.org)
- 8- Türkiye Gıda ve İçecek Sanayii Dernekleri Federasyonu Web Sitesi (www.gdf.org.tr)
- 9- Türkiye Ziraatçılar Derneği Web Sitesi (www.ziraatcilerderneği.org.tr)
- 10- Sinan YANAZ, Dış Ticaret Uzmanı, Genetik Olarak Değiştirilmiş Organizmalar (GDO) Konusu ve Cartagena Biyogüvenlik Protokolü, DTM Web Sitesi (www.foreigntrade.gov.tr)
- 11- Şeker Kurumu, Tarımsal Transgenik Ürünler ve Dünyadaki Durum, Mart 2004 (www.sekerkurumu.gov.tr)

12- Ankara Ticaret Odası, Türkiye Ziraatçılar Derneği, "Sofradaki SOS" Raporu. 2005

13- Açıkgöz, N., C. O. Sabancı and A. S. Cinsoy. 1998. Ecogeography and Distribution of Wild Legumes in Turkey. In: International Symposium on In situ Conservation of Plant Genetic Diversity. N. Zencirci, Z. Kaya, Y. Anikster and W. T. Adams (Eds.). Central Research Institute for Field Crops. 113-122.

14- Belanger, E., T.R. Meager, P.R. Day, K. Plumley and W.A. Meyer. 2003. Interspecific Hybridization Between *Agrostis Stolonifera* and Related *Agrostis* Species under Field Conditions Crop Science 43:240-246.

15- CBD. 1998. Convention on Biological Diversity. Secretariat of the Convention on Biological Diversity, 34 p. Kanada

16- Desplanque, B., N. Hautekeete and H. Van Dijk. 2002. Transgenic Weed Beets; Possible, Probable, Avoidable? Journal of Applied Ecology. 39: 561-571.

17- Diamond, J. 1997. Location, Location, Location: The First Farmers. Science, 278:1243-1244.

18- Ekim, T., M. Koyuncu, M. Vural, H. Duman, Z. Aytaç ve N. Adıgüzel. 2000. Türkiye Bitkileri Kırmızı Kitabı (Eğrelti ve Tohumlu Bitkiler). TTKD ve Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi. Banşcan Matbaası, Ankara.

19- Ellstrand, N. 2003. Current Knowledge of gene Flow in Plants: Implications For Transgene Flow. The Royal Society, Philosophical Transactions, 1163-1170.

20- Fedak, G. 1984. Hybrids Between *Hordeum Vulgare* and *Agropyron Intermedium* Var. *Trichophorum*. Barley Genetics Newsletter, V 14:25.

21- Fırat, A. E. and A. Tan. 1998. Ecology and Distribution of Wild Cereals in TURKEY. In: International Symposium on In situ Conservation of Plant Genetic Diversity. N. Zencirci, Z. Kaya, Y. Anikster and W. T. Adams (Eds.). Central Research Institute for Field Crops. 81-86.

22- Harlan, J. R. 1992. Crops and Man. American Society of Agronomy, Crop Science Society of America, Madison, Wisconsin, USA.

23- Hatipoğlu, R. 1999. Bitki Biyoteknolojisi. Ç.Ü. Ziraat Fakültesi Genel Yayın No: 190, Ders Kitapları Yayın No: A-58. 176 s. Adana.

24- Heun, M., R. Schafer-Pregl, D. Klawan, R. Castagna, M. Accerbi, B. Borghi and F. Salamini. 1997. Site of einkorn wheat domestication identified by DNA fingerprinting. Science, 278:1312-1314.

25- Lev-Yadun, A., A. Gopher and S. Abbo. 2000. The Cradle of Agriculture. Science, 288:1602-1603.

26- Monbiot, G. 2004 (23 Kasım), The Guardian. Fuel for nought .

27- Morales, A. A. 2002. Transgenes in Maize Landraces in Oaxaca: Official report on the Extent and Implications. The 7th International Symposium on the Biosafety of GMOs. Pekin. 10-16 October 2002.

28- Morrison, L., O. Riera-Lizarazu, L. Cremieux and C.A. Mallory-Smith. 2002. Jointed Goatgrass (*Aegilops cylindrica* Host) X Wheat (*Triticum aestivum* L.) Hybrids: Hybridization Dynamics in Oregon Wheat Fields. Crop Sci. (42):1863-1872.

29- Nesbitt, M and Samuel, 1998. Wheat Domestication, Archeobotanical Evidence. Science. 279:1433.

30- Nevo E, Korol AB, Beiles A, Fahima T (2002) Evolution of Wild Emer and Wheat Improvement. Springer - Verlag, Berlin Heidelberg.

31- Özkan, H., A. Brandolini, R. Schafer-Pregl and F. Salamini. 2002. AFLP Analysis of a Collection of Tetraploid Wheats Indicates the Origin of Emmer and Hard Wheat Domestication in Southeast Turkey. Mol. Biol. Evol. 19(10):1797-1801.

32- Quist, D. and I. H. Chapela. 2001. Transgenic DNA Introgressed Into Traditional Maize Landraces in Oaxaca, Mexico. Nature, 414: 541-543.

33- Salamini, F., H. Özkan, A. Brandolini, R. Schafer-Pregl and W. Martin. 2002. Genetics and Geomorphology of Wild Cereal Domestication in the Near East. Natyre Review. Genetics. V.3, 429-441.

34- Stewart Jr., C. N., M. D. Halfhill and S.I. Warwick. 2003. Transgene Interogression from Genetically Modified Crops to their Wild Relatives. 806-817.

35- Vavilov, N. I. 1994. Origin and Geography of Cultivated Crops. Cambridge University Press, UK.

36- Vural, M. 2003. EnTürkiye'nin Tehdit Altındaki Bitkileri. Türkiye'de Biyolojik Çeşitlilik ve Organik Tarım Çalıştay Raporu. FAO / BM Tematik Grubu. DİE Konferans Salonu, 15-16 Nisan 2003, Ankara, 168-183.

37- Wang, Z., R. S. Zemetra, J. Hansen, A. Hang, C. Mallory-Smith and C. Burton. 2002. Determination of the Paternity of Wheat (*Triticum aestivum* L.) X Jointed Goatgrass (*Aegilops cylindrica* Host) BC1 plants by using Genomic In Situ

38- Hybridization (GISH) Technique. Crop Science, 42:939-943.

39- Yücel, E. 2002. Çiçekler ve Yer Öörtücüler. 351 s. Etam Matbaası, Eskişehir.

40- Zemetra, R.S., C.A. Mallory-Smith, J. Hansen, Z. Wang, J. Snyder, A. Hang, L. Kroiss, O. Riera-Lizarazu and I. Vales. 2002. The Evolution of a Biological Risk Program: Gene Flow Between Wheat (*Triticum aestivum* L.) X Jointed Goatgrass (*Aegilops cylindrica* Host). GeneFlow Workshop. The Ohio State University, 5-6 March 2002, 178-187.

41- www.ntvmsnbc.com

TSE 2010 YILI STANDARD EKONOMİK ve TEKNİK DERGİ REKLAM FİYATLARI ve İNDİRİMLERİ

	ARKA KAPAK * 2.000 TL			ARKA KAPAK İÇİ, ÖN KAPAK İÇİ ve SON SAYFA 1.500 TL			RENKLİ TAM SAYFA 1.300 TL		
ENSTİTÜMÜZDEN BELGELİ FİRMA/KURUM/KURULUŞ BAŞVURUSUNDA	1 sayı	6 sayı	12 sayı	1 sayı	6 sayı	12 sayı	1 sayı	6 sayı	12 sayı
	30%	35%	40%	30%	35%	40%	30%	35%	40%
	1.400 TL	1.300 TL	1.200 TL	1.050 TL	975 TL	900 TL	910 TL	845 TL	780 TL
KDV dahil toplam tutarı	1.652 TL	9.204 TL	16.992 TL	1.239 TL	6.903 TL	12.744 TL	1.073,8 TL	5.982,6 TL	11.044,8 TL
ENSTİTÜMÜZDEN BELGELİ FİRMA/KURUM/KURULUŞUN AJANS KANALIYLA BAŞVURUSUNDA	1 sayı	6 sayı	12 sayı	1 sayı	6 sayı	12 sayı	1 sayı	6 sayı	12 sayı
	40%	45%	50%	40%	45%	50%	40%	45%	50%
	1.200 TL	1.100 TL	1.000 TL	900 TL	825 TL	750 TL	780 TL	715 TL	650 TL
KDV dahil toplam tutarı	1.416 TL	7.788 TL	14.160 TL	1.062 TL	5.841 TL	10.620 TL	920.4 TL	5.062,2 TL	9.204 TL
ENSTİTÜMÜZDEN BELGELİ OLMAYAN FİRMA/KURUM/KURULUŞ BAŞVURUSUNDA	1 sayı	6 sayı	12 sayı	1 sayı	6 sayı	12 sayı	1 sayı	6 sayı	12 sayı
	İndirim Yok	10%	20%	İndirim Yok	10%	20%	İndirim Yok	10%	20%
	2.000 TL	1.800 TL	1.600 TL	1.500 TL	1.350 TL	1.200 TL	1.300 TL	1.170 TL	1.040 TL
KDV dahil toplam tutarı	2.360 TL	12.744 TL	22.656 TL	1.770 TL	9.558 TL	16.992 TL	1.534 TL	8.283,6 TL	14.726,4 TL
ENSTİTÜMÜZDEN BELGELİ OLMAYAN FİRMA/KURUM/KURULUŞUN AJANS KANALIYLA BAŞVURUSUNDA	1 sayı	6 sayı	12 sayı	1 sayı	6 sayı	12 sayı	1 sayı	6 sayı	12 sayı
	10%	20%	30%	10%	20%	30%	10%	20%	30%
	1.800 TL	1.600 TL	1.400 TL	1.350 TL	1.200 TL	1.050 TL	1.170 TL	1.040 TL	910 TL
KDV dahil toplam tutarı	2.124 TL	11.328 TL	19.824 TL	1.593 TL	8.496 TL	14.868 TL	1.380,6 TL	7.363,2 TL	12.885,6 TL

- Tabloda yer alan fiyatlar tek sayı ve toplam fiyatları göstermektedir.

* 2010 yılı için arka kapak reklamı doludur.

2010 Yılı STANDARD Ekonomik ve Teknik Dergi ABONE TALEP FORMU

Firma Adı :
 Adres :
 Tel. : Faks :
 Tarih : e-mail :@.....

2010 YILI ABONE ÜCRETLERİ

TEK SAYI 7 - TL (% 1 KDV Dahil)

YILLIK 70 - TL (% 1 KDV Dahil)

Bir yıllık aboneliklerde

Öğretim Görevlileri, Öğrenciler ve Enstitümüzden belgeli firma, kurum ve kuruluşlara % 50 indirim uygulanır.

Sipariş Veren (İsim-İmza-Mühür)

Banka Adı	Vakıflar Bankası
Şube Adı	DPT Bürosu
Şube Kodu	884
IBAN No	TR15 0001 5001 5800 7293 6399 68

Not : Bu formu büyük harflerle ve okunaklı bir şekilde doldurup, imzalayıp, kaşeleyerek banka dekontu (İndirim şartlarını taşıyanların bu durumlarını ispatlayan belgesinin fotokopisi) ile birlikte 0.312.416 65 84 faks numarasına Abone Birimi dikkatine fakslayınız veya TSE Pazarlama Müdürlüğü, Necatibey Cad. No.112 06100 Bakanlıklar-ANKARA adresine posta ile gönderiniz. **Dergi aboneliği bir sonraki yılı bağlamaz. Örnek; 2010 yılının Kasım ayında para yatırıp abone olanların aboneliği geçmiş 11 sayı ve Aralık 2010 sayısının gönderilmesi ile sona erer.** Abone Talep Formu'nu e-mail ortamında göndermek isteyenler için adresimiz : pazarlama@tse.org.tr

www.tse.org.tr

KÖHLER

Elektronik Elektrik Sayaçları

SAYPORT

Aydınlatma, Otomasyon ve
Şalt Ürünleri

Üstün kalite ✓

Güvenli üretim ✓

Geniş ürün yelpazesi ✓

Teknik destek ✓

Alto HOLDİNG

www.altoholding.com

Bankalar, Yanıkkapı Tenha Sokak,
Uçarlar Han No.8 Karaköy-İSTANBUL
Tel.:(0212)256 81 90 (pbx) Fax:(0212)256 81 97